

Georgiana Virginia Bonea

Teoria ciclicității violenței (The cyclical violence theory) este una dintre cele mai importante teorii din aria largă, vastă a violenței dintre partenerii de cuplu heterosexual. Trebuie să fim capabili să facem diferența foarte clară dintre violența petrecută pe stradă, cu un străin și violența petrecută în intimitatea casei proprii, împreună cu partenerul de viață. Sunt două lucruri total distincte, iar violența de acasă ne face să ne simțim vulnerabili, slabi, ușor de manipulat, temători, furioși, etc. Am ales tocmai teoria menționată mai sus, deoarece explică, după părerea mea, cel mai bine mecanismul de producere a episoadelor violente din cadrul dinamicii unui cuplu heterosexual. Teoria ciclicității violenței de Lenore Walker (2000, 2009) arată și analizează pe rând, consecutiv, toate marile întâmplări și drame prin care trece cuplul, de-a lungul existenței sale sau până unul dintre parteneri dispare din cadru și atunci putem vorbi de ceea ce poate face partenerul părăsit. Violența în cuplu nu este un lucru ușor de explicat, cu atât mai puțin de trăit și de povestit, motiv pentru care în anumite grupuri, culturi, state, regiuni geografice anume, acest lucru este considerat a fi normal, ignorat sau necesar. De ce nu pleacă victima? De ce agresorul continuă să se comporte contondent cu partenera sa de viață? De unde au apărut de fapt problemele de violență în cuplu? Sunt numai câteva dintre întrebările la care voi răspunde în prezenta lucrare.

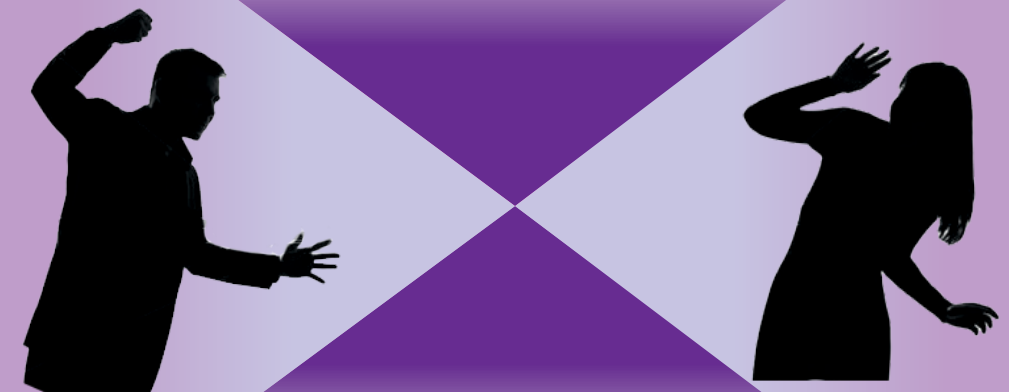
Autoarea:

Lect. Univ. Dr.

Cercetător Științific, Academia Română, ICCV

Georgiana Virginia Bonea • Atacul de panică și anxietatea: afecțiuni ale individului lumii contemporane

Violența între partenerii cuplului heterosexual: Teoria ciclicității violenței

ISBN: 978-606-727-134-8

Colecția DILEME CONTEMPORANE

Georgiana Virginia BONEA

**Violența între partenerii cuplului
heterosexual:
Teoria ciclicității violenței**

Anul apariției: 2016

Coperta: Mihai Niță
Tehnoredactare: Mihai Niță

© Editura Sigma

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BONEA, GEORGIANA VIRGINIA
Violența între partenerii cuplului heterosexual : teoria ciclicității
violenței / Georgiana Virginia Bonea. - București : Sigma, 2015
Conține bibliografie
ISBN 978-606-727-134-8

316.613.43:316.356.2

ISBN: 978-606-727-134-8

Editura SIGMA

Sediul central:

Str. G-ral Berthelot nr. 38, sector 1, București, cod 010169
Tel. / fax: 021-313. 96. 42; 021-315. 39. 43; 021-315. 39. 70
e-mail: office@editurasigma.ro; web: www.editurasigma.ro
Distribuție:

Tel. / fax: 021-243.42.40; 021-243.40.52; 021-243.40.35
e-mail: comenzi@editurasigma.ro

Dedicație

Tuturor partenerilor de viață care s-au confruntat și se confruntă cu probleme legate de violența în relația de cuplu.

Victimelor care au avut curajul să „întrerupă” ciclul violenței, așa cum este ilustrat de către Teoria „ciclicității violenței” (The cyclical violence theory – Lenore Walker, 2000, 2009), indiferent de consecințele de natură emoțională, familială, materială, juridică, psihologică, medicală și economică.

*Omagiu,**Adus doamnei Prof. univ. Dr. C.S. I, Elena Zamfir,*

În semn de recunoștință deosebită și mulțumire, deoarece doamna Prof. univ. Dr. C.S.I, Elena Zamfir a avut diverse inițiative, puterea și dorința nemărginită de a iniția o serie de acțiuni nemaiîntâlnite până la vremea respectivă în România, precum: promovarea sistemului de învățământ „Waldorf” (pe care l-am urmat din gimnaziu, inclusiv liceu); lupta pentru drepturile asistenților sociali din țara noastră atunci când lucrurile erau incerte pentru România anilor '90 (lucru de care am beneficiat); promovarea drepturilor femeii în ce privește egalitatea de șanse, precum și lupta împotriva violenței în familie - subiect considerat tabu înainte de 1989 în societatea românească, (subiect pe care am ales să îl cercetez pornind de la lucrarea de licență, teza de Doctorat (condusă cu pricepere și măiestrie de către domnul Prof. univ. Dr. C.S.I, Dan Petre Gabriel Banciu) și apoi, individual prin intermediul publicațiilor, studiilor și conferințelor științifice).

Important:**Notă**

Prezenta lucrare, prin definirea sa teoretico-aplicativă, de cercetare activă, este destinată mediului universitar academic, având caracter exclusiv științific, socio-psiho-cognitivo-cultural, cu trimiteri legislative românești și internaționale și cu accente puternice caracterizate de domeniul vast al asistenței sociale.

Lista casetelor

1. **Caseta 1:** Definirea *agresivității* din mai multe perspective - Sursa: Braithwhait, R. (2001). *Managing aggression*. London: Routledge, 23-24.
2. **Caseta 2:** Definirea violenței din mai multe perspective - Sursa: Bonea, G. V. (2012). „*Violența în relația de cuplu: victime și agresori. Teorie și aplicații*”. București: Editura Sigma, 134-135.
3. **Caseta 3:** Violența influențată de *tipurile de personalitate* ale individului - Sursa: Bonea, G. V. (2013). „Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial”. București: Editura Sigma, 43.
4. **Caseta 4:** Principalele tipuri de violență dintre bărbat și femeie în familie - Mitrofan, I. (1989). *Cuplul conjugal, armonie și dizarmonie*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 370-371.
5. **Caseta 5:** Tipurile de violență și abuz asupra femeii în cadrul familiei - Sursa: *PRELUCRARE ȘI ÎMBUNĂTĂȚIRE DUPĂ*: Bonea, G. V. (2013). „Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial”. București: Editura Sigma, 52-53.
6. **Caseta 6:** Definirea și principalele tipuri de abuz ale agresorului – bărbat asupra femeii – victimă - Sursa: *PRELUCRARE ȘI ÎMBUNĂTĂȚIRE DUPĂ*: Bonea, 2013 apud Muntean, 2003/2011, 705-706.
7. **Caseta 7:** *Portretul tipic al agresorului familial*, după cum este analizat de către Donald Dutton (1997/1998), cuprinde trei mari tipologii, cu anumite caracteristici, după cum urmează - Sursa: Portretul tipic al agresorului. Disponibil online la: www.mpublic.ro/minori_2008/minori_5_11.pdf. Accesat la data de: 20.10.2011.
8. **Caseta 8:** Tipurile de agresori familiari - Sursa: Portretul tipic al agresorului. Disponibil online la: www.mpublic.ro/minori_2008/minori_5_11.pdf. Accesat la data de: 22.10.2011.
9. **Caseta 9:** Definirea violenței asupra femeii din mai multe perspective - Sursa: *PRELUCRARE PERSONALĂ DUPĂ*: Definirea violenței asupra femeii. Disponibil online la: www.goodlivesmodel.com/glm. Accesat la data de: 23.08.2013.

10. **Caseta 10:** Definirea violenței asupra femeii – victimă a partenrului ei de viață - Sursa: PRELUCRARE ȘI ÎMBUNĂTĂȚIRE DUPĂ: Bonea. G.V. (2012). *Violența în relația de cuplu: Victime și agresori*. București: Editura Sigma. 104-107.
11. **Caseta 11:** Caracteristici ale violenței asupra femeii în relația de cuplu - Sursa: Bonea, G.V. (2013). *Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial*. Bucuresti: Editura Sigma. p. 63.
12. **Caseta 12:** Definirea violului marital (*The marital rape*) - Sursa: Bonea, 2012 apud Rujoiu și Rujoiu, 2010; Rujoiu 2009, 2008.
13. **Caseta 13:** Perspective relevante privind legătura cu „Ciclicitatea violenței” (*The cyclical violence theory*) – Sursa: Teorii privind violența. Disponibil online la: <http://www.despresuflet.ro/forum/familie-f24>. Accesat la data de: 10.08.2014.
14. **Caseta 14:** Caracteristicile defnitorii ale agresorului din perspectiva puterii și controlului asupra partenerei sale de viață - Sursa: Teorii privind violența. Disponibil online la: <http://www.despresuflet.ro/forum/familie-f24>. Accesat la data de: 10.08.2014.
15. **Caseta 16:** Explicarea și analiza etapelor Teoriei ciclicității violenței (*The cyclical violence theory*). – Lenore Walker (2000, 2009): Sursa: Bonea, G. V. (2012). *Violența în relația de cuplu: victime și agresorii. Teorie și aplicații*. Bucuresti: Editura Sigma. pp. 95-96 apud Lenore Walker, 1980/2009, 78-99.
16. **Caseta 16:** Tipuri de comunicări (Drăgan, 2008, 135-136) - Sursa: Comunicarea de masă. Disponibil online la: www.scribd.com/.../Ioan-Dragan-Sociologia-Comunicarii. Accesat la data de: 11.03.2014.
17. **Caseta 17:** Formarea opiniei publice (Bernays, 1923/2003; Rieffel; 2008; Chelcea, 2006; Aristotel, Machiavelli, 1469-1527; Pascal, 1623-1662; Locke; 1632-1704; Allport; 1890-1978; Stoetzel 1910-1987) - Sursa: Opinia publică. Disponibil online la www.bibliotecatnrs.ro. Accesat la data de: 14.03.2014.
18. **Caseta 18:** Monitorizare a presei privind cazurile de violență în familie – Titluri - Sursa: Vezi Bibliografie – „ZIARE CONSULTATE”.

Lista figurilor

1. **Figura 1:** Teoria ciclicității violenței (*The cyclical violence theory*) – Lenore Walker (2000, 2009) - Sursa: Prelucrare după: Walker L. E., (1991, 1997, 2000, 2009) – pagina 77.
2. **Figura 2:** Teoria „Ciclicității violenței” (*The cyclical violence theory*). – Lenore Walker (2000, 2009) - Sursa: Prelucrare după: Walker L. E., (1991, 1997, 2000, 2009) – pagina 78.

LISTĂ ABREVIERI

- Alin. - Alineat
- Art. - Articol
- A.N.P. - Administrația Națională a Penitenciarelor
- Apud - Citare preluată de la un alt autor decât cel inițial
- B.B.C. - British Broadcasting Corporation
- B.J.S. - Bureau of Justice Statistics
- B.S.U. - Behavioral Science Unit
- C.P. - Codul Penal (român)
- C.C.R. - Curtea Constituțională a României
- C.I.C.C. - Centrul Internațional de Criminologie Comparată
- D.G.P.M.B. - Direcția Generală de Poliție a Municipiului București
- etc. - etcetera
- etc. al - Și alții (autori)
- E.S.C.C.J.S. - European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics
- F.B.I. - Federal Bureau of Investigation
- Idem - același, la fel
- ibidem - un text deja citat în lucrare
- I.N.S. - Institutul Național de Statistică
- I.N.C. - Institutul Național de Criminologie
- I.C.P.C. - Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității
- I.G.P.R. - Inspectoratul General al Poliției Române
- Î.C.C.J. - Înalta Curte de Casație și Justiție
- Nr. - Număr
- O.M.S. - Organizația Mondială a Sănătății
- Op.Cit. - Operă citată
- p./pp. - pagina
- P.M.S. Craiova - Penitenciarul de Maximă Siguranță Craiova
- ș.a. - Și altele
- ș.a.m.d. - și așa mai departe
- UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

CUPRINS

Lista casetelor	5
Lista figurilor	7
Listă abrevieri	8
Prezentarea autoarei	12
Introducere	13
Capitolul 1	20
Definiri și clasificări primare.....	20
1.1. Ce este agresivitatea?.....	20
1.2. Ce este violența?	25
1.3. Ce înseamnă violența dintre partenerii de viață (cuplul heterosexual)?.....	31
1.4. Tipologia victimei și a agresorului în cadrul relației cuplului.....	38
1.5. Înțelegerea schimbărilor din interiorul cuplului:	
Perspectiva Modernității și Post-modernității	43
1.6. Concluzii.....	47
Capitolul 2	50
Violența asupra femeii în interiorul cuplului heterosexual	50
2.1. Definiții principale.....	50
2.2. Caracteristicile principale ale violenței asupra femeii în cadrul cuplului	55
2.3. De câte feluri poate fi violența în cuplul heterosexual?.....	57
2.4. Existența miturilor violenței împotriva femeii	60
2.5. Concluzii.....	63
Capitolul 3	65
Teoria „ciclicității violenței” – Lenore E. Walker:	
Introduceri în problematică	65
Scurtă introducere	65

3.1. Definirea puterii și controlului.....	68
3. 2. Motivele conservării comportamentelor celor doi actori din cadrul cuplului heterosexual: femeia și bărbatul.....	72
3. 3. Teoria „Ciclicității violenței” – Lenore E. Walker.....	74
3.4 Concluzii.....	79
Capitolul 4	81
Elementele esențiale ale aplicării și explicării problemelor cuplului din perspectiva Teoriei „Ciclicității violenței” – Lenore E. Walker.....	81
4.1. Introducere.....	81
4.2 De ce nu pleacă odată?!	83
4.3. Cu ce problemele s-ar putea confrunta victima dacă părăsește partenerul agresiv?	86
4.4. Există și bărbați abuzați în cuplu? Referire la România.....	89
4.5. Concluzii.....	92
Capitolul 5	97
Starea actuală a legislației în prevenirea și controlul violenței în cadrul cuplului heterosexul	97
5.1. Introducere.....	97
5.2. Elemente importante ale legislației românești privind combateră violenței dintre partenerii cuplului heterosexual	100
5.3. Elementele noi introduse în legislația românească de îmbunătățire a combaterii violenței și apărării drepturilor victimei.....	101
5.4. Legislația internațională.....	113
5.5. În loc de concluzii.....	124
Capitolul 6	126
Mass-media și violența în familie	126
6.1. Introducere.....	126
6.2. Definirea violenței	128

6.3. Tipurile principale ale violenței (scurtă introspecție)	133
6.4. Ce este mass-media și cum ajungem să cunoaștem cazurile de violență prin intermediul ei.....	135
6.5. Câteva cazuri de violență în familie, făcute cunoscute de către mass-media	141
6.5. Concluzii.....	146
Bibliografie	153
Surse consultate pe internet	187
Anexa 1	197
Violence in Heterosexual Couples: the Family Aggressor.	197
University Lecturer: Georgiana-Virginia Bonea PhD	197
1. Introduction:	197
2. Different approaches to explaining the family aggressor	199
3. Biological approaches.....	200
4. Psychological-psychiatric approach	203
5. Socio-cultural approach	207
6. Excessive alcohol consumption.....	209
7. The aggressor's models to approach the family services	211
8. Conclusions.....	217
9. Notes	217
Anexa 2	223
Evoluția cuplului conjugal în contextul european.....	223
1. Introducere.....	223
2. Evoluția familiei și a femeii de-a lungul istoriei	224
3. Evul Mediu	240
4. Începuturile modernizării societății	245
5. Familia zilelor noastre	246
Bibliografie	251

Prezentarea autoarei

Lect. univ. Dr. Georgiana Virginia BONEA este licențiată în Asistență Socială, are Masterul de Psihologie Socială Aplicată și este Doctor în Sociologie al Școlii Doctorale de Sociologie, în cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București. A fost bursieră POSDRU și a publicat numeroase studii în reviste de specialitate. A publicat mai multe capitole în cărți coordonate de alți autori din domeniul vast al sociologiei. De asemenea, a publicat (ca autor singular), cartea intitulată: „Violența în relația de cuplu: victime și agresori. Teorie și aplicații”; cartea: „Aspecte teoretice introductive privind conflictul și negocierea la locul de muncă”; cartea „Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial”; cartea de coordonator unic: „Devianța. Viziuni contemporane”; „Atacul de panică și anxietatea: Afecțiuni ale lumii contemporane. Întrebări și răspunsuri”. A participat la diverse conferințe la nivel național și internațional pe teme precum: violența în relația de cuplu, conflictul și negocierea. A activat ca asistent social, având experiență în lucrul cu victimele violenței și în negocierea dintre agresor și victimă. De asemenea, susține diverse cursuri în calitate de Lector Universitar Doctor, (la discipline precum: Metode și tehnici de cercetare în sociologie; Estetică și societate; Sociologia corpului; Dezvoltare comunitară și regională – ca titular în cadrul Secției de Sociologie, Universitatea Hyperion.), seminarii și coordonează grupe de practică de specialitate în cadrul facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București și în cadrul Facultății de Drept, Jurnalism, Psihologie și Științe ale Educației, Secția de Sociologie, Universitatea Hyperion. Și din anul 2014 – Cercetător Științific în cadrul Academiei Române, Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV).

Introducere

Teoria ciclicității violenței (*The cyclical violence theory*) a fost pentru prima dată analizată, experimentată, adusă în văzul lumii și făcută celebră de către cercetătoarea Lenore E. Walker (1997, 2000, 2007).

Trebuie să realizăm faptul că există o mare diferență între violența din spațiile publice, care se petrece între doi străini, și violența dintre doi oameni care se presupune că se cunosc destul de bine, intim. Dacă vorbim despre impactul victimei, pe care-l suportă în momentul și după petrecerea episodului violent, acesta poate fi devastator, în funcție de caracteristicile următoare:

- psihice,
- cognitive,
- emoționale,
- contextuale, ale victimei.

Nimeni nu poate spune cu exactitate cât durează recuperarea unei victime după petrecerea unui episod violent, suferit de către aceasta, deoarece sunt mai mulți factori, precum (Wormer, 2007; Tolman și Raphael, 2000; Sutherland, 1949; Bonea, 2012):

- caracteristicile specifice fizice și psihologice ale victimei,
- momentul și contextul în care a avut loc episodul violent,
- cine este agresorul? Cunoscut/Necunoscut,
- care a fost reacția victimei în momentul petrecerii episodului violent?
- caracteristicile cognitive și nivelul de educație al victimei,
- cât și cum anume înțelege victima că trebuie să ia de acum înainte măsuri pentru a se apăra,
- dacă victima dorește sau nu să părăsească agresorul, în cazul în care acesta este partenerul ei de viață,
- dacă ambii parteneri doresc să rezolve împreună problema violenței din cadrul cuplului,

- dacă unul sau ambii parteneri consumă alcool în cantități mari și foarte mari și mai ales dacă aceștia consumă diverse substanțe cu efect halucinogen, înaintea sau după petrecerea episodului violent,
- dacă victima se autoînvinovățește pentru agresiunile suferite sau nu,
- importanța pe care victima o acordă propriei persoane și respectul de sine,
- izolarea victimei de familie, prieteni și cunoștințe,
- accesul victimei la informație și disponibilitatea sa de a utiliza această resursă importantă,
- curajul victimei de a lua măsuri de autoapărare împotriva agresorului, indiferent dacă este un cunoscut, partenerul de viață sau un necunoscut,
- dorința victimei de a „mușamaliza” totulși și de a se autopăcăli că nimic nu este în neregulă, totul decurge normal în cadrul cuplului, ba mai mult, bărbatul trebuie să aibă un asemenea comportament pentru a-și mai „descărca nervii” din timp în timp,
- politica promovată de guvern și locul efectiv al femeii în cadrul societății, respectul acordat ei și considerația față de respectarea drepturilor ei,
- sensibilitatea opiniei publice la subiecte precum violența în familie și discriminarea „sexului frumos, sau a „sexului slab”,
- procentajul de acces al femeii pe piața muncii și cota de absolvire a femeii la capitolul studii superioare,
- cultura și cutumele practicate de țara respectivă, precum și mentalitatea indivizilor cu privire la „locul femeii” în societate și în familie,
- libertățile acordate femeii,
- curajul femeii de a părăsi partenerul, conștientizând absolut toate greutățile pe care le va avea de întâmpinat,
- dependența fizică, emoțională și economică a femeii față de partenerul de viață agresiv,
- existența copiilor poate face femeia să renunțe la ideea de a părăsi partenerul, în ideea conform căreia micuții să aibă un cămin și un tată, ș.a.m.d..

Complexitatea problematicii de față este dată de însuși faptul că nici un cuplu nu se comportă la fel, așa cum nici un individ nu va fi sută la sută identic față de un altul. Astfel, cuplurile vor avea probleme aparent asemănătoare, dar în profunzime vor avea o complexitate greu de aflat în întregime.

Plecând de la ideea conform căreia suntem diferiți între noi, deși, la suprafață, părem asemănători, în contextul vast și complicat al violenței dintre partenerii de viață, lucrurile se complică dramatic. Deși unele cupluri declară că se iubesc și se respectă, totuși există (Muntean, 2011; Ogle și Walker, 2008):

- violență fizică,
- psihică,
- economică,
- socială,
- sexuală.

De ce oare se petrece un asemenea paradox? Greu de spus, ușor de experimentat. Cum vine asta? Exact aceste lucruri le explică Teoria „*Ciclicitatea violenței*” (*The cyclical violence theory*)– Lenore Walker (2000, 2009), făcută cunoscută în lumea întreagă de către cercetătoarea Lenore E. Walker.

Prezenta lucrare este dedicată acestei teorii extrem de complexe și totodată simple, care explică modalitatea prin care trece fiecare cuplu de la iubire și respect, la violență și ură reciprocă. Teoria este foarte flexibilă, astfel încât să poată fi aplicată tuturor cuplurilor care se confruntă cu asemenea probleme. Este vorba de o complexitate aparte, care lasă loc intervenției și a altor teorii, dar și a nașterii de noi teorii având la bază teoria *ciclicității violenței*.

Lenore E. Walker (2009) este un renumit psiholog american, care a analizat îndelung violența dintre partenerii de viață și a ajuns la mai multe concluzii importante pentru continuarea cercetării, prevenirii și combaterii acestui flagel.

Iată câteva dintre principalele caracteristici definitorii ale teoriei *ciclicității violenței*, anume:

- victima se va obișnui cu violența agresorului său,

- agresorul bărbat va profita de poziția sa de putere pentru a se impune în fața partenerei sale,
- auto-handicaparea sau neputința învățată de către femeia victimă a partenerului său de viață agresiv,
- justificarea agresiunilor primite de la partenerul de viață,
- luarea apărării partenerului agresiv față de cei din jur (familia extinsă, cunoscuți, colegi, prieteni, rude mai îndepărtate, etc.),
- aprecierea oricărui gest al agresorului de tandrețe sau de considerație față de ea,
- încercarea prin orice mijloace a victimei de a face pe plac agresorului și de a nu ieși din cuvântul său,
- izolarea treptată de toți cei care-i spun victimei că partenerul său îi face rău și că viața sa ar putea fi în pericol alături de partenerul care profită de orice situație pentru s-și agresa partenera,
- în anumite momente, agresorul este cel care solicită victimei sale să îl ierte pentru cele întâmplate, promite acesteia că nu se va mai repeta și se auto-justifică prin faptul că ea, partenera l-a provocat sau a fost un moment de nervozitate sau de labilitate în care nu s-a putut abține,
- în cazul plecării victimei, agresorul va implora și va promite orice lucru numai pentru ca victima să revină și să se reia „ciclicitatea” violenței dintre cei doi,
- victima are două mari variante: să revină sau să meargă mai departe și să își refacă viața departe de partenerul agresiv,
- în situația în care victima nu va dori sub nicio formă să revină în relație, partenerul va trece la faza în care va apela la amenințări, urmăriri ale victimei și ale apropiaților acesteia numai în scopul de a o intimida și de a o determina, de a o convinge că nu va fi chip să părăsească viața plină de chinuri și agresiuni alături de un partener pe care nu îl mai dorește lângă ea.

Sunt victime care încetează să mai fie victime și nu cedează amenințărilor și intimidărilor agresorului și merg mai departe cu viața lor, care se informează

asupra drepturilor lor, care își iau un loc de muncă (dacă nu au avut până atunci), care solicită instanței ordinul judecătoresc de restricție¹, unde agresorul nu mai are dreptul să de apropiere de victimă la o anumită distanță, nu mai are voie să contacteze telefonic, prin fax, cunoștințe, rude, e-mail sau alte metode de a încerca să o determine să renunțe la demersul ei de a se autoapăra.

Desigur că există cupluri care doresc să rămână împreună, deși se confruntă cu probleme legate de agresivitate și violență și apelează la ajutor calificat pentru a-și putea consolida relația și mai ales pentru a putea, în primul rând, să rezolve problema violenței. Aceste cupluri, după părerea mea, sunt de admirat, este nevoie de ambii parteneri pentru a face o asemenea minune, un asemenea demers pentru păstrarea a ceea ce au construit în relație, mai ales dacă există și copii rezultați din aceasta.

Teoria ciclicității violenței (Walker, 2009, 2007) se referă la femeia – victimă și bărbatul – agresor, însă, poate fi transpusă și în alte situații unde femeia este cea care este agresorul. Aici depinde foarte mult de spațiul socio-geografic și de contextul cultural și politic, religios în care se petrece violența dintre cei doi parteneri: bărbat și femeie.

Contextul politic, geografic, religios, cultural și social influențează masiv comportamentele femeilor și ale bărbaților aflați în situația de a forma un cuplu. De ce? Este vorba de (Voinea, 1993; Banciu, 2005, Muntean, 1997; Gilbert, 2002):

- socializarea primară,
- mentalitatea părinților,
- modul în care au fost crescuți în familia de origine a fiecăruia dintre ei,
- gradul în care fiecare individ a absorbit esența rolului de femeie-mamă și de bărbat-tată de la părintele său de același sex,
- practicile din societate,
- mentalități,
- locul acordat femeii și bărbatului în familie,

¹ Legea nr. 2017/2003 privind prevenirea și combaterea violenței în familie, cu toate modificările ulterioare.

- politicile sociale care pot influența suficient de mult situația familială, oricare ar fi aceasta,
- acordarea șanselor egale la accesul la educație, locuri de muncă bine remunerate, locuri de conducere, poziții de putere în societate acordate femeii.

Lucrarea de față își propune o „călătorie” prin cadrul intim al partenerilor de viață în contextul familiei, „călătorie” privită prin prisma *teoriei ciclicității violenței* a cercetătoarei psiholog, Lenore E. Walker (2007, 2009).

Desigur că vor fi expuse și controversele teoriei, „*reversul*” medaliei, cum s-ar spune, pentru a putea avea o privire cât mai cuprinzătoare asupra unei „*lecții de viață*” – pentru unii; obiect de studiu – pentru alții și o problemă socială greu de prevenit și de combătut pentru specialiștii abilitați în acest sens – care fac, de fapt, să funcționeze instituțiile de stat de profil și organizațiile nonguvernamentale acreditate de stat cu același obiectiv:

- a înțelege,
- a preveni,
- a combate,
- a ajuta,
- a lupta,
- a se alinia la standardele UE privind lucrul cu victimele și agresorii violenței în cuplu,
- a informa populația despre ce e violența în cuplu și ce se poate face pentru victimă și agresor,
- a se construi cât mai multe centre de primire în regim de urgență a victimelor împreună cu micuții lor, dacă aceștia există,
- a atrage fonduri,
- a atrage resurse umane calificate,
- a stabili tot felul de legături cu alte organizații și instituții din UE cu care să poată împărtăși experiența,

- a colabora și a crea un sistem la nivel național de urmărire și expertiză a tuturor cazurilor instrumentate, ș.a.m.d..

În altă ordine de idei, *teoria ciclicității violenței* (Walker, 1997, 2007, 2009) este principalul punct în jurul căruia se vor „țese”, asemenea unei „pânze de păianjen” toate analizele, controversele și expunerile legate de problematica violenței dintre victimă și agresor în cadrul intim al familiei, atât cât se poate pătrunde în această lume, în unele cazuri închisă asemenea unui cerc.

Capitolul 1

Definiri și clasificări primare

1.1. Ce este agresivitatea?

Agresivitatea (*the aggression*) (Braithwhait, 2001, 23-24) este un termen ce comportă numeroase definiții și nenumărate puncte de vedere, fapt pentru care urmează a fi expusă o paletă cât mai largă, în vederea înțelegerii și formării unei proprii definiții asupra conceptului (vezi caseta 1):

Caseta 1:

Definirea agresivității din mai multe perspective:

Agresivitatea umană poate fi explicată mai bine, prin următoarele puncte de vedere (Braithwhait, 2001, 23-24):

1) *Perspectiva agresivității înnăscute* – fiecare individ se naște cu o anumită doză de agresivitate. Dintre toate ființele aflate pe Pământ, omul deține cota maximă de agresivitate. Agresivitatea a fost utilizată de către oameni pentru a supraviețui, fiind partea pozitivă a lucrurilor.

2) *Perspectiva frustrării* – atunci când nevoile și dorințele individului nu sunt satisfăcute.

3) *Perspectiva comportamentală* – manifestarea agresivității este învățată și încurajată de către circumstanțele sociale.

4) *Perspectiva ecologică* – individul este influențat de condițiile în care trăiește și se dezvoltă, comportamentul și răspunsurile la diferitele situații fiind modelate de experiențele anterioare.

5) *Perspectiva sociologică* – unde cultura unui popor joacă rolul central în promovarea și toleranța comportamentelor agresive dintre indivizi. Acolo unde este promovată ideea că bărbații trebuie să fie agresivi, agresivitatea atinge cote maxime.

6) *Perspectiva psiho-dinamică* – cu toții suntem influențați de trecutul nostru, dar mai ales de modul în care relaționăm cu ceilalți, de imaginea pe care ne-o formăm despre noi înșine în funcție de cum suntem tratați de persoanele din jurul nostru.

7) *Perspectiva interacțională* – suntem agresivi numai în condițiile în care ceilalți ne obligă.

8) *Perspectiva utilizării substanțelor chimice* – consumul de droguri, anumite medicamente, băuturi alcoolice induc starea de agresivitate.

Sursa: Braithwhait, R. (2001). Managing aggression. London: Routledge, 23-24.

De asemenea, agresivitatea poate să apară și atunci când vine vorba de anumite aspecte influențabile precum:

Agresivitatea omului ține de fiecare în parte, de caracteristicile psiho-cognitive ale fiecăruia dintre noi. Dar modalitatea de manifestare, durata și intensitatea sa depind de numeroase aspecte precum (Abraham și Chelcea, 2009; Popotică, 2007; Simmons, 2009; Mimister, 2010; Popescu, 2009; Bonea, 2011, 2012, 2013):

- a) dureri cronice și stare precară de sănătate;
- b) grad scăzut de autopenalizare;
- c) dependența emoțională față de partener;
- d) aspectul exagerat acordat trebuințelor proprii;
- e) folosirea tranchilizantelor și/sau a alcoolului;
- f) tendința de a se sinucide;
- g) coșmaruri frecvente și insomnii;
- h) agitație severă, anxietate, nervozitate;
- i) gândire confuză și lipsă de concentrare;
- j) starea de sănătate precară a victimei sau a agresorului;
- k) consumul de alcool în mod frecvent;
- l) istoria infracțională a agresorului;
- m) locul de muncă instabil;

- n) victima este însărcinată (așteaptă un copil);
- o) gelozia;
- p) soții locuiesc împreună cu părinții;
- q) cei doi ocupă o locuință comună până la pronunțarea divorțului;
- r) agresorul/victima a fost martor/victimă a violenței în familie în copilărie;
- s) izolare socială;
- t) partenerii nu se cunosc suficient de bine;
- u) comiterea adulterului;
- v) toleranța societății față de violență;
- w) neimplicarea familiei extinse;
- x) lipsa banilor;
- y) lipsa locurilor de muncă;
- z) tranziția societății actuale, care se pare că se încăpățânează să treacă de un anumit nivel”.

În atenția mea, apare tipul de agresivitate umană, care poate fi sub un anumit impuls, mai mare sau mai mic – având intensitate ce depinde de caracteristicile conjuncturale și umane, tipice individului respectiv:

- sexual,
- fizic,
- social,
- economic,
- psihic,
- cognitiv,
- comportamental,
- relațional,
- individual,
- de grup,
- un impuls indus sau influențat de anumite aspecte,
- verbal, etc.

Acum, după „obiectul” către care este îndreptată agresivitatea, există următoarele tipuri de agresivitate (Atkinson, Calhoun și Morris, 1989, 497-506.):

- autoagresivitate,
- agresivitate asupra celor din jur.

După părerea mea, agresivitatea desemnează o conduită implicită, intenționată a unui individ, față de alt individ, cu scopul vădit de a provoca daune de natură materială, fizică sau psihică. Aici vorbim despre un individ agresiv care se află în deplinele sale facultăți mintale, mai mult sau mai puțin.

De asemenea, trebuie să ținem cont și să facem distincția clară în ce privește setul de caracteristici privind agresivitatea:

- umană
și cea
- animală.

Fiecare tip de agresivitate, în felul ei, se manifestă diferit și este justificată de motive diferite. Astfel, dacă animalul omoară pentru *a se hrăni, pentru a-și potoli foamea*, de exemplu, omul, pe de altă parte, poate omorâ pentru *a se răzbuna sau din pură plăcere*. Agresivitatea este mai mult o caracteristică, un impuls ce caracterizează individul. De multe ori, *instinctul* este cel care determină apariția agresivității.

Este clar că există două fețe ale monedei agresivității, anume:

1. *Partea pozitivă* – omul nu putea supraviețui (Morris, 1967/1991, 121) fără agresivitate, nu se putea hrăni, nu se putea antrena în tot felul de întreceri cu cei din jur pentru a ajunge mai bun, nu putea participa la competiții ce implicau dorința acerbă de a-i arăta celui alt cine este „regele”. Este vorba de evoluție și de încercarea și reușita de a conduce, de a avea putere asupra celorlalți (Konrad Lorenz 1963/2005, 20-24). Dar, odată cu evoluția, intervine și responsabilitatea cunoașterii „mărului mușcat de Adam”, în care trebuie să ne asumăm consecințele faptelor noastre (Konrad Lorenz 1963/2005).

2. *Partea negativă* – unde omul involuează, se auto-mutilează, face rău celor din jur, coboară pe scara evoluției și partea cognitivă nu mai are ce căuta în această ecuație. Autodistrugerea și distrugerea celorlalți face din agresivitate o armă distructivă extrem de periculoasă și puternică, deoarece nu poate avea limite în cazul anumitor situații și indivizi. Copierea comportamentelor negative, așa cum este agresivitatea tip *răzbunare* sau dorință de *putere*, este total negativă (Bandura, 1977).

Genetica are un cuvânt greu de spus când vine vorba de determinarea cauzelor provenienței agresivității umane (Barnett, 1981), anume, prin factorul genetic, putem moșteni „flagelul” nedorit ce se poate declanșa în orice moment al vieții noastre.

Chiar și victima poate deveni agresivă, în momentul în care dorește să se apere de agresor (Abraham și Chelcea, 2009), fiind un comportament de auto-apărare.

Dacă vorbim de *cele două puncte cardinale ale omului*, anume *Eros* – dorință de viață, bucurie, senzualitate și *Thanatos* – auto-distrugere, moarte, rău, (Freud, 1930), agresivitatea începe automat să fie dirijată de aceste puncte de referință. Asemeni punctelor cardinale ale Planetei Pământ, și omul are aceste două mari și principale puncte cardinale: dorința de a trăi și de a se bucura de cei din jur și dorința de a se distruge pe sine și pe ceilalți.

Se poate spune că agresivitatea omului are loc și atunci când dorește să educe, să ofere lecții, să arate lumii cum trebuie făcut și *pedepsește* pe cel care a făcut ceva considerat a fi greșit. Agresivitatea tip pedeapsă (Ropotică, 2007, 67-78) este des întâlnită în cadrul relației copil-părinte, dar și în relația heterosexuală: bărbat-femeie.

Agresivitatea în exces, la cote înalte, poate fi considerată *o maladie a omului*, a individului (Awang și Hariharian, 2011), care încearcă și, de multe ori, reușește să obțină tot ceea ce dorește printr-un comportament agresiv în interacțiunile sale cu ceilalți.

De asemenea, *emoțiile* ne guvernează, nu de puține ori, deciziile și comportamentul, fapt pentru care uneori putem deveni ceva mai „contondenți”. *Emoțiile* fac din om „o marionetă” a tot ceea ce simte în legătură cu ceea ce se petrece în jurul său, dacă nu ar interveni de fiecare dată auto-controlul/controlul de sine. Prin emoții ne putem exprima și manifesta agresivitatea, uneori fără a ne da seama, prin simplul fapt, de exemplu, că dorim să ne impunem punctul de vedere asupra celorlalți, considerând că realitatea noastră este cea corectă și nu a lor (Braithwhait, 2001, 22).

1.2. Ce este violența?

În vederea obținerii unei priviri de ansamblu asupra violenței asupra femeii în relația de cuplu, sunt necesare mai multe definiții care să poată atinge cât mai multe puncte de vedere asupra fenomenologiei, anume:

- „Violența semnifică utilizarea rațională, voită a forței fizice, în vederea obținerii unui lucru sau pentru determinarea victimei de a face ceva anume. Violența înseamnă manifestarea puterii de către un individ asupra altui individ. Din perspectivă juridică, violența implică vătămarea integrității unei persoane” (Rădulescu, 2010, 437),
- „Conform *abordărilor feministe*, violența constituie o determinare ce constă în forța fizică a bărbatului și superioritatea acestuia în fața femeii. Bărbatul, în religia și tradiția multor civilizații antice, avea dreptul legitim și perfect justificat de a-și maltrata și de a-și agresa soția, ba chiar de a dispune de viața ei”.
- „Violența este tot ceea ce desfigurează condiția umană.” – Costel Zăgan
- Definirea violenței împotriva femeii dată de *Declarația Națiunilor Unite* (1993) are o mare importanță în descoperirea și numirea violenței: „orice act de violență bazat pe diferența de gen și care cauzează sau ar putea cauza femeii suferință sau vătămare fizică, sexuală sau psihologică, incluzând amenințările cu astfel de acte,

coerciția și privarea arbitrară de libertate, fie în viața publică, fie în cea privată”. – Roth-Szamosközi, 2005, 271.

- „Violenta este arma celor slabi”. - Mahatma Gandhi,
- „Violența este, în opinia acestei organizații internaționale, rezultatul utilizării intenționate sau amenințării deliberate cu forța fizică sau cu puterea contra propriei persoane, contra unei alte persoane sau contra unui grup sau comunitate, care produce sau riscă să producă un traumatism, un deces, un prejudiciu moral, o traumă sau o carență.” – Organizația Mondială a Sănătății,
- „Violența este ultimul refugiu al incompetenței” – Isaac Asimov,
- „Violența implică utilizarea forței masive și impunerea ei pentru obținerea lucrului dorit” – Sillamy Norbert,
- „A comite un act de violență; a constrânge, a sili, a forța (...):
 1. putere mare, intensitate, tărie.
 2. Lipsă de stăpânire în vorbe sau în fapte; vehemență, furie.
 3. Faptul de a întrebuița forța brutală; constrângere, violentare; siluire; încălcare a ordinii legale” – Dicționarul Explicativ al Limbii Române.

De asemenea, există mai multe feluri de violență, după cum urmează a fi prezentate (Ropotică, 2007, 50-55, 67-78):

- A. *Violența agresiune* – care de obicei are loc între partenerii de cuplu, aflați pe poziții egale. Este vorba de violența reciprocă, atât bărbatul, cât și femeia doresc o poziție de putere în familie.
- B. *Violența pedeapsă* – acolo unde partenerii nu se află pe poziții egale de putere. Violența ia forma pedepsei, a sancțiunii. Superioritatea unui partener îl îndreptățește să utilizeze violența în mod legitim, justificat.
- C. *Violența pedeapsă cu simetrie latentă* – o formă de violență-pedeapsă, însă cel pedepsit nu va accepta acest lucru și se va împotrivi. Deși este vorba de poziții inegale de putere, cel pedepsit nu va accepta poziția inferioară.

D. Violența fizică – este una dintre cele mai comune forme de violență, punându-se accent pe forța fizică.

E. Violența psihologică – teama își va face loc treptat în mintea victimei, iar amenințarea cu violența are un efect negativ asupra ei. Astfel, se poate prelua controlul, însă numai cu ajutorul izolării victimei de orice sursă de ajutor sau informare cu privire la drepturile ei.

F. Violența economică – victima este complet dependentă de agresor din punct de vedere financiar, neavând acces la bani.

G. Incestul sau abuzul sexual – are loc atunci când victima este obligată să întrețină un „raport sexual contrar voinței sale”. Pe de altă parte, un copil abuzat sexual de un adult nu își poate exprima voința și nu poate opune rezistență, neștiind ce anume se petrece. Este vorba de o relație abuzivă și inegală de putere dintre victimă și agresor.

Definițiile violenței nu se opresc aici, sunt nenumărate definiri asupra fenomenologiei, ce merită a fi menționate (vezi caseta 2):

Caseta 2:

Definirea violenței din mai multe perspective:

Violență (*violence*) – recurgerea la forța fizică având drept scop prejudicierea integrității bunurilor sau persoanelor (Ferreol, 1998, 226). Din perspectivă socio-psihologică, violența este definită prin utilizarea forței și a constrângerii de către un individ, grup sau clasă socială în scopul impunerii voinței asupra altora.

Violența „dobândește semnificații particulare în funcție de contextul de referință în care își fixează sensul”. În general, violența trebuie înțeleasă din perspectiva motivațiilor agresorului (Rădulescu, 1993).

De obicei, agresorul este cel care se impune față de victima sa cu ajutorul forței sale fizice, scopul final este acela de a sili victima să se supună agresorului. Agresorul este cel care deține puterea absolută cu ajutorul căreia reușește să obțină ceea ce își dorește de la persoana asupra căreia utilizează forța. Termenul de violență este văzut inclusiv din perspective lipsei de stăpânire a unei persoane, în ceea ce privește comportamentul acesteia vis a vis de cei din jur. Este un comportament caracterizat de impulsivitate, brutalitate și vehemență (Rădulescu, *et. Al.*, 1978/2005, 1467).

Violența e “omniprezentă în forme și intensități dintre cele mai diferite, în absolut toate societățile de până acum” (Spânu, 2002, 567). Violența are forme extrem de variate, fiind un concept “polimorf, relativ și greu de definit”. Violența trebuie judecată în funcție de context, de persoanele implicate, de religie, etnie, cutume, reglementări juridice, etc. (Canet, 2005, 663).

Din punct de vedere penal, vorbim de “orice comportare violentă care se poate manifesta la nivel fizic sau la nivel psihic și capătă cel mai adesea semnificație penală, realizând sau completând conținutul unor infracțiuni ca: loviri sau alte violențe, vătămare corporală, amenințarea, șantajul, tulburarea de depresie, purtare abuzivă, etc.” (Boroi și Popescu, 2004, 414).

Sursa: Bonea, G. V. (2012). „*Violența în relația de cuplu: victime și agresorii. Teorie și aplicații*”. București: Editura Sigma, 134-135.

Violența individului depinde de foarte mulți factori, *după a mea părere*, precum ar fi:

- cognitiv,
- psihic,
- social,
- conjunctural,
- relațional,
- balanța de putere
- politica
- spațiul geografic,

- cultura,
- socializarea primară din cadrul familiei de proveniență a individului,
- dacă a fost sau nu martor sau victimă a violenței în copilăria sa,
- economic,
- nivelul de alcool și/sau alte substanțe cu efect halucinogen care influențează personalitatea,
- situații pline de tensiune,
- petrecerea unei tragedii,
- suferirea unei pierderi mari umane sau materiale,
- comportamental – copiat de la alte persoane,
- conjuncturi nefaste, etc..

Dar un factor foarte important pe care nu l-am menționat până acum este cel legat de *personalitatea individului*, către este influențată la rândul ei de o serie de aspecte importante cum ar fi (vezi caseta 3):

Caseta 3:

Violența influențată de *tipurile de personalitate* ale individului:

„În familie, fiecare își poate dezvălui adevărata față a personalității sale” și, astfel, familia devine „cel mai activ centru de agresivitate” (Păunescu, 1994). Dar, pentru a înțelege mai bine mecanismele personalității omului, trebuie să analizăm fiecare unghi al personalității sale. Personalitatea omului are multiple fațete (Bales, 1970), care ies în evidență în funcție de problema sau situația în care se află. Iar Mielu Zlate (1987) apreciază că personalitatea manifestării (P.M.) apare ca rezultată a cinci fațete:

a) *Personalitatea reală* (P.R.) este alcătuită din suma funcțiilor și stărilor psihice pe care individul le are într-un moment al vieții sale;

b) *Personalitatea ideală* (P.I.) este ceea ce individul ar dori să fie, este un model ce vrea să și-l construiască de-a lungul vieții;

c) *Personalitatea percepută* (P.P.) cuprinde toate reprezentările, ideile și aprecierile în ceea ce-i privește pe ceilalți, care-l ghidează în conduita și relațiile lui cu aceștia;

d) *Personalitatea proiectată* (P. Pro.) însumează toate gândurile, sentimentele și aprecierile pe care un individ crede că le au cei din jur față de personalitatea sa”.

Sursa: Bonea, G. V. (2013). „Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial”. București: Editura Sigma, 43.

Pe de altă parte, există ceea ce se numește (Atkinson, 2006; Baechler, 2005):

- a. *Violență expresivă* – individul pur și simplu nu se poate ține sub control și își dezlănțuie toată furia pe una sau mai multe persoane sau pe diferite obiecte. Comportamentul său este plin de impulsivitate, este isteric și mai ales impulsiv și
- b. *Violență instrumentală* – ține mai mult de carențele individului de a-și controla impulsurile, pornirile și comportamentul. Acesta nu este stăpân pe sine și se comportă ca atare. Dar, paradoxal, pentru a-și atinge țelul, pentru obținerea a ceea ce-și dorește este extrem de abil și acționează în așa fel încât să obțină ceea ce și-a propus.

Remarcăm faptul că mecanismele psihologice ale fiecăruia sunt diferite prin însăși personalitatea și modul său de a vedea lucrurile (Adler, 1996, 2006). Nu toți vor trage aceleași concluzii din aceeași poveste de viață. Oamenii sunt diferiți, gândesc și acționează diferit la stimuli similari. Nu putem judeca și condamna un om după modul în care credem noi că a gândit și a acționat, ci trebuie să găsim factorii ce l-au determinat să comită acea faptă. De știut că nu toți indivizii reacționează la fel la anumiți stimuli. Trebuie aflate cauzele și factorii ce au determinat comportamentul respectiv și abia apoi se trece la recunoașterea problemei și căutarea de posibile soluții.

1.3. Ce înseamnă violența dintre partenerii de viață (cuplul heterosexual)?

Atunci când copilăria unei ființe umane este umbrită de violență, maturitatea poate fi influențată în mod negativ din mai multe perspective (așa cum am văzut mai sus). Copiii au tendința (Alexander, 2011, 25-27) de a socoti comportamentul părinților ca fiind cel normal și potrivit, indiferent care este acesta. În primii ani de viață, copiii sunt educați în familie, drept urmare, ei nu pot observa și comportamentele altor familii pentru a putea face o comparație. La maturitate, tendința de a urma traiectoria comportamentală a părintelui au de același sex. De multe ori face acest lucru fără a băga de seamă. Dar nu trebuie să generalizăm, nu absolut toți copiii abuzați de părinții lor vor avea un comportament violent la maturitate.

Definirea violenței în relația de cuplu trebuie să aibă în compoziția sa, pentru a fi o „*rețetă*” *corect prescrisă*, anumite elemente importante, fără de care nu se poate concepe nimic în acest sens.

Iată care ar putea fi acestea, *după părerea mea*:

- definirea victimei,
- definirea agresorului,
- caracterizarea victimei și a agresorului, în linii mari,
- ținerea cont de contextul în care s-a petrecut episodul violent (poate fi vorba de violență contextuală și care să se repete la intervale de timp relativ mari; sau poate fi violență de tip acut și repetat, de o intensitate mare),
- convingerile religioase ale celor doi parteneri,
- cultura în care s-au format cei doi,
- status-rolul pe care fiecare îl deține în cadrul societății,
- aspirațiile fiecărui partener,
- dorințele sexuale ale acestora,
- dacă există sau nu boli congenitale, malformații, boli psihice, cronice sau contagioase,

- suferința unei tragedii foarte mari, în trecut, peste care unul dintre parteneri nu a reușit să treacă,
- dorințe și concepții de viață diferite între parteneri,
- planificarea familială, femeia dorește sau nu să aibă copii când dorește bărbatul,
- sterilitatea unuia dintre partenerii de viață, neputința de a face copii,
- contextul familial în care fiecare dintre parteneri a fost crescut,
- intervenția sau nu a familiei de origine a unuia sau a ambilor parteneri,
- influența nefastă pe care o poate avea o anumită persoană asupra unui partener,
- lipsa mijloacelor materiale,
- numărul mare de copii,
- lipsa unei locuințe,
- lipsa intimității cuplului,
- consumul de substanțe halucinogene,
- consumul excesiv de băuturi alcoolice,
- anumte frustrări pe care unul sau ambii parteneri le au,
- incapacitatea de a comunica și de a negocia în cadrul cuplului,
- anumite fixații ale unui partener,
- dorința exagerată a unui partener ca celălalt partener să-i satisfacă toate nevoile la timp și așa cum acesta dorește și nu altfel,
- toleranța familiei de origine la violență,
- toleranța opiniei publice și a societății, în general, la ceea ce înseamnă violență în cuplu și care sunt consecințele ei devastatoare,
- necunoașterea de către parteneri a consecințelor agresivității,
- necunoașterea drepturilor și a obligațiilor fiecăruia,
- mixtura și confuzia de roluri dintre parteneri,
- proiectarea de către un partener a unor calități pe care celălalt partener nu le are,
- încăpățănare,
- gelozie,

- lipsa de încredere,
- posesivitate,
- carențe educaționale, etc..

Violența dintre partenerii de cuplu din cadrul intim al familiei comportă foarte multe „umbre” ale definirii sale, iată unele dintre acestea (vezi caseta 5):

Caseta 5:

Principalele tipuri de violență dintre bărbat și femeie în familie:

Iolanda Mitrofan (1989) susține că există două mari categorii de agresivitate cu importante consecințe medicale și sociale:

- a) *„Violența familială de durată (cronică) în registru moderat”* – aceasta ține de familia tradițională, unde femeia trebuie să se supună deciziilor soțului și să suporte agresiunile acestuia, mergând pe sistemul „mai bea și el, dar nu am ce să-i zic, trebuie să suport”. Femeia a fost educată în acest sens de familia sa de origine, unde și mama ei făcea același lucru.
- b) *„Violența familială, explozivă, în registru acut”* – aceasta are urmări în plan psihologic și neuropsihic. Aceste consecințe nu pot și nu trebuie ignorate, având impact sever asupra individului din punct de vedere social, fizic, economic (pierderea locului de muncă din cauza faptului că nu mai dă randament, nu se poate concentra etc.).

Sursa: Mitrofan, I. (1989). Cuplul conjugal, armonie și dizarmonie. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 370-371.

Violența dintre partenerii de cuplu este destul de greu de cercetat și definit deoarece cercetătorul nu poate observa direct de la sursă fenomenul studiat. Anume, spațiul intim al familiei individului impune anumite bariere ce nu pot fi încălcate și chiar de ar fi așa, victima și agresorul, fiind conștienți de prezența cercetătorului, nu se vor mai comporta la fel. Ei își vor modifica ceea ce se

numește comportament original. Cu toate acestea au fost descoperite și definite mai multe tipuri de violență și abuz, după cum se vede (vezi caseta 6).

Trebuie amintite și celelalte tipuri de violență în cuplul heterosexual, așa cum este (vezi caseta 6):

1. *violența fizică,*
2. *abuzul psihologic,*
3. *abuzul economic,*
4. *abuzul sexual,*
5. *abuzul social.*

Caseta 6:

Tipurile de violență și abuz asupra femeii în cadrul familiei:

1. *Violența fizică* (Banciu, Rădulescu, Teodorescu, 2002; Rădulescu, 2004; Banciu, 2005; Muntean, 2003/2011; Brillon, 2010):

Agresorul își folosește forța fizică pentru a cauza victimei suferințe fizice, cum ar fi: torturi, răni, arsuri, bățai, zgârieturi, echimoze, putând duce chiar la tentative de omor sau crime (fapt ce reiese din majoritatea studiilor de caz). Trebuie subliniat faptul că toate acestea nu se resimt numai în plan fizic, așa cum am văzut mai sus, dar și în plan psihic. Agresorul primește diferiți stimuli fizici și psihici care-l pot determina să aibă un comportament ostil față de o persoană care poate reprezenta pentru el o amenințare, o provocare.

2. *Abuzul psihologic* (Rădulescu, 1993; Bonea, 2012, 2011; Robinson, 2003; Grunberg, 2011; Walker, 2000; Mazur, 2002):

După cum am mai menționat, violența fizică are ecou și asupra psihicului victimei (fapt demonstrat în studiile de caz).

Violența psihologică se traduce prin: poreclire și determinarea victimei de a se simți inferioară, lipsită de inteligență și frumusețe, batjocură, injurii, intimidare prin amenințări de tot felul, degradarea personalității victimei și anularea puterii ei de a se apăra împotriva oricăror forme de violență. Atunci când acest lucru se petrece, victima devine dependentă de agresor, nu mai poate riposta și începe să creadă că este lipsită de orice valoare și nu va reuși singură în viață.

3. *Abuzul economic*

Aceasta constă în împiedicarea victimei de către agresor de a lua parte la deciziile cu privire la partea financiară a familiei, controlul asupra oricărui venit și monitorizarea atentă a victimei față de cum cheltuie banii. Dacă victima este casnică și depinde de venitul agresorului, acesta nu-i dă banii necesari pentru satisfacerea nevoilor elementare (situație întâlnită în studiile de caz). Astfel, victima se poate simți inutilă și iresponsabilă, inducându-i sentimentul de inutilitate. Acest lucru o leagă și mai mult de agresor și nu va putea să-l părăsească.

Sursa: *PRELUCRARE ȘI ÎMBUNĂTĂȚIRE DUPĂ*: Bonea, G. V. (2013). „Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial”. București: Editura Sigma, 52-53.

Trebuie să știm să facem clar diferența dintre violență și abuz, deoarece este necesar să le recunoaștem atunci și mai ales dacă este cazul (vezi caseta 7):

Caseta 7:

Definirea și principalele tipuri de abuz ale agresorului – bărbat asupra femeii – victimă:

„*Abuzul* implică intenția clară de a face rău cuiva (Muntean, 2003/2011, 703), de a-i produce suferințe de natură fizică, psihică, economică, socială, sexuală. În general, în literatura de specialitate, termenul de abuz este utilizat în vederea definirii și explicării comportamentului deviant al părintelui față de copilul său.

Pedepsirea copilului prin folosirea sancțiunilor de natură:

- *fizică* (bătaia și lovirea minorului cu diverse obiecte contondente);
- *psihică* (amenințarea, batjocura copilului);
- *neglijarea* (cu numeroase urmări pe termen scurt și lung asupra dezvoltării copilului).

Abuzul este caracterizat de inegalitatea de forță dintre victima (Whitman, 1994) – lipsită de apărare și abuzator (*ibidem*). Astfel, *abuzul poate îmbrăca mai multe forme (apud Muntean, 2003/2011, 705-706):*

- 1) *Terorizare* – amenințarea permanentă a victimei în vederea creării unei stări de tensiune, teamă, având grave urmări în plan psihic (dezvoltarea *Sindromului de Stres Post-traumatic*, anxietate, panică, reacții somatice, etc.), sau în plan fizic (apariția unor afecțiuni grave la nivelul aparatului cardiac, respirator, digestiv, etc.).
- 2) *Ignorare* – caracterizată de lipsa de interes, neglijare, nepăsare.
- 3) *Rejectare* – respingerea persoanei iubite poate declanșa anumite comportamente deviante ale victimei cum este de exemplu: sinuciderea, consumul excesiv de băuturi alcoolice sau de substanțe halucinogene, etc.
- 4) *Exploatare* – sub orice formă, fie a unui minor sau chiar a unui adult.
- 5) *Izolare* – crește sentimentul de „neputință” al victimei, scăderea încrederii în forțele proprii și imposibilitatea de a solicita ajutor”.

Sursa: *PRELUCRARE ȘI ÎMBUNĂTĂȚIRE DUPĂ*: Bonea, 2013 apud Muntean, 2003/2011, 705-706.

În altă ordine de idei, *violența în familie* înseamnă abuzul unui minor de către un adult, abuzurile dintre partenerii de viață, abuzul asupra unei persoane vârstnice (Payne și Gainey, 2005). În general, *violența în familie*, poate avea loc într-una sau în fiecare etapă de dezvoltare a vieții individului (Burgess și Roberts,

2002, 8). Violența dintre partenerii de viață poate merge de la intimidare prin amenințare, până la abuzul fizic (Geffner, 1997, 4-6).

De asemenea, există două tipuri, de violență în cuplu, după intensitate și frecvență (Johnson, 1995, 285-286):

- *Violența în relația de cuplu care este foarte des întâlnită.* Este considerată a fi o formă mai “ușoară” de violență, putând fi tolerată de victimă.
- *Violența în relația de cuplu în forme extreme,* unde partenerii își provoacă suferințe fizice și psihice groaznice. De regulă, victima încearcă să se apere, căutând ajutor de orice fel.

Violența asupra femeii în relația de cuplu din cadrul restrâns și intim al familiei este și devine din ce în ce un subiect cât mai discutat și cercetat. Acesta este un lucru benefic, deoarece nu se poate trata o problemă fără a o recunoaște și a o analiza din toate punctele de vedere, precum (Buzducea, 1995, 1999; Cojocaru, 2005):

- medical,
- economic,
- politic,
- social,
- sexual
- familial
- individual,
- etnic,
- cultural,
- legal,
- psihologic,
- psihiatric,
- geografic,
- rasial,
- educațional,

- de grup,
- contextual,
- de gen,
- de discriminare, ș.a.m.d.

Întotdeauna vor fi lucruri noi de descoperit în ce privește problematica violenței asupra femeii în familie, au fost și nu vor înceta să existe. Lucrurile se schimbă cu o viteză uimitoare, individul fiind asaltat de noile tehnologii prin care are acces la informațiile oferite în timp real de mass-media. Ne culcăm într-o lume și ne trezim în alta de dimineață. Realitatea fiecăruia dintre noi face parte din universul realității universale pe care toți îl împărtășim, iar asupra problemei violenței, realitatea a fost acceptată și recunoscută la nivel înalt. Acum se poate spune că se fac eforturi pentru a preveni și combate violența de orice fel.

1.4. Tipologia victimei și a agresorului în cadrul relației cuplului

Tipologia agresorului și a victimei din cadrul/contextul familial sunt puncte cardinale extrem de importante în orientarea riguroasă a vastei problematice. Nimeni nu poate spune că a obținut sută la sută portretul universal valabil al victimei și agresorului, indiferent de teorie și de cercetătorul care o susține. Desigur că acest lucru nu ne împiedică să „scotocim” curioși, dar cu mare atenție, rigoare, simț de răspundere și ținerea cont de codul etic al cercetătorului, această problemă delicată, grea, controversată, în anumite culturi – considerată tabu și mai ales greu de cuantificat.

Portretele victimei și agresorului familial vor fi disecate și apoi analizate științific.

Iată un portret al victimei și al agresorului (Thomas, 2000):

- a) *Agresorul* – a avut, în 75% din cazuri, o copilărie dominată de violență, este instabil, dă vina pe ceilalți pentru eșecurile și nereușitele sale, este supărat pe lume, este gelos, posesiv în relația cu partenera, vrea să domine în conversații, e ironic și critic, nu consideră partenera egalul

său, este nemulțumit de locul de muncă, obișnuiește să consume alcool/droguri, este atras de arme;

- b) *Victima* – trăsăturile personalității ei sunt definite de mecanismele de apărare împotriva agresorului; nu are încredere în sine, simte că înnebunește, anxietatea agravează bolile cronice, se poate refugia în consumul de alcool, poate avea tendințe de suicid.

Există anumiți indicatori ce pot demonstra dacă o femeie, în special, este sau nu agresată în mod frecvent de către partenerul ei de viață²:

1. „Dureri cronice și stare precară de sănătate;
2. Grad scăzut de autoprețuire;
3. Se poate să fi fost martoră și/sau victimă a violenței în copilărie;
4. Dependența emoțională față de partener;
5. Respectul acordat trebuințelor partenerului;
6. Folosirea tranchilizantelor și/sau a alcoolului;
7. Tendința de a se sinucide;
8. Coșmaruri frecvente și insomnii;
9. Agitație severă, anxietate, nervozitate;
10. Gândire confuză și lipsă de concentrare”.

Numărul victimelor este mult mai mare decât numărul cazurilor înregistrate la poliție (Banciu, 2005). De obicei, violența în familie devine la un moment dat o obișnuință pentru victimă, care este supusă permanent torturii și diverselor agresiuni fizice, psihice, economice, sociale și verbale. Un copil abuzat de părinți nu va avea rezultate bune la învățătură, va avea probleme de sănătate fizică și psihică, iar dezvoltarea sa va fi umbrită de frustrare, nefericire, frică, ură și multe alte astfel de sentimente.

O femeie agresată de soțul ei (Batâr, 2004; Beauvoir, 2008) nu numai că nu va putea da randament la locul de muncă și riscă să fie concediată, dar nu

² Correctional Service Canada, 1988, cartea: Societatea violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie, Sorin M. Rădulescu, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 37.

va putea avea grijă nici de copii. Ea îi poate neglija sau se poate răzbuna pe ei, ca urmare a violențelor primite de la soț, fără să-și dea seama de ceea ce face. Astfel, societatea prezentului, dar mai ales a viitorului vor fi influențate în mod negativ de toate acestea.

Nu trebuie scăpat din vedere, *după atenția mea*, faptul că nu numai victimele sunt afectate, dar și agresorii pot avea diverse probleme, concepții, idei, sentimente, mentalități, care îi pot determina să acționeze violent. Agresorul se poate să fi fost abuzat sau să fi asistat la scene de violență în copilăria sa. Astfel, a învățat că violența este un panaceu universal pentru orice problemă apărută. Și, conștient sau nu, va da aceeași lecție copiilor săi. În felul acesta, se încheie un ciclu care se încapățânează să se repete din generație în generație, ca o poveste spusă de-a lungul timpului, dar care are același sfârșit „*întunecat și plumburiu*”.

Abuzul asupra femeii în cuplu poate fi caracterizat de mulți factori sociali, precum (Ciupercă, 2000, 2003; Iacobuță, 2002; Mitrofan, 1984; Santiago, Pearson, Skiff, LaRussa-Trott, Horwitz, Mitchell, și Cerulli, 2011; Bonea, 2009, 2010, 2011, 2012):

- toleranța și „obișnuința” socială față de violența împotriva femeii și copilului;
- subcultura din cartierele mari ca reacție împotriva autorităților și a grupurilor de putere;
- subdezvoltarea economică și culturală a țării (acest lucru se vede cel mai bine în familiile fără venituri sau cu venituri mici și mulți copii);
- concepțiile conform cărora femeia trebuie bătută din vreme-n vreme, iar educația copilului de face prin bătaie;
- patriarhatul (autoritatea supremă a bărbatului în familie) care încă mai predomină în foarte multe familii, mai ales în cele din spațiul rural;
- anomia (absența unor legi privind violența în familie, care să fie aplicate cu strictețe și seriozitate; o absență a normelor și a regulilor în acest sens);

- toleranța și dezinteresul poliției față de cazurile de violență în familie (care generează, la rândul ei, neîncrederea victimelor față de sistemul în ansamblu).

Portretul agresorului nu poate fi creionat decât în condițiile în care putem accepta că îi putem surprinde în ”tușe” mari, groase caracteristicile sale principale care-l definesc și care-l fac să obțină rolul de agresor (vezi caseta 7):

Caseta 7:

Portretul tipic al agresorului familial, după cum este analizat de către Donald Dutton (1997/1998), cuprinde trei mari tipologii, cu anumite caracteristici, după cum urmează:

- a) ”*tipul 1* – persoane violente/antisociale; acest grup cuprinde indivizii cei mai violenți din punct de vedere fizic, sunt manipulatori și narcisiști, predispuși la consumul de alcool și drog;
- b) *tipul 2* – personalități de limită; acest grup cuprinde indivizi cu atașament”.

Sursa: Portretul tipic al agresorului. Disponibil online la: www.mpublic.ro/minori_2008/minori_5_11.pdf. Accesat la data de: 20.10.2011.

Aceste portrete „desenate și conturate” foarte precis (Donald Dutton, 1997/1998) au fost concluziile mai multor teste, analize și cercetări, care au fost desfășurate de-a lungul mai multor ani de zile. Prin acestea s-a căutat un *portret general al agresorului* și nu *unul particular*.

Apoi, mai există un spectru foarte bine conturat care determină caracteristicile agresorului tipic familial, ce-și agresează soția și/sau copiii (vezi caseta 8):

Caeta 8:

Tipurile de agresori familiari:

- I. „*agresorul cu risc scăzut* – este descris ca un individ pentru care ofensa prezentă reprezintă primul incident violent (confirmat de victimă); nu a abuzat emoțional în antecedent, nu a avut un comportament haotic sau disfuncțional, nu a comis ofense pe perioada de separație)

- II. *agresorul cu risc mediu* – este descris ca persoana la care se regăsesc mai mult de doi factori de risc, de exemplu: abuz asupra copiilor, separări multiple, sau partener care a abandonat familia, relații întâmplătoare multiple, plângeri ale victimei, amenzi sau arestări pe motiv de violență în cuplu, alte infracțiuni în antecedent, fără prieteni;

- III. *agresorul cu risc înalt* – poate fi orice agresor care prezintă unul din următorii factori de risc: ofense comise în perioada separării, probleme medicale, arestări pe motive de violență în cuplu, probe admise pe perioada arestării, tentative de suicid sau omor, abuz de substanțe în antecedent sau stări de intoxicație atunci când a fost comisă agresiunea, negarea oricărei agresiuni sau infracțiuni, refuzul de a-și elibera partenerul”.

Sursa: Portretul tipic al agresorului. Disponibil online la: www.mpublic.ro/minori_2008/minori_5_11.pdf. Accesat la data de: 22.10.2011.

Agresorul cu risc scăzut, mediu sau înalt, tot agresor este și tot agresor va fi, indiferent de gradul de agresivitate la care-și supune victima. Motivele agresorului pot fi multiple, iar victima, de asemenea, are numeroase motivații să nu ia nici un fel de măsură de auto-apărare. Nici unul dintre actori nu poate fi tras la răspundere pe deplin pentru comportamentul său, deoarece de multe ori, pot apărea probleme de natură psihică, psihiatrică, o dependență incomensurabilă unul față de celălalt. Despre dependența unuia față de celălalt partener de viață

(Rawlings și Graham, 2007, 690-693) vorbim sub „umbrela” *Sindromului Stockholm* (*The Stockholm Syndrome*). În acest caz, victima și agresorul sunt de nedespărțit, fiind nevoie de foarte multă înțelegere din partea familiei extise și a specialiștilor de profil, pentru a putea avea acces la caz și pentru a putea lucra atât cu victima, cu agresorul, dar mai ales cu persoanele apropiate acestora (familie, prieteni, colegi, cunoștințe, rude, amici, etc.).

Victima va nega faptul că este abuzată (Walker, 1991, Walker, 1999; Bolton, 1987; Whitfield, 2001), nu va recunoaște acest fapt nici față de sine și va accepta să rămână izolată de toți cei din jur pentru a nu avea acces la informația care ar putea să o ajute sau la un alt mijloc de ajutor. Încet, dar sigur, victima va pierde orice contact cu lumea din afară și va începe să vadă totul așa cum îi impune agresorul să vadă, să se comporte față de el, să gândească. (Donald Dutton 1997/1998). Victima poate merge atât de departe încât să își piardă identitatea proprie și să împrumute mare parte din cea a agresorului, respectiv a partenerului de viață. Femeia-victimă (Lehamn, 1997; Babcock și Scott, 2010; Dutton, Goodman și Bennett, 1999) nu va percepe această tranziție de la ceea ce este ea ca persoană, respectiv individ unic, ba mai mult, va considera că mai tot ceea ce gândește și face este greșit și fără permisiunea și sfatul partenerului agresiv nu va putea reuși să realizeze nimic.

1.5. Înțelegerea schimbărilor din interiorul cuplului: Perspectiva Modernității și Post-modernității

Modernismul (*The Modernism*) și apoi Post-modernismul (*The Post-modernism*), în care ne și aflăm, sunt epoci în care omenirea a avansat pe toate palierele (Abraham și Chelcea, 2009; Amza, 2002):

- industrial,
- politic,
- religios,
- educațional,
- social,

- informativ,
- economic,
- medical,
- familial,
- relațional,
- în cuplu,
- științific,
- istoric,

și multe alte realizări și îmbunătățiri pe numeroase alte paliere.

În prezent, Post-modernismul (Vlăsceanu, 2007) ne împinge către noi provocări pe toate căile și utilizând toate resursele disponibile, ba chiar descoperind altele noi.

În sub-capitolul de față, accentul va cădea asupra evoluției cuplului, a femeii și a bărbatului în familie.

Familia a luat și ea parte la toate schimbările majore la care am asistat și asistăm cu toții în ultimii ani. Familia a căpătat mai multe forme (familia monoparentală, uniunea consensuală, etc.), iar homosexualitatea a început să nu mai fie un subiect atât de controversat în mai multe țări din UE. Ba, mai mult, există și familii cu parteneri de același sex, acceptate ca atare de către stat. Controversa ca aceste familii să adopte sau să aibă copii, prin alte mijloace, încă mai există.

Dacă până în *Epoca Modernității*, majoritatea lucrurilor utile familiei se confecționau și se făceau în interiorul ei, acum există servicii pentru toate acestea, de exemplu (Vlăsceanu, 2011, 103/130):

- creșterea și educarea copiilor / există creșe, grădinițe,
- făcutul mâncării / există firme specializate pentru acest lucru,
- făcutul curățeniei în casă / sunt numeroase firme care fac asta,
- confecționatul de pânzeturi, lucruri de îmbrăcat și altele / acum se pot cumpăra imediat,

- statul acasă cu cel mic / acum există servicii specializate care oferă acest lucru, prin persoane special antrenate,
- spălatul rufelor nu mai este de mult o problemă / mașina de spălat rufe sau vase rezolvă problema, etc.

De asemenea, serviciile de telecomunicații au „înflorit” în ultimii ani, aproape toată lumea are telefon mobil la care să poată vorbi și prin care să poată contacta orice persoană dorește din orice colț al lumii. Facilitarea comunicării a făcut din societate una a schimbului, a comerțului și furnizării de servicii de care fiecare individ are nevoie, în funcție de timp și de necesitățile sale.

Să nu uităm și faptul că acum, în Post-Modernism, nu se mai poate pune problema discriminării femeii pe considerente de gen, cel puțin nu în spațiul urban. Acum avem femei (ibidem):

- patron de firmă,
- femei strungar,
- femei care întreprind și întrețin tot felul de afaceri,
- femei medic,
- femei în înaltul cadru universitar, aflate în posturi cheie,
- femei director,
- femei inginer,
- femei pilot de avion,
- femei parașutist,
- femei gardian,
- femei polițist,
- femei caporal,
- femei comandant,
- femei chirurg,
- femei mecanic auto,
- femei pilot de raliu,
- femei programator de orice fel, de exemplu, în domeniul calculatoarelor,
- femei căpitan de vas,

- femeii vatman,
- femeii – om de știință în domeniul cercetării,
- femeii care au ajuns, alături de colegii bărbați, pe Lună, în vederea exploatarei și cercetării științifice,
- femeii care ocupă tot felul de posturi pe care înainte de Epoca Modernității nu aveau posibilitatea să le ocupe.

Azi, bărbatul își poate lua concediu paternal pentru creșterea copilului de până la doi ani, iar soția/partenera sa de viață să meargă la locul de muncă, dacă situația este de așa natură încât veniturile ei sunt mai consistente. Acest lucru este permis pentru că legea românească și cea din țările UE permite acest lucru. De aici ne dăm seama cât de mult s-a schimbat mentalitatea societății, a individului, indiferent de gen și a familiei sale, în care se formează cei șapte ani de acasă (socializarea primară).

Sunt posturi de muncă în care femeile sunt cele care dau ordine bărbaților și acest lucru nu mai pare revoltător, ele acum au o libertate imensă de a-și programa maternitatea. Planificarea familială permite femeii să își programeze când anume dorește să aibă un copil. Acum, femeia este cea care alege dacă dorește sau nu și când să procreze. Acest lucru este o libertate pe care femeile, mai ales cele căsătorite, nu și-l permiteau. Era de neconceput un asemenea lucru, acordat femeii.

Azi bărbatul și femeia își pot împărți sarcinile de lucru în casă sau la locul de muncă, astfel încât să devină o echipă cât mai eficientă, nemaîțînându-se cont de mentalitatea de gen. Rolul pe care îl are de îndeplinit o femeie și rolul pe care îl are de îndeplinit un bărbat, fie în cuplu, fie la locul de muncă nu mai seamănă cu perioada dinaintea Modernității.

Nimeni nu mai poate spune că femeia nu poate face față unei provocări, de orice natură, mai mult sau mai puțin, în funcție de mai multe aspecte ce țin de conjunctură sau de caracteristici anumite ale provocărilor diverse.

1.6. Concluzii

Evident, agresivitatea îndreptată către cei din jurul nostru, indiferent care sunt aceștia, mai ales către partenerul de viață, nu este de dorit. Nu mai vorbim de violența dintre partenerii de viață, care pune din ce în ce mai multe probleme oamenilor de știință care fac eforturi de a descoperi noi metode și tehnici de a fi puse în aplicare de către societate, în scopul prevenirii și combaterii.

Cuplul conjugal a fost mereu o provocare pentru cercetători deoarece există o parte la care aceștia nu au acces. Intimitatea cuplului heterosexual trebuie respectată. Este vorba de etica cercetării care nu poate merge decât până într-un anumit punct, unde trebuie să se oprească pentru a nu face rău subiecților investigați. În aceeași ordine de idei, orice cercetător are responsabilitatea etică și morală față de subiecții săi pe care îi investighează, motiv pentru care trebuie să respecte mai multe reguli general valabile pentru a nu aduce nici un fel de daune fizice, psihice, cognitive, de relaționare pentru subiecți.

În prezent, nimeni nu poate spune cu certitudine unde se îndreaptă cuplul heterosexual, dar se pot face multiple predicții pe baza statisticilor, unele mai aproape sau mai departe de realitate. Evident că și aceste predicții sunt utile pentru crearea de noi scenarii și teorii posibile care să ne ajute să înțelegem cât mai bine problematica violenței în cuplu, în toată dinamica sa.

De asemenea, un lucru esențial ține de societate, care se află mereu în schimbare și inevitabil, cuplul va evolua sau va involua odată cu aceasta, fie că dorește sau nu. Este un lucru ce nu poate fi controlat. Din acest motiv este necesar ca cercetătorii, specialiștii din cadrul instituțiilor abilitate să poată avea „instrumentele” (de exemplu, o legislație adecvată prevenirii și combaterii și un aparat care să poată fi utilizat în aplicarea ei eficientă și corectă), de luptă împotriva acestei probleme sociale.

Nu numai România se confruntă cu violența în cuplu, ci și toate țările lumii, indiferent de natura și cultura lor. Este vorba de un „flagel” care afectează cupluri de orice fel și din orice țară, motiv pentru care au fost create mai multe

instituții și legi universale care să poată fi puse în valoare atunci când este nevoie și situația o cere.

Un punct pozitiv al luptei împotriva violenței în cuplu este acela că se vorbește din ce în ce mai mult despre ea, fie la nivel:

- instituțional,
- legislativ,
- individual,
- de cuplu,
- familial,
- social,
- științific,
- național,
- internațional, ș.a.m.d..

Tocmai acest punct de pornire este „*cărămida de bază*” a oricărei lupte, mai ales a celei împotriva violenței în relația dintre bărbat și femeie în cadrul familiei.

Trebuie aflate și motivele agresorului pentru comportamentul său față de victimă și astfel, atât victima, cât și agresorul pot fi ajutați. Cauzele, motivele, circumstanțele ce au condus la un comportament agresiv sunt multiple (Tutty, 2005; Tower, 2006): cauze economice, politice, sociale, psihologice, biologice, relaționale, comunicaționale. Nu trebuie să generalizăm și să afirmăm că numai familiile cu probleme financiare mari, cu nivel de școlarizare scăzut, care locuiesc la marginea orașului sunt familii agresive. De asemenea, nu toți cei care au experimentat violența în copilărie (ca martori sau ca victime) vor practica asemenea comportamente la maturitate.

Nu putem afirma, de asemenea, că o femeie – victimă a violenței partenerului ei de viață – a fost victima tatălui ei în copilărie și, de aceea, acceptă comportamentul agresiv al partenerului, luându-l ca pe o obișnuință.

Nu putem generaliza, dar există multe familii sărace, cu mulți copii, cu un nivel de școlarizare scăzut, unde se consumă mult alcool, iar părinții sunt șomeri.

În aceste familii înflorește cultura violenței, a abuzului asupra femeii și copiilor.

Nu trebuie uitat faptul că și familiile bogate, de intelectuali, se pot confrunta cu probleme ce țin de violență și abuz, consum de droguri și/sau alcool, încălcarea legii ș.a.m.d. „*Bolile*” societății au condus în mod indirect, dar sigur, la crearea unei cutume a violenței în familie în România.

Putem afirma că minorii sunt predispuși imitării comportamentului părinților (Bandura, 1977) și al adulților în general. Și dacă aceste comportamente mai sunt întărite și prin mass-media, la care contribuie mediul înconjurător, atunci minorii nu numai că vor fi tentați și încurajați să repete acele comportamente, dar se vor identifica și regăsi în ele. Odată ce cresc, își vor întemeia o familie la rândul lor, dar cu ideea bine fixată că femeia trebuie ținută sub control și pedepsită din când în când.

Capitolul 2

Violența asupra femeii în interiorul cuplului heterosexual

2.1. Definiții principale

Violența asupra femeii în cuplu, în cadrul intim al familiei a existat din cele mai vechi timpuri, la mai multe popoare, civilizații și epoci prin care a trecut omenirea.

Femeia este considerată „sexul slab” (Vianu, 1997) sau i se mai spune, „duios și părtinitor” (Weston, Temple și Marshall, 2005; Voicu, 2002; Vianu, 1997): sexul frumos”. Oricare ar fi modalitatea de a numi femeia, ea este centrul discuțiilor atunci când vine vorba despre violența în familie. Femeia este cea mai expusă pericolului de a fi abuzată de către figurile masculine din familie:

- tată,
- frate,
- văr,
- logodnic,
- prieten,
- soț,
- unchi,
- cumnat, etc.

Partea masculină, adică bărbatul pare să fie cea care joacă rolul negativ, iar femeia este victima care îndură toate abuzurile și care devine „o martiră”, prin definiție. Este o poveste din care lipsesc mai multe elemente esențiale, după părerea mea, precum (Vianu, 1997):

- conjunctura,
- comportamentul femeii față de posibilul agresor – în devenire,
- cultura care poate încuraja foarte mult poziția părții masculine în societate și în familie,

- spațiul geografic – dacă femeia este sau nu izolată de alți indivizi din acest punct de vedere,
- ignoranța unuia sau a ambilor actori din poveste, respectiv: bărbatul și femeia,
- vina femeii,
- vina bărbatului,
- diverse stereotipuri de gândire ale unuia și-sau ale ambilor parteneri,
- familia care poate încuraja abuzul femeii,
- dorința bărbatului ca femeia să fie ”supusă în tot și în toate lui și numai lui”,
- caracterul femeii care poate provoca de multe ori un bărbat coleric, ”aprig la mânie”,
- dorința femeii de a fi într-o asemenea situație: de victimă, etc.

Definițiile violenței fizice și abuzului asupra femeii sunt nenumărate, motiv pentru care vor fi expuse unele, principale, din care se pot extrage mai multe concluzii (vezi caseta 9).

Caseta 9:

Definirea violenței asupra femeii din mai multe perspective:

„După cum am observat, violența conjugală (de obicei asupra femeii) apare acolo unde există neînțelegeri, greutăți, probleme sau tensiuni. Există teorii care susțin că femeile sunt mai predispuse la a fi agresate decât bărbații, din cauza fragilității și vulnerabilității lor. Această deformație pare să fie susținută de faptul că numărul femeilor agresate în familie este mult mai mare decât numărul bărbaților agresati. În interiorul familiei, violența era considerată ca fiind un comportament legitim al soțului sau al tatălui și tolerat de membrii familiei și de întreaga societate” (Zamfir, 1997, 112).

Iată, pe scurt, câteva definiții și puncte de vedere:

- a) „Violența împotriva femeilor este o încălcare a drepturilor omului.
- b) Violența împotriva femeilor este un delict și, ca urmare, agresorii trebuie pedepsiți.

- c) Violența împotriva femeilor este un obstacol în deplina participare a femeilor la viața economică, socială, politică și culturală.
- d) Violența domestică este un proces sistematic, nu un eveniment izolat.
- e) Violența domestică are loc în orice grup etnic, religios și indiferent de statutul socio economic.
- f) Agresorii pot fi atât bărbați cât și femei.
- g) Bărbații violenți sunt adesea abuzivi în toate relațiile.
- h) Violența domestică implică în mod tipic comportamente repetitive care conțin diferite tipuri de abuz.
- i) Impactul economic al violenței domestice este unul incomensurabil.
- j) „În afara faptului că violența domestică cauzează o suferință imensă ea implică și costuri pe care le suportă atât victimele cât și societatea”
- k) Agresorii au tipare diferite de comportament în viața privată și în viața publică.
- l) Aceasta înseamnă că este adesea greu de crezut că un anumit om se poate comporta atât de groaznic cu familia sa. Astfel, este dificil și pentru victime să ceară ajutor pentru că nu sunt crezute.
- m) În anumite cazuri agresorii le conving pe victime că ele sunt de fapt responsabile pentru comportamentul agresiv. Acest tipar de învinovățire a victimei este parte a unui tipar de comportament recunoscut și este abuziv în sine. Dând vina pe factorii externi, pe copii, pe alcool sau droguri, sau pe victimă, este modul în care agresorii încearcă să evite responsabilitatea pentru comportamentul lor”.

Din perspectivă legislativă, violența asupra femeii în cuplu este definită astfel:

„Legea 25/2012 definește violența în familie, sub diferitele ei forme, astfel:

- a) *violența verbală* – adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal, precum utilizarea de insulte, amenințări, cuvinte și expresii degradante sau umilitoare;
- b) *violența psihologică* – impunerea voinței sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune și de suferință psihică în orice mod.

- n) Violența împotriva femeilor este un obstacol în deplina participare a femeilor la viața economică, socială, politică și culturală.
- o) Violența domestică este un proces sistematic, nu un eveniment izolat.
- p) Violența domestică are loc în orice grup etnic, religios și indiferent de statutul socio economic.
- q) Agresorii pot fi atât bărbați cât și femei.
- r) Bărbații violenți sunt adesea abuzivi în toate relațiile.
- s) Violența domestică implică în mod tipic comportamente repetitive care conțin diferite tipuri de abuz.
- t) Impactul economic al violenței domestice este unul incomensurabil.
- u) În afara faptului că violența domestică cauzează o suferință imensă ea implică și costuri pe care le suportă atât victimele cât și societatea”
- v) Agresorii au tipare diferite de comportament în viața privată și în viața publică.
- w) Aceasta înseamnă că este adesea greu de crezut că un anumit om se poate comporta atât de groaznic cu familia sa. Astfel, este dificil și pentru victime să ceară ajutor pentru că nu sunt crezute.
- x) În anumite cazuri agresorii le conving pe victime că ele sunt de fapt responsabile pentru comportamentul agresiv. Acest tipar de învinovățire a victimei este parte a unui tipar de comportament recunoscut și este abuziv în sine. Dând vina pe factorii externi, pe copii, pe alcool sau droguri, sau pe victimă, este modul în care agresorii încearcă să evite responsabilitatea pentru comportamentul lor”.

Din perspectivă legislativă, violența asupra femeii în cuplu este definită astfel:

„Legea 25/2012 definește violența în familie, sub diferitele ei forme, astfel:

- a) *violența verbală* – adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal, precum utilizarea de insulte, amenințări, cuvinte și expresii degradante sau umilitoare;
- b) *violența psihologică* – impunerea voinței sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune și de suferință psihică în orice mod.

Noile reglementări introduc de asemenea și ordinul de protecție, astfel că victima violenței în familie poate solicita instanței emiterea unui ordin de protecție și restricție față de agresor.

Alte legi : *Legea 211/2004* privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, *Legea 202/2002* privind egalitatea de șanse între bărbați și femei, *Legea 272/2004* privind protecția și promovarea drepturilor copilului și *Ordinul nr. 384/306/993/2004* pentru aprobarea Procedurii de conlucrare în prevenirea și monitorizarea cazurilor de violență în familie”.

Sursa: *PRELUCRARE PERSONALĂ DUPĂ*: Definirea violenței asupra femeii. Disponibil online la: www.goodlivesmodel.com/glm. Accesat la data de: 23.08.2013.

Violența asupra femeii comportă diverse „*umbre*”, „*culori*”, „*forme*”, etc., motiv pentru care am ales să fac diferența dintre violența domestică și violența în relația de cuplu (vezi caseta 10).

Caseta 10:

Definirea violenței asupra femeii – victimă a partenerului ei de viață:

„*Violență domestică* (domestic violence) – înseamnă violența dintre soți, violența asupra femeii, conflictul conjugal, etc. Astfel, în definirea violenței domestice, trebuie avute în vedere următoarele dimensiuni (Popescu, 2002, 805-812):

- 1) „dimensiunea teoretică” – literatura de specialitate și teoriile care au la bază numeroase studii și experimente;
- 2) „dimensiunea istorică” – urmărirea evoluției violenței domestice de-a lungul istoriei și civilizațiilor;
- 3) „dimensiunea socio-politică” – tot ceea ce înseamnă politici publice de prevenire și combatere, la fel ca și mentalitatea populației și gradul de toleranță al acesteia la violență;
- 4) „dimensiunea instituțională” – opiniile specialiștilor;
- 5) „mecanismul declanșator” – vorbim de etiologia violenței domestice.

Nu există o definiție universal valabilă în ceea ce privește violența domestică, însă există anumite elemente care sunt regăsite în majoritatea acestor definiții (McClintock, 1978, 82-83): intenția, scopul agresorului, suferințele victimei, intimitatea caracteristică familiei. Este o problemă gravă peste tot în lume, inclusiv în România. Violența domestică include: abuzul asupra soției, asupra copiilor, violul marital, incestul”.

„*Violența în relația de cuplu* (intimate partner violence) – „atitudini și conduite cu caracter heteroviolent, ce se produc între membrii familiei, în contextul unui climat conflictual sever ce indică o deteriorare semnificativă a funcționalității familiale.” (Mitrofan și Mitrofan, 1991, 90)”.

Sursa: PRELUCRARE ȘI ÎMBUNĂTĂȚIRE DUPĂ: Bonea. G.V. (2012). *Violența în relația de cuplu: Victime și agresori*. București: Editura Sigma. 104-107.

„Violența împotriva femeii nu este o problemă ce privește numai membrele sexului frumos, ci este o problemă umană și socială ce ține de educație și psihologie. Numai faptele foarte grave, cum ar fi omorul sau acțiunile violente cu urmări dezastruoase asupra victimei (a femeii în familie) mai trezesc reacția opiniei publice și stârnesc dezgustul față de faptă și agresor. Dar în unele părți, societatea noastră s-a obișnuit și cu acestea. În România nu sunt puține femeile agresate, astfel Maria Roth-Szamosközi (2005, 278-279) menționează că „*cifra anuală a cazurilor de femei bătute și rănite, cunoscute de medicii legiști*” este extrem de mare.

Societatea românească este împământenită în cutuma modelului patriarhal. Astfel, nu ne mirăm când auzim că femeia sau partenera a fost agresată de soțul sau partenerul ei. Și aceste violențe repetate ale partenerului asupra celuilalt partener sfârșesc prin a deveni o obișnuință, ceva ce ține de normal, un drept, o stare de spirit generală.

Multe femei sunt abuzate sexual de partenerii sau soții lor, dar sunt puține astfel de cazuri cunoscute de poliție sau de medicii legiști (Banciu, 2005), acest lucru întâmplându-se fie pentru că victimele nu au încredere în poliție sau

comunitatea le blamează, fie pentru că le este rușine de familia extinsă sau sunt speriate de amenințările agresorului.

2.2. Caracteristicile principale ale violenței asupra femeii în cadrul cuplului

Când vorbim despre caracteristicile principale ale violenței asupra femeii în cuplu, trebuie să ne gândim la mai multe aspecte, precum: cauzele care au condus la violență; contextul social și politic; (Bonea, 2013, 36) (vezi caseta 11).

Caseta 11:

Caracteristici ale violenței asupra femeii în relația de cuplu:

A. Cauze care țin de caracteristicile individuale:

- starea de sănătate precară a victimei sau a agresorului;
- consumul de alcool în mod frecvent;
- istoria infracțională a agresorului;
- locul de muncă instabil;
- victima este însărcinată (așteaptă un copil);
- gelozia.

B. Cauze determinate de caracteristicile relației:

- soții locuiesc împreună cu părinții;
- cei doi ocupă o locuință comună până la pronunțarea divorțului;
- agresorul/victima a fost martor/victimă a violenței în familie în copilărie;
- izolare socială;
- partenerii nu se cunosc suficient de bine;
- comiterea adulterului.

C. Cauze sociale ale violenței intrafamiliale:

- toleranța societății față de violență;
- neimplicarea familiei extinse;
- lipsa banilor;
- lipsa locurilor de muncă;

- tranziția;
- victimele nu-și cunosc drepturile.

Sursa: Bonea, G.V. (2013). "Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial". București: Editura Sigma. p. 63.

În ce privește conjunctura, contextul politic și cultural, violența împotriva femeii poate fi văzută din perspectiva (Bonea, 2012, 2013) „sistemului comunist care a încurajat violența în familie prin: desființarea totală a asistenței sociale, mutarea masivă a populației din mediul rural în cel urban și, astfel, au apărut noi tensiuni în familie și violență îndreptată împotriva femeii; stresul zilnic generat de partea economică a familiei, frustrări și inegalitatea dintre aspirații și posibilitățile existente“ (Zamfir, 1997, 101-102). „România din perioada tranziției a înregistrat o creștere semnificativă a victimelor violenței în familie. Nu putem spune nici măcar la ora actuală că am scăpat de perioada tranziției, iar fenomenul violenței, în general, pare să crească. Dar putem afirma cu tărie faptul că în familiile unde femeia este aducătoare de venituri și are un anumit prestigiu social nu sunt înregistrate acte violente frecvente” (ibidem).

Există anumiți indicatori ce pot demonstra dacă o femeie, în special, este sau nu agresată în mod frecvent de către partenerul ei de viață³:

- „Dureri cronice și stare precară de sănătate;
- Grad scăzut de autoprețuire;
- Se poate să fi fost martoră și/sau victimă a violenței în copilărie;
- Dependența emoțională față de partener;
- Respectul acordat trebuințelor partenerului;
- Folosirea tranchilizantelor și/sau a alcoolului;
- Tendința de a se sinucide;
- Coșmaruri frecvente și insomnii;
- Agitație severă, anxietate, nervozitate;
- Gândire confuză și lipsă de concentrare”.

³ Correctional Service Canada, 1988, cartea: Societatea violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie, Sorin M. Rădulescu, Editura Lumina Lex, București, 2001, pag. 37.

De asemenea, victima poate recurge la consolări precum (Vatnar și Bjorkly, 2011; Starzomsky A. și Dutton, 1997, Servino, Smith, Porter, și Brown, 2010):

- utilizarea diverselor substanțe medicamentoase cu efecte secundare majore asupra sistemului nervos central, asupra circulației sângelui, etc., sau chiar a drogurilor,
- consumul excesiv de băuturi alcoolice, în general din gama spirtoase, ce pot fi amestecate cu substanțe diverse cu efect halucinogen.

„*Sindromul de stres post-traumatic*” (Sillamy, 2000; Scott și Babcock, 2010) a devenit oficial un diagnostic pus de medici femeilor-victime ale partenerilor lor de viață (Roth-Szamosközi, 2005, 24). Fenomenul violenței în familie a început să ia amploare și să ridice tot mai multe probleme. Lipsita de curaj, de informare asupra ajutorului pe care-l poate primi din partea instituțiilor specializate, victima renunță la orice mijloc de apărare în fața abuzurilor partenerului ei de viață (Santiago, Pearson, Skiff, LaRussa-Trott, Horwitz, Mitchell și Cerulli, 2011). De asemenea, carențele materiale de care victima suferă, de cele mai multe ori, conduc la conformarea sa cu situația periculoasă în care se află.

Victima se află în pericol permanent în condițiile în care este în permanență expusă agresorului. Acesta, într-un moment de furie, din multele episoade de abuz, poate ajunge chiar la tentative de omor a partenerei sale, ceea ce se sfârșește cu multe zile de spitalizare pentru aceasta. Din teamă teribilă față de agresor, victima nu va divulga niciodată, nimănui faptul că este abuzată de către partenerul de viață, mai ales dacă se află permanent sub supravegherea și amenințarea acestuia.

2.3. De câte feluri poate fi violența în cuplul heterosexual?

„Pentru a putea dovedi că a fost abuzată sexual, femeia trebuie să treacă printr-o serie de teste și analize incomode, stânjenitoare, rușinoase, chiar dureroase și traumatizante. O femeie agresată, abuzată acasă, nu se va putea concentra corespunzător la locul de muncă, va fi tot timpul gânditoare, tristă și anxioasă,

plânge mai tot timpul, este extrem de stresată, nu poate avea grijă de copii, poate avea dureri de cap, grețuri, dureri musculare, poate suferi de depresie și poate încerca să se sinucidă, se percepe inferioară și crede că agresorul are dreptate atunci când îi adresează cuvinte urâte sau că este îndreptățit „să o pedepsească” (Roth-Szamosközi, 2005; Rujoiu, 2008; Vigarello, 1998) (vezi caseta 12).

Caseta 12:

Definirea violului marital (*The marital rape*):

„*Viol marital (marital rape)* – este însoțit, în majoritatea cazurilor, de abuzul fizic (Rujoiu, 2008, 113). Acesta constă în actul prin care soțul își manifestă puterea și controlul asupra soției (Seites, 1975, *apud* Rujoiu, 2008, 57). Violul marital a fost recunoscut ca încălcare a legii și a *Drepturilor Omului*, destul de greu, deoarece era considerat a fi o absurditate atâta timp cât se vorbea de “îndatoririle conjugale” ale soților. Într-o dezbatere a Senatului din anul 1978, Louis Virapoulle spunea (Vigarello, 1998, 304): “*Nu există posibilitatea de viol în cadrul uniunii legitime, căci, atunci, ce-ar deveni îndatoririle conjugale? Noi trebuie, deci, să ne continuăm dezbaterea având în vedere acte sexuale înfăptuite asupra altor persoane decât soția ori soțul*”. În ciuda afirmației, violul marital a continuat să fie analizat și cu timpul “violul între soți” a putut fi judecat și incriminat (*ibidem*). Violul marital este “orice act sexual obținut prin forță, în cadrul relației de cuplu dintre soț și soție. Prin act sexual înțelegem: contact sexual genital, anal, oral sau orice altă stimulare sexuală a partenerului sau constrângere a acestuia de a participa la activități de această natură, la care nu dorește să participe” (Popescu, 2002, 812-813). Consimțământul dat la întreținerea unui act sexual între partenerii de viață poate fi viciat în următoarele situații (*ibidem*):

- 1) *utilizarea constrângerii* de orice fel și mai ales a forței fizice;
- 2) *începerea unui contact sexual împotriva voinței partenerului/parteneriei de viață*; cu ajutorul administrării unor anumite substanțe ce scad capacitatea de decizie și de reacție a partenerului/parteneriei (de exemplu: droguri, băuturi alcoolice);

3) *amenințarea partenerei* în vederea participării la actul sexual (de exemplu: amenințarea vieții copiilor sau a altor rude, în situația în care partenerul/partenera refuză întreținerea relațiilor sexuale)”.

Sursa: Bonea, 2012 apud Rujoiu și Rujoiu, 2010; Rujoiu 2009, 2008.

Tema *violului marital* (Rujoiu și Rujoiu, 2010; Rujoiu 2009) este încă un subiect ce se consideră a fi tabu. Constituie o parte extem de intimă, chiar rușinoasă a unei femei care a fost violată chiar de soțul ei. Cu alte cuvinte, este destul de greu pentru victima însăși să conceapă faptul că a fost obligată de către partener să întrețină relații intime cu aceasta, împotriva voinței ei.

Abuzul are consecințe grave asupra victimelor, pe termen scurt și lung. Aceste consecințe reies din studiile de caz, dar și din literatura de specialitate (Goetting, 2007; Braintwhait, 2001; Bonea, 2012, 2014):

- „de natură fizică (zgârieturi, arsuri, vânătăi, cefalee, fracturi);
- de natură psihică (această formă de violență are rezonanță în toate categoriile de violență; manifestări: insomnii, pavor nocturn, depresie, anxietate, percepție deformată a sinelui, închidere în sine și autoizolare, nervozitate, agitație permanentă, tensiune, stres, încercarea de a se sinucide);
- de natură socială (persoana se interiorizează și cu greu mai poate interacționa normal și firesc cu cei din jur);
- de natură sentimentală (o persoană abuzată în copilărie poate avea mari dificultăți în găsirea și cunoașterea persoanei iubite, poate evita relațiile amoroase, diverse tulburări sentimentale);
- de natură economică (persoana maltrată începe să depindă de agresor și se teme să ia decizii de orice fel; de obicei, victima nu are loc de muncă și nu dispune de resurse materiale)”.

De asemenea, abuzul asupra femeii poate fi caracterizat de mulți factori sociali, precum (ibidem):

- „toleranța și „obișnuința” socială față de violența împotriva femeii și copilului;
- subcultura din cartierele mari ca reacție împotriva autorităților și a grupurilor de putere;
- subdezvoltarea economică și culturală a țării (acest lucru se vede cel mai bine în familiile fără venituri sau cu venituri mici și mulți copii);
- concepțiile conform cărora femeia trebuie bătută din vreme-n vreme, iar educația copilului se face prin bătaie;
- patriarhatul (autoritatea supremă a bărbatului în familie) care încă mai predomină în foarte multe familii, mai ales în cele din spațiul rural;
- anomia (absența unor legi privind violența în familie, care să fie aplicate cu strictețe și seriozitate; o absență a normelor și a regulilor în acest sens);
- toleranța și dezinteresul poliției față de cazurile de violență în familie (care generează, la rândul ei, neîncrederea victimelor față de sistem în ansamblu)”.

Cercetările, explicațiile, dar mai ales teoriile cu privire la violența asupra femeii în spațiul intim al cuplului ajută enorm la depistarea, analiza și apoi înțelegerea fenomenului în scopuri cu totul și cu totul umane: acelea de a ajuta la diminuarea, prevenirea și combaterea problematicii.

2.4. Existența miturilor violenței împotriva femeii

Cel puțin în spațiul românesc există destul de multe mituri cu privire la violența împotriva femeii. Unele din ele au fost dezmințite prin teorii dezvoltate de către cercetători sau de către cei care lucrează și instrumentează aceste cazuri.

Iată unele dintre ele cu privire la violența asupra femeii:

- „Femeia trebuie bătută, că știe ea de ce...”,
- „Femeia trebuie bătută”,

- „Bătaia femeii este ca bătaia copilului, trebuie educată”,
- „Bărbatul care-și bate femeia, înseamnă că o iubește”,
- „Femeia mereu greșește și trebuie corectată”,
- „Bătaia bărbatului față de femeia sa e ruptă din Rai”,
- „Femeia cere să fie bătută...”,
- „O femeie nebătută e ca mărul necopt”,
- „Femeia bătută învață mai repede”,
- „Asta-i vreme de bătut nevasta”,
- „Bărbatul care nu-și bate femeia, o lasă pe aceasta să i se urce în cap”, etc.

Există multe mituri cu privire la femeie, la ridiculizarea ei, la diminuarea ei ca femeie sau ca și capacitate de a lua decizii sau de a se afla în anumite funcții de conducere ce se consideră a fi destinate strict bărbaților, cum ar fi de exemplu: femeia aviator, femeia căpitan în cadrul armatei, etc. Dar să vedem unele dintre miturile cu privire la aceasta:

- „Fusta femeii e arma necuratului”,
- „Femeia frumoasă e și vicleană”,
- „Femeia aduce ghinion”,
- „Femeia mereu dramatizează”,
- „Femeia mereu exagerează și inventează lucruri”,
- „O femeie la volanul unei mașini e un dezastru pe roți pentru toți”,
- „Femeia seduce și apoi ia mințile bărbatului”,
- „Femeia e periculoasă”,
- „Nu pune o femeie să facă treabă de bărbat”,
- „Nu pune o femeie într-o funcție destinată unui bărbat”,
- „Femeia aduce mereu probleme”,
- „Femeia face prostii când întorci capul, ea trebuie supravegheată mereu”,
- „O femeie nu poate sta fără un bărbat pentru a avea grijă de ea”, etc.

De asemenea, există mituri cu privire la bărbați, ce consider că ar trebui menționate pentru a „echilibra într-un fel balanța”. Iată unele dintre cele mai uzuale:

- „Bărbatul se descurcă în orice situație”,

- „Bărbatul e capul și stâlpul în casă”,
- „Bărbatul e mai înțelept decât femeia”,
- „Bărbatul nu minte, preferă să nu spună”,
- „Bărbatul nu vorbește mult”,
- „Bărbatul spune adevărul, nu face din țânțar armăsar, ca femeia”,
- „Pe ce pune mâna bărbatul, e lucru bun făcut”,
- „Numai o mână de bărbat poate face ceea ce trebuie”,
- „Este nevoie de un bărbat pentru a face ordine și disciplină”,
- „Bărbatul nu plânge”,
- „Bărbatul nu se sperie”,
- „La băutură, bărbatul nu mai știe ce face...” etc..

Miturile dintre cele două sexe, femeie și bărbat par să arate un „război” tacit între părți, însă lucrurile nu stau tocmai așa. Trebuie reunoscut faptul că totul este relativ, mai mult sau mai puțin luat în seamă de către indivizi. Este adevărat că mitul se poate naște din realitate sau ficțiune, dar de multe ori stârnește râsul, acest lucru este (Vianu, 1997):

1. Pe de-o parte bun, deoarece mitul nu este luat în serios, fiind total ignorat,
2. Pe de altă parte este un lucru negativ, deoarece, pentru unii indivizi, aceasta constituie o realitate constantă, mai mult, o realitate în care trăiesc și cred cu deosebită tărie.

Mentalitatea poate fi considerată a fi principala sursă de menținere sau schimbare a acestor mituri, de care unii sunt convinși mai mult sau mai puțin.

Mediul urban se află în permanentă expansiune și în permanentă schimbare, relativ rapidă, datorită evoluției pe toate palierele sociale și umane (King, 2000; Kerr, 2007). Dar mediul rural se află încă în perioada de tranziție a familiei care are dilema schimbării de roluri dintre bărbat și femeie. De asemenea, intervine și familia extinsă, care tinde să păstreze vechile mentalități cu privire la rolul femeii și rolul bărbatului care se află sub același acoperiș.

Pe de-o parte se spune că proaspătul cuplu, format din bărbat și femeie, trebuie să ia aminte la sfaturile prețioase ale celor aflați la vârste înaintate din cadrul familiei extinse, dar pe de altă parte, se vehiculează ideea conform căreia tinerii trebuie să fie liberi să își trăiască propriile lor experiențe în cuplu, pentru a învăța din ele. Acest lucru implică efortul ambilor parteneri de a-și forma propriul sistem de valori, dar bazat totuși pe sistemul valorilor cu care fiecare a plecat de la familia sa de origine.

2.5. Concluzii

A spune că femeia este într-un anume fel, iar bărbatul este în alt mod, este o catalogare a sexelor. Nu se pot pune într-un singur taler al balanței caracteristicile femeii și bărbatului din perspectivă:

- culturală,
- de socializare primară, cea făcută în familie,
- etnică,
- biologică,
- socială,
- de nivel și tip educațional,
- de apartenență la diferite culte religioase, oricare ar fi acestea,
- de nivel al comunicării și mai ales al modalității de decodificare a mesajelor primite din jur.

Fiecare dintre noi, bărbat sau femeie, are caracteristici definitorii cu care s-a născut (Adler, 1997), ce pot sau nu să fie mai mult sau mai puțin modificate, schimbate de-a lungul unei experiențe vaste de viață. Tocmai din acest motiv, foarte bine întemeiat, nici bărbatul și nici femeia, indiferent de statutul lor marital, nu trebuie să generalizeze anumite caracteristici, uneori mai accentuate și mai vizibile la un gen (sex) sau la altul. Capcana generalizării oferă confortul individului de a trece mai departe, în sensul în care a rezolvat o dilemă; ori nu putem spune că diferențele dintre bărbați și femei, mai proeminente sau

nu, sunt dileme ce trebuie încadrate în șabloane fixe, bine închegate care să fie aplicate fiecărui individ în funcție de gen (sex). Și astfel, se descoperă „esența” caracteristică, fixă a respectivului individ.

Violența nu trebuie privită niciodată din perspectiva miturilor, care au sau nu haz. Violența dintre partenerii de viață este un subiect extrem de sensibil de tratat și mai ales de instrumentat chiar și de către specialiștii în domeniul acesta.

Oricine dintre noi poate gândi că „*nu i se poate întâmpla așa ceva*” din partea partenerului de viață, deoarece există foarte multe motive și caracteristici ale acestuia care să indice faptul că niciodată nu va reacționa violent față de parteneră. Însă, de foarte multe ori, generalizarea, încrederea fără testare, lipsa unei comunicări eficiente și o cunoaștere a partenerului mai mult caracterizată de superficialitate, pot conduce la situații nedorite. Apoi, din partea victimei apar sentimente și aspecte psiho-socio-cognitive precum (Larionescu, 1993; Johnson, 1995):

- pierderea încrederii de sine,
- autoizolarea,
- teama de a mai intra în alte relații de tip conjugal,
- anumite probleme de sănătate inexplicabile și caracterizate de aspectul somatic,
- tendința de sinucidere,
- autoînvinuirea, etc.

Miturile cu privire la violența împotriva femeii nu sunt subiect de glumă sau luat și tratat superficial, de suprafață. De multe ori, acestea, făcând, inevitabil, parte din folclorul românesc, influențează, într-o măsură mai mare sau mai mică individul, fie bărbat sau femeie.

A se lua în calcul că femeia poate accepta violențele venite din partea bărbatului ei, din varii motive: de exemplu cele de ordin psiho-socio-cultural și mai ales economice.

Lipsa unei situații materiale favorabile care să permită femeii să ia decizia dorită în cazul unei relații bazate pe violență o va determina pe aceasta să rămână pe loc din toate punctele de vedere.

Capitolul 3

Teoria „ciclicității violenței” – Lenore E. Walker: Introduceri în problematică

Scurtă introducere

Psihologul american Lenore Walker (1997, 2007, 2009) a brevetat și analizat minuțios teoria numită „*Teoria ciclicității violenței*” (*The cyclical violence theory*). Teoria este cât se poate de actuală și de expresivă, explicativă și atot-cuprinzătoare în ce privește aria vastă a cuplurilor heterosexuale care se confruntă cu problema violenței în relația de cuplu. Pe parcursul studiilor sale asupra acestor cupluri, cercetătoarea americană a descoperit așa-numita „*neputință învățată*” (*learned helplessness*) a femeii, o autohandicapare în sfera psiho-cognitivă din teama de a nu ieși din relație, de a nu lua măsurile necesare autoapărării față de partenerul agresiv.

Înainte de a expune și diseca din mai multe perspective relevante teoria *ciclicității violenței*, trebuie amintite și alte teorii care au directă legătură cu aceasta (vezi caseta 13).

Caseta 13:

Perspective relevante privind legătura cu teoria *ciclicității violenței* (*The cyclical violence theory*):

„Mai mulți specialiști au încercat să propună diverse teorii care să explice această stare psiho-emoțională, de atașament, pe care unele persoane abuzate o resimt față de agresor.

Astfel, doi cercetatori canadieni, Dutton și Painter, au propus teoria așa-numitei „legături traumatice”, care susține că victimele au avut parte în prima perioadă a copilăriei de tratamente violente din partea familiei sau a anturajului.

Mediul în care un copil crește este definitoriu pentru conturarea viitoarei personalități a adultului, și dacă un copil crește într-o atmosferă definită de violența, aceasta va capata o oarecare tenta de teamă în ochii copilului din punct de vedere al viziunii despre relațiile între oameni și comportamentele acestora.

Aplicată femeilor victime, teoria mai sus menționată nu are, totuși, suficientă susținere empirică, deoarece, așa cum evidențiază statisticile din mai multe țări, numai circa o treime dintre femeile abuzate de parteneri au crescut în medii familiale caracterizate de violență.

Alte teorii sunt tributare modelului psihanalitic dezvoltat de Sigmund Freud, considerând că, în general, victimele sunt persoane dominate de tendințe masochiste, incitând astfel agresorul la comiterea actelor de violență. Aceste teorii de sorginte freudiană nu pot explica totuși de ce femeile victimă au relații conflictuale, sado-masochiste, numai cu partenerii lor, nu și cu alte persoane”.

Sursa: Teorii privind violența. Disponibil online la:
<http://www.despresuflet.ro/forum/familie-f24>. Accesat la data de: 10.08.2014.

„*Neputința învățată*” (*learned helplessness*) a femeii, așa cum o numește cercetătoarea Lenore Walker, este caracterizată de mai multe aspecte grupate, după cum urmează (Walker, 2000, 2009):

1. *Frica, teama:*

- de a nu părăsi partenerul agresiv,
- de a nu fi singură,
- de a trebui să ia singură anumite hotărâri în privința vieții sale,
- de a avea un loc de muncă, în cazul în care a fost casnică,
- de a înfrunța familia, dacă aceasta este împotriva,
- de a nu pierde copiii, dacă aceștia există,
- de a trebui să își procure singură toate cele necesare unui trai decent,
- de a nu fi urmărită de către partener,
- de a nu fi rănită de către partenerul agresiv,
- de amenințările constante ale partenerului,

- de societate,
- de prieteni,
- de a-și pierde statutul de femeie măritată, etc.

2. *Din comoditate:*

- de a trebui să plece efectiv,
- de a pierde posibilitatea de a mai avea anumite tabieturi formate în timp,
- de a munci,
- de a avea un loc de muncă,
- de a avea anumite răspunderi, pe care până atunci nu le avea,
- de a trebui să aibe singură grijă de ea și de copii,
- de a înfrunta familia extinsă, prietenii și alte persoane,
- de a merge în instanța de judecată pentru divorț sau pentru obținerea ordinului de restricție judecătorească ce nu mai permite agresorului să aibă acces permanent la victimă,
- de a „lua viața în piept”,
- de a căuta o altă locuință,
- auto-amăgirea,
- de a avea o altă relație, etc.

3. *Din lipsa de cunoaștere:*

- nu își cunoaște drepturile,
- nu știe care sunt instituțiile ce o pot ajuta, începând cu serviciul unic de urgență 112,
- nu cunoaște modalitățile prin care să părăsească relația sau cel puțin să se apere de atacurile violente ale partenerului ei de viață, etc.

4. *Cultura:*

- cultura promovează „supușenia femeii față de bărbatul ei”, indiferent de consecințe,
- rușinea,
- căsătoria este pe viață,
- nimeni nu trebuie și nu are voie să intervină în problemele unei familii, aceasta se consideră că este capabilă să le rezolve singură,
- bărbatul este „capul” familiei,
- femeia trebuie să dea ascultare bărbatului ei, indiferent de caracteristicile psiho-comportamentale și relaționale ale acestuia,
- femeia este datoare să „păstreze căsnicia”,
- copiii trebuie să aibă un tată, etc.

Acestea sunt principalele caracteristici ale neputinței pe care femeia o învață în timp pentru a putea auto-justifica lipsa ei de interes în ce privește apărarea împotriva agresorului.

3.1. Definirea puterii și controlului

Trebuie menționat faptul că unele victime pot avea diverse suferințe de natură psihologică-psihiatrică sau biologică. Însă acest fapt nu trebuie luat în calcul pentru a nu interveni în cazul respectiv de către specialiștii abilitați să o facă, ci tocmai acest aspect trebuie să accelereze procesul de acordare a ajutorului și de ocrotire a victimei față de agresiunile primite de la partenerul său de viață.

Teoria roții de putere și control (The power and control wheel) (Dutton, Saudners, Starzomski, Bartholomew, 1988; Dutton și Corva, 2006) ilustrează cel mai bine modalitățile prin care agresorul își poate controla total victima, respectiv, partenera sa de viață.

Însăși problema violenței dintre partenerii de viață înseamnă putere și control. Agresorul dorește supremația, controlul total asupra partenerei sale, fapt pentru care utilizează o serie de mijloace de (ibidem):

- intimidare,
- amenințare,
- izolare,
- abuz frecvent,
- lipsirea de mijloacele materiale,
- lipsirea de prieteni, rude, colegi, vecini,
- interzicerea de a face orice lucru fără știrea și aprobarea sa,
- impunerea unui regim de viață restrictiv,
- pedepsire,
- manipulare,
- umilire,
- injosire,
- dominare prin puterea fizică, etc.

Prin acest lucru este explicată foarte bine *teoria roții de putere și control* (*The power and control wheel theory*) (Duton, 2006; Duton și Corva, 2007;), ce demonstrează și arată dorința nestăvilită a agresorului de a deține controlul total asupra victimei sale.

Cel mai bine putem înțelege *puterea și controlul, la fel ca și ciclicitatea violenței* (Walker, 2000, 2009), din punctul de vedere al violenței partenerului de viață asupra femeii sale, prin a arăta și analiza cu atenție caracteristicile definitorii ale „agresorului domestic” (the domestic aggressor) (vezi caseta 14).

Caseta 14:

Caracteristicile definitorii ale agresorului din perspectiva puterii și controlului asupra partenerei sale de viață:

- „Agresorii restricționează viața socială a victimei, interzicându-i să păstreze slujba, prietenii sau legăturile cu familia – crează izolare și dependență.

- Agresorii critică și umilesc partenerele lor în mod constant. Stima scăzută poate contribui la credința victimelor că merită abuzul.
- Agresorii fac orice le stă în putință pentru a menține controlul asupra victimei. Și această dinamică face ca violența să fie inevitabilă, întrucât multe victime trebuie să ajungă să fie lipsite de sentimente sau să plece pentru a putea supraviețui.

În ciuda credinței societății publice că agresorii sunt scăpați de sub control, nebuni și imprevizibili, contrariul se aplică cel mai adesea.

Folosirea abuzului psihologic, emoțional și fizic amestecat cu perioade de dragoste și fericire sunt instrumente coercitive deliberate pentru a crea o stare de supunere.

- Agresorii au schimbări de dispoziție serioase.
- Agresorii au tendința de a fi mereu în control sau de a arăta trăsături de personalitate antisociale.
- Agresorii sunt de obicei dependenți de substanțe sau au alte comportamente adictive”.

Sursa: Teorii privind violența. Disponibil online la:
<http://www.despresuflet.ro/forum/familie-f24>. Accesat la data de: 10.08.2014.

Elena Zamfir (2000, 152-153) precizează că, „asemeni altor societăți europene tradiționale, societatea tradițională românească susține un model legitim de violență împotriva femeilor. În acest caz violența ar reprezenta un instrument cultural legitim de exercitare a autorității bărbatului în familie și de a afirma superioritatea statutului său”.

În consecință, bărbatul, pentru a deține controlul și puterea în familie, și mai ales asupra partenerii sale de viață, recurge la diverse modele de comportament considerat a fi specific și definitoriu indivizilor caracterizați de următoarele aspecte (Walker, 1997, 2000):

- sentimentul de inferioritate,
- diverse frustrări,

- cultura ce încurajează agresivitatea masculină,
- consumul excesiv de băuturi alcoolice si/sau alte substanțe ce au un efect halucinogen,
- diverse boli de natură psihică sau bio-constituțională,
- bărbatul a fost victimă sau martor al violențelor petrecute în trecut, în familia sa de origine, etc.

De-a lungul secolelor și civilizațiilor (Bonea, 2012, 2014), femeia a fost abuzată de către bărbat în cadrul relației sale indiferent de următoarele:

- etnie, religie,
- clasă socială,
- status-rol,
- nivel educațional,
- familie,
- poziție în familie,
- situația material-econimică,
- existența sau inexistența copiilor,
- sănătate sau diverse afecțiuni,
- societate,
- tip de căsătorie,
- tip de familie,
- rolurile împărțite între parteneri,
- implicarea sau nu a familiei de proveniență a fiecărui partener de cuplu,
- tip de temperament,
- tip de comportament al ambilor parteneri,
- istoria familială și personală,
- consumul sau nu de băuturi alcoolice,
- consumul sau nu de droguri,
- tipul muncii pe care o prestează, etc.

Traumele pe care victima le suferă pe o perioadă scurtă, medie sau lungă de timp pot avea urmări extrem de grave, de serioase și de greu de tratat chiar și de către o echipă multidisciplinară de specialiști (asistent social, psihiatru, psiholog, medic de specialitate, medic generalist, psihoterapeut, educator, jurist, etc.) (Engel, 2002; Evans, 2005). Este destul de greu pentru victimă să accepte faptul că partenerul ei de viață, pe care-l iubește și în care are încredere, o abuzează. De aceea timpul dedicat tratamentului și recuperării victimei este destul de lung și anevoios, particularizat fiind pe fiecare caz în parte.

3. 2. Motivele conservării comportamentelor celor doi actori din cadrul cuplului heterosexual: femeia și bărbatul⁴

Cred că este potrivit, încă de la început să fie spus că femeia se poate complăce în relația abuzivă, iar bărbatul este fericit că își poate exercita puterea și controlul asupra acesteia. Sună primitiv, dar de foarte multe ori așa stau lucrurile.

Odată intrată într-o relație, femeia se atașează de bărbat și invers motivele pentru care se poate ajunge la degradarea relației și la violență între cei doi parteneri pot fi multiple. Iată unele dintre cele mai relevante (Chelcea, 2010; Claes și Rosental, 1990; Coffey, 2010):

- atașamentul emoțional dintre parteneri,
- situația materială,
- unul dintre parteneri deține un status-rol important în cadrul socio-profesional și atunci celălalt partener dorește să mai rămână în relația abuzivă,
- consecințele despărțirii pot fi grave, de exemplu acolo unde sunt copii,
- familia de origine a unuia dintre parteneri nu aprobă faptul că este vorba de un abuz în relație,
- dorința femeii de a rămâne în relație indiferent de pericol și conștiință,
- lipsa unei alterantive, cum ar fi terapia de cuplu,

⁴ Termenii: „femeie - victimă”, „bărbat - agresor” – se referă la partea strict științifică, în vederea lucrului cu aceștia și nu la partea socială de catalogare sau de etichetare.

- împăcărilor ce au loc între cei doi, la anumite intervale de timp,
- dorința femeii de a nu pleca din casă, etc.

Pe lângă toate acestea, societatea de tip tradițional (Zamfir, 1997) a promovat mereu supremația bărbatului, poziția sa superioară față de femeie, în cuplu și în familie. Fiecare dintre cei doi protagoniști, în acest context, au roluri foarte bine stabilite și nu trebuie să se abată de la ele, deoarece ar putea însemna (Coleman, 1980; Coleman și Straus, 1990):

- pierderea controlului și puterii,
- pierderea autorității,
- pierderea „moștenirii lăsată de la străbuni cu orânduiala în familie”,
- pierderea identității socio-culturale,
- pierderea respectului de sine a bărbatului, deoarece i de poate părea că femeia îl înlocuiește și preia puterea și controlul,
- pierderea respectului membrilor familiei extinse și a vecinilor.

Se pare că foarte multe aspecte sunt puse sub semnul pierderii a ceva anume, foarte bine definit, care face cuplul să meargă înainte cu agresivitatea.

Comunicarea dintre bărbat și femeie, în cazul de față este una deficitară, deoarece, se presupune și fiecare partener așteaptă de la celălalt un anumit comportament în anumite contexte, conjuncturi familiale (Collins, Kroutil, Roland și Moore-Gurrera, 1997). De aceea comunicarea nu mai poate fi considerată a fi importantă sub aspectul îmbunătățirii relației dintre partenerii de cuplu. Fiecare știe ce are de făcut în situația dată. Este asemenea unui șablon foarte bine conturat: bărbatul aduce banii în casă, femeia muncește numai în interiorul casei și crește copiii. Din această perspectivă, lucrurile sunt foarte simple. Societatea de tip tradiționalist (Costaforu, 2005), încuraja asemenea comportamente, promova rigoarea respectării lor și astfel se câștiga respectul de sine și respectul celor din jur în contextul familiei largite și în comunitate.

Astăzi, lucrurile sunt schimbate și totuși mai există „urme” ale societății tradiționaliste, ce promova exercitarea puterii și controlului total asupra femeii de către bărbat în relația de cuplu.

Chiar și în societatea Modernă și Post-Modernă (Vlăsceanu, 2010; Cotoi, 2006), continuăm să ne confruntăm cu problematica violenței dintre cei doi parteneri de cuplu, deși nu se mai poate vorbi în termenii tradiționaliști ai status-rolurilor bine definite ale femeii ținute în casă și de cele ale bărbatului care era factorul unic decizional în familie.

Sunt dileme ale actualei societăți, aflate în continuă schimbare și transformare pe plan (ibidem):

- social,
- familial,
- de cuplu,
- al individului în sine,
- al educației,
- al religiei,
- al politicilor existente la nivel micro și macro-social,
- al statutului femeii promovat de către Drepturile Omului sau de către alte asemenea documente caracteristice, etc.

Se pare că atâta timp cât va exista violența dintre partenerii de cuplu, vor continua să existe lucrări precum cea de față, diverse studii, cercetări și emiteri de legi, instituții și specialiști gata să intervină pentru a preveni și combate acest flagel ce ține de societate, familie, cuplu și individ.

3. 3. Teoria „Ciclicitatea violenței” – Lenore E. Walker

Teoria numită *Ciclicitatea violenței* (*The cyclical violence theory*). – Lenore Walker (1991, 1997, 2000, 2009) este foarte relevantă în vederea explicării și analizării problemelor ce țin de violența din cadrul relației de cuplu heterosexual.

Este una dintre cele mai complete teorii, după părerea mea, deoarece arată și explică fiecare pas al nașterii și declanșării violenței în cuplu. Această teorie a fost testată în repetate rânduri, controversată, aprobată și analizată, tocmai pentru a putea înțelege mecanismele specifice care sunt foarte, foarte variate, ce împing cuplul către agresivitate și violență.⁵

Teoria „Ciclicității violenței” (*The cyclical violence theory*) (ibidem), explică prin intermediul a trei mari etape cuprinzătoare modul în care un cuplu ajunge să se confrunte cu agresivitate și violență. Dar, dacă victima părăsește relația abuzivă, apar alte două etape relevante, în care agresorul încearcă prin diverse modalități să readucă înapoi victima.

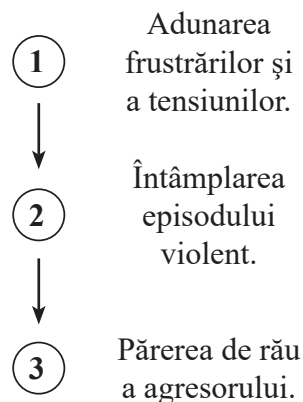
Teoria *ciclicității violenței* (*The cyclical violence theory*) – Lenore Walker (2000, 2009), constituie un punct de analiză perfect pentru aproape toate cuplurile aflate în impasul de a nu putea rezolva problema cu care se confruntă și despre care vorbim, anume: violența dintre bărbat și femeie în cadrul intim al cuplului.

Această teorie poate fi mult mai bine înțeleasă dacă este ilustrată ca atare, după cum urmează (vezi figura 1):

Figura 1:

Teoria *ciclicității violenței* (*The cyclical violence theory*). – Lenore Walker (2000, 2009):

Sursa: Prelucrare după:
Walker, L. E., (1991, 1997, 2000, 2009).

De multe ori, victima ia hotărârea să plece, ba chiar pleacă, iar agresorul va juca alte două roluri în acest caz: primul va fi cel de urmăritor, pentru a verifica dacă victima este însoțită sau nu de către un alt partener, intervenind, desigur și gelozia ce se acumulează pe timp ce trece; urmând ultima etapă a amenințărilor, în care agresorul își pierde răbdarea și face presiuni asupra victimei de a se întoarce

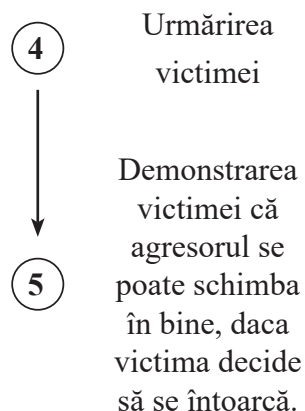
⁵ Atenție: a nu se confunda agresivitatea cu violența. Vezi primul capitol. De asemenea, vezi bibliografia.

în relație, indiferent dacă acestea sunt sub forma promisiunilor de împăcare și liniște în cadrul cuplului sau dacă sunt amenințări în toată regula cu diverse „arme”, sau fapte pe care agresorul le-ar putea face victimei sau persoanelor dragi ei, în cazul în care aceasta nu se va întoarce la el.

Astfel, urmează alte două etape în cazul în care victima se hotărăște să părăsească partenerul agresiv (ibidem):

Figura 2:

Teoria ciclicității violenței (*The cyclical violence theory*). – Lenore Walker (2000, 2009):

Sursa: Prelucrare după:
Walker, L. E., (1991, 1997, 2000, 2009).

Etaplele teoriei *ciclicității violenței* (*The cyclical violence theory*). – Lenore Walker (2000, 2009) (vezi caseta 16), sunt esențiale în vederea analizei și disecării modalității prin care funcționează și se menține un cuplu cu probleme de violență.

Caseta 16:

Explicarea și analiza etapelor teoriei *ciclicității violenței* (*The cyclical violence theory*). – Lenore Walker (2000, 2009):

Ciclicitatea violenței are loc în cuplurile unde partenerii se cunosc într-o măsură satisfăcătoare și locuiesc împreună. Fiecare dintre parteneri este expus față de celălalt în privința tabieturilor, slăbiciunilor și a reacțiilor în anumite situații.

De cele mai multe ori bărbatul este cel care își asumă rolul de agresor, iar femeia este victima sa.

Pentru a explica mai bine *ciclicitatea violenței*, renumita cercetătoare Lenore E. Walker (1980/2009, 59-78) evidențiază trei mari pași, după cum urmează:

I. Etapa în care agresorul, uneori și victima *înregistrează o serie de frustrări, tensiuni, nemulțumiri* legate de celălalt partener de viață și de modul în care decurge *viața în doi*. Bărbatul are un comportament amenințător, iar femeia devine victimă sigură în viitorul apropiat. Vina aparține femeii deoarece „nu știe să se ridice la înălțimea așteptărilor”, și de aici se dezvoltă o serie de imagini distorsionate despre sine, în genere, negative.

II. Etapa în care au loc *abuzurile*, unde victima este *pedepsită*. Descătușarea furiei agresorului, care devine de neoprit. Bărbatul nu își mai controlează conduita, iar femeia va suferi consecințele de natură fizică, psihică și chiar sexuală (în cazul unor abuzuri sexuale).

III. Etapa *părerii de rău a agresorului pentru cele întâmplate*. El încercă, pe cât posibil, să demonstreze victimei că a fost un simplu incident izolat. Acum agresorul caută tot felul de *scuze* pentru explicarea comportamentului său, convingând victima că ea este de vină pentru tot ceea ce s-a întâmplat. Sunt situații în care agresorul, în timpul episodului violent, se află în stare avansată de ebrietate, alcoolul devine un bun motiv de eschivare și neasumare a responsabilității asupra consecințelor comportamentului său. Dintr-o dată agresorul se transformă „ca prin minune” într-un bărbat ideal, binevoitor, amabil și iubitor cu partenera sa pentru compensarea celor suferite de aceasta. După etapa *dulce* dintre cei doi parteneri, revin tensiunile și frustrările care au condus inițial la manifestarea comportamentului violent al bărbatului față de femeie.

Pașii se repetă, în unele cazuri la nesfârșit, în situația în care victima nu conștientizează abuzul și pericolele la care este supusă.

În situația în care victima va părăsi partenerul, urmează alți doi pași (*ibidem*):

IV. Urmărirea femeii în locurile frecventate de ea, în încercarea de a o convinge să revină în relație. Agresorul va apela la rude sau prieteni pentru a vorbi cu femeia în scopul convingerii ei de a se întoarce.

Un bărbat părăsit de soție/parteneră nu va accepta niciodată un asemenea lucru și va recurge la diferite trucuri sau la amenințări, urmăriri pentru a o convinge pe femeie să revină în relație (Coleman, 1980, 208). Bărbatul părăsit se va simți jignit de faptul că femeia nu-l mai vrea și că nu a reușit să se impună în fața ei.

V. Luna de miere, unde femeia este convinsă de partenerul ei că a făcut alegerea potrivită de a se întoarce. Bărbatul devine mai înțelegător cu ea și încearcă prin orice mijloace să îi facă pe plac. Astfel, iubirea dintre cei doi pare că prinde iar contur și nimic nu o va mai distruge.

De cele mai multe ori „luna de miere” nu durează prea mult și se revine la etapa inițială a *acumulării tensiunilor*. Astfel, victima nu va avea o așa zisă *busolă a rațiunii* după care să se ghideze în mod corect, motiv pentru care se va auto-învinovăți de fiecare dată când este abuzată. Intervine confuzia și lipsa de discernământ. Femeia nu își va mai da seama când este abuzată, putând să dezvolte, odată cu trecerea timpului, mai multe boli psihice, bazate pe problemele de ordin sentimental, intim, relațional (Walker, 1980/2009, 78-99).

Ciclicitatea violenței este o bună modalitate de exemplificare și caracterizare a vieții multor cupluri care se confruntă cu această problemă.

Sursa: Bonea, G. V. (2012). “*Violenta în relația de cuplu: victime și agresori. Teorie și aplicații*”. București: Editura Sigma. pp. 95-96 apud Lenore Walker, 1980/2009, 78-99.

Teoria este puternic bazată pe numeroase studii și cercetări efectuate pe baza mărturiilor cercetătoarei de origine americană Lenore Walker (1991, 1997, 2000, 2009), fiind publicată și analizată în mai multe lucrări cu caracter științific, ce servesc drept îndrumare, azi, pentru specialiștii aflați în plină formare.

3.4 Concluzii

În privința teoriei *Ciclicitățile violenței* – există și controverse, completări efectuate de către alți specialiști în domeniu, precum și mici adăugiri ale autoarei teoriei ce nu fac decât să o îmbogățească. Tot ce vine nou legat de o anumită teorie trebuie analizat și comparat cu alte teorii, trebuie mai ales testat prin intermediul diverselor metode și tehnici de cercetare calitativă sau cantitativă.

Personal, consider că metodele și *tehnicele de cercetare calitativă* (Chelcea, Mărginean, Cauc; 1998, Babbie, 2010; Chelcea, 2007) sunt mult mai potrivite pentru a putea intra, aduna date și analiza acest fenomen sensibil din punct de vedere:

- al cuplului;
- al individului;
- al familiei;
- al societății;
- al copilului, acolo unde cuplurile cu asemenea probleme de violență au și copii;
- al politicilor sociale de prevenire și combatere;
- al mass-media, care are un rol esențial în descurajarea violenței și informarea populației cu privire la modalitățile prin care victima și agresorul pot căuta și găsi ajutor.

Un alt aspect important este faptul că agresorul nu trebuie niciodată lăsat pe dinafară, ci introdus în procesul de vindecare a cuplului, acolo unde există șanse, așa după cum vor considera cei doi implicați în problemă, precum și la sfatul specialiștilor cu care vor putea lucra în vederea rezolvării problemei (Campbell, 2002; Cerezo, 1998).

Agresorul, din punctul de vedere al instituțiilor de prevenire și combatere a violenței în cuplu de origine românească, nu prea este implicat. Aceste instituții nu există! Este un singur Centru de Prevenire și Combatere a Agresivității în

familie, centru numit „*O nouă șansă*”⁶, aflat în subordinea directă a Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului, a Municipiului București.

Așadar, nu numai victima trebuie să beneficieze de servicii de prevenție și combatere, dar mai ales agresorul. Motiv pentru care, personal sunt de părere că trebuie urgent să fie alcătuite, construite cât mai multe centre, Organizații nonguvernamentale acreditate de către stat, resurse umane și mai ales financiare, împreună cu o expertiză de calitate care să asigure buna funcționare și eficiența acestora în instrumentarea cazurilor semnalate.

⁶ Centrul de Asistență Destinat Agresorilor Familiali „*O nouă șansă*”; care a fost înființat în anul 2008, prin intermediul programului național „Dezvoltarea serviciilor de recuperare și reintegrare socială destinate agresorilor familiali”. Acest program este finanțat de către fosta *Agenție Națională pentru Protecția Familiei* (ANPF), actuala *Agenție Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului* (ANPFDC), funcționând sub directa conducere a *Direcției Generale de Asistență Socială a Municipiului București* (DGASMB). Acest centru oferă consiliere psihologică, juridică, servicii de mediere între agresor și victima sa, consiliere socială, facilitează accesul agresorului la diferite tratamente de ordin psihiatric sau de dezalcoolizare.

Capitolul 4

Elementele esențialele aplicării și explicării problemelor cuplului din perspectiva teoriei ciclicității violenței – Lenore E. Walker

4.1. Introducere

Problemele din cadrul relației de cuplu au fost întotdeauna greu de studiat din cauza faptului că (Cappell și Heiner, 1990; Cauche, 1998; Walker, 1997):

- este destul de greu de analizat o problematică atât de intimă dintre un bărbat și o femeie ce formează un cuplu,
- prin factura sa, cuplul este un univers, relativ sau nu, închis, ascuns „de ochii lumii”,
- de multe ori nici unul dintre partenerii cuplului cu probleme nu dorește să vorbească despre aceasta, deși au apelat la instituții specializate pentru ajutor de profil,
- unul sau ambii parteneri țin sub amenințare permanentă sau sub o influență peste care foarte greu se poate trece, pentru a se putea începe tot mecanismul și procedura rezolvării cazului.

Acestea sunt numai câteva dintre dificultățile întâmpinate de către un cercetător atunci când dorește să studieze și să aducă un aport substanțial, în felul său, la înregistrarea evoluției problematicei.

Nimeni nu poate spune că există un șablon universal ce se poate aplica tuturor cuplurilor cu probleme de violență și „ca prin minune”, situația acestora se va rezolva. Din acest motiv există așa numitul: „*plan individual de intervenție*”, aplicat de către (Buzducea, 2005; Borș, Chitoșcă și Tropan, 2005):

- asistenți sociali,
- psihiatri,

- psihologi,
- medici generaliști sau specializați pe anumite probleme,
- educatori,
- formatori,
- juriști, etc.

Teoria *ciclicitatea violenței* (*The cyclical violence theory*) – Lenore Walker (2000, 2009) nu face decât să arate toate fazele principale prin care trece un cuplu cu probleme de violență. Acesta este un lucru extrem de util specialiștilor în domeniu și nu numai, pentru că ajută foarte mult la înțelegerea mecanismelor prin care se ajunge la apariția, declanșarea și manifestarea problemei. Este vorba despre ilustrarea cu mare precizie, pe baza a numeroase teste efectuate de către renumita cercetătoare Lenore Walker (ibidem), pentru a putea „fotografia”, dar mai ales „filma” dinamica violenței în relația de cuplu dintre un bărbat și o femeie.

Teoria mai sus menționată este îndeajuns de mult dezvoltată, *după părerea mea*, pentru a putea explica pe deplin parcurgerea drumului de la cuplul unde nu existau probleme de agresivitate și violență, pentru ca apoi acest „*flagel*” să erupă și să se manifeste mai mult sau mai puțin virulent din varii motive, precum:

- unele caracteristici generale ale personalității fiecărui partener,
- intervenția sau nu a familiei/familiilor de origine ale ambilor parteneri de viață,
- apelarea sau nu la ajutor de specialitate,
- influența pe care fiecare dintre parteneri o are din educație, cultura din care provine și religie,
- rostul și manifestările din cadrul familiei de origine atunci când ambii parteneri erau în perioada copilăriei și adolescenței.

După cum se poate vedea, influența familiei de origine asupra cuplului este foarte mare, deoarece este vorba de acel: „început de viață al cuplului” (Bonte, 2009).

De asemenea, există cupluri care, după apariția unuia sau a mai multor copii, încep să cunoască problema violenței manifestate, active.

Violența, *în atenția mea*, nu poate ține cont de elemente precum:

- anii petrecuți în cadrul cuplului,
- aspectul financiar, deși sunt foarte multe cupluri care au această problemă legată de violență, din cauza situației materiale precare,
- educația partenerilor sau diferențele de educație dintre aceștia, deși sunt foarte multe cupluri care s-au destrămat tocmai din acest motiv.

Pentru a putea explica, analiza și arăta cât mai bine problemele unui cuplu cu astfel de probleme, am ales una dintre cele mai grăitoare teorii, anume: teoria *ciclicității violenței* (*The cyclical violence theory*) – Lenore Walker (2000, 2009).

4.2 De ce nu pleacă odată?!

Situațiile în care se poate afla o femeie care este nevoită să ia măsuri de auto-apărare împotriva agresiunilor și violențelor partenerului ei de viață sunt extrem de variate, în funcție de caracteristicile fiecărei victime și a fiecărui agresor în parte (Walker, 1997, 2000; Browne și Fagon, 1994; Dobash și Dobash, 1979):

- partea economică,
- problema spațiului de locuit,
- copiii și întreținerea lor,
- luarea unui loc de muncă,
- curajul de a-l înfrunta pe agresor și amenințările acestuia,
- lipsa de suport din partea rudelor sau a prietenilor,
- lipsa de informare asupra a ceea ce are de făcut și unde poate apela pentru a primi ajutor de specialitate,
- pierderea statutului de soție,
- teama de a nu fi blamată de către comunitate,
- îl iubește prea mult pe partenerul agresiv,

- nu recunoaște și nu știe ce este și ce înseamnă abuzul în relația de cuplu,
- se complăce în respectiva situație de a juca rolul de victimă până la capăt,
- „auto-handicaparea”.

„*Auto-handicaparea*” (Walker, 2000, 2009) și stima de sine scăzută fac din victimă o veritabilă „cheie de statornicie” pentru cuplu. Aceasta nu va pleca, nici nu va încerca acest lucru, deoarece se consideră incapabilă de a face față tuturor provocărilor care survin în urma luării anumitor măsuri de apărare în fața agresorului. Victima va fi ferm convinsă că nu va putea supraviețui fără partener, deși acesta este disprețuitor și violent la adresa ei. Numai gândul că ar putea să ia anumite măsuri de auto-apărare față de partenerul agresiv o îngrozesc pe victimă, motiv pentru care alege (ibidem):

- să rămână în continuare în relație,
- „sindromul Stockholm” – ia apărarea partenerului, îi justifică acestuia toate agresiunile și îi este fidelă și recunoscătoare pentru cel mai mic gest de afecțiune sau grijă față de ea,
- să nu spună nimănui problema sa,
- să justifice fiecare episod violent prin auto-blamare,
- să încerce prin orice mijloace să facă pe plac partenerului și mai ales „a nu-i ieși din vorbă”,
- partenerul are dreptate,
- partenerul știe mai bine,
- partenerul este sursa de supraviețuire,
- partenerul și numai el cunoaște metodele prin care se pot procura bani,
- numai partenerul știe să se descurce în orice problemă și în lipsa lui, ea nu va putea avea nici un fel de izbândă.

Delăsarea și căderea într-o pantă de depresie, amestecată cu auto-învinuirea pentru orice reacție violentă a partenerului, fac din victimă o țintă sigură a

depresiei de lungă durată. Depresia de lungă durată, netratată, mai ales la timp, poate, în unele cazuri, să conducă la auto-flagelare, auto-vătămare sau chiar sinucidere.

Victima este confuză și nu știe să facă diferența dintre (Walker, 1997, 2009):

- bine și rău,
- normal și anormal;

motiv pentru care alege calea cea mai simplă: să rămână în continuare în relația abuzivă sub aceiași termeni și condiții impuse de partener, desigur.

Femeia-victimă a violențelor partenerului de viață poate avea nu numai (ibidem):

- stima de sine scăzută, dar se va considera și
- lipsită de atractivitate,
- lipsită de orice valoare,
- sau gândul că ar putea găsi un alt partener de viață.

Lipsa comunicării, izolarea și înjosirile permanente, dese din partea partenerului de viață, fac din victimă o ființă lipsită de propria sa personalitate (Dobrică, 2011; Farrel și Stewart, 2006). Este greu de imaginat un asemenea lucru, dar, cu timpul, aceste trei elemente enunțate mai sus, pot determina o femeie – victimă a partenerului ei de viață să nu mai aibă o personalitate proprie, ci să împrumute părți destul de mari din sistemul de gândire și judecată al partenerului său. Pentru aceasta, ea nu va mai putea conștientiza pericolul extrem de mare în care se află, fiind expusă în permanență la abuzurile agresorului – partenerului de viață. În orice moment se poate întâmpla ca victima să termine la spital, cu multe zile de spitalizare, în urma violențelor primite din partea partenerului, sau poate fi omorâtă de către acesta.

4.3. Cu ce problemele s-ar putea confrunta victima dacă părăsește partenerul agresiv?

Femeia-victimă a partenerului său de viață poate avea, în funcție de anumiți factori și de anumite particularități, specifice fiecăruia dintre noi, ce țin de personalitatea proprie sau de resursele umane, financiare și informaționale de care dispune, unele dificultăți, precum (Fantizzo și Lutz, 1998; Bonea, 2012, 2013):

- lipsa unei locuințe unde să se poată retrage din calea agresorului;
- inexistența familiei de origine;
- stima de sine scăzută;
- dorința de sinucidere;
- depresia;
- anxietatea nervoasă sau de alte tipuri;
- situația financiară extrem de grea;
- un număr mare de copii;
- responsabilități pe care nu le prevăzuse până atunci;
- dorința de a reveni la partener, indiferent care ar fi consecințele și condițiile acestuia;
- diverse afecțiuni de sănătate, ce necesită îngrijiri medicale;
- diverse afecțiuni psihice sau fizice;
- sindromul „femeii bătute”, ce se manifestă în numeroase feluri, în funcție de particularitățile bio-psiho-culturale și educaționale ale victimei;
- afecțiuni cognitive ce nu-i permit să judece lucrurile și să poată lua deciziile cele mai bune pentru ea;
- lipsa unei educații;
- lipsa unui loc de muncă;
- lipsa unei meserii învățate;
- lipsa dorinței de a merge mai departe și de a supraviețui;
- greutatea răspunderii „zilei de mâine” pentru ea și pentru copii – dacă aceștia există;
- sindromul anxios-depresiv;

- dorința de închidere în sine, de retragere în sine;
- rușine;
- vină;
- ură;
- vinovăție;
- iubire;
- frică;
- gelozie, în cazul în care partenerul are posibilitatea să-și refacă repede viața;
- dezgust față de sine că nu a putut „ține o căsnicie”;
- teama de a „nu fi arătată cu degetul” sau muștrată de către diverse persoane de care se teme sau de a căror părere depinde foarte mult starea psihicului ei, ș.a.m.d.

Situațiile problematice în care este pusă victima sunt cu mult mai complexe și numeroase față de ceea ce este expus mai sus, dar, pentru a ne putea face o idee despre dificultățile pe care o femeie – victimă a partenerului său violent le întâmpină, am ales să enumăr unele din principalele aspecte ce țin de factori (Finley, Baker, Pugh și Peterson, 2010; Follingstad și Edmundson, 2010):

- psihologici,
- psihiatrici,
- culturali,
- educaționali,
- familiali,
- financiari,
- de locuință,
- de vecinătate,
- de mentalitate,
- de sănătate,
- de utilizarea corectă și eficientă în beneficiul propriu a informației, anume a apela la serviciile disponibile de a instrumenta cazul, de a acorda ajutorul mult necesar.

Problemele victimei sunt complexe, deoarece fiecare ființă în parte dispune de o așa numită „*schemă de viață*”, după părerea mea, care se formează și se schimbă în funcție de:

- socializarea primară,
- cultură,
- religie,
- status-rol,
- gen,
- statut economic,
- loc de muncă,
- nivel de educație,
- acces la informație și maniera de utilizare a sa,
- tip de personalitate,
- locul familiei de origine în comunitate,
- unde anume se proiectează în timp și spațiu și cu cine anume,
- vremurile pe care le trăiește,
- pătura socială din care face parte,
- posibilitatea petrecerii timpului liber,
- puterea de care dispune din toate punctele de vedere (financiar, uman, educațional, cultural, etc.).

Părăsirea partenerului agresiv (Walker, 2000) de către o femeie care nu deține un loc de muncă și care nu a avut acces, din cauza partenerului de viață, la luarea deciziilor cu privire la situația economică a cuplului, va fi total debusolată în cazul părăsirii relației abuzive.

Este nevoie de puțin curaj, determinare și poate „*tărie de caracter*”, pentru a părăsi relația abuzivă, mai ales în cazul în care aceasta a fost una de lungă durată și există unul sau mai mulți copii.

Suportul de orice natură este mai mult decât binevenit în cazul menționat mai sus, deoarece oferă victimei o șansă de a reuși să aibă o viață lipsită de pericolozitatea existenței în orice moment a violențelor venite din partea partenerului.

Nu cred că există o femeie care să intre într-o relație știind că va fi abuzată de către partener în cel mai grotesc mod. Când vine vorba despre partenerul de viață ne gândim, în primul rând, la siguranță, iubire, respect mutual, sprijin și afecțiune necondiționată. Însă atunci când apar problemele legate de violență, ele trebuie imediat tratate, dacă ambii parteneri sunt conștienți de acest lucru și doresc o relație pașnică, sau luarea măsurilor necesare pentru apărarea victimei de către agresor. Din acest punct de vedere există instituțiile, legislația și informațiile necesare pentru a putea preveni și combate acest flagel. Din păcate, nu sunt îndeajuns de multe resurse (Gâdei, 2002; Hawkes, 2003):

- financiare,
- umane specializate,
- centre de primire în regim de urgență,
- specialiști în cadrul spitalelor, secțiilor de poliție, școlilor și parchetului, tocmai pentru a putea prelua din timp un caz de violență în cuplul heterosexual.

4.4. Există și bărbați abuzați în cuplu? Referire la România.

A spune „*sunt abuzat de către partenera mea de viață*”, de către un bărbat, în România, din popor, este considerat a fi (Bonea, 2013, 2014):

- subiect de șagă,
- rușine,
- neadevărat,
- lipsă de impunere în fața femeii,
- lipsă de caracter,
- nu are tărie,
- nu este considerat a fi bărbat,
- nu a știut să-și țină femeia în frâu,
- este bolnav psihic,
- are o afecțiune fizică,
- are o afecțiune de natură sexuală, o disfuncție,

- nu a știut mama sa să-l educe,
- nu a mai avut parte de femei până acum,
- este prost,
- este slab, etc.

După cum se poate vedea, în țara noastră, bărbatul abuzat de către partenera sa de viață este un subiect de nediscutat.

Nu există servicii specializate în domeniu pentru tratarea victimelor de sex masculin care au fost maltratate de către partenerile lor de viață și nu există nici un fel de informare a populației că există și bărbați abuzați de partenerile lor.

Cultura și mentalitatea țării noastre și în general, cultura balcanică, ocolește subiectul bărbatului abuzat de către femeia sa, deoarece simbolul bărbatului ar putea fi afectat grav.

Bărbatul, prin natura sa, este o ființă puternică, educată și născută pentru a conduce, pentru a fi cap de familie, trib, castă (în India), sau orice alt tip de organizare familială. De asemenea, bărbatul, pe lângă simbolul puterii, mai are și calitatea de a fi mult mai tehnic, mai pragmatic față de femeie, motiv pentru care nu există nici măcar posibilitatea gândului că acesta ar putea fi abuzat de partenera de cuplu.

Pe de o parte, femeia reprezintă (Rădulescu, 2005; Vianu, 1997):

- gingășie,
- tandrețe,
- curăție,
- afecțiune,
- căldură,
- frumusețe,
- iubire,
- slăbiciune fizică și uneori psihică,
- este plăpândă,
- este firavă,
- este ușor de dominat.

Pe de altă parte, bărbatul reprezintă (ibidem):

- putere,
- conducere,
- inteligență,
- lipsa temerilor,
- curaj,
- tărie,
- perseverență,
- dorință de a fi mereu pe primul loc și de a domina.

Așadar, iată care sunt principalele caracteristici desenate și conturate în linii extrem de mari ale femeii și bărbatului. Altfel, mai bine pusă problema: Cum poate o ființă slabă și iubitoare, cum este femeia, să abuzeze de un bărbat, care este puternic și dominator față de ea în multe caracteristici?

Este o întrebare cu încărcătură feministă, deși nu și-a propus asta.

Vorbim aici de mentalitatea și cultura de gen din România (Zamfir, 2000, 2002), practică cu precădere în mediul rural.

Se poate spune că mentalitatea românului are tente de rigiditate în ce privește cultura de gen și împărțirea rolurilor în funcție de gen, în cadrul cuplului și nu numai, de exemplu, în multe alte conjuncturi de viață, din afara cuplului.

Am certitudinea că odată cu trecerea timpului, așa cum România a depășit „ascunderea sub preș” și tăinuirea subiectului violenței în familie, violenței dintre partenerii de viață (bărbat și femeie), tot așa se vor efectua din ce în ce mai multe studii și cercetări pe problematica bărbatului abuzat în relația de cuplu. Astfel, va apărea legislația specifică și instituțiile cu specialiștii de profil care să instrumenteze aceste cazuri, deloc ușoare. De asemenea, vor apărea și diverse sisteme de comunicare în masă și informare a populației, menite să informeze și să schimbe mentalități.

4.5. Concluzii

Foarte multe teorii, începând cu cea a lui Albert Bandura (1961), *Teoria învățării violenței* (“*Social learning theory*”), prin intermediul observării și copierii comportamentului celorlalți, până la *teoria ciclicității violenței* (*The cyclical violence theory*) – pe care o analizăm și cercetăm în prezenta lucrare (Lenore Walker, 2000, 2002).

„*Neajutorarea învățată*” sau „*auto-handicaparea*”, cum se traduce în română, modalitățile prin care cercetătoarea Lenore Walker (ibidem) definește stagnarea femeii în relația abuzivă și ignorarea de către aceasta a supunerii la anumite riscuri bio-psiho-cognitive și emoționale, nu sunt deloc de neglijat. Aceste aspecte arată cât de vulnerabilă devine victima supusă la violențe repetate în timp îndelungat de către partenerul agresiv de viață.

Desigur că aceasta nu va conștientiza în acest caz în ce tip și grad de pericol se află, lângă un asemenea partener, ce are acces tot timpul la ea. Victima nu va putea discerne între bine sau rău, și între ceea ce este considerat a fi normal în cuplu și a fi anormal. Totul este normal în cuplu, atâta timp cât ambii parteneri cad de acord asupra unui aspect, oricare ar fi acesta, neșantajându-se sau neamenințându-se reciproc. Cu alte cuvinte, în orice situație ne-am afla, suntem liberi până la libertatea celuilalt de lângă noi, indiferent dacă este sau nu partenerul de viață sau o persoană total necunoscută. Nu avem dreptul să facem rău sau să aducem prejudicii nimănui, de ordin (Walker, 1997):

- material,
- biologic,
- psiho-cognitiv,
- relațional,
- de imagine,
- de prestigiu în cadrul societății,
- de domeniul juridic,
- de familia de proveniență sau cea extinsă,
- persoanei iubite,
- de patrimoniu personal, etc.

În altă ordine de idei, un subiect tabu, încă în România este: *violul marital* (Rujoiu, 2008, 2009, 2010).

Violul marital (ibidem) este considerat a fi un subiect ce trebuie să rămână în spatele „ușilor închise” ale dormitorului conjugal, deoarece nu se cuvine să avem acces la un asemenea subiect delicat.

Nimeni nu neagă faptul că este un subiect delicat, însă sunt foarte multe femei care se înscriu în așa numita „cifră neagră” a violurilor maritale, atunci când partenerul de viață dorește să întrețină relații de ordin sexual cu partenera sa, iar aceasta refuză vehement. Partenerul de viață se poate simți înjosit, jignit sau pur și simplu dorește să-și impună voința asupra partenerei sale, pentru a-i demonstra acesteia „*cine-i șeful*”, prin diverse metode, precum (Rujoiu, 2008, 2009, 2010):

- amenințare cu moartea copiilor,
- amenințare cu vătămarea unei persoane dragi partenerei,
- amenințarea cu divorțul,
- amenințarea cu luarea tuturor mijloacelor materiale de care victima dispune,
- amenințarea cu auto-vătămarea,
- amenințarea cu bătaia și alte asemenea practici de a produce dureri fizice victimei,
- drogarea victimei,
- lovirea victimei până la starea de leșin și apoi violarea acesteia,
- șantajarea victimei cu diverse lucruri,
- începerea distrugerii lucrurilor personale ale victimei,
- începerea distrugerii, în general a anumitor lucruri din interiorul sau din afara casei, ș.a.m.d.

Luând în discuție cazul bărbatului abuzat de către partenera sa de viață, în cazul României, consider că mai trebuie să treacă un timp destul de mare pentru a conștientiza existența problematicii și abia apoi pentru a începe să ne gândim la

diversele metode și tehnici de prevenire și combatere ale acestui flagel, negreșit existent. Chiar dacă nu se aude „cu voce tare”, așa cum se întâmplă, de exemplu, în Statele Unite ale Americii, unde există servicii, instituții și specialiști care instrumentează de ceva timp asemenea cazuri, România nu dorește să accepte un asemenea fapt. Spun „*fapt*”, deoarece, chiar dacă nu se prea vorbește despre el, nu înseamnă că nu există. În literatura americană de specialitate (Rujoiu, 2008, 2009, 2010), problematica este îndelung analizată și dezbătută de multiple echipe multidisciplinare care se străduiesc să facă față cererilor de ajutor și mai ales dinamicii problematicii.

Violența asupra bărbatului trebuie luată în serios, în caz contrar, ne vom trezi cu o lege dată și impusă de Uniunea Europeană în acest sens, la care nu vom ști cum să reacționăm, dar să mai și construim proiecte și alte asemenea lucruri în vederea prevenirii și combaterii acestui flagel, încă „tăcut” în țara noastră.

Maturizarea politicilor sociale de prevenire și combatere a violenței dintre partenerii de cuplu (Zamfir, 2000, 2002, Zlătescu, 1997), este esențială pentru a putea surprinde și fi în pas cu dinamicitatea problemelor ce nu încetează să apară. Fiecare cuplu nefericit, este nefericit în stilul său, deoarece fiecare individ vine cu un bagaj de (ibidem):

- cunoștințe,
- pretenții,
- așteptări,
- dorințe,
- vise,
- emoții,
- nivel educațional și cultural,
- membrii familiei de proveniență, fărăde carwe nu se prea poate..., etc.

Nimeni nu contestă rolul statului sau al ONG-urilor în programele de prevenire și combatere a violenței în cuplul conjugal, însă este nevoie, se pare, de ceva mai mult decât atât. Mai multe eforturi susținute mai ales de către stat și guvern, pentru a putea preveni și combate pe cât se poate de mult acest flagel.

Nimeni nu are „*pretenția*” ca violența în relația de cuplu dintre bărbat și femeie să dispară total și „peste noapte”, dar se pot face mari progrese în domeniu, prin următoarele aspecte, deloc de neglijat (Bonea, 2012):

- implicarea a ceva mai multor resurse,
- depistarea și implicarea specialiștilor în domeniu,
- construirea de legi și aplicarea lor printr-un sistem bine construit la nivel național, prin intermediul unei baze de date de factură națională,
- supervizarea cuplurilor după terminarea procesului de instrumentare a cazului respectiv, în vederea prevenirii unor eventuale probleme de asemenea factură, prin construirea unor servicii separate de supervizare, în care să activeze numai specialiști foarte bine pregătiți, etc.

Multă vreme, după evenimentele din anii 1989, instituțiile de stat au trebuit să facă față unui aflux imens de solicitări și probleme cu care nu se mai confruntase până în acel moment, precum (Zamfir, 2000, 2002, Zlătescu, 1997):

- dependența de droguri a minorilor,
- delincvența juvenilă,
- abandonul școlar,
- familia monoparentală,
- discriminarea femeilor, a persoanelor cu handicap și a romilor,
- dorințele femeii de a trece la funcții înalte de conducere,
- avortul și legalizarea acestuia,
- așa-numitele „leagăne de copii”,
- șomajul,
- cerșetoria,
- furtul,
- drepturile Omului și respectarea în totalitate a acestora,
- libertatea de exprimare a oricărui cetățean,
- violența asupra minorului,
- violența asupra persoanelor cu handicap,
- violența asupra femeii,

- violența asupra bărbatului,
- violența asupra persoanelor vârstnice,
- violența asupra oricărui membru al familiei: nucleare, monoparentale, extinse, sau de proveniență.
- violul marital.

Ultimul punct, *violul marital* (Rujoiu, 2009, 2010), nici în zilele noastre nu este îndeajuns de analizat și disecat astfel încât să se poată realiza anumite metode și tehnici de sensibilizare a populației, de informare a ei, de educare, de prevenire și combatere.

Violența în relația de cuplu (Bonea, 2009, 2011, 2012, 2013) constituie un subiect destul de delicat de accesat, de studiat și de analizat, motiv pentru care, de multe ori, se poate întâmpla să avem iluzia: „*eu nu voi păți niciodată una ca asta, este imposibil*”. Această afirmație este total eronată, de aceea, lucrări ca cea de față nu vor înceta să apară, disecând, până la cel mai mic detaliu tematica violenței în relația de cuplu heterosexual.

Capitolul 5

Starea actuală a legislației în prevenirea și controlul violenței în cadrul cuplului heterosexua⁷

5.1. Introducere

Atâta timp cât violența dintre cei doi parteneri de viață continuă să fie considerată o încălcare a legii în vigoare; respectarea *Drepturilor Omului* trebuie să fie prioritară în orice stat (Bonea, 2009, 145).

În vederea punctării elementelor cu un caracter critic în problematica violenței din cadrul cuplului, se face necesară menționarea unui studiu extrem de important, efectuat de către *Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională* (USAID). *Scopul studiului* a constat în evaluarea situației violenței în relația de cuplu și a legislației românești. Acest studiu, numit: „Violența în familie în România: legislația și sistemul judiciar” constituie un punct de plecare în construirea de noi căi în vederea prevenirii și combaterii violenței în relația de cuplu, a violenței împotriva femeii și în general a violenței domestice. Studiul a fost efectuat în luna aprilie a anului 2007, fiind analizată situația României privind violența dintre parteneri începând cu anul 1990. La desfășurarea studiului au participat *Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei* (MMSSF) – care a coordonat activitățile fostei *Agenții Naționale pentru Protecția Familiei* (ANPF), actuala *Agenție Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului* (ANPFDC); precum și *Direcția pentru Probațiune* din cadrul *Ministerului Justiției* (MJ). Astfel, sunt redată părerile avizate ale unor specialiști importanți din domenii precum: justiție, domeniul privat în ceea ce privește serviciile de prevenire și combatere a violenței în familie, asistența

⁷ Prezentul material documentar de natură socio-istorică, conține părți din lucrarea: Bonea, G.V. (2012) *Violența în relația de cuplu: Victime și agresori. Teorii și aplicații*. București: Editura Sigma. Vezi Bibliografia.

socială, medicină, etc. *Concluziile studiului* sunt cât se poate de clare și anume că violența dintre partenerii de viață este un fenomen extrem de complex care necesită colaborarea tuturor instituțiilor abilitate, atât cele de stat, cât și cele particulare, și a specialiștilor. Se resimte absența unui cadru legislativ care să nu pună probleme de interpretare. De asemenea este nevoie de norme metodologice de aplicare a legii foarte clare și mai ales de mijloacele materiale, umane, instituționale pentru a putea pune în aplicare respectivele legi. Victima se află în pericol permanent deoarece nu dispune de posibilitatea de a se apăra (*Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională - USAID*).

În continuare, voi diseca legislația românească privind combaterea violenței în relația de cuplu, după cum urmează:

Legislația la nivel local privind combaterea violenței în relația de cuplu⁸:

- Legea nr. 217 / 2003 pentru *Prevenirea și Combaterea Violenței în Familie*.
- Legea nr. 197/2000 care *Stabilește Măsurile și Sancțiunile Aplicate Persoanelor care Săvârșesc Acte de Violență Împotriva Membrilor Familiei, Cauzatoare de Suferință Fizică sau Psihică*.
- Legea 272 / 2004 privind *Protecția și Promovarea Drepturilor Copilului*.
- Legea republicată nr. 18/1990 privind *ratificarea Convenției cu Privire la Drepturile Copilului*.
- *Codul Familiei*.
- *Codul Penal*.
- *Noul Cod Civil*, 2011.
- Ordonanța nr. 95/2003 privind *Organizarea unor Centre Destinate Agresorului*, care să ofere servicii precum dezintoxicare, dezalcoolizare, consiliere, tratament medical, consiliere. Standardele acestor servicii sunt stabilite în Ordinul nr. 383/2004.

⁸ (Documente privind incriminarea violenței domestice. Disponibil online . Accesat la data de: 03.02.1009.)

- Legea nr. 211/2004 privind *unele Măsuri pentru Asigurarea Protecției Victimelor Infracțiunilor*.
- Legea nr. 202/2002 privind *Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*; modificată și completată prin Ordonanța de Guvern nr. 84/2004 care a înființat *Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*.

Legislația din România trebuie să respecte și să se ridice la standardele cerințelor internaționale ale *Uniunii Europene* în ceea ce privește prevenirea și combaterea violenței în relația de cuplu (Bonea, 2009, 148-150).

Constituția României (Art. 16) garantează egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice fără privilegii sau discriminări, precum și drepturile și libertățile tuturor persoanelor. De asemenea, prevede că nici o persoană nu poate fi supusă torturii sau oricărui alt fel de pedeapsă sau tratament degradant sau inuman. Este vorba de respectarea tuturor drepturilor și libertăților cetățenilor acestei țări și sancționarea celor care nu le respectă.

Toți cetățenii au drepturi și obligații egale în fața legii, în vederea obținerii unui loc de muncă, precum și dreptul la educație și îngrijiri medicale, etc. Astfel, Legea nr. 202/2002 privind *Egalitatea de Șanse Între Femei și Bărbați*, modificată și completată prin Ordonanța de Guvern nr. 84/2004 a înființat *Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*. Legea nr. 202/2002 cuprinde prevederi care impun plata egală pentru munca de valoare egală, dar și măsuri concrete de reacție ale angajatorului la o plângere privind discriminarea pe bază de gen. Promovarea egalității de șanse și drepturi dintre bărbați și femei nu trebuie să excludă responsabilitățile și obligațiile care decurg de aici. Tratarea inegală a cetățenilor unui stat pe baza apartenenței la genul feminin sau masculin nu face decât să încurajeze defavorizarea unui gen (cel feminin) în fața celuilalt.

De asemenea, Legea nr. 217/2003 *pentru Prevenirea și Combaterea Violenței în Familie* a însemnat foarte mult pentru instituțiile de stat, dar și pentru ONG – urile care se luptă cu prevenirea și combaterea violenței în familie. Legea instituie obligația ministerelor și a celorlalte autorități centrale de specialitate de

a lucra numai cu personal înalt calificat în instrumentarea cazurilor de violență în relația de cuplu.

Violența între partenerii de viață, așa cum este ea definită în Legea 217/2003 *pentru Prevenirea și Combaterea Violenței în Familie* este următoarea: „(1) Violența în familie reprezintă orice acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material. (2) Constituie, de asemenea, violență în cuplu, împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale. (3) În sensul legii, prin membru de familie se înțelege soțul, ruda apropiată și persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copil, dovedite pe baza anchetei sociale”.

5.2. Elemente importante ale legislației românești privind combaterea violenței dintre partenerii cuplului heterosexual

Legislația din România cu privire la violența din relația de cuplu, ridică mai multe probleme, lăsând loc de interpretare din cauza unor lacune evidente. De exemplu, Legea 217/2003, *privind Prevenirea și Combaterea Violenței în Familie*, înainte de a fi modificată în anul 2012, prezintă mai multe inadvertențe care au directă legătură cu *Codul de Procedură Penală* (Rujoiu și Rujoiu, 2010, 94).

Aspectele problematice care lasă loc interpretărilor, cuprinse în Legea 217/2003, privind *Prevenirea și Combaterea Violenței în Familie*, ce au directă legătură cu *Codul de Procedură Penală*⁹:

”Legea 217/2003 nu prevede cum se aduce la cunoștința instanței dispariția stării de pericol ce a determinat luarea măsurilor și ce condiții trebuie analizate pentru a se aprecia că a dispărut această stare. Pe de altă parte, dacă o astfel de cerere s-ar formula în timpul măsurii urmăririi penale, procedura de soluționare

⁹ Rujoiu și Rujoiu. (2010). *Vest și Est. Cultura violenței și emoțiile sociale*. pp. 94-96.

este în contradicție cu cea reglementată prin dispozițiile articolului Codului de Procedură Penală pentru următoarele considerente (ibidem):

- Legea 217/2003 prevede că instanța este sesizată cu a astfel de cerere de către victimă sau se poate sesiza din oficiu. Codul de Procedură Penală prevede că instanța este sesizată de către procuror;
- Legea 217/2003 prevede că pentru dispunerea măsurilor trebuie să existe probe sau indicii temeinice că un membru de familie a săvârșit un act de violență cauzator de suferințe fizice sau psihice asupra unui alt membru. Codul de Procedură Penală trimite la analizarea întrunirii condițiilor arătate de articolul 113 sau 114 din Codul penal (existența stării de pericol);
- Legea 217/2003 nu prevede că pentru dispunerea măsurii este necesară și ascultarea persoanei față de care se ia măsura, în timp ce Codul de Procedură Penală prevede o astfel de condiție;
- Legea 217/2003 nu prevede modul în care se pune în executare măsura dispusă provizoriu, în timp ce Codul de Procedură Penală reglementează o astfel de procedură prin articolul 437;
- Legea 217/2003 nu prevede procedura judecării unei cereri de revocare a măsurilor prevăzută de articolul 26, în timp ce Codul de Procedură Penală reglementează o astfel de procedură prin articolul 437”.

5.3. Elementele noi introduse în legislația românească de îmbunătățire a combaterii violenței și apărării drepturilor victimei

Trebuie respectate absolut toate prevederile de procedură, astfel, „prevederile Legii 217/2003 trebuie coroborate cu prevederile articolului 162 al *Codului de Procedură Penală* în ceea ce privește aplicarea cu caracter provizoriu a măsurilor de siguranță prevăzute de articolele 113 și 114 ale Codului Penal, precum și a măsurii interzicerii de a reveni în locuința familiei” (ibidem). Se face resimțită necesitatea acută de a deține un cadru legislativ coerent și ușor aplicabil.

Afilierea legislației românești la cea internațională nu este o soluție simplă de urmat. Trebuie, întâi, create condițiile necesare implementării legislației cu caracter internațional și apoi verificarea aplicabilității lor.

În completarea *Legii nr. 217/2003*¹⁰ pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, intervin alte documente, după cum urmează:

- Ordinul nr. 383/2004 privind aprobarea standardelor de calitate pentru serviciile sociale din domeniul protecției victimelor violenței în familie (stabilește anumite standarde ce trebuie respectate în vederea furnizării serviciilor calificate destinate victimelor violenței în familie);
- Ordinul nr. 384/2004 pentru aprobarea procedurii de conlucrare în vederea prevenirii și monitorizării cazurilor de violență în familie (sunt reglementate procedurile și posibilitățile de colaborare dintre mai multe instituții abilitate să instrumenteze cazurile de violență în familie, cum sunt, de exemplu: Poliția, spitalele, Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului, Ministerul Muncii Solidarității Sociale și Familiei, etc.);
- Ordinul 385/2004 privind aprobarea instrucțiunilor de organizare și funcționare a unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie (stabilește anumite instrucțiuni cu privire la organizarea și funcționarea Centrelor de primire în regim de urgență a victimelor violenței în familie, precum și a altor centre care oferă servicii în domeniu, așa cum sunt, de exemplu: Centrele de Adicții).

În vederea modificării *Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*, Comisia pentru Egalitatea de Șanse Dintre Bărbați și Femei împreună cu Comisia Juridică au propus o serie de amendamente, în data de 22.12.2011, iar pe data de 27.02.2012 au fost adoptate de către Parlamentul României, ca în data de 08.03.2012, să fie promulgată de către președintele țării. Amendamentele fac referire la principalele forme de abuz în vederea clarificării lor pentru a nu mai exista modalități de interpretare a ceea ce este sau nu este

¹⁰ Rujoiu și Rujoiu. (2010). *Vest și Est. Cultura violenței și emoțiile sociale*. pp. 94-96.

abuzul în familie. De asemenea, sunt clarificate aspectele ce țin de drepturile victimei, precum și crearea unui cadru instituțional care să vină în întâmpinarea solicitărilor victimelor. Este prevăzut și parteneriatul dintre public și privat, respectiv, organizațiile nonguvernamentale acreditate de stat care activează în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Bugetul anual al României trebuie să cuprindă și instituțiile specifice care oferă ajutor victimelor, pentru dezvoltarea întregului sistem. Foarte important este faptul că a fost prevăzut caracterul celerității instrumentării cazurilor, precum și promovarea anumitor drepturi de care victima poate beneficia, la cerere (*de exemplu*: “cererea pentru emiterea ordinului de protecție de către judecătoria de pe raza teritorială în care victima își are domiciliul sau reședința, cazul judecându-se cu celeritate”). Acum victima poate solicita instanței de judecată un ordin de protecție și restricție pentru a se putea apăra de agresor. Amendamentele principale sunt după cum urmează¹¹:

- „clarificarea tuturor formelor de abuz;
- clarificarea drepturilor de care dispune victima violenței în familie;
- includerea mijloacelor de drept civil, cum este Ordinul de protecție, prin care se poate dispune, cu caracter provizoriu, una sau mai multe măsuri: evacuarea temporară a agresorului din locuința familiei, reintegrarea victimei și după caz a copiilor în locuința familiei, obligarea agresorului de păstrare a unei distanțe minime determinate față de victimă (de minim 200 metri);
- ordinul de restricție nu poate fi mai mare de doi ani;
- este impus caracterul celerității în privința măsurilor de protecție și de promovare a drepturilor victimelor violenței în familie, după cum urmează: cererea pentru emiterea ordinului de protecție este de competența judecătoriei de pe raza teritorială în care victima își are domiciliul sau reședința și se judecă de urgență, în camera de consiliu, participarea procurorului fiind obligatorie; în caz de urgență deosebită, instanța poate emite ordinul de protecție chiar în aceeași zi; judecata

¹¹ Principalele modificări și îmbunătățiri aduse legii Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie aflate în vigoare. Disponibil online la: curieruljudiciar.ro/.../stop-violentei-in-familie-o-noua-lege-adoptata. și mediafax.ro. Accesate la data de: 02.03.2011.

se face de urgență și pronunțarea se poate amâna cu cel mult 24 de ore, iar motivarea ordinului se face în cel mult 48 de ore de la pronunțare; hotărârea prin care se dispune ordinul de protecție este supusă numai recursului, în termen de 3 zile de la pronunțare;

- este introdusă amenda între 500 și 1.000 de lei în cazul în care agresorul dorește să intre în incinta Centrului în care este internată victima sa;
- crearea cadrului intră și interinstituțional pentru asigurarea reală a prevenirii și combaterii violenței în familie, precizând obligațiile administrației publice la nivel central și local în privința elaborării, implementării, monitorizării și evaluării politicilor, programelor și strategiilor în domeniul combaterii și prevenirii violenței în familie;
- reglementarea funcționării unităților pentru combaterea și prevenirea violenței în familie;
- îmbunătățirea sistemului de finanțare a acestui domeniu prin introducerea obligației de a prevedea în bugetul anual sume alocate programelor și serviciilor specifice;
- crearea cadrului pentru elaborarea unei metodologii privind sistemul de înregistrare, raportare și management a cazurilor de violență în familie;
- înființarea, la nivelul Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC), a echipei intersectoriale în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, din care fac parte reprezentanți ai poliției, jandarmeriei, direcției de sănătate publică, compartimentului violență în familie din cadrul DGASPC, unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, ONG-urilor active în domeniu și, eventual, ai serviciilor de probațiune, unităților de medicină legală sau ai altor instituții cu atribuții în domeniu”.

Modificările aduse Legii nr. 217/2003 *pentru prevenirea și combaterea violenței în familie* sunt de natură să vină în sprijinul victimei, obligând agresorul la a respecta ordinele date de către instanțele de judecată. *Ordinul de restricție*

constituie un pas important de care victima are nevoie pentru a se putea apăra de agresor. Ceea ce legea omite în continuare este faptul că agresorul este tratat cu indiferență de către instituțiile abilitate să-i ofere ajutor, cum sunt *Centrele de Adicții, Cetrul Destinat Agresorilor Familiali*, numit “*O Nouă Șansă*”, din subordinea Direcției Generale de Asistență Socială a Municipiului București (DGASMB). Este vorba de facilitarea, sau în unele cazuri, de obligarea agresorului de a fi cel puțin luat în evidența acestor servicii. Este foarte important ca agresorul să nu fie ignorat din problemă. Faptul că victima dispune de facilitatea celerității judecării cauzei sale în instanțele de judecată este un lucru extrem de benefic. Actuala lege este mult mai clară în privința tipurilor de abuz, lucru util în vederea stabilirii motivațiilor victimei de a-și construi apărarea. Este de asemenea o modalitate de informare a populației, dar mai ales a specialiștilor (medici, juriști, asistenți sociali, psihologi, psihiatri, etc.) asupra a ceea ce înseamnă violență în familie.

Problema actuală a României, în ce privește setul de demersuri de luptă împotriva violenței dintre partenerii de viață, este aceea că nu există suficient de multe centre de primire în regim de urgență a victimelor. Acordarea ajutorului specializat, la standarde cât mai înalte, constituie un punct important în încurajarea victimelor de a lua atitudine și de a se apăra împotriva abuzurilor partenerului. Aparatul de stat, în parteneriat cu cel nonguvernamental acreditat, nu se află în concordanță cu numărul solicitărilor victimelor. Provocarea majoră în domeniul prevenirii și combaterii violenței nu constă numai în informarea și sensibilizarea populației, ci mai ales în a facilita dezvoltarea cât mai multor centre care să poată oferi ajutorul concret, atât victimei, cât și agresorului. În țara noastră, la ora actuală, nu se poate vorbi de un sistem integrat de acordare a ajutorului destinat agresorului familial.

Revenind la *Legea Penală* din România, aceasta face distincție între două noțiuni (Banciu, 2005):

- 1) măsuri de siguranță;
- 2) măsuri preventive.

Măsurile de siguranță au ca scop eliminarea stării de pericol public și prevenirea infracționalității în general, în timp ce *măsurile preventive* urmăresc să asigure condițiile corespunzătoare pentru judecată sau să-l împiedice pe inculpat să se sustragă judecății sau ispășirii pedepsei.

Codul Penal al României din anul 2005 a fost modificat prin Legea nr. 278/2006, fiind actualizat prin Legea nr. 202/2010 privind *Mica Reformă în Justiție*. Aceasta din urmă, a intrat în vigoare în anul 2011, stabilind măsurile și sancțiunile aplicate persoanelor care săvârșesc acte de violență cauzatoare de suferință fizică sau psihică, împotriva membrilor familiei. *Codul Penal* din anul 2005 prevede o serie largă de infracțiuni ce se pot înscrie sub incidența violenței în familie și pedepsite în consecință¹²:

- a) „infracțiuni contra vieții care vizează ocrotirea relațiilor sociale referitoare la dreptul persoanei la viață (Articolele 179 și 181): infracțiunea de omor calificat; infracțiunea de omor deosebit de grav; infracțiunea de determinare sau înlesnire a sinuciderii;
- b) infracțiuni contra integrității corporale sau a sănătății care vizează ocrotirea relațiilor sociale referitoare la dreptul fiecărei persoane la integritate corporală și sănătate (Articolele 185, 186, 187 și 188): infracțiunea de loviri sau alte violențe; infracțiunile de vătămare corporală și vătămare corporală gravă; infracțiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte; infracțiunea de vătămare corporală din culpă;
- c) infracțiuni contra libertății persoanei care vizează, în principal, ocrotirea relațiilor sociale referitoare la aspecte ale dreptului la libertate (libertatea fizică, libertatea de acțiune, libertatea morală, inviolabilitatea domiciliului, a secretului corespondenței, a secretului profesional etc.);

¹² Monitorul Oficial, nr. 601, 12.06.2006; Monitorul Oficial 714, 29.09.2010.

- d) (Articolele 201, 202, 203, 210, 211 și 212): infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal; infracțiunea de sclavie; infracțiunea de supunere la muncă forțată sau obligatorie; infracțiunea de amenințare; infracțiunea de șantaj;
- e) infracțiuni privitoare la viața sexuală care vizează, în principal, ocrotirea relațiilor sociale referitoare la viața sexuală și, în subsidiar, alte relații sociale (libertatea morală, integritatea corporală sau sănătatea etc.) (Articolele 217 și 220) infracțiunea de viol; infracțiunea de act sexual cu un minor; infracțiunea de corupție sexuală;
- f) infracțiuni contra demnității care vizează ocrotirea relațiilor sociale privitoare la demnitatea persoanei, atât din punct de vedere subiectiv cât și din punct de vedere obiectiv (Articolul 225): infracțiunea de insultă; infracțiunea de calomnie;
- g) infracțiuni contra patrimoniului care vizează, în special, ocrotirea relațiilor sociale privitoare la patrimoniu (Articolul 252): infracțiunea de tâlhărie;
- h) infracțiuni contra familiei care vizează ocrotirea relațiilor privitoare la conviețuirea în cadrul familiei (Articolele 227, 228, 229, 230 și 231): infracțiunea de abandon de familie; infracțiunea de rele tratamente aplicate minorului; infracțiunea de nerespectare a măsurilor privind încredințarea minorului;
- i) infracțiuni contra sănătății publice care vizează ocrotirea relațiilor de conviețuire socială ce privesc sănătatea publică (Articolul 383): infracțiunea de contaminare venerică și transmitere a sindromului imuno-deficitar dobândit;
- j) infracțiuni privitoare la asistența celor aflați în primejdie care vizează ocrotirea relațiilor de conviețuire socială referitoare la asistența celor aflați în primejdie (Articolele 198, 199 și 200): infracțiunea de punere în primejdie a unei persoane în neputință de a se îngriji; infracțiunea de lăsare fără ajutor; infracțiunea de lăsare fără ajutor prin omisiunea de înștiințare;

- k) infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială care vizează ocrotirea relațiilor de conviețuire socială privind libertatea conștiinței, liniștita folosință a locuinței, bunele moravuri și liniștea publică precum și alte relații ce nu au o reglementare specială în alt capitol (Articolul 246): infracțiunea de împiedicarea libertății cultelor”.

În actualul *Cod Penal* este promovată înăsprirea pedepselor privative de libertate în ceea ce privește persoana fizică ce săvârșește infracțiuni ce intră sub incidența violenței în relația de cuplu. În caz de viol comis asupra unui membru al familiei, pedeapsa stabilită este cea cu închisoarea între 5 și 15 ani. În actualul *Cod Penal al României*, sunt prevăzute mai multe modificări în ceea ce privește setul de infracțiuni ce intră sub incidența violenței în familie¹³:

- a) (Articolele 203-206) - Infracțiunile contra libertății persoanei: ocrotirea libertății fizice și mai ales psihice a persoanei.
- b) (Articolele 207-215) – Sunt incriminate infracțiunile de trafic și exploatare a persoanelor considerate vulnerabile (femei, copii, persoane vârstnice, persoane cu nevoi speciale). Aceste infracțiuni sunt prevăzute și în Legea nr. 678/2001 și în OUG, nr. 194/2002.
- c) (Articolele 216-221) – Infracțiunile împotriva libertății și integrității sexuale a persoanei (este un capitol revizuit în întregime, ridicându-se la standardele cerute de U.E.).
- d) (Articolele 222-226) – Infracțiunile care aduc atingere domiciliului, vieții private și corespondenței.
- e) (Articolele 251-254) – Infracțiunile care prevăd distrugerea și tulburarea de posesie a bunurilor persoanei (se poate deduce, în principal, abuzul de natură economică și implicit, psihologică).

¹³ Codul Penal, intrat în vigoare în anul 2011.

Legea nr. 211/2004 privind *Unele Măsuri pentru Asigurarea Protecției Victimelor Infracțiunilor*, reglementează anumite măsuri ce constau în informarea victimelor infracțiunilor cu privire la drepturile acestora precum și de consiliere psihologică, asistență juridică gratuită și compensație financiară acordată de către stat victimelor infracțiunilor. Legea se face absolut necesară în contextul solicitărilor de suport ale victimei violenței.

De cele mai multe ori, victimele violenței domestice nu știu care sunt drepturile de care dispun și mai ales unde să apeleze pentru a putea scăpa de pericol. Iată ce are de făcut o femeie care este abuzată în propria sa familie (Bonea, 2009, 148-150):

- „să își dea seama de faptul că abuzul constituie o problemă gravă, care poate fi pedepsită de lege;
- să se informeze în legătură cu drepturile ei;
- să nu se teamă de abuzator (lucru foarte greu de realizat);
- încredere în propriile forțe, în ceea ce este și în ceea ce va fi;
- să fie precaută în ceea ce privește siguranța și integritatea corporală;
- nu victima poartă vina abuzurilor primite, încetarea autoblamării;
- căutarea unor preiteni, rude, colegi, instituții abilitate ale statului care ar putea să dea o mână de ajutor în vederea încetării abuzului;
- să nu se teamă de luarea unor decizii, chiar dacă acestea implică părăsirea partenerului violent și începerea unei noi vieți”.

Noul Cod Civil, a intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, prin Legea nr. 71/2011. Conform *Noului Cod Civil*, *logodna* ce are loc între un bărbat și o femeie este o instituție nou introdusă, ce constă în promisiunea reciprocă de a încheia căsătoria. În acest sens nu este nevoie de nici o formalitate, iar ruperea logodnei trebuie să fie finalizată cu restituirea cadourilor/darurilor primite. De asemenea, se pune accent pe respectarea vieții private a individului, cât și pe libertățile fundamentale. *Abuzul de natură socială* este astfel reglementat și în consecință, sancționat. Violarea corespondenței este o infracțiune gravă în Uniunea Europeană și iată că și România se subscrie la acest capitol important.

La Articolul cu numărul 74, este vorba de atingerile aduse vieții private, care se pot înscrie și la capitolul violență dintre partenerii de viață, după cum urmează¹⁴:

- a) „intrarea sau rămânerea fără drept în locuință sau luarea din aceasta a oricărui obiect fără acordul celui care o ocupă în mod legal;
- b) interceptarea fără drept a unei convorbiri private, săvârșită prin orice mijloace tehnice, sau utilizarea, în cunoștință de cauză, a unei asemenea interceptări;
- c) captarea ori utilizarea imaginii sau a vocii unei persoane aflate într-un spațiu privat, fără acordul acesteia;
- d) difuzarea de imagini care prezintă interioare ale unui spațiu privat, fără acordul celui care îl ocupă în mod legal;
- e) ținerea vieții private sub observație, prin orice mijloace, în afară de cazurile prevăzute expres de lege;
- f) difuzarea de știri, dezbateri, anchete sau de reportaje scrise ori audiovizuale privind viața intimă, personală sau de familie, fără acordul persoanei în cauză;
- g) difuzarea de materiale conținând imagini privind o persoană aflată la tratament în unitățile de asistență medicală, precum și a datelor cu caracter personal privind starea de sănătate, problemele de diagnostic, prognostic, tratament, circumstanțe în legătură cu boala și cu alte diverse fapte, inclusiv rezultatul autopsiei, fără acordul persoanei în cauză, iar în cazul în care aceasta este decedată, fără acordul familiei sau al persoanelor îndreptățite;
- h) utilizarea, cu rea-credință, a numelui, imaginii, vocii sau asemănării cu o altă persoană;
- i) difuzarea sau utilizarea corespondenței, manuscriselor ori a altor documente personale, inclusiv a datelor privind domiciliul, reședința, precum și numerele de telefon ale unei persoane sau ale membrilor

¹⁴ Noul Cod Civil, 01.10.2011, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 și în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011.

familiei sale, fără acordul persoanei căreia acestea îi aparțin sau care, după caz, are dreptul de a dispune de ele”.

*Problematica agresorului, în România este destul de „anemic” tratată, atât din punct de vedere legislativ, cât și din punct de vedere al serviciilor de suport (Bonea, 2011, 138-139). Strategia de intervenție, atât cea pe termen scurt, cât și cea pe termen lung trebuie concepută pentru fiecare caz în parte, pliată pe particularitățile acestuia. România nu are un serviciu specializat de intervenție în cadrul poliției, în cazurile de violență în relația de cuplu, neexistând nici ideea de a avea așa ceva în viitor. Importanța serviciilor medicale este vitală în combaterea violenței, însă știm cu toții faptul că sistemul de sănătate este asemenea unui „condamnat la moarte”, care și-a pierdut definitiv dorința de a mai lupta pentru viața sa. Nu sunt suficiente fonduri economice care să poată contribui la „regenerarea” sistemului medical, la fel de bine cum nu sunt nici inițiative ingenioase care să valorizeze resursele existente la ora actuală. În ceea ce privește intervenția și programele destinate agresorului, România nu are un sistem clar și funcțional. Ordonanța nr. 95 din 24.12.2003 specifică organizarea unor centre destinate agresorului, care să ofere servicii precum dezintoxicare, dezalcoolizare, consiliere, tratament medical, consiliere. Standardele acestor servicii sunt stabilite în Ordinul nr. 383 din 12.06.2004: consiliere și mediere între agresor și victimă, informarea beneficiarilor în legătură cu toate serviciile de care pot beneficia în cadrul centrului care asigură accesul la tratament și calitatea serviciilor. Schimbarea sistemului specializat de prevenire și combatere a violenței în familie implică numeroase intervenții la nivele diferite. Totuși, în București, există un singur Centrul de Asistență Destinat Agresorilor Familiali “O nouă șansă”; care a fost înființat în anul 2008, prin intermediul programului național „Dezvoltarea serviciilor de recuperare și reintegrare socială destinate agresorilor familiali”. Acest program este finanțat de către fosta *Agenție Națională pentru Protecția Familiei* (ANPF), actuala *Agenție Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului* (ANPFDC), funcționând sub directa conducere a *Direcției Generale de Asistență Socială a Municipiului București* (DGASMB).*

Acest centru oferă consiliere psihologică, juridică, servicii de mediere între agresor și victima sa, consiliere socială, facilitează accesul agresorului la diferite tratamente de ordin psihiatric sau de dezalcoolizare. Centrul constituie „un pas mic” în ceea ce privește gama de servicii disponibile destinate agresorilor familiari. Asemenea centre ar trebui să existe în fiecare sector al capitalei, respectiv în fiecare județ al țării; tocmai pentru a se putea forma o rețea eficientă de servicii specializate, cu o bază de date comună”.

„Conștientizarea gravității fenomenului violenței dintre partenerii de viață, la nivel mondial s-a făcut treptat, începând cu anii 1960 (Aksakal, *et. al.*, 2010, 451), însă România mai are un drum încă lung de parcurs la capitolul prevenire și combatere. Cadrul legislativ românesc nu se află în deplină concordanță, existând neclarități și inadvertențe, după cum am arătat mai sus. De foarte multe ori, unul dintre principalii factori amintiți în literatura de specialitate, în ce privește menținerea violențelor dintre parteneri, este lipsa unui loc de muncă, a unui venit lunar stabil. Iar lipsa locuinței constituie un factor decizional foarte puternic atunci când victima dorește să plece din relație“ (Tolman și Raphael, 2000, 657).

Violența în relația de cuplu constituie una dintre marile probleme cu care se confruntă mai toate țările, atât cele care fac parte din *Uniunea Europeană*, cât și cele din afara ei. Pentru a putea preveni și combate violența dintre partenerii de viață, trebuie mai întâi să fie înțeles faptul că violența asupra oricărui alt membru al familiei este, printre altele, și o încălcare a Drepturilor Omului.

Agresorul se află în situația în care își torturează victima prin intermediul diverselor abuzuri de natură economică, psihologică, fizică, sexuală sau socială. Categoriile de persoane care prezintă un risc destul de ridicat în a deveni victime ale violenței în familie sunt femeile și copiii. Nu este ușor de recunoscut și de conștientizat de către o femeie că numai pentru că aparține genului feminin, prezintă un risc destul de crescut de a fi abuzată chiar de către unul sau mai mulți membri ai familiei sale. Nu trebuie generalizat, în sensul în care violența nu este prezentă în toate casele și nu toate cuplurile se confruntă cu asemenea probleme.

Se poate spune că „România înregistrează o serie de schimbări în toate sectoarele și serviciile” (Bonea, 2011, 83) existente, inclusiv în domeniul luptei împotriva violenței dintre partenerii de viață. Sunt angrenate multiple procese de schimbare ale căror motoare sunt dirijate, supervizate de către specialiștii Uniunii Europene. Legislația internă trebuie să se alinieze, inevitabil, la standardele legislației internaționale pentru a putea face față actualelor probleme. Desigur, este recunoscut și meritul mișcării feministe care a tras multiple semnale de alarmă pentru prevenirea și mai ales combaterea violenței asupra femeii în cadrul familiei (Bojian, *et. al.*, 1997, 13). A fost nevoie de schimbarea mentalităților și de evoluția societății pentru a recunoaște violența dintre partenerii de viață ca fiind o problemă majoră ce trebuie să beneficieze de totala atenție a autorităților. Astfel, odată cu trecerea timpului au apărut mai multe legi, programe și servicii care au ca scop principal lupta împotriva violenței din relația de cuplu. Globalizarea se traduce printr-un fenomen care a constat în îndepărtarea barierelor naționale (Alexandru, 2009, 130). Cu alte cuvinte, s-a urmărit ajungerea la un acord comun în privința mijloacelor de prevenire și combatere a violenței domestice. Statele Uniunii Europene au trecut prin diverse schimbări de natura socio-politică și economică (Alexandru, 2010, 553), fapt ce a influențat fără echivoc legislația, sistemul politic și viziunea României în ansamblul ei, în toate aspectele complexe ale vieții sociale și de familie. Societatea zilelor noastre, sub influențele globalizării, se află în continuă schimbare, iar asistența socială se pliază pe noile „curente” ce produc schimbarea pe mai multe planuri instituționale (Rădulescu, 2010, 64). Asistentul social trebuie să fie în permanență legătură cu tot ceea ce intervine nou privind legislația și schimbările instituționale, pentru a putea fi eficient în munca sa.

5.4. Legislația internațională

Analiza legislației trebuie făcută din perspectiva a trei contexte diferite, dar care depind unul de celălalt: social, economic și politic. De asemenea, contextul instituțional trebuie luat în calcul pentru a putea avea o imagine clară asupra

întregului mecanism legislativ cu privire la prevenirea și combaterea violenței dintre partenerii de viață (Rujoiu, 2009, 125).

Definirea violenței împotriva femeii dată în Declarația Națiunilor Unite (1993) are o mare importanță în descoperirea și numirea violenței: „orice act de violență bazat pe diferența de gen și care cauzează sau ar putea cauza femeii suferință sau vătămare fizică, sexuală sau psihologică, incluzând amenințările cu astfel de acte, coerciția și privarea arbitrară de libertate, fie în viața publică, fie în cea privată”.

În conformitate cu documentele ce aparțin Consiliului Europei, violența în familie constituie „orice act sau omisiune comisă în interiorul familiei de către unul dintre membrii acesteia și care aduce atingere vieții, integrității corporale sau psihologice sau libertății altui membru al acelei familii și vatămă de manieră gravă dezvoltarea personalității sale”.

Potrivit Platformei de acțiune de la Beijing adoptată la a patra Conferință Mondială asupra Problemelor Femeilor din 1995, termenul de „violență împotriva femeilor” înseamnă orice act de violență fundamentat pe diferența de gen, care rezultă sau care poate rezulta într-o vătămare sau suferință fizică, sexuală sau psihologică a femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acte, coerciția sau privarea arbitrară de libertăți, indiferent dacă acestea apar în viața publică sau privată.

În ceea ce privește strict legislația la nivel regional, pentru combaterea violenței împotriva femeii în relația de cuplu, tot mai multe țări adoptă valorile specifice Drepturilor Omului și a reducerii riscului femeii de a fi abuzată, după cum urmează:

Legislația la nivel regional privind combaterea violenței în relația de cuplu¹⁵:

- Carta Asiatică a Drepturilor Omului.
- Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor (1981).
- Convenția Americană privind Drepturile Omului (1969).

¹⁵ Documente privind incriminarea violenței domestice. Disponibil online la: www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/8590.ro08.pdf. Accesat la data de: 03.02.2009.

- Convenția Europeană a Drepturilor Omului (1950).
- Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratatelor Inumane sau Degradante.
- Declarația Națiunilor Unite privind Eliminarea Violenței Împotriva Femeilor (1993).
- Convenția Interamericană privind Prevenirea, Pedepsirea și Eradicarea Violenței Împotriva Femeilor.
- Convenția Americană privind Drepturile Omului.

Legislația la nivel internațional are o importanță deosebită pentru prevenirea și combaterea violenței dintre partenerii de viață, în condițiile în care femeile continuă să fie abuzate de către partenerii lor de viață. Politicile sociale bine gândite, care să vină în întâmpinarea problemelor cu care se confruntă partenerii de viață, trebuie să fie în acord cu legislația promovată la nivel internațional. De exemplu, Convenția pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeii (1979), a fost adoptată și de România în anul 1981. Discriminarea dintre genuri este unul dintre principalii factori care favorizează menținerea și perpetuarea violenței asupra femeii. Violența împotriva femeii este una dintre preocupările actuale majore pe plan internațional, fapt ce înseamnă că este nevoie de un efort constant și susținut pentru a diminua apariția și propagarea efectelor pe termen lung asupra individului și societății. Se poate constata o mobilizare internațională în vederea luptei împotriva abuzului asupra femeii. După multe secole în care femeia a fost „șintuită” în „gineceu” (Drinba, 1998, 37), oprimată, interzicându-i-se libertatea de exprimare, dreptul la avea o viață în care să ia singură hotărârile care au rezonanță pentru ea. Statul susține acum femeia și îi garantează drepturile, oferindu-i posibilitatea de a se dezvolta, de a avea o carieră, de a-și alege singură partenerul de viață și de a nu fi abuzată în familie.

De-a lungul anilor, țările dezvoltate au căutat diverse strategii de a implica femeile în viața socială, politică și educațională. Treptat femeile au început să dobândească autonomie față de familia de origine și față de partenerul de viață, lucru ce îi conferă siguranță și încredere de sine. Femeia începe să nu mai

depindă de bărbat, dar cu toate acestea, violența în relația de cuplu continuă să se facă simțită, în frecvențe și intensități diferite.

Relațiile dintre bărbați și femei în cadrul cuplului sunt acum într-o continuă schimbare datorită revoluției instituționale și legislative. Femeilor le sunt garantate numeroase drepturi precum: dreptul de a avea un loc de muncă în afara casei, dreptul de a deține bunuri și a hotărâ cu privire la cariera sa, dreptul de a fi independentă, etc. Prin egalitatea în drepturi și obligații dintre bărbați și femei se dorește crearea unui echilibru în relații (Iancu, 2006, 43). Orice tip de discriminare în funcție de gen este incriminată, motiv pentru care femeia se bucură (Abraham și Chelcea, 2009, 10), cel puțin teoretic, de o libertate la care nu putea aspira în Antichitate. Femeia este valorizată mai ales în politică, fapt ce aduce numeroase schimbări în planul mentalității sociale și familiale asupra status-rolului femeii de până atunci (Charvet, 1982, 21). Toate schimbările vin în beneficiul femeii, părând să-i garanteze siguranța în familie și în interiorul cuplului. Însă, a fost nevoie de o serie de prevederi legale care să incrimineze violența din relația de cuplu, tocmai pentru a întări mentalul social de a pleda împotriva violenței. Violența în cuplu a devenit „o problemă de conștientizare socială”, ieșind din spațiul privat al cuplului în spațiul public (Rădulescu, 2005, 157). A fost primul pas în vederea încercării de a rezolva problema violenței dintre partenerii de viață. În sensul sprijinirii acestui demers internațional, se produc o serie de schimbări și la nivelul asistenței sociale, în organizarea serviciilor, structura intervenției, definirea problematicii, etc. (Buzducea, 2005, 17-39). Este vorba în primul rând de o regândire a teoriilor clasice și de apariția unor teorii noi, considerate a fi moderne, care schimbă modalitatea de lucru a specialiștilor (Hawe, 2001, 13). Desigur că schimbările interveneau inclusiv în strategiile de lucru cu victimele violenței domestice. Nu pot să nu amintesc de curentul feminist, care s-a făcut resimțit într-un mod ceva mai puternic începând cu anii 1960-1970. Acum era rândul femeii de a-și apăra drepturile și de a vorbi în nume propriu, lucru de neconceput în secolele trecute. Schimbările survenite ulterior pot fi ușor observate prin legislația de la nivel internațional în ce privește prevenirea și combaterea violențelor dintre partenerii de viață.

Legislația internațională cu privire la combaterea violenței împotriva femeii, face referire la gravitatea problematicii ce afectează toate statele lumii. Se observă că apariția și menținerea violenței dintre parteneri nu ține neapărat de caracteristicile economice sau politice ale unei țări date. Violența poate afecta la un anumit moment, episodic sau în mod constant, orice cuplu, motiv pentru care sunt prevăzute legi la nivel internațional la care aderă toate statele, părți în lupta pentru rezolvarea acestei probleme. Violența în relația de cuplu nu poate fi tratată superficial sau mai rău, ignorată, deoarece va încuraja indirect fenomenul.

Legislația la nivel internațional privind combaterea violenței în relația de cuplu¹⁶:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948).
- Convenția Internațională a Națiunilor Unite privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială (1979).
- Convenția cu privire la Drepturile Politice ale Femeii (1952).
- Declarația cu privire la Eliminarea Discriminării Împotriva Femeii (1967).
- Recomandarea Consiliului Europei privind Asistența Victimei și Prevenirea Victimizării (21/1987).
- Convenția pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeii (1979) ce a fost adoptată și de către România în anul 1981.
- Recomandarea Consiliului Europei privind Violența în Familie (11/1985)
- Convenția Inter-Americană pentru Prevenirea, Sanționarea și Eradicarea Violenței împotriva femeilor (1994).
- Convenția Împotriva Torturii și a altor Tratamente și Pedepse Crude, Inumane sau Degradante (1984).
- Recomandarea Consiliului Europei pentru Adoptarea Anumitor Măsurii cu Caracter Social privind Violența în Familie (2/1990)

¹⁶ Documente privind incriminarea violenței domestice. Disponibil online la: www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/8590.ro08.pdf. Accesat la data de: 03.02.2009.

- Declarația cu privire la Eliminarea Violenței Împotriva Femeii (1993)
- Convenția privind Consimțământul la Căsătorie, Vârsta Minimă pentru Căsătorie și Înregistrarea Căsătoriilor (1962).
- Recomandarea privind Consimțământul la Căsătorie, Vârsta Minimă pentru Căsătorie și Înregistrarea Căsătoriilor (1965).
- Recomandarea CE privind Violența Împotriva Femeilor (1450/2000).
- Rezoluția CE privind Mutilarea Genitală Feminină (1427/2001).
- Recomandarea CE privind Sclavia Domestică (1523/2001).
- Recomandarea CE privind Violența în Familie Împotriva Femeilor (1582/2002).
- Rezoluția CE privind Crimele Săvârșite în Numele Onoarei (1327/2003).
- Rezoluția CE privind Toate Parlamentele Unite ce Susțin Combaterea Violenței Împotriva Femeii (1512/2006).

În cele ce urmează, voi scoate în evidență elementele pe care le consider esențiale privind aspectele de ordin legal în sfera internațională, pentru o mai bună înțelegere a luptei împotriva violenței asupra femeii în relația de cuplu.

Începuturile luptei împotriva tuturor tipurilor de abuzuri și torturi care ar putea leza ființa umană din punct de vedere fizic, sexual, social, cognitiv, spiritual, etc., încalcă drepturile fundamentale cuprinse în *Declarația Universală a Drepturilor Omului, Proclamată de Adunarea generală a Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948, Declarația Universală a Drepturilor Omului* este un document important pe care se bazează majoritatea documentelor cu privire la prevenirea și combaterea violenței în relația de cuplu. În primul articol este precizat foarte clar faptul că (Art. 5):

„Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”, indiferent „de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări”

(Art. 2). Ceea ce este important: „Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante”.

De asemenea, *Carta Națiunilor Unite* semnată la San Francisco la 26 iunie 1945, garantează egalitatea în drepturi a femeilor și bărbaților, nondiscriminarea bazată pe sex. Această egalitate dintre bărbați și femei este în fața legii, pe piața muncii, la educație și îngrijiri medicale, exprimarea liberă, drepturi și obligații juridice și politice.

Egalitatea dintre bărbat și femeie în privința accesului pe piața muncii și reprezentarea în fața legii reglementată în Convenția asupra Drepturilor Politice ale Femeii a fost adoptată de Adunarea Generală la 20 decembrie 1952, unde este întărit dreptul femeii de a vota, de a lua parte la alegeri în condițiile legale, de a fi membru al unui partid și în general a lua parte la conducerea oricărei instituții publice din țara a cărei cetățenie o are, dreptul de a participa la concursuri de ocupare a unor posturi publice în aceleași condiții cu bărbații.

Preocuparea la nivel internațional cu privire la situația femeii aflată în diferite contexte de viață constituie una dintre principalele preocupări ale *Comisiei pentru Condiția Femeii*, înființată la 21 iunie 1946 de către Consiliul Economic și Social. Din această comisie fac parte un număr de 32 de reprezentanți de seamă ai statelor membre ale Națiunilor Unite. Printre activitățile Comisiei pentru Condiția Femeii se numără: alcătuirea unor rapoarte cu privire la situația femeii în diferite aspecte, recomandări și propuneri legislative, pază asupra respectării drepturilor femeii și nondiscriminare bazată pe sex, promovarea drepturilor și accesul femeii pe piața muncii, etc.

Discriminarea împotriva femeii înseamnă, așa cum este definită în *Convenția pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeii* (1979) ce a fost adoptată și de către România în 1981 (Art. 1):

„Expresia discriminare față de femei vizează orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori

să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților fundamentale, în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu”.

În articolul 2, sunt stipulate următoarele:

„Statele părți condamnă discriminarea față de femei sub toate formele sale, convin să ducă prin toate mijloacele adecvate și fără întârziere o politică vizând să elimine discriminarea față de femei și, în acest scop, se angajează să respecte aceste prevederi”. Modificarea schemelor și metodelor de comportament social și cultural al bărbatului și femeii devine un punct principal de dezvoltare și inovare în cadrul societății prin intermediul instituțiilor cu caracter educațional așa cum este, de exemplu, școala. Este un proces ce are loc pe o perioadă îndelungată de timp, pe parcursul mai multor generații, dar care este absolut necesar. Modificarea mentalității individului mai poate fi promovată și cu ajutorul instrumentelor de care dispune mass-media. Nu întâmplător, mass-media este considerată a fi “a patra putere în stat”, însă nu trebuie ignorată nici tendința individului de a evolua în permanență, de a se autodepăși pe plan social, profesional și educațional. Astfel se resimte, atât la nivel microsocial, cât și la nivel macrosocial, nevoia de schimbare și aliniere la mentalități comune pentru o societate care tinde să fie uniformizată, indiferent de naționalitate (traducere și adaptare personală din limba engleză)¹⁷:

- a) „să înscrie în constituția lor națională sau în alte dispoziții legislative corespunzătoare principiul egalității bărbaților cu femeile și în măsura în care acest lucru nu a fost deja efectuat, să se asigure, pe cale legislativă sau pe alte căi adecvate, aplicarea efectivă a acestui principiu;
- b) să adopte măsuri legislative și alte măsuri corespunzătoare, inclusiv sancțiuni în caz de nevoie, care să interzică orice discriminare față de femei;

¹⁷ Convenția pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeii (1979). Disponibil online la: www.onuinfo.ro. Accesat la data de: 23.01.2011).

- c) să instituie o protecție pe cale jurisdicțională a drepturilor femeilor pe bază de egalitate cu bărbații și să garanteze prin intermediul tribunalelor naționale competente și al altor instituții publice protecția efectivă a femeilor împotriva oricărui act discriminatoriu;
- d) să se abțină de la orice act sau practică discriminatorie față de femeie și să asigure ca autoritățile și instituțiile publice să se conformeze acestei obligații;
- e) să ia toate măsurile corespunzătoare pentru eliminarea discriminării față de femei de către o persoană, o organizație sau o întreprindere oricare ar fi aceasta;
- f) să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv prin dispozițiile legislative, pentru modificarea sau abrogarea oricărei legi, dispoziții, cutume sau practici care constituie o discriminare față de femei;
- g) să abroge toate dispozițiile penale care constituie o discriminare față de femei”.

De asemenea, „Statele părți vor lua toate măsurile corespunzătoare pentru:

- 1) a modifica schemele și metodele de comportament social și cultural al bărbatului și femeii, pentru a se ajunge la eliminarea prejudecăților și practicilor cutumiare sau de altă natură care sunt bazate pe ideea de inferioritate sau superioritate a unui sex, sau pe imaginea șablon privind rolul bărbatului sau al femeii;
- 2) a se asigura că educația în familie să contribuie la o înțelegere clară a faptului că maternitatea este o funcție socială și recunoașterea responsabilității comune a bărbatului și femeii în creșterea și educarea copiilor și în asigurarea dezvoltării lor, ținând seama că interesul copilului este condiția primordială în toate cazurile”.

Convenția Asupra Eliminării Tuturor Formelor de Discriminare Față de Femei, din 18 decembrie 1979, adună guvernele țărilor semnatare, care se fac direct responsabile de respectarea și promovarea acestor drepturi importante.

Socializarea fixată pe gen nu mai poate fi dezirabilă, femeia nu mai poate fi asocială unei singure imagini numai pentru că este femeie (de exemplu: imaginea des vehiculată a femeii casnice, care crește copiii). Femeia trebuie să beneficieze de șanse egale cu cele ale bărbaților pe piața muncii, în educație și accesul la informație, în justiție și în parlament etc. Convenția cuprinde un număr de 30 de articole care sunt împărțite în 6 mari părți și începe cu ceea ce se înțelege prin discriminare împotriva femeii și continuă cu explicarea și stabilirea egalității dintre bărbați și femei.

Declarația cu Privire la Eliminarea Violenței Împotriva Femeii (20.12.1993) este unul dintre cele mai importante demersuri care au scopul de prevenire și combatere a violenței asupra femeii. Este un “pilon” la care s-au „legat” toate țările ce fac parte din Uniunea Europeană. Sunt menționate mai multe aspecte importante, care vizează definirea formelor de violență, promovarea accesului liber al femeii la toate drepturile de care poate beneficia orice cetățean al unei țări, parte a Uniunii Europene, cât mai ales depășirea acelor „tradiții” specifice anumitor culturi patriarhale care încurajează marginalizarea și abuzul asupra femeii. De asemenea, sunt prevăzute și acțiunile pe care guvernele trebuie să le întreprindă pentru a putea trata această problemă majoră ce afectează omul, familia, societatea. Acum politicile sociale trebuie să răspundă cerințelor conforme cu includerea în nucleul lor a tot ceea ce implică problematica femeii abuzate. *Declarația cu Privire la Eliminarea Violenței Împotriva Femeii, 1993*, a fost adoptată de către toate statele Uniunii Europene. Se constată o „uniformizare” a demersurilor de luptă în vederea prevenirii și combaterii violenței împotriva femeii în cadrul familiei, respectiv, cuplului¹⁸:

Articolul 1 definește termenul de violență împotriva femeii: „orice act care poate sau generează vătămare fizică, sexuală sau psihologică asupra femeii,

¹⁸ Declarația cu Privire la Eliminarea Violenței Împotriva Femeii, 1993. Disponibil online la: www.eur-lex.europa.eu. Accesat online la: 23.01.2011.

inclusiv acte cum sunt coerciția sau privarea de libertate, indiferent dacă se vorbește de viață publică sau privată”.

Articolul 2 sunt menționate (ibidem): Prin violența împotriva femeii se înțelege, dar nu se limitează la, următoarele:

- a) „(Fizic), violența sexuală și psihologică care apar în familie, inclusiv battering, abuzuri sexuale asupra copiilor de sex feminin în gospodărie, de zestre;
- b) Violența fizică, sexuală și psihologică care apar în comunitate, inclusiv violul, abuzul sexual, hărțuirea sexuală și intimidare;
- c) Violența fizică, sexuală și psihologică săvârșită sau tolerată de către stat, ori de câte ori apare”.

Articolul 3 stipulează faptul că femeile au dreptul de a se bucura egal și protecția tuturor drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniile politic, economic, social, cultural, civil sau orice alt drept, aici sunt incluse:

- a) dreptul la viață;
- b) dreptul la egalitate;
- c) dreptul la libertate și securitate personală;
- d) dreptul la protecție egală în temeiul legii;
- e) dreptul de a fi liber de toate formele de discriminare;
- f) dreptul la cel mai înalt standard de sănătate fizică și mentală;
- g) dreptul la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă;
- h) dreptul de a nu fi supus torturii sau a altor tratamente crude, inumane sau degradante.

Articolul 4 precizează că „Statele membre ar trebui să condamne violența împotriva femeilor și nu ar trebui să invoce niciun obicei, tradiție sau considerent religios pentru a se sustrage de la obligațiile lor cu privire la eliminare. Statele ar trebui să continue prin toate mijloacele adecvate și fără întârziere, o politică de a elimina violența împotriva femeilor și, în acest scop, ar trebui: a) Luarea în considerare, în cazul în care încă nu au făcut acest lucru, a ratificării sau aderării la Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor sau retragerea rezervării la această convenție; (...)”.

A Patra Conferință Mondială de la Beijing, din anul 2005, cu privire la problemele specifice femeilor abordează problema violenței în relația de cuplu, pe care o privește bazându-se pe principiile feminismului. În cultura impregnată de principiile patriarhale, bărbatul este cel favorizat în familie, din simplul motiv că s-a născut bărbat și nu femeie. Cu alte cuvinte, socializarea în funcție de gen poate favoriza violența dintre partenerii de viață. Astfel, violența împotriva femeii este împărțită în trei mari părți, după cum urmează¹⁹:

- a) „Violența fizică, sexuală și psihologică ce are loc în familie, inclusiv bătăile, abuzul sexual al copiilor de sex feminin în cadrul casnic, violența legată de zestre, violul marital, mutilarea genitală a femeilor, violența extra-maritală și violența referitoare la exploatare;
- b) Violența fizică, sexuală și psihologică ce apare în comunitatea generală, inclusiv violul, abuzul sexual, hărțuirea sexuală și intimidarea la locul de muncă, în instituțiile educaționale și în altă parte, traficul cu femei și prostituția (forțată);
- c) Violența fizică, sexuală și psihologică comisă sau trecută cu vederea de către Stat, oriunde apare aceasta, (paragraful 113)”.

5.5. În loc de concluzii

Violența împotriva bărbatului încă nu beneficiază de o atenție care să mobilizeze statele la nivel internațional, deși există, dar într-un număr mult redus față de violența asupra femeii și copilului. Foarte puțini *bărbați abuzați de către soțiile lor*, vor recunoaște acest lucru. În alt sens, dacă vorbim de cicăleală ca fiind o formă a abuzului asupra bărbatului, foarte mulți bărbați nu vor întârzia să admită, uneori cu umor, că sunt abuzați în mod frecvent de către partener. Deși literatura de specialitate a început să se dezvolte vertiginos în ultimii ani, violența împotriva bărbatului nu pare să trezească interesul aparatului internațional pentru a veni în întâmpinarea problemelor acestuia.

¹⁹ Traducere și adaptare personală din limba engleză. A Patra Conferință Mondială de la Beijing, 2005. Disponibil online la: www.eur-lex.europa.eu. Accesat online la: 23.01.2011.

România a început, timid, din *cele constatate de către mine*, să conștientizeze importanța existenței serviciilor destinate agresorului, pe lângă cele care vin în sprijinul victimei. Serviciile de acordare a ajutorului sunt foarte importante pentru rezolvarea problemelor ce țin de violența dintre partenerii de viață, prin specialiștii care vin în contact direct cu beneficiarii. Astfel, medicii, asistenții sociali, juriștii, etc. sunt „vârful de lance” în începerea lucrului cu astfel de cazuri, având roluri foarte importante în derularea în bune condiții a tot ceea ce înseamnă intervenție și rezolvare de caz.

Femeia – victimă și minorul beneficiază de servicii variate din partea instituțiilor de stat, cât și din partea instituțiilor nonguvernamentale acreditate de stat deoarece sunt două dintre cele mai afectate categorii de flagelul violenței în familie. În țara noastră, încă nu se poate spune că s-a reușit rezolvarea problemelor pe care victimele le au atunci când se pregătesc să ia decizia de a anunța autoritățile competente pentru a se apăra de agresor.

Încrederea victimei în autorități, ajutorul familiei și resursele de care dispune victima la momentul luării deciziei sunt factorii cu influența cea mai mare în menținerea fenomenului numit *cifra neagră* a abuzurilor în familie, cazurile neștiute și doar bănuite de către autoritățile competente în acest sens.

Capitolul 6

Mass-media și violența în familie²⁰

6.1. Introducere

Se poate spune despre violența în familie, că este un subiect tabu și totuși foarte larg dezbătut în ultimii 40 de ani, astfel (Dobrică, 2011; Davis, 2008; Tolman și Raphael, 2005):

- se editează cărți în domeniu,
- se fac cercetări la nivel înalt,
- cercetări științifice,
- se gândesc legi de prevenire și combatere,
- planurile politice includ și problema violenței în familie printre problemele de natură socială,
- se formează specialiști în domeniu,
- se fac și se alcătuiesc tot felul de conferințe pe teme de violenței în familie,
- se construiesc diverse instituții și organizații locale, naționale și internaționale de prevenire și combatere,
- violența în familie constituie chiar o încălcare a Drepturilor Omului, fapt pentru care, organizațiile internaționale de luptă împotriva violenței în familie, fac eforturi masive de diminuare a numărului cazurilor și de descoperire a celor neștiute de către autoritățile competente să le instrumenteze.

Violența în familie a atras din ce în ce mai mult atenția asupra victimei și mai puțin asupra agresorului, atunci când vine vorba de serviciile de întraajutorare, integrare și mediere. Agresorul este studiat (Jackson 2007, Mihăilescu, 1993;

²⁰ Atenție: a se face diferența dintre violența în familie și violența în relația de cuplu (bărbat și femeie).

Davis, 2008; Bonea, 2010) mai mult prin prisma dezvoltării de noi teorii prin diverse experimente efectuate la nivel academic înalt. Importanța dezvoltării de servicii destinate agresorului se face cunoscută prin însăși tipologia cazurilor de violență în familie: este vorba de agresor și victimă, nu numai de victimă și atât. În timp ce victima primește ajutor, agresorul este sancționat de către stat, lege și opinia publică, dar atât. Nimeni nu se gândește că agresorul are absolută nevoie de servicii destinate (ibidem):

- reabilitării sale,
- reeducării,
- mai ales informării cu privire la drepturile victimei,
- la informarea repercusiuni legale ale actelor sale violente.

Nimic nu va putea da nici un fel de rezultat, fie că vorbim de strategii foarte bine elaborate sau de specialiști implicați în mod masiv în prevenirea și combaterea violenței în familie, dacă problematica agresorului nu este tratată cu seriozitate.

Până acum situația agresorului a fost tratată cu superficialitate și dezinteres, motivele pot fi variate, însă nu merită a se pierde timpul enumerându-le. Este necesară o intervenție eficientă și rapidă asupra acestei probleme, înainte ca autoritățile competente să fie total depășite de situație și să se ajungă în punctul în care nici victima să nu mai poată fi ajutată eficient.

Legea 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței în familie cu toate intervențiile și îmbunătățirile ulterioare, este extrem de importantă, alături de toate celelalte prevederi legale de orice natură menite să prevină și să combată violența în familie. Dar acest lucru nu este de ajuns, după cum se știe prea bine, este nevoie de un cadru uman specializat și bine încheiat care să poată gândi mereu noi metode și tehnici de prevenire și combatere a violenței în familie. Odată cu timpurile, și violența în familie își mai schimbă din caracteristici, dând ocazia cercetătorilor de la nivelul înalt academic să dezvolte noi teorii către să poată apoi fi utilizate în diversele strategii de prevenire și combatere a violenței familiale.

6.2. Definirea violenței

Definirea violenței, *după părerea mea*, comportă multiple „valori”, „umbre” și controverse în ce o privește. Doresc să subliniez vehement faptul că violența dintre partenerii de viață nu numai că este un subiect greu de cercetat, dar este o problemă cu foarte multe „fațete”, ce trebuie scoase în evidență în mod echitabil. Dificultatea problematicei de față mă pune în situația de a reanaliza toată „schema” metodologică proprie de a vedea și „așeza piesele puzzle”.

Astfel, doresc să arăt o nouă panoramă a studiului și aprofundării problemei violenței în cuplul heterosexual, după cum urmează:

- intensitatea violențelor și a emoțiilor dintre cei doi parteneri,
- actorii implicați (exemplu: familia extinsă sau familia de proveniență),
- concepțiile partenerilor despre status-rolurile pe care fiecare le are de jucat în intimitatea cuplului,
- tipul de societate în care cuplul trăiește,
- contextul familial și de cuplu – per ansamblu,
- mediul de proveniență și educația partenerilor, în cazul în care există mari diferențe culturale,
- caracteristicile comportamentale,
- particularitățile personalității fiecăruia și reușita sau nereușita de a se adapta unul cu celălalt în timp,
- așteptările unuia de la celălalt,
- cultura în care au fost educați și crescuți,
- existența sau nu a copiilor,
- intervenția sau nu a familiei de proveniență a fiecăruia,
- situația materială a fiecăruia dintre partenerii de cuplu,
- mediul geo-politic ce poate influența sau contribui la diminuarea și combaterea violenței în familie,
- gradul mare, mijlociu sau mic de izolare al familiei respective față de prieteni, rude, colegi, vecini, etc.

În *Legea 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței în familie*, definiția este următoarea (Art. 3, Al. 1 și Al. 2):

- (1) *„În sensul prezentei legi, violența în familie reprezintă orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare ori de apărare, manifestată fizic sau verbal, săvârșită de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă ori poate cauza un prejudiciu sau suferințe fizice, psihice, sexuale, emoționale ori psihologice, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, constrângerea sau privarea arbitrară de libertate.*
- (2) *Constituie, de asemenea, violență în familie împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale.”*

Violența în familie este îndelung dezbătută în cadrul instituțiilor și organizațiilor guvernamentale, cât și în cele nonguvernamentale acreditate de către stat, pentru a se găsi soluții cât mai eficiente de prevenire și combatere. *Violența în familie* a devenit în toată lumea o problemă socială (Bonea, 2010; 2011), ce afectează foarte multe familii, copii, indivizi – în general, iar societatea nu trebuie să tolereze acest lucru.

Puterea societății este în indivizii care fac parte din ea și care pot acționa astfel încât să se poată lua măsuri decente, eligibile și etice care să prevină, dar mai ales să combată violența în familie.

Nu degeaba se spune că familia este *„celula de bază a societății”* (Voinea, 1993, 1996, 2005), deoarece acolo se formează individul, acolo are loc socializarea primară, cei șapte ani în care copilul învață de la părinții săi elementele de bază ce-l vor „urmări” toată viața, pe plan (ibidem):

- psihic,
- relațional,
- sexual,
- economic,
- familial,
- colegial,

- educațional,
- comportamental,
- cognitiv,
- profesional, etc.

De asemenea, trebuie menționate schimbările, îmbunătățirile aduse *Legii 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței în familie*, unde se poate observa apariția și impunerea ordinului de protecție și al evacuării temporare a agresorului din reședință. Apoi se poate restricționa utilizarea de către agresor numai a unei părți date din reședință, astfel încât, victima să nu mai aibă de suferit. Un alt impediment impus agresorului de către legea în vigoare este acela de a nu se mai apropia de victima sa la un anumit număr de metri de aceasta, pentru evitarea oricăror altercații între aceștia și încetarea de a mai frecventa unele zone pe care victima le frecventează, precum locul de muncă al acesteia sau locul de joacă al copiilor, dacă aceștia există. Agresorul este obligat să înceteze să mai ia legătura prin orice fel de mijloc (mail, telefonic, scrisoare, etc.) cu victima (Walker, 2009).

Durata acestor măsuri de protecție a victimei este de numai șase luni²¹, timp în care datele problemei se pot schimba, așa cum văd, în prezent, această situație deloc de neglijat, nici de către autoritățile publice, nici de către organizațiile nonguvernamentale acreditate de către stat, nici de către societate și opinia publică, nici de familie și cuplu și, mai ales să nu fie neglijate de individ – indiferent de gen.

Acestea sunt principalele măsuri de protecție a victimei, pentru prima perioadă de șase luni în care aceasta poate beneficia de tratamentul de care are nevoie, după un plan individual, personalizat de intervenție:

- victima sau agresorul își va reface viața alături de altă persoană,

²¹ Centrele de primire în regim de urgență a victimelor violenței domestice oferă cel mult șase luni de ședere și tratament victimei și copiilor acesteia. Aceste centre se află în directă subordonare a Direcțiilor de Asistență Socială și Protecție a Copilului, precum și în cadrul diverselor organizații nonguvernamentale de profil, acreditate de către stat să poată oferi ajutorul necesar.

- plecarea din țară a unuia dintre ei,
- împăcarea dintre cele două părți implicate în conflict,
- decesul unuia dintre parteneri,
- lipsa de interes a agresorului pentru victima sa,
- teama agresorului de a mai lua orice legătură cu victima datorită impunerilor și restricțiilor legislative aflate în vigoare,
- ajungerea la un compromis între cei doi parteneri care să funcționeze și disensiunile dintre aceștia să dispară,
- încarcerarea agresorului,
- tratarea agresorului într-un centru de specialitate (cum este *Centrul numit: „O nouă șansă”*, din București, aflat în directă subordine a Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului, Municipiul București), etc.

Declarația Națiunilor Unite privind Violența Împotriva Femeii face distincția clară de gen: femeia este victima, iar agresorul este bărbatul. Definiția dată de *Declarația Națiunilor unite privind Violența Împotriva Femeii*, face distincția foarte clară între faptul că bărbatul nu poate fi agresat de femeie și în consecință, nu poate beneficia de nici un fel de servicii de sprijin și întrajutorare în cazul în care ar deveni victima partenerei sale de viață. Așadar, pentru victima-bărbat nu există servicii specializate în sensul indicat mai sus. Nici în România nu există aceste servicii, fiind exclusă în totalitate ideea conform căreia un bărbat ar putea fi abuzat de partenera sa de viață, fie și că vorbim de abuzul psihologic.

Foarte multe definiții impun această diferență, discriminare dintre bărbat și femeie, unde fiecare își are rolul foarte bine stabilit, dinainte de a începe chiar acțiunea (Duton, 2006; Duton și Corva, 2007; Straus, și Yllo, 1984, ș.a.):

- a) bărbatul este agresorul;
- b) femeia este întotdeauna victima bărbatului.

În funcție de religie și de socializarea primară, de cutume, dar mai ales de contextul socio-politic și administrativ, violența în familie poate fi promovată

indirect, mai ales dacă este încurajată familia izolată, ca un cerc închis unde nu poate intra și ieși nimeni și nimic (Harrison, și Abrishami, 2004; Hattery, 2009; Rădulescu, 2005).

Faptul că victimele nu știu ce este aceea violență în familie și sunt convinse că așa trebuie să se compotre bărbatul, că trebuie să fie violent pentru a menține ordinea și disciplina în familie, nu face decât să mărească „*cifra neagră*” (Banciu, 2005) a cazurilor de violență în familie, neraportate și neștiute de instituțiile și specialiștii care fac parte din ele și care pot interveni pentru a putea rezolva problemele existente.

Este adevărat, după părerea mea, și faptul că nu se poate spune la ora actuală că România dispune de un aparat puternic, statornic, ce are experiență îndelungată în lucrul cu cazurile violenței în familie, dar acest lucru nu înseamnă că nu se fac progrese și că nu există ajutor competent din partea instituțiilor de stat și nonguvernamentale acreditate de către stat. De asemenea, sunt specialiști, puțini la număr, dar există, ce pot face mari progrese în alcătuirea unei proceduri eficiente care să poată fi aplicată pe diverse tipuri de cazuri de violență în familie, în parte. Expertiza acestor specialiști, pregătiți la nivel înalt, poate fi rampa de lansare a mai multor programe care să se poată plia exact pe nevoile agresorilor și victimelor violenței în familie:

- cunoașterea drepturilor,
- cunoașterea sancțiunilor,
- creșterea eficacității descoperirii cazurilor ascunse de violență în familie,
- punerea la punct a aparatului deja existent de prevenire și combarere a violenței în familie și chiar construirea unuia nou, care să poată face față cazurilor mai dificile,
- implicarea specialiștilor deja formați la nivel înalt,
- atragerea de specialiști din alte țări, de la care să împrumutăm experiență, pe care apoi să o putem plia pe nevoile pe care le au cazurile noastre de violență în familie,

- formarea de baze de date naționale care să poată ține o evidență clară, concisă și riguroasă a cazurilor cu toate datele fiecărui pion implicat în cazul de violență în familie,
- implicarea masivă a asistenților sociali în depistarea cazurilor de violență în familie și integrarea acestor specialiști în spitale, secții de poliție, primării, școli, etc., pentru a putea ține sub control numărul cazurilor și chiar scăderea sa.

Toate aceste lucruri pot fi posibile numai în contextul alocării unor fonduri materiale suficient de mari încât să acopere necesitățile construirii unor asemenea aparate statale de prevenire și combatere a flagelului numit generic, dar explicit: „*violență în familie*”.

6.3. Tipurile principale ale violenței (scurtă introspecție)

Tipurile de violență în familie, așa cum sunt ele definite în *Legea 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței în familie*, sunt următoarele (Art. 4, Punctele: a; b; c; d; e;f; g):

„Violența în familie se manifestă sub următoarele forme:

- a) violența verbală - adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal, precum utilizarea de insulte, amenințări, cuvinte și expresii degradante sau umilitoare;*
- b) violența psihologică - impunerea voinței sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune și de suferință psihică în orice mod și prin orice mijloace, violența demonstrativă asupra obiectelor și animalelor, prin amenințări verbale, afișare ostentativă a armelor, neglijare, controlul vieții personale, acte de gelozie, constrângerile de orice fel, precum și alte acțiuni cu efect similar;*
- c) violența fizică - vătămarea corporală ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare,*

mușcare, în orice formă și de orice intensitate, inclusiv mascate ca fiind rezultatul unor accidente, prin otrăvire, intoxicare, precum și alte acțiuni cu efect similar;

- d) violența sexuală - agresiune sexuală, impunere de acte degradante, hărțuire, intimidare, manipulare, brutalitate în vederea întreținerii unor relații sexuale forțate, viol conjugal;*
- e) violența economică - interzicerea activității profesionale, privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate, acțiunea de sustragere intenționată a bunurilor persoanei, interzicerea dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune, control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune, refuzul de a susține familia, impunerea de munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv unui membru de familie minor, precum și alte acțiuni cu efect similar;*
- f) violența socială - impunerea izolării persoanei de familie, de comunitate și de prieteni, interzicerea frecventării instituției de învățământ, impunerea izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială, privare intenționată de acces la informație, precum și alte acțiuni cu efect similar;*
- g) violența spirituală - subestimarea sau diminuarea importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice ori religioase, impunerea aderării la credințe și practici spirituale și religioase inacceptabile, precum și alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare”.*

Trebuie ținut seama că orice tip de violență, are efecte asupra planului psihic al individului. Astfel, violența fizică, sexuală, socială sau economică are, fără „doar” și „poate” efecte negative de scurtă și lungă durată asupra victimei.

6.4. Ce este mass-media și cum ajungem să cunoaștem cazurile de violență prin intermediul ei

Pentru început, vom începe prin a explica și defini ce este *comunicarea, mass-media și opinia publică* împreună cu formarea sa, tocmai pentru a putea ajunge așa cum se cuvine la legătura strânsă și importantă între toate acestea și violența în familie.

Comunicarea (Drăgan, 2008; Bonea, 2009) îmbracă numeroase forme, având particularități multiple și putând avea un mare impact asupra maselor de indivizi din cadrul unei societăți date. Este foarte important să conștientizăm impactul pe care îl are comunicarea de masă asupra indivizilor. Mass-media înseamnă, simplist spus, comunicare de masă prin intermediul unor instrumente precum: ziare, reviste, broșuri, televiziune, radio, etc. (vezi Caseta 16).

Caseta 16:

Tipuri de comunicări (Drăgan, 2008, 135-136):

„Este necesar a distinge, de la început, între comunicarea directă, interpersonală, care presupune contacte personale între ființele umane, și comunicarea indirectă, bazată pe utilizarea unor dispozitive tehnice pentru transmiterea informațiilor. Dacă prima se bazează pe tehnici „primare” (cuvânt, gest, mimică), a doua recurge la tehnici „secundare” (scriere, tipăritură, toate sistemele grafice, semnale transmise prin unde hertziene, cabluri etc.).

Comunicarea indirectă cuprinde patru categorii:

- *comunicarea imprimată* (presa, revista, cartea, afișul etc.);
- *comunicarea înregistrată* (film, disc, bandă magnetică etc.);
- *comunicarea prin fir* (telefon, telegraf, comunicarea prin cablu, fibre optice etc.);
- *comunicarea radiofonică* (radio, tv, având ca suport undele hertziene).

Așadar, există mai multe tipuri de comunicare legate de om și de colectivitățile umane:

A. *Comunicarea intrapersonală*, în cursul căreia fiecare își vorbește lui însuși; este comunicarea desfășurată în „forul” interior al fiecărui individ.

B. *Comunicarea interpersonală*, cum este dialogul dintre două sau câteva persoane aflate „față în față”. Este o comunicare directă și personalizată. În acest caz, pe lângă voce au un rol important elemente care țin de mimica feței, de gesturile noastre. Dacă surâdem când ne adresăm unui interlocutor exprimăm și transmitem o intenție de amabilitate și vom trezi reacții corespunzătoare. Tonul vocii este foarte semnificativ: un ton amabil transmite un alt mesaj decât un ton aspru și determină un anumit comportament din partea interlocutorului. În comunicarea interpersonală feed-back-ul funcționează imediat, direct și continuu.

C. *Comunicarea de grup* sau comunicarea în organizații presupun reunirea oamenilor pentru a dezbate și a hotărî într-o anumită problemă, pentru o activitate în comun (o clasă de elevi, un seminar, reuniunea comitetului director al unei organizații etc.). Este de asemenea cazul circulației informațiilor de la o treaptă la alta în ierarhia organizațiilor (comunicarea organizațională).

D. *Comunicarea de masă*, care înseamnă producerea și difuzarea mesajelor de către un sistem mediatic instituționalizat către un public variat și numeros. În acest caz, realizarea efectivă a comunicării este mai dificilă, implicând mai multe elemente și un proces complex de elaborare și difuzare a mesajelor, o artă și o știință a comunicării - comunicatorii devin persoane specializate, care trebuie să știe ce și cum să transmită, etc.“

Sursa: Comunicarea de masă. Disponibil online la: www.scribd.com/.../Ioan-Dragan-Sociologia-Comunicarii. Accesat la data de: 11.03.2014.

De asemenea, *opinia publică* se formează cu ajutorul informațiilor corect redată sau mai puțin corect redată de către aparatul complex, numit mass-media.

Opinia publică poate fi manipulată extrem de ușor prin dezinformare intenționată și mai ales acolo unde există interese la nivel înalt. Opinia publică este importantă pentru conducerea oricărui stat modern, în vederea îndreptării

sale în direcția dorită de către indivizii aflați la putere, în fruntea statului. Dacă vine vorba de violența în familie, lucrurile pot sta la fel, mai mult sau mai puțin, în funcție de interesele actuale ale fiecărei politici de natură socială pe care respectivul stat o promovează și o dezvoltă.

Opinia publică (vezi caseta 17), este definită din multiple perspective, deoarece fiecare dintre aceste perspective reprezintă un punct de vedere (Chelcea, 2006):

- psihologic,
- politic,
- economic,
- familial,
- educațional,
- psihiatric,
- social,
- prezidențial,
- individual,
- colectiv,
- normativ,
- electiv, etc.

Caseta 17:

Formarea opiniei publice (Bernays, 1923/2003; Rieffel; 2008; Chelcea, 2006; Aristotel, Machiavelli, 1469-1527; Pascal, 1623-1662; Locke; 1632-1704; Allport; 1890-1978; Stoetzel 1910-1987):

“Opinia publică: definiții și teorii:

Termenul de „*opinie publică*” provine din latinescul *opinio* derivat de la *opinari*, ce înseamnă a exprima o părere.

Edward L. Bernays (1923/2003, 73) definește opinia publică în lucrarea *Cristalizarea opiniei publice* astfel: “opinia publică este termenul care definește un grup difuz, nestatornic și schimbător de judecăți individuale.

Opinia publică este rezultanta opiniilor individuale - când consensuale, când conflictuale - ale oamenilor care alcătuiesc societatea sau orice grup social.” Remy Rieffel (2008, 38) considera în lucrarea *Sociologia mass-media* că opinia publică este „produsul unui auditoriu specific (un public cum este electoratul); ea este, apoi, o opinie împărtășită de un număr mare de persoane, o opinie comună; și, în sfârșit este o opinie adusă la cunoștința tuturor și supusă evaluării - este făcută publică.”.

Septimiu Chelcea (2006, 37-41) în lucrarea *Opinie publică. Strategii de persuasiune și manipulare* a realizat o cronologie a studiului opiniei publice, după cum urmează:

Aristotel (382-322 î.e.n.) a consacrat ideea de om că „ființă socială” și a arătat importanța cunoașterii dorințelor cetățenilor, dorințe exprimate liber. În Evul Mediu, exista un dicton ce elogia opinia publică, și anume „vox populi, vox Dei”. Deși în acea perioadă conceptul de „opinie publică” nu era încă unul cunoscut, iar în Europa predominau comunitățile rurale, fenomene importante pentru timpurile respective, precum luptele pentru supremație și disputele religioase vor conduce la formarea a ceea ce se va numi mai târziu „opinie publică”.

Niccolo Machiavelli (1469-1527) considera că opinia publică poate juca un rol important în ceea ce privește puterea politică, ea o putea distruge sau o putea susține. De asemenea, Niccolo Machiavelli a fost primul care s-a referit la opinia publică în sensul modern al cuvântului. Niccolo Machiavelli a observat că opinia publică poate fi manipulată și a avertizat că puterea nu trebuie să ignore forța opiniei publice.

Blaise Pascal (1623-1662) elogia opinia publică și o considera „regina lumii”. La aceasta considerație, Voltaire (1694-1778), marele scriitor iluminist francez, a replicat: „Dacă opinia este regina lumii, atunci filosofii conduc regina”.

John Locke (1632-1704) nu a făcut referire la opinia publică direct însă în scrierile sale se poate observa faptul că acest concept este prezent implicit în sintagmele pe care le folosea: “opinie a poporului” sau “opinie a publicului”.

Jean-Jacques Rousseau a folosit consecvent termenul de « opinie publică » încă din anul 1744. Dacă până atunci acest concept era folosit implicit în scrierile filosofilor și oamenilor politici, Jean-Jacques Rousseau a arătat rolul opiniei publice în cadrul guvernării democratice.

În anul 1937, Floyd H. Allport (1890-1978) a realizat un articol intitulat *Toward a Science of Public Opinion* și publicat în *Public Opinion Quarterly*, (ianuarie, 1937) în care a analizat opinia publică, oferind o listă de caracteristici a acesteia. Astfel, opinia publică:

- implică verbalizare și comunicare între indivizi,
- se referă la un subiect de larg interes,
- implică acțiune sau predispoziție spre acțiune a unor indivizi conștienți că și alții reacționează în același mod,
- este un fenomen tranzitoriu,
- nu implică în mod necesar o majoritate,
- trebuie făcută distincția între opinie publică și norme și obiceiuri,
- eficacitatea schimbării pe care o aduce depinde de contextul social-politic (Floyd H. Allport, 1937, *apud* P. Davison, 1958, 93).

Floyd H. Allport considera că „termenul de opinie publică designează o situație sau mai mulți indivizi care se exprimă sau pot fi chemați să se exprime în termeni de aprobare sau de susținere (sau de dezaprobare sau opoziție) a unei situații, persoane sau propuneri larg împărtășite de o proporție, intensitate și constantă, astfel încât rezultă probabilitatea unei acțiuni efective directe sau indirecte în raport de obiectivul implicat” (*apud* S. Chelcea, 2006, 29).

Jean Stoetzel (1910-1987) a formulat trei definiții ale opiniei publice. În prima considera că aceasta este „formula nuanțată care, asupra unei probleme delimitate, obține adeziunea fără rezerve a unui subiect”. Cea de-a doua definiție a conceptului de opinie publică este următoarea: „Opinia unui individ este poziția pe o scală obiectivă a propoziției căreia îi acordă adeziunea sa totală”. A treia definiție propusă de Stoetzel în urma analizei determinării opiniilor susține că opiniile unui subiect sunt „manifestările, constând în adeziunea la anumite formule, ale unei atitudini, care poate fi evaluată pe o scală obiectivă” (*apud* S. Chelcea, 2006, 29).

Deși de-a lungul timpului conceptul de „*opinie publică*” a născut controverse și a fost analizat și definit de foarte mulți filosofi, sociologi și psihologi din diferite epoci și cu diferite puncte de vedere, în prezent acest termen nu este încă definit astfel încât una dintre definiții să fie pe deplin acceptată de specialiștii ce tratează acest subiect. Fiecare definiție ce a fost dată conceptului de “*opinie publică*” subliniază anumite caracteristici și trăsături ale acestui fenomen astfel încât să poată scoate în evidență esența lui, însă toate aceste definiții pe care le cunoaștem se completează reciproc. Chiar dacă poate părea că acest subiect a fost tratat superficial și de aceea nu a fost dată o definiție completă a lui, este totuși imposibil să poți surprinde toate aspectele unui fenomen atât de complex ce poate schimba cursul istoriei sau poate duce la anumite modificări importante în comportamentul uman în cadrul societății sau chiar poate rămâne inert la diverse acțiuni ce vizează în primul rând un impuls din partea opiniei publice (Chelcea, 2006, 33)”.

Sursa: *Opinia publică*. Disponibil online la www.bibliotecatnrs.ro. Accesat la data de: 14.03.2014.

Violența poate fi ușor de ascuns în fața opiniei publice cu ajutorul tuturor instrumentelor de care dispune mass-media, motiv pentru care se spune că manipulează și dezinformează indivizii în anumite ocazii, într-o măsură mai mare sau mai mică.

Opinia publică poate avea un rol esențial în educarea, informarea și mai ales în sensibilizarea maselor în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie.

Mass-media poate avea rol educațional din acest punct de vedere, inițiind masele de indivizi să recunoască, să apeleze la instituțiile și specialiștii abilitați să intervină în cazurile de violență și să respingă orice formă de violență care se poate „strecura” în familie, școală, mediul stradal, instituții publice, ș.a.m.d.

6.5. Câteva cazuri de violență în familie, făcute cunoscute de către mass-media

De-a lungul timpului, în România, *mass-media*, așa numită și *a patra putere în stat*, a scos la lumina publicului mai multe cazuri de violență în familie (vezi caseta 18):

- violență asupra copilului;
- violență asupra femeii;
- violență asupra persoanelor vârstnice;
- violență asupra persoanelor cu handicap;
- violență asupra bărbatului,
- violență la locul de muncă,
- violență în școlile primare și în licee,
- violență stradală,
- violență între diferitele bande de delincvenți din diversele cartiere ale orașelor României și multe altele.

Mass-media scrisă a raportat diverse și numeroase asemenea cazuri și iată numai câteva exemple, deoarece nu le putem cuprinde pe toate.

Monitorizarea presei privind cazurile de violență în familie a fost efectuată în perioada cuprinsă între 06.11.2008 - 22.03.2010 și au fost consultate următoarele ziare și reviste:

- *Ziarul de Iași*;
- *Ziarul Adevărul*;
- *Ziarul Jurnalul Național*;
- *Ziarul Ziua*;
- *Ziarul Gândul*;
- *România Liberă*;
- *Ziarul Curierul Național*;
- *Revista „Marie Claire”*;
- *Ziarul Libertatea*,

după cum urmează (vezi secțiunea Bibliografie, Ziare consultate):

Caseta 18:

Monitorizare a presei privind cazurile de violență în familie – Titluri:

- Ziarul Adevărul, “Românii bat recordurile la consumul de alcool” (Marin, A., 06.11.2008, secțiunea Societate),
- „Violența domestică își face de cap în familiile de intelectuali”, Ziarul de Iași (Biță, V., 28.04.2002, secțiunea Local),
- Ziarul Jurnalul Național (Gavriloiu, I., 22.11.2007, secțiunea Special, „Violența domestică – viață de femeie în pumni și palme”,
- Ziarul Ziua (Z. O., 09.02.2009, secțiunea Social, sursa: Amas News) „Anul morții: în 2008, 600 de românce au fost ucise în bătaie”, promovând ziua de 25 noiembrie ca ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeii.
- Ziarul Gândul (I. R., 26.04.2007, secțiunea Societate, sursa: Mediafax) „Violența domestică, neglijată de autoritățile locale și centrale”
- Revista “Marie Claire” a pus bazele unei campanii în care vedetele tv sunt invitate să pozeze în viitoarele numere în imagini șocante, cu machiaj ce reproduce rănilor provocate de violență. Această campanie a fost promovată și de către ziarele Adevărul (Tane, F. și Dima, M., 26.11.2008, secțiunea Actualitate), cu titlul: „Vedetele împotriva violenței domestice”, dar și de către Ziarul Gândul. Aceste campanii nu pot fi foarte eficiente, deoarece țărghetul revistei respective este alcătuit în proporție covârșitoare din femei.
- Ziarul Adevărul – „Un ONG combate violența domestică cu articole de presă”, (Marica, B., 14.12.2009, secțiunea Societate). Asociația pentru Sănătate, Educație și Familie a lansat proiectul „E bine acasă”, prin care se dorește diminuarea cazurilor de violență domestică.
- Ziarul Adevărul– „Căsnicii trăite printre pumni și palme: anual peste 200 de femei sunt abuzate „oficial” de soți” (Mișăilă, C., 13.12.2009, secțiunea Societate).

- Ziarul Adevărul - „Deținuții au fost consiliați cu privire la violența în familie” (Stoenescu, S., 03.12.2009, secțiunea Societate). Serviciul Educație și Asistență Psihosocială din cadrul Penitenciarului Târgu-Jiu a desfășurat o activitate de informare privind violența domestică.
- Ziarul Adevărul - „Mă dezbrăca și apoi mă bătea” (Irimia, E., 02.12.2009, secțiunea Societate). Mărturisirile unei victime în vârstă de 33 de ani.
- Ziarul Adevărul - „A început campania *Stop violenței asupra femeii*” (Surugiu, S., 25.11.2009, secțiunea Societate). Campanie desfășurată în perioada 25 nov. – 10 dec., la Alba-Iulia, la a VIII-a ediție, „16 zile de activism împotriva violenței asupra femeii”.
- Ziarul Adevărul - „Controlarea telefonului și a portofelului femeii, forme ale violenței domestice” (Gherman, A., 23.11.2009, secțiunea Societate). La cea de-a II-a ediție a Congresului Statul pentru Apărarea Minorilor și pentru Crizele în Cuplu, din Mallorca, au scos la iveală formele opace ale violenței domestice.
- Ziarul Gândul - „Bătaia pe post de măștișor” (Comănesci, M., 28.02.2010, secțiunea News). ANPF – 723 decese și 53.720 de cazuri de violență domestică între anii 2004-2009.
- Ziarul Gândul - „Centru de reabilitare pentru agresori, în sectorul 4” (Ivanov, C., 10.04.2008, secțiunea News). Primăria sect. 4 a inaugurat un centru de asistență socială pentru reabilitarea agresorilor familiari. În 2007 au fost înregistrate la centru 8.787 de cazuri.
- Ziarul Cândul - „O femeie din trei – victimă a violenței partenerului de viață” (Enciu, D., 25.11.2007, secțiunea Societate). La nivel mondial, o femeie din trei este abuzată de către partener, după cum arată site-ul Fondului ONU pentru Populație (UNFPA), cu ocazia Zilei Internaționale pentru Eliminarea Violenței Împotriva Femeii (25 nov.).

- Ziarul Gândul - „Peste 4000 de românce au fost victimele violenței în familie” (Enciu, D., 21.11.2007, secțiunea Societate).
- Jurnalul Național - „Agresorul nu se schimbă, fie că are două clase sau două facultăți” (Munteanu, I., 04.11.2009, secțiunea Observator). Sunt afirmațiile psihologilor de la Centrul de Asistență destinat agresorilor familiari „Anatol”, din Focșani.
- Jurnalul Național - „25% din divorțuri au ca motiv violența în familie” (Sminchise, A., 03.11.2009, secțiunea Observator). Divorțul e ultima soluție pentru victimă, după ce a parcurs mai multe etape, afirmă un avocat.
- Jurnalul Național - „Agresorii nu plătesc nici măcar cu amendă” (Oprea-Popescu, A., 03.11.2009, secțiunea Observator).
- România Liberă - „Violența soțului, coșmarul femeii măritate” (fără autor, 19.03.2010, secțiunea Familie). Vorbește de posibile soluții pentru victimă precum conștientizarea situației în care se află, apel la 112, apel la Institutul Național de Medicină Legală pentru eliberarea certificatului medico-legal, depunerea unei plângeri la poliție, informarea agentului de proximitate cu privire la situație, solicitarea ajutorului familiei, găsirea unui ONG care să ajute.
- Ziarul Libertatea - „Trăiesc o viață de coșmar” (fără autor, 08.03.2010, secțiunea Social). Cazul unei tinere și precizările psihologului asupra consecințelor suferite de victimă.
- Ziarul Libertatea - „Chiar trebuie să mă vedeți moartă ca să luați măsuri?” (Chilianu, D., 04.03.2010, secțiunea Social). Mărturisiri ale victimei, în vârstă de 40 de ani, căsătorită de 15 ani, poliția nu ia măsuri, în ciuda multiplelor sesizări.
- Ziarul Libertatea - „Dacă nu-și țin gura, merită bătaie” (Bologheanu, M. și Ariciu, A., 03.03.2010, secțiunea Social). Cazul unei victime în vârstă de 45 de ani, căsătorită de 20 de ani.

- Ziarul Curierul Național - „Acțiune împotriva violenței în familie” (Dimache, R., 22.03.2010, secțiunea Eveniment). Pe 21.03.2010, la Camera Deputaților a avut loc o acțiune dedicată celor ce vor să combată violența domestică, dar și pe cea din școli.
- Ziarul Curierul Național - „Șapte din zece românce, victime ale violenței în familie” (Lăcătuș, G., 20.08.2004, secțiunea Eveniment). Reiese din statistici a căror sursă nu e specificată în articol.

Sursa: Vezi Bibliografie – „ZIARE CONSULTATE”.

Trebuie, însă, să luăm în calcul și așa-numita *cifră necunoscută*, doar bănuită (Banciu, 2005; Coleman, Dutton, Goodman și Bennett, 1999; Coleman și Straus, 2009) a violenței, neraportată autorităților competente și nerezolvată, neștiută, ascunsă de presă și de „*ochii lumii*”, cum s-ar spune.

Nimeni nu poate tăgădui faptul că violența în familie are efecte grave pe termen scurt și lung, asupra tuturor membrilor familiei, fie că vorbim de familia (Voinea, 1993; Voinea, 1996):

- *extinsă* – mai multe generații care locuiesc sub același acoperiș, mai multe generații ce fac parte din aceeași familie;
- *nucleară* – cuplul: bărbatul – soțul, femeia – soția și copiii acestora, dacă există,
- *familia monoparentală* – unde există un singur părinte, ori mama, ori tatăl și copiii acestuia. Cauzele familiei monoparentale pot fi extrem de numeroase, după cum urmează: decesul unuia dintre parteneri, părăsire de domiciliu, divorț, unul dintre parteneri a descoperit că are alte orientări sexuale, etc.,
- *familia de origine – sau de proveniență* – de unde individul provine, acolo, în interiorul ei se formează ca om, de acolo vin „cei șapte ani de-acasă”, sau socializarea primară, apoi socializarea secundară are loc la grădiniță, școală, biserică și socializarea permanentă ce are loc

pe tot parcursul vieții, de exemplu, la locul de muncă, în gupul de prieni format de-a lungul timpului, etc.

- *familia pe care individul și-o formează atunci când părăsește familia sa de proveniență.*

În toate situațiile menționate mai devreme, pot apărea în orice moment semne și apoi dovezi clare ale violenței.

Care pot fi dovezile violenței? Printre ele se pot enumera (Dutton și Corva, 2006; Iluț, 2009, Nae, 2006, Paști, 2003; Irimescu, 2005):

- afecțiuni de ordin fizic,
- afecțiuni de ordin psihic,
- afecțiuni de ordin social și relațional,
- afecțiuni cognitive,
- afecțiuni sexuale și probleme în cuplu,
- afecțiuni psihiatrice,
- afecțiuni diverse formate pe sistem nervos, netratate la timp și agravate, etc.

Este admis faptul că violența a existat, există și va continua să existe, însă acest lucru nu înseamnă că nu mai trebuie să căutăm neîncetat diverse forme și strategii de prevenire și mai ales combatere a sa.

6.5. Concluzii

Concluziile ce decurg din problema violenței în familie sunt multiple și este necesar să fie împărțite în mai multe categorii, cum ar fi:

- *sociale,*
- *economice,*
- *politice,*
- *religioase,*
- *legislative,*
- *educaționale,*

- *familiale,*
- *relaționale,*
- *cognitive,*
- *culturale,*
- *psihologice,*
- *fizice,*
- *medicale,*
- *psihiatrice,*
- *profesionale, etc.*

În cele ce urmează, fiecare dintre aspectele enumerate mai sus, *va fi analizat de către mine*, din prisma impactului și a consecințelor pe care violența le va avea de-o potrivă asupra victimei, agresorului și mai ales asupra respectivului domeniu menționat.

- *Domeniul social* – violența familială are multiple implicații de ordin negativ în ce privește percepția populației asupra a ceea ce înseamnă violența în familie, creșterea toleranței la această problemă, lipsa de interes asupra rezolvării problemei, creșterea ratei actelor de violență familială și de orice altă natură (stradală, instituțională, educațională, religioasă, etc.), societatea va risca să ajungă la punctul în care violența să nu mai fie sancționată, fiind considerată necesară în diverse situații – acest scenariu este nu numai de nedorit, dar poate crea multiple alte probleme și conduce la consecințe extrem de grave asupra individului, familiei și societății.
- *Domeniul economic* – este solicitat a face față cerințelor de prevenire și combatere a violenței în familie prin diverse forme de servicii, cooptarea de specialiști în mod masiv și continuu pentru a combate flagelul, despăgubiri în bani sau în natură a victimelor, susținerea financiară a victimelor până la rezolvarea situației problematice.
- *Domeniul politic* – de asemenea este solicitat să facă față prin elaborarea diverselor cadre legislative de prevenire și combatere a

acestei probleme sociale, fiind obligat să facă față de fiecare dată noilor date de schimbare ale situației date, prin îmbunătățirea legislației aflate în vigoare și prin aderarea la adoptarea legislației internaționale de prevenire și combatere a violenței familiale. Dezvoltarea de noi și noi politici sociale care să facă față schimbării problematicii cuplului și familiei ce se confruntă cu probleme legate de violență. Este destul de dificil de ținut în cote „normale” – zis, violența în familie, care își schimbă datele pe zi ce trece deoarece se schimbă societatea, prioritățile cuplului, se schimbă structura familiei și planificarea familială trebuie de asemenea să fie la curent cu toate aceste modificări în timp și spațiu ale alegerilor pe care femeia și bărbatul ce alcătuiesc o familie le fac.

- *Domeniul religios* – biserica trebuie să consilieze atât cât este necesar cuplul și familia astfel încât să fie evitate orice fel de întâmplări nedorite caracterizate de agresivitate și violență. Religia este un subiect extrem de controversat în toate țările lumii, în trecut și azi. Biserica poate avea un rol benefic asupra cuplurilor tinere care abia se formează în vederea îndepărtării oricăror urme de apariție a eventualelor altercații violente între bărbat și femeie.
- *Domeniul legislativ* – acest domeniu se va îmbunătăți și modifica în mod permanent, pentru a ține pasul cu ceea ce se numește evoluția cuplului și a familiei. Nimeni nu poate spune cu siguranță unde anume se va îndrepta familia în următorii o sută de ani, dar se pot face predicții și în funcție de acestea se pot gândi strategii legislative diferite care să satisfacă și să facă față unor schimbări inedite.
- *Domeniul educațional* – familia, școala și biserica au roluri foarte importante în formarea comportamentului și a modului de a vedea prin propria prismă lucrurile ce se petrec în jur. Modalitatea de răspuns a individului poate fi una plină de agresivitate și-sau violență, sau poate fi una plină de răbdare și înțelepciune. Educația individului este prima „treaptă” dintr-un lung „șir de trepte” ce alcătuiesc „scara” spre definirea comportamentului fiecăruia dintre noi.

- *Domeniul familial* – familia este importantă, vorbim de familia de proveniență a individului, unde acesta se naște și se formează ca om ce va trăi și funcționa în cadrul societății. Nu de puține ori se întâmplă ca încă din familie să pornească problemele care țin de un comportament neadecvat și contondent față de cei din jur și chiar față de sine însuși.
- *Domeniul relațional* – după ce se definitivează educația individului și acesta îndeplinește legal, etic și moral vârsta de a-și construi propria sa familie, vorbim de relații cu partener de sex opus. Relațiile patologice, unde există urme difuze sau clare de agresivitate (Jderu, 2010) și violență, nu pot avea un viitor asigurat din punct de vedere al statorniciei partenerului care joacă rolul de victimă, oricât de multă presiune s-ar pune pe acesta. Relațiile dintre indivizi sunt foarte importante pentru fiecare dintre noi, vorbim de relațiile de la locul de muncă, relațiile de prietenie, relațiile de afaceri, relațiile dintre vecinii din apropierea casei, etc.
- *Domeniul cognitiv* – din punct de vedere cognitiv, un individ care a fost martor și sau victimă a violenței în perioada copilăriei sale nu poate fi pe deplin dezvoltat cognitiv, iar latura sa ludică va fi de asemenea afectată sau aproape inexistentă. La nivel cognitiv, individul va dezvolta numeroase mecanisme de autoapărare care se vor declanșa automat, imediat ce va „depista” pericolul unui incident violent sau agresiv. Mecanismele cognitive ale fiecăria dintre noi sunt extrem de complexe și nu vom găsi niciodată doi oameni care în copilărie au suferit sau au avut parte de incidente violente, să reacționeze similar. Suntem diferiți, iar acest lucru ne face unici în răspunsul comportamental și în gândirea noastră în legătură cu tot ceea ce se petrece în jurul nostru zilic.
- *Domeniul cultural* – cultura unei comunități, țări poate inhiba sau dimpotrivă, încuraja violența dintre parteneri, mai ales violența asupra femeii. De exemplu, zicalele românești care stârnesc pe jumătate râsul neștiutorilor și pe jumătate, plânsul cunoscătorilor sunt: „*Asta-i vreme*

de bătut nevasta”; „o bate c-o iubește tare”; „lasă să o bată, că știe ea de ce”; etc., sunt de condamnat. Cultura are mare impact asupra formării opiniei publice, asupra mulțimii de indivizi, asupra maselor de oameni care pot avea puterea de a schimba în bine sau în rău anumite lucruri, printre care și diminuarea sau accentuarea violenței în familie.

- *Domeniul psihologic* – individul afectat de „mărul stricat de agresivitate și violență din care a mușcat”, va putea, va avea riscul ceva mai crescut în comparație cu ceilalți, să dezvolte anumite anomalii comportamentale, traduse prin diverse afecțiuni la nivel psihologic. Nimic nu va putea garanta faptul că un individ care a avut parte de scene de violență și agresivitate în familia sa sau în mediul în care s-a dezvoltat, nu va fi afectat profund și iremediabil de flagelul violenței.
- *Domeniul fizic* – individul poate fi afectat din perspectivă fizică: arsuri, tăieturi ce lasă cicatrici, membre superioare sau inferioare rupte, lovituri la cap, etc., ce vor avea negreșit impact pe termen scurt și lung asupra psihicului, asupra comportamentului și asupra educației sale. Acesta poate deveni la rândul său agresiv, chiar violent cu persoanele apropiate sau cu cei necunoscuți din varii motive, numai de el știute și explicate sau nu.
- *Domeniul medical* – din perspectiva medicală, agresivitatea și violența sunt negreșit nocive pe termen scurt și lung pentru individ, afectându-i toată viața sa de copil și apoi de adult. Nimic nu va putea remedia răul făcut, iar din perspectivă medicală sunt deja diagnostice care se pun și care indică asemenea afecțiuni, de exemplu: „Sindromul femeii bătute”, ce indică foarte clar despre ce este vorba.
- *Domeniul psihiatric* – aici vorbim de o complexitate de fenomene care de cele mai multe ori au loc în mintea individului și care apoi se concretizează în comportamente mai mult sau mai puțin dezirabile. De exemplu, relația dintre agresor și victimă pe o durată îndelungată, în care victima a fost izolată de restul lumii și de orice sursă informațională, dar care a avut contact permanent cu agresorul, se poate transforma

în ceva patologic. Acest „*ceva patologic*”, se poate numi Sindromul Stockholm, unde victima este recunoscătoare agresorului ei pentru fiecare doză de afecțiune, oricât de mică, îi justifică agresivitatea prin auto-învinuire și îi ia apărarea în fața oricui îndrăznește să condamne agresorul. Mai mult, victima nu va dori să părăsească relația și va căuta mereu noi modalități de a mulțumi agresorul, prin a-i arăta devotamentul și afecțiunea față de el. Aceasta este doar o foarte mică parte din aria psihiatrică largă de discuții asupra agresorului și victimei în cadrul intim al familiei.

- *Domeniul profesional* – atât victima, cât și agresorul vor fi afectați din punctul de vedere al randamentului profesional. Urcarea pe scara ierarhică la locul de muncă poate fi pentru victimă extrem de dificilă. Se poate întâmpla ca agresorul să-i interzică victimei sale să mai meargă la locul ei de muncă, din dorința de a o izola de toți ceilalți, motivând că sunt suficienți bani pentru întreținerea amândorora și că victima se duce la lucru în mod inutil. Astfel, victima va rămâne dependentă din punct de vedere financiar de agresor și va fi îndeajuns de izolată astfel încât să se poată dezvolta relația patologică bazată pe agresivitate și violență.

Atenție! Nu trebuie să confundăm cei doi termeni:

- agresivitate
- și
- violență.

Este vorba de o mare diferență între agresivitate și violență; deși par să semene, cei doi termeni indică aspecte diferite ale comportamentului uman de natură: psihică, cognitivă, comportamentală și relațională.

Bibliografie

- Abraham, D. și Chelcea, S. (2009). *Opinia publică despre discriminarea socială. O analiză a Eurobarometrului special 269 (iunie 2008)*. Sociologie Românească. 7, 1, 10-23.
- Abraham, P. (1999). *Dicționar de droguri, toxicomanii și dependențe*. București: Editura Coresi.
- Abrahams, H. (2007). *Supporting women after domestic violence: Loss, trauma and recovery*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Abrams, L. (2002). *The making of modern woman (1789-1918)*. London: Preston Education Press.
- Adler, A. (1996). *Cunoașterea Omului*. [fără loc.], Editura IRI.
- Adler, J.S. (2006). *First in violence, deepest in dirt. Homicide in Chicago 1875-1920*. London: Harvard University Press.
- Aksakal, F., Demirel, B., Durukan, E. și Ozkan, S. (2010). *The prevalence of domestic violence against women in Ankara. Journal of Family Violence*. 25, 449-460
- Alexander, P.C. (2011). *Childhood maltreatment, intimate partner violence, work interference and women's employment. Journal of Family Violence*. 26, 4, 255-261.
- Alexandru, M. (2009). *Victimele traficului de ființe umane. Revista de Asistență Socială*. Nr. 3-4, 130-137.
- Alexandru, M. (2010). *Traficul de ființe umane: o nouă formă de sclavie modernă*. În Buzducea, D. (coord.). *Asistența socială a grupurilor de risc*. Iași: Editura Polirom. 553-587.
- Alverson, T. (2008). *King Alcohol and His Loyal Subject*. În Starsia, V. și Gore, R.D. (eds.). *Voices of alcoholism. The healing companion: Stories for courage, comfort and strenght*. United States of America: LaChance Publishing LLC. 29-34.
- Amza, T. (2002). *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*. București: Editura Lumina Lex.

- Andre, C. (2002). *Cum să-ți construiești fericirea. O psihologie a fericirii*. București. Editura Trei. Trad. rom. Dorneanu, S.
- Anemțoaicei, O. (2010). *Masculinități, corpurile bărbaților și (in)diferența sexuală. Un răspuns filozofic feminist la sociologia corpului*. În Grunberg, L. (coord.). *Introducere în sociologia corpului. Teme, perspective și experiențe întrupate*. Iași: Editura Polirom. 52-73.
- Anghel, P. (2003). *Stiluri și metode de comunicare*. București: Editura Aramis.
- Anghel, P. (2005). *Tehnici de redactare*. București: Editura Eita.
- Anghel, P. (2008). *Diferențe de sex, gen și cultură în comunicare*. *Revista de Asistență Socială*. 1-2, 28-37.
- Aronson, J., Thornevell, C. și Williams, K. (1995). *Wife assault in old age: coming out of obscurity*. *Canadian Journal of Aging*. 14, 2, 72-88.
- Atkinson, B., Calhoun, K. și Morris, K. (1989). *Victim resistance to rape: The relationship of previous victimization, demographic, and situational factors*. *Archives of Sexual Behavior*. 18, 6, 497-506.
- Atkinson, R. (2006). *Povestea vieții: interviul*. Iași: Editura Polirim, (Trad. rom. Năstuță, S.).
- Awang, H. și Hariharan, S. (2011). *Determinants of domestic violence: Evidence from Malaysia*. *Journal of Family Violence*. 26, 6, 459-464.
- Babbie, E. [2007] (2010). *Practica cercetării sociale*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Sergiu, G., Jiglău, G. și Andreiescu, M.).
- Babcock, J.C. și Scott, S. (2010). *Attachment as a moderator between intimate partner violence and post-traumatic stress disorder symptoms*. *Journal of Family violence*. 25, 1-9.
- Banciu, D. (2005). *Crima și criminalitatea. Repere și abordări juris-sociologice*. București: Editura Lumina Lex.
- Bădescu, I. (2002). *Istoria sociologiei. Perioada marilor sisteme*. Vol. I. București: Editura Economică.
- Baechler, J. [1992] (2005). *Cuplul*. În Boudon, R., (coord.). *Tratat de sociologie*. București: Editura Humanitas. (Trad. rom. Vasiliu, D. și Ene, A.). 61-89.

- Baedeker, K. (2001). *Civilizația germanică și a vikingilor*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Popescu, D.).
- Băiașu, S. (2002). *Egalitate și diferență: două versiuni ale dilemei și libertatea de a o rezolva*. În Todorean, O. (ed.). *Itinerarii contestatate. Studii de teorie politică feministă*. București: Editura Politeia SNSPA. 74-98.
- Baldry, E. și Vinson C. (1999). *Child protection: does community matter?*. În Breckenridge, J. și Laing, L. (eds.). *Challenging silence: innovative responses to sexual and domestic violence*. Australia: ALLEN & UNWIN. 222-237.
- Balswick, J.O. și Balswik, J.K. [1989] (2009). *Familia. O perspectivă creștină asupra căminului contemporan*. Oradea: Editura Casa Cărții. (Trad. Rom. Gabor, T.).
- Banciu D., Rădulescu S.M. și Teodorescu V. (2002). *Tendențe actuale ale crimei și criminalității în România*. București: Editura Lumina Lex.
- Banciu, D. (2005). *Crima și criminalitatea. Repere și abordări juris-sociologice*. București: Editura Lumina Lex.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory. Englewood cliffs*. New Jersey: Prentice – Hall.
- Baran, A. și Orloff, L. (2008). *Domestic Violence Among Immigrant Women*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds). (2007). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 194-195
- Barnett, S.A. (1963). *A study in behavior*. Londra: Methuen.
- Barnett, S.A. (1981). *Models and morals: Biological images of man*. În Brain, P.F. și Benton, D. (coord.). *Multidisciplinary approaches to aggression*. Amsterdam: Elsevier Press. 194-219.
- Batâr, D. (2004). *Familia în dinamica societății*. Sibiu: Editura Universității “Lucian Blaga”.
- Battaglia, T.A., Finley, E. și Liebschutz, J.M. (2003). *Survivors of intimate partner violence speak out: Trust in the patient-provider relationship*. *Journal of Internal Medicine*. 18, 617-623

- Beaulaurier, R.L. și Taylor, S.H. (2001). *Dispelling fears about aging with a disability: Lessons from the disability rights community. Journal of Gerontological Social Work.* 35, 2, 109-118.
- Beaulaurier, R.L., Sheff, R.L., Newman, F.L. și Dunlop, B. (2007). *External barriers to help seeking for older women who experience intimate partner violence. Journal of Family Violence.* 22, 747-755.
- Beauvoir, S. [1963] (2008). *Neînțelegerea dintre sexe.* În Lair, S. (ed.). *Cuplul.* București: Editura Institutului European. 290-312.
- Bebel, A. (1961). *Femeia și socialismul.* București: Editura Politică.
- Bell, S. (2011). *Through a foucauldian lens: A genealogy of child abuse. Journal of Family Violence.* 26, 2, 101-108.
- Bernadette, B.L. (1996). *Sociologie de la famille.* Bruxelles: Editura de Boeck Université.
- Berthelot, J.M. [1991] (1998). *Violență.* În Ferreol, G., (coord.). *Dicționar de sociologie.* Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Decei, L. și Gârmacea, R.). 172-173.
- Besnard, P. [2005] (2009). *Devianță.* În Boudon, R., Borlandi, M., Cherkaoui, M., Valade, B., (coord.). *Dicționar al gândirii sociologice.* Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Savin, V., Tonner, D., Zămosteanu, D., Tomescu-Berdon, D.). 213-215.
- Bhattacharyya, G. (2008). *Dangerous Brown Men: Exploiting Sex, Violence and Feminism in the War on Terror.* London: Long House Publishing Services.
- Bierstedt, R. (1963). *The social order. An introduction to sociology.* New York: McGraw-Hill.
- Bledsoe, L.K. și Sar, B.K. (2011). *Intimate partner violence control scale: Development and initial testing. Journal of Family violence.* 26, 1, 171-184.
- Bocancea, C. (2005). *Principii ale acțiunii în asistența socială.* În Neamțu, G. și Dumitru, S. (coord.). *Asistență socială. Studii și aplicații.* Iași: Editura Polirom. 29-49.
- Bock, G. [2000] (2002). *Femeia în istoria Europei: Din Evul Mediu până în zilele noastre.* Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Bărbulescu, C.M.).

- Boes, M.E. (2007). *Battered women in the emergency room: Emerging roles for the emergency room social worker and clinical nurse specialist*. În Roberts, A.R. și Barbara, W.W. (eds.). *Battered women and their families. Intervention strategies and treatment programe*. New York: Springer Publishing Company, LLC. 301-326.
- Bonea, G.V. (2008). *Abuzul asupra copiilor în România – cauzalitate și tipologie*. *Revista de Asistență Socială* 3-4, 97-111.
- Bonea, G.V. (2009)1. *Criminalitatea și încrederea populației în poliția română*. *Revista de Criminologie, Criminalistică și Penologie*. 2, 63-75.
- Bonea, G.V. (2009)2. *Considerente psihosociale și legale asupra delincvenței juvenile în tranziția românească*. *Revista de Asistență Socială* 1-2, 77-90.
- Bonea, G.V. (2009)3. *Femeia- victimă a violenței domestice în România*. *Revista de Asistență Socială*. 3-4, 128-152.
- Bonea, G.V. (2010). *Impactul politicilor sociale românești de prevenire și combatere a violenței în relația de cuplu*. *Revista editată în urma Colocviului Internațional de Științe Sociale, ACUM*. Brașov. 4, 2, 95-104.
- Bonea, G.V. (2011)1. *Sistemul nonguvernamental românesc destinat victimelor violenței domestice: Așezământul Social “Patriarhul justinian Marina”*, *Asociația Diaconia*. *Revista de Asistență Socială*. 2, 133-150.
- Bonea, G.V. (2011)2. *Aspecte practice privind sistemul politic de protecție a copiilor cu dizabilități*. *Revista de Calitatea Vieții*. București. 12, 1, 83-102.
- Bonea, G. V. (2012). *Violența în relația de cuplu: victime și agresori. Teorie și aplicații*. București: Editura Sigma.
- Bonea, G. V. (2012). *Aspecte teoretice introductive privind conflictul și negocierea la locul de muncă*. București: Editura Sigma.
- Bonea, G. V. (2013). *Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial*. București: Editura Sigma. ISBN: 978-973-549-900-5.
- Bonea, G. V. (2014). *Atacul de panică și anxietatea: afecțiuni ale individului lumii contemporane. Întrebări și răspunsuri*. București: Editura Sigma.

- Bonte, P. [2005] (2009). *Căsătoria*. În Boudon, R. (coord.). *Dicționar al gândirii sociologice*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Savin, V., Tonner, D., Zămosteanu, D. și Tomescu-Berdon D.). 118-122.
- Bonea (Coordonator). (2014). “Devianța. Viziuni contemporane”. București: Editura Sigma.
- Boroî, A., Gorunescu, M. și Popescu, M. (2004). *Dicționar de drept penal*. București: Editura All Beck.
- Borș, M., Chitoșcă, I. și Tropan, Gh. (2005). *Violența în familie și metodologie investigației*. În Neamțu, G. și Stan, D. (coord.). *Asistență socială. Studii și aplicații*. Iași: Editura Polirom. 129-143.
- Borș, M., Chitoșcă, I., și Tropan, Gh. (2005). *Violența în familie și metodologia intervenției*. În Neamțu, G. și Stan, D. (coord.). *Asistență socială. Studii și aplicații*. Iași: Editura Polirom. 129-182.
- Braithwhait, R. (2001). *Managing aggression*. London: Routledge.
- Brawne, A. și Warner, T., Krebs, C., Breiding, H.J. (2011). *The association between different types of intimate partner violence experienced by women*. *Journal of Family violence*. 26, 1, 487-500.
- Brillon, M. [2009] (2010). *Emoțiile pozitive, emoțiile negative și sănătatea*. Iași: Editura Polirom.
- Brown, L.D., Coslin, M.C. și Feinberg, M.E. (2011). *Relating engagement to outcomes in prevention: The case of a parenting program for couples*. *Journal of Family Violence*. 26, 4, 342-351.
- Browne, A. și Fagon, J.A. (1994). *Violence between spouses and intimates: Physical aggression between women and men in intimate relationships*. În Reiss, A.J. și Roths, J.A. (eds.). *Understanding and preventing violence*. Vol. 3. Washington, D.C.: National Academy Press. 115-292.
- Browne, S. și Harrison, L. [1999] (2010). *O călătorie în lumea de dincolo și înapoi*. București: Editura Adevăr Divin. (Trad. rom. Hanu, C.).
- Budon, R. (1990). *Texte sociologice alese*. București: Editura Humanitas.
- Bulai, A. (2000). *Focus – Grup*. București, Editura Paideia.

- Bulzan, C. (2008). *Sociologia. Știință și disciplină de învățământ*. București: Editura All.
- Burck, R.L. și Gallup, G.G. Jr. (2004). *Pregnancy as a stimulus for domestic violence*. *Journal of Family Violence*. 19, 4, 243-247.
- Burgess, A.W. și Roberts, A.R. (2002). *Violence within Families through the Life Span*. În L.A. Rapp-Paglicci, A.R. Roberts, J.S. Wodarski (coord). *Handbook of violence*. New York: John Wiley & Sons, Inc. 8-19.
- Buzducea, D. (2005). *Aspecte contemporane în asistența socială*. Iași: Editura Polirom.
- Buzducea, D. (2009)1. *Sisteme moderne de asistență socială. Tendințe globale și practici locale*. Iași: Editura Polirom.
- Buzducea, D. (2009)2. *Persoanele victime ale violenței domestice*. În Preda, M. (coord.). *Riscuri și inechități sociale în România*. Iași: Editura Polirom. 270-276.
- Buzducea, D. (2010). *Social work in the new millennium: A global perspective*. *Revista de Asistență Socială*. An. 9, 1, 31-42.
- Campbell, A. (2002). *A mind of her own. The evolutionary psychology of women*. Oxford University Press.
- Campbell, J.C. (1992). *A review of nursing research on battering*. În Caroln, P.R. și Sampsele, M. (ed.). *Violence against women: nourishing research education and practice issues*. New York: Hemisphere Publishing Corporation. 183-188.
- Campbell, J.C. (1998). *Abuse during pregnancy: Progress, policy and potential*. *American Journal of Public Health*. 88, 185-187.
- Câmpeanu, C. (2007). *Evaluarea inițiativelor din aria dezvoltării comunitare*. În Sandu, D. (coord.). *Practica dezvoltării comunitare*. Iași: Editura Polirom. 90-92.
- Canet, R. (2005). *Violența*. În Ferreol, G. și Guy, J., (coord.). *Dicționarul alterității și al relațiilor interculturale*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Francaș, N.). 663-665.
- Cappell, C. și Heiner, R.B. (1990). *The intergenerational transmission of family aggression*. *Journal of Family Violence*. 5, 2, 135-152.

- Casey, M.A. și Krueger, A.R. (2005). *Metoda focus grup. Ghid practic pentru cercetarea aplicată*. Iași, Editura Polirom.
- Cauche, P. [1991] (1998). *Violență*. În Ferreol, G., (coord.). *Dicționar de sociologie*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Decei, L. și Gârmacea, R.). 812-814.
- Cerezo, M.A. (1998). *Conflict and violence in the family: Cross-disciplinary issues. Dynamic dilemma*. În Klein, R.M.A. (ed.). *Multidisciplinary perspectives on family violence*. New York: Routledge. 9-40.
- Cerkez, Ș. (2006). *Discriminarea de gen în tranziție. Diferență de tratament între grupurile sociale*. În Băluță, O. (ed.). *Gen și putere. Puterea leului în politica românească*. Iași: Editura Polirom. 71-79.
- Charvet, J. (1982). *Feminism. Modern ideologies*. London: Editura Biddles Ltd, Guilford.
- Chelcea, S. (2003). *Agresivitate*. În Iluț, P. și Chelcea, S. (coord.). *Enciclopedie de psihosociologie*. București: Editura Economică. 25-27.
- Chelcea, S. (2003). *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol științific în domeniul științelor socio – umane*. București: Editura Comunicare.ro.
- Chelcea, S. (2008). *Rușinea și vinovăția*. În Chelcea, S. (coord.). *Rușinea și vinovăția în spațiul public. Pentru o sociologie a emoțiilor*. București: Editura Humanitas. 197-335.
- Chelcea, S. (2010). *Influența socială*. În Chelcea, S. (coord.). *Psihosociologie. Teorii, cercetări și aplicații*. Iași: Editura Polirom. 261-421.
- Chelcea, S. [2004] (2007). *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. Ed. a 3-a rev. București. Editura Economică.
- Chelcea, S. și Iluț, P. (2008). *Emoțiile: repere teoretice*. În Chelcea, S. (coord.). *Rușinea și vinovăția în spațiul public. Pentru o sociologie a emoțiilor*. București: Editura Humanitas. 17-100.
- Chelcea, S. și Zodieru, A. (2010). *Emoțiile – o construcție socială*. În Chelcea, S. (coord.). *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații*. Iași: Editura Polirom. 331-431.

- Chelcea, S., Mărginean, I. și Cauc, I. (1998). *Cercetarea sociologică. Metode și tehnici*. București: Editura Destin.
- Chelcea, S., Pânzaru, P., Mamali, C., Golu, P., Tuccicov, A.B. (1981). *Dicționar de psihologie socială*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Chipea, F. (1997). *Sociologia comportamentului infracțional*. București: Editura Isogep-Euxin.
- Ciupală, A. (2003). *Femeia în societatea Românească a secolului al XIX-lea. Între public și privat*. București: Editura Meridiane.
- Ciupercă, C. (2000). *Cuplul modern: între emancipare și disoluție*. București: Editura Tipoalex.
- Claes, J.A. și Rosental, D.M. (1990). *Men who batter women: A study in power*. *Journal of Family Violence*. 5, 3, 215-223.
- Coffey, A. [2006] (2010). *Observare participativă*. În Jupp, V., (coord.). *Dicționar al metodelor de cercetare socială*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Mereu, S.). 398-399.
- Cohen, A. (1955). *Delinquent boys*. London: Free Press.
- Cohen, R. (1999). *Egiptul Faraonilor*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Frâncu, G.).
- Cojocaru, Ș. (2005). *Metode apreciative în asistența socială*. Iași, Editura Polirom.
- Cojocaru, Ș. (2006). *Familia monoparentală. O abordare politică*. Iași: Editura Polirom.
- Coleman, D.H. (1980). *Conjugal violence: What 33 men report*. *Journal of marital and Family Therapy*. 6, 207-213.
- Coleman, D.H. și Straus, M.A. (1990). *Marital power, conflict and violence in a nationally representative sample of american couples*. În Straus, M.A. și Gelles, J. (eds.). *Physical violence in american families*. New Brunswick: Transaction. 287-304
- Collins, J.J., Kroutil, L.A., Roland, J.E. și Moore-Gurrera, M. (1997). *Issues in the linkage of alcohol and domestic violence services*. *Journal of Family Violence*. 4, 387-405.

- Cooper, J. (2000). *China antică*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Petculescu, M.).
- Cornean, C. și Dragomir, O. (2002). *Abuzul emoțional*. În Dragomir, O. și Miroiu, M. (eds.). *Consiliere*. Iași: Editura Polirom. 68-87.
- Corso, P.S. (2009). *Economic Analysis and the Prevention of Intimate Partner Violence*. În Mitchell, C. și Anglin, D. (eds.). *Intimate Partner Violence. A Health-Based Perspective*. New York: Oxford University Press. 53-85.
- Corso, P.S. (2009). *Economic Analysis and the Prevention of Intimate Partner Violence*. În Mitchell, C. și Anglin, D. (eds.). *Intimate Partner Violence. A Health-Based Perspective*. New York: Oxford University Press. 53-85.
- Costaforu, X. (2005). *Cercetarea monografică a familiei*. București: Editura Tritonic.
- Cotoi, C. (2006). *Primordialism cultural și geopolitică românească*. București: Editura Mica Valahie.
- Curic, I. și Văetiși, L. (2005). *Inegalitatea de gen: violența invizibilă*. Cluj-Napoca: Editura Eikon.
- Cunningham, A., Leschied, A., Cummings, A., Van Brunschot, M., Sauders, A. (2002). *Female adolescent aggression: A review of the literature and the correlates of aggression*. Ottawa, Canada: User Report: 2000, 04.
- Daly, M. și Wilson, M. (1993). *An evolutionary psychological perspective on male sexual proprietariness and violence against wives*. *Violence and Victims*. 8, 271-294.
- Darwin, C. (1859). *Origin of Species*. London: John Murray.
- Davies, P. [2006] (2010). *Interviu*. În Jupp, V. (coord.). *Dicționar al metodelor de cercetare socială*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Mereu, S.). 114-118.
- Davis, R.L. (2008). *Domestic violence : intervention, prevention, policies, and solutions*. SUA: Taylor & Francis Group.
- De Giorgio, M. [1999] (2002). *Credincioasa*. În Frevent, U. și Haupt, H.G. (coord.). *Omul secolului al XIX-lea*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Mircea, I.) 57-79.
- Dobash, R.P. și Dobash, R.E. (1979). *Women violence and social change*. New York: Routledge.

- Dobash, R.P., Dobash, R.E., Wilson, M. și Daly, M. (1992). *The myth of sexual symmetry in marital violence. Social Problems.* 39, 71-91.
- Dobrică, P. (2011). *Normalitate, conformare și devianță socială.* În Vlăsceanu, L. (coord.). *Sociologie.* Iași: Editura Polirom. 353-528.
- Douki, S., Nacef, F., Belhadj, A., Bouasker, A. și Ghachem, R. (2003). *Violence against women in Arab and Islamic countries. Arch Womens Ment Health.* 6, 165-171.
- Downs, W., Rindels, B. și Atkinson, C. (2007). *Women's use of physical and nonphysical self-defense strategies during incidents of partner violence. Violence Against Women.* 13, 1, 28-45.
- Drimba, O. (1998). *Istoria culturii și civilizației*, vol. I, II, III, IV, V, X. București: Editura Vestala Saeculum I.O.
- Dugan, M.K. și Hock, R.R. (2000). *It's My Life Now. Starting over after an abusive relationship or domestic violence.* London: Routledge.
- Durkheim, E. (1975). *La famille conjugale.* Texts, Volumul 3. Paris. Editions de Minuit.
- Dutton, D.G. (1988). *The domestic assault against women: Psychological and criminal justice perspectives.* Boston: Allyn and Bacon.
- Dutton, D.G. (2007). *Thinking Outside the Box: Gender and Court-Mandated Therapy.* În Hamel, J. și Nicollos, T.L. (eds.). *Family Interventions in Domestic Violence. A Handbook of Gender-Inclusive Theory and Treatment.* New York: Springer Publishing Company. 27-58.
- Dutton, D.G. și Corva, K. (2006). *Transforming a flawed policy: A call to revive psychology and science in domestic violence research and practice. Aggression and Violent Behavior.* 11, 5, 453-483.
- Dutton, D.G. și Strechan, C.E. (1987). *Motivational needs for power and spouse-specific assertiveness in assaultive and non-assaultive men. Violence and Victims.* 2, 3, 145-156.
- Dutton, D.G., Goodman, L.A. și Bennett, L. (1999). *Court-involved battered women's response to violence: The role of psychological, physical and sexual abuse. Violence and victims.* 14, 1, 89-104.

- Dutton, D.G., Henderson, A.J.Z., și Bartholomew, K. (1997). *He loves me; He loves me not: Attachment and separation of abused women. Journal of Family Violence*. 12, 2, 169-191.
- Dutton, D.G., Saudners, K., Starzomski, A. și Bartholomew, K. (1994). *Intimacy – Anger and attachments as precursors of abuse in intimate relationships. Journal of Applied Social Psychology*. 24, 15, 1367-1386.
- Dutton, D.G., Starzomski, A. și Ryan, L. (1996). *Antecedents of abuse personality and abusive behavior in wife assaults. Journal of Family Violence*. 11, 20, 113-132.
- Dwarkin, A. (2001). *Războiul împotriva tăcerii*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Dascăl, R.).
- Eddleson. J.L. (2008). *Child exposure to intimate partner violence*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds). (2007). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 103-119.
- Engel, B. (2002). *The Emotionally Abusive Relationship. How to Stop Being Abused and How to Stop Abusing*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Evans, D. [2003] (2005). *Emoția – foarte scurtă introducere*. București: Editura All. (Trad. rom. Dorneanu, S.).
- Exner, M.J. [2005] (2010). *Totul despre sex și căsnicie*. București: Editura Tritonic. (Trad. rom.: Cimpoiășu, R.).
- Faller, K.C. (2007). *Models for Assessing Child Sexual Abuse*. În Faller, K.C. (ed.). *Interviewing Children About Sexual Abuse. Controversies and best practice*. New York: Oxford University Press. 27-47.
- Fanget, F. [2007] (2008). *Sensul vieții. Răspunsurile psihologiei pentru a da sens propriei vieți*. București: Editura Trei. (Trad. rom. Cojanu, C.).
- Fantizzo, J.P. și Lutz, M.N. (1998). *Clinical issues in the assessment of family violence involving children*. New York: Editura John Wiley & Sons.
- Farrel, T.J. și Stewart, W.F. (2006). *Behavioral couples therapy for alcoholism and drug abuse*. New York: The Guilford Press.
- Feindler, E.L., Rathus, J.H., Jilll, E.L. și Silver, L.B. (2003). *Assessment of family violence. A Handbook for Researchers and Practitioners*. Washington DC: American Psychological Association.

- Feldman, S.D. (1978). *Deciphering deviance*. Boston: Little, Brown & Co.
- Felson, R.B. (2002). *Violence and anger reexamined*. Washington DC: Editura American Psychological Association.
- Field, C.A., Caetano, R. și Nelson, S. (2004). *Alcohol and violence related cognitive risk. Factors associated with the perpetration of intimate partner violence*. *Journal of Family Violence*. 19, 4, 249-253.
- Finley, E.P., Baker, M., Pugh, M.J. și Peterson, A. (2010). *Patterns and perceptions of intimate partner violence commented by returning veterans with Post-Traumatic Stress Disorder*. *Journal of Family Violence*. 25, 8, 737-743.
- Fitoussi, J.P. și Rosanvallon, P. [1996] (1999). *Noua epocă a inegalităților*. București: Editura Institutului european. (Trad. rom. Trofin, C.).
- Follingstad, D.R. și Edmundson, M. (2010). *Is psychological abuse reciprocal in intimate relationships? Data from a national sample of American adults*. *Journal of Family Violence*. 25, 495-508.
- Foyster, E. (2005). *Marital Violence. An English Family History, 1660 –1857*. New York: Cambridge University Press.
- Freud, S. (1930). *Civilization and its Discontents*. Londra: Hogarth Press.
- Gâdei, D., (2003). *Victimizarea femeii în România în perioada de tranziție*. Craiova: Editura Sitech.
- Gal, S. și Klingman, G. (2003). *Politicile de gen în perioada postsocialistă. Un eseu istoric comparativ*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Războlescu, D.).
- Garin, E. (2000). *Omul renașterii*. Iași, Editura Polirom.
- Gatens, M. [1991] (2001). *Feminism și filosofie. Perspective asupra diferenței și egalității*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Todoreanu, O.R.).
- Geen, G.R. și Donnersten, E. (1998). *Human aggression. Theories, research and implications for social policy*. California: Academic Press.
- Geffner, R. (1997). *Family violence: Current issues, interventions and research*. În Geffner, R., Sorenson, S.B. și Lundberg-Love, P.K. (eds). *Violence and sexual abuse at home: Current issues in spousal battering and*

child maltreatment. New York: Editura Hawarth Maltreatment and Trauma Press. 4-17.

- Gelles, R.J. (1974). *The violent home: A study of physical aggression between husbands and wives*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Gelles, R.J. (1997). *Intimate violence in families*. California: Sage publications.
- Gendreau, P.L. și Lewis, M.H. (2005). *Social Deprivation, Social-Emotional Behavior, and the Plasticity of Dopamine Function*. În Stoff D.M. și Susman E.J. (eds.). *Developmental psychobiology of aggression*. New York: Cambridge University Press. 43-56.
- Ghebrea, G. (1996). *Familia tânără*. În Mărginean, I. (coord.). *Tineretul deceniului unu – provocările anilor '90*. București: Editura Expert. 157-179.
- Giddens, A. [1988] (2010). *Sociologie*. București: Editura All, (Trad. rom. Gheorghiu, O.).
- Gilbert, P.R. (2002). *Discourses of female violence and societal gender stereotyps*. *Violence Against Women*. 8, 1271-1300.
- Gilles, F. [1991] (1998). *Dicționar de sociologie*. Iași: Editura Polirom.
- Gluvacov, A. (1974). *Afirmarea femeii în viața societății*. București, Editura Politică.
- Godineau, D. (2000). *Femeia*. În Vovelle, M. (coord.). *Omul luminilor*. Iași: Editura Polirom. 289-310
- Goetting, A., (2007). *Battered women: Held in captivity*. În Jackson, N.A. (coord.). *Encyclopedia of domestic violence*. New Yotk: Routledge Taylor & Francis Group. 83-85.
- Good, W.J. (1963). *World revolution and families patterns*. New York: Editura Free Press.
- Goody, J. (2003). *Familia europeană. O încercare de antropologie istorică*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Doboș, S.).
- Gordon, J. (1996). *Community service for abused women: A review of perceived usefulness and efficacy*. *Journal of Family Violence*. 11, 4, 315-329.

- Graham-Bermann, S. și Gross, M. (2008). *Ecological Models of Violence*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 213-214.
- Grieger, K., Rabe, H. și Kaveman, B. (2007). *Împreună împotriva violenței domestice: cooperare, intervenție, cercetare*. În Muntean, A. și Sagebiel, J. (coord.). *Practici în asistența socială. România și Germania*. Iași: Editura Polirom. 312-327.
- Grunberg, L. (2011). *Gen și societate*. În Vlăsceanu, L. (coord.). *Sociologie*. Iași: Editura Polirom. 210-243.
- Hadley, S. (1992). *Working with battered women in the emergency department: A modern program*. *Journal of Emergency Nursing*. 18, 18, 23.
- Hague, G., Mullender, A. și Aris, R. [2003] (2005). *Is anyone listening? Accountability and women survivors of domestic violence*. New York: Routledge.
- Hamel, J. (2005). *Gender-Inclusive Treatment of Intimate Partner Abuse. A Comprehensive Approach*. New York: Springer Publishing Company, Inc.
- Harris, C. C. (1998). *Relațiile de rudenie*. București: Editura CEU DU Style, (Trad. rom. Opriță, A.).
- Harrison, L.A. și Abrishami, G. (2004). *Dating violence attributions: Do they differ for in-group and out-group members who have a history of dating violence?* *Journal of Domestic Violence*. 51, 9, 543-550.
- Hattery, A.J. (2009). *Intimate Partner Violence*. SUA: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Hawe, D. (2001). *Introducere în teoria asistenței sociale*. București: Editura MarLink
- Hawkes, E. (2002). *The "Reasonable" Laws of Domestic Violence in Late Medieval England*. În Salisbury, E., Donavin, G. și Price, M.L. (eds). *Domestic Violence in Medieval Texts*. Florida: University Press of Florida. 57-64.
- Homlin, E.R., II. (1991). *Community-based spouse abuse protection and family preservation team*. *Social Work*. 36, 5, 402-406.

- Hopss, J.G. și Edwards, L.R., (1995). *Encyclopedia of Social Work*. Silver Spring, National Association of Social Workers.
- Iacobuță, I.A.I. (2002). *Criminologie*. Iași: Editura Junimea.
- Iancu, A. (2006). *Gen și putere: devalorizarea și re-valorizarea muncii femeilor*. În Băluță, O. (ed.). *Gen și putere. Puterea leului în politica românească*. Iași: Editura Polirom. 42-64.
- Iluț, P. (2005). *Sociopsihologia și antropologia familiei*. Iași: Editura Polirom.
- Iluț, P. (2007). *Tendențe actuale în abordarea grupului familial*. În Iluț, P. (coord.). *Dimensiuni ale familiei actuale din România*. Cluj-Napoca: Editura Universitară Clujană. 7-47.
- Iluț, P. (2009). *Psihologie socială și psihosociologie*. Iași: Editura Polirom.
- Ionescu, Ș. (coord.) (2001). *Copilul maltratat. Evaluare, prevenire, intervenții*, Editura Fundației Internaționale pentru Copil și Familie, București.
- Irimescu, G. (2005). *Violența în familie și metodologia intervenției*. În Neamțu, G. și Stan, D., (coord.). *Asistența socială. Studii și aplicații*. Iași. Editura Polirom. 153-172.
- Isac, O. (2004). *Sociologia devianței*. București: Editura Union Fenasa.
- Ivan, L. (2006). *Atracția interpersonală: afilierea, iubirea și gelozia*. În Chelcea, S. (coord.). *Psihosociologie. Teorie și aplicații*. București: Editura Economică.
- Jackson, N.A. (2007). *Same-Sex domestic violence: Myths, facts, correlates, treatment, and prevention strategies*. În Roberts, A.R. și Barbara, W.W. (eds.). *Battered women and their families. Intervention strategies and treatment programe*. New York: Springer Publishing Company, LLC. 451-470.
- Janin, R. (2000). *Vechile civilizații ale Indiei*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Ionoș, J.). 220-341.
- Jderu, G. (2010). *Comportamentul agresiv*. În Chelcea, S. (coord.). *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații*. Iași: Editura Polirom. 207-401.
- Jewell, J.D., Jordan, S. S., Hupp, S. D.A. și Everett, G. E. (2009). *Etiology and Relationships to Developmental Disabilities and Psychopathology*. În Matson, J. (ed.). *Social Behavior and Skills in Children*. New York: Dordrecht Heidelberg. 39-61.

- Jodelet, D. [2003] (2007). *Privire generală asupra metodologiilor calitative*. În Moscovici, S., și Buschini, F. (coord.). *Metodologia științelor socioumane*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Savin, V.). 171-184.
- Johnson, M.P., (1995). *Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women*. *Journal of Marriage and the Family*. 25, 283-294.
- Karros, M.R. (1996). *Common woman. Prostitution and sexuality in medieval England*. New York: Oxford University Press.
- Kaufmann, J.C. (2008). *Femeia singură și Făt-Frumos*. București: Editura Humanitas, (Trad. rom. Ilin, L. D.).
- Kaufmann, J.C. [1995] (1998). *Trupuri de femei – priviri de bărbați*. *Sociologia sânilor goi*. București: Editura Nemira, (Trad. rom. Barna-Nathau).
- Kaufmann, J.C. [2002] (2007). *Prima dimineață de după. Cum începe o poveste de dragoste*. București: Editura Humanitas, (Trad. rom. Ilin, L. D.).
- Kerby, K.R., Xu, X., Sirisunyaluck, B. și Alley, J.M. (2010). *Exposure to family violence in childhood and intimate partner perpetration or victimization in adulthood: Exploring intergenerational transmission in urban Thailand*. *Journal of Family Violence*. 25, 3, 337-347.
- Kerr, A. [2005] (2007). *Dar de femeie. Cărți în dar*. București: Editura Helen Exley. (Trad. rom. Ceașu, S.)
- King, M.,L. (2000). *Femeia Renașterii*. În Garin, E., (coord.). *Omul renașterii*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Cojocaru, D.). 241-239.
- Klapisch – Zuber, C. (1999). *Femeile și familia*. În Goff, J. (coord.). *Omul medieval*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Grancea, Ș.). 263-272.
- Lair, S. [1963] (2008). *Cuplul*. Iași: Editura Institutul european. (Trad. rom. Iacob, L.).
- Larionescu, M. (1993). *Abuz*. În Zamfir, C. și Vlăsceanu, L., (coord.). *Dictionar de sociologie*. București: Editura Babel. 102-104.
- Lazăr, F. (2010). *Introducere în politici sociale comparate. Analiza sistemelor de asistență socială*. Iași: Editura Polirom.

- Lazăr, G. (2005). *Motivație și comportament de risc. Studiu de caz: transporturile*. București: Editura Niculescu.
- Lazarus, R.S. și Lazarus, B.N. (1994). *Passion and Reason Making Sense of Our Emotions*. New York: Oxford University Press.
- Leconte, E. (2000). *Uimitoarea civilizație aztecă*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. Rom. Bădiliță, C.).
- Lehmann, P. (1997). *The development of posttraumatic stress disorder in a sample of child witness to mother assault*. *Journal of Family Violence*. 12, 3, 241-257.
- Lipovetsky, G., Ruba, S.R. și Vrabie, M. [1997] (2000). *A treia femeie*. București: Editura Univers. (Trad. Rom. Ruba, R.S. și Vrabie, M.).
- Lockton, D. și Ward, R. (1997). *Domestic violence*. London: Cavendish Publishing Limited.
- Lorenz, K. [1963] (2005). *Așa-zisul rău. Despre istoria naturală a agresiunii*. București: Editura Humanitas. (Trad. rom. de Constantin, I.).
- Lowney, K.S. (2008). *Domestic violence*. În Parrillo, V.N. (ed.). *Encyclopedia of social problems*. Vol.1. California: SAGE Publications. 250-252.
- Machale, D. [2000] (2006). *Om pansiv, om parșiv*. București: Editura Humanitas. (Trad. rom. Bucur, C.).
- Maddren, K. și Stewart, A. (1997). *Police officer's judgements of blame in family violence: The impact of gender and alcohol*. *Sex Roles*. 37, 12, 921-933.
- Makepeace, J.M. (1981). *Courtship violence among college students*. *Family Relations*. 30, 97-100.
- Manea, L. (1993). *Viol.* În Zamfir, C. și Vlăsceanu, L., (coord.). *Dictionar de sociologie*. București: Editura Babel. 431-434.
- Manea, L. (2008). *Interviul în practica asistenței sociale*. București: Editura Universității din București.
- Manuck, S.B., Kaplan, J.R. și Lotrich, F.E. (2006). *Brain Serotonin and Aggressive Disposition in Humans and Nonhuman Primates*. În Nelson, R.J. (eds.). *Biology of aggression*. New York: Oxford University Press. 64-72.

- Mărginean, I. (1993). *Politica socială*. În Zamfir, C. și Vlăsceanu, L., (coord.). *Dicționar de sociologie*. București: Editura Babel. 430-432
- Mărginean, I. (2000). *Proiectarea cercetării sociologice*. Iași: Editura Polirom.
- Marian, G. și Baloesu, A. (2009). *Comportamentul agresiv*. București: Editura Tritonic.
- Mariera, T.C., Ferigolo, M., Fernandes, S., Barros, X. și Mazoni, C.G. (2011). *Alcohol and domestic violence: A cross-over study in residences of individuals in Brasil*. *Journal of Family Violence*. 26, 6, 465-471.
- Masterson, D. (2008). *Men are better than women*. New York: Pocker Books.
- Matthews, C. (1992). *The rise of public women. Women's power and women's place in the United States (1630-1970)*. New York: Oxford University Press.
- Mazur, A.G. (2002). *Theorizing Feminist Policy*. New York: Oxford University Press
- Mc.Dougall, J. [1979] (2008). *Pledoarie pentru o anumită anormalitate*. București: Editura Trei. (Trad. rom. Brăileanu, L.).
- McBride, D.L. (2001). *Groups for Abused Women: Treatment Outcome*. Canada: Springer Publishing Company, Inc.
- McClintock, F.H. (1878). *Criminological aspects of family violence*. În Martin, J.P. (coord.). *Violence and the family*. New York: Editura John Wiley and Sons. 81-151
- McCue, M.L. (2008). *Domestic violence. A Reference Handbook*. SUA: ABC-CLIO, Inc.
- McGraw, P. [2004] (2007). *Familia mai presus de orice*. București: Editura Curtea Veche. (Trad. rom. Manolache, O.C.).
- Melville, J. (1978). *Some violent families*. În Martin, J.P. (ed.). *Violence and the family*. United Kingdom: The Gresham Press.
- Merton, R.K. (1968). *Social theory and social structure*. New York: Free Press.
- Meton, H.C. și Belknap, J. (2003). *He hits, she hits: Assessing gender differences and similarities in officially reported intimate partner violence*. *Criminal Justice and Behavior*. 30, 328-348.
- Miftode, V. (2003). *Tratat de metodologie sociologică*. Iași: Editura Polirom.

- Mihăileanu, I. (1993). *Familia (Sociologia familiei). Modernizarea*. În Zamfir C. și Vlăsceanu, L. (coord.). *Dicționar de sociologie*. București: Editura Babel. 39-42.
- Mihăilescu, I. (1993). *Feminism*. În Zamfir, C. și Vlăsceanu, L. (coord.). *Dicționar de sociologie*. București: Editura Babel. 321-347.
- Mihalnic, S.W. și Elliott, D. (1997). *A social learning theory. Model of marital violence*. *Journal of Family Violence*. 12, 1, 21-47.
- Mildorf, J. (2007). *Storying Domestic Violence*. Nebraska: University of Nebraska Press.
- Milletich, J.R., Michelle, L.K., Doane, A.N. și Pearson, M.R. (2010). *Exposure to interpersonal violence and childhood physical aggression in undergraduate dating relationships*. *Journal of Family Violence*. 25, 627-637.
- Mills, L.G. (1996). *Empowering battered women transnationally: The case for postmodern interventions*. *Social Work*. 41, 3, 261-267.
- Mills, L.G., (2002). *Insult to Injury: Rethinking Our Responses to Intimate Abuse*. New Jersey: Princeton University Press.
- Miroiu, M. (2002). *Contractul sexual*. În Dragomir, O. și Miroiu, M. (eds.). *Lexicon feminist*. Iași: Editura Polirom. 57-80.
- Miroiu, M. (2003). *Politici ale echității de gen. Ghid pentru învățământul universitar din Europa Centrală și de Est*. București: Editura SNSPA.
- Mitrofan, I. (1989). *Cuplul conjugal, armonie și dizarmonie*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Mitrofan, I. și Ciupercă, C. (1998). *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*. București: Editura Press Mihaela.
- Mitrofan, I. și Mitrofan, N. (1991). *Familia de la A la Z*. București: Editura Științifică.
- Mitrofan, N. (1984). *Dragostea și căsătoria*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Moe, A.M. (2008). *Battered Women: Leaving Violent Intimate Relationships*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 45-46.

- Moira, G. (2001). *Feminism și filosofie. Perspective asupra diferenței și egalității*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Rusu-Teodoreanu, O.).
- Morgan, D., L. [2006] (2010). *Focus grup*. În Jupp, V. (coord.). *Dicționar al metodelor de cercetare socială*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Mereu, S.). 431-433.
- Morris, D. [1967] (1991). *Maimuța goală*. București: Editura Științifică.
- Mucchielli, A. (2005). *Arta de a comunica. Metode, forme și psihologia situațiilor de comunicare*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom.: Sfichi, G., Puică, G. și Roman, M.).
- Muntean, A. (1999). *Violența domestică și maltratarea copilului*. Timișoara, Editura Revoluției din 1989.
- Muntean, A. [2003] (2011). *Violența în familie și maltratarea copilului*. În Neamțu, G., (coord.). *Tratat de asistență socială*. Iași: Editura Polirom. 421-437.
- Nae, M. (2006). *Geografia calității vieții urbane. Metode de analiză*. București: Editura Universitară București.
- Neamțu, G. (2005). *Probleme de asistență socială în toxicomanie*. În Neamțu, G. și Stan, D. (coord.). *Asistența socială. Studii și aplicații*. Iași: Editura Polirom. 416-431.
- Niehuss, M. [1999] (2002). *Gospodina*. În Frevent, U. și Haupt, G.H. (coord.). *Omul secolului XX*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Anghelescu, M.M.). 37-52.
- Niel, M. (1974). *Drama eliberării femeii*. București: Editura Politică.
- Nuță, A. (2002). *Psihologia comunicării în cuplu*. București: Editura Sper.
- O'Leary, K.D. (2001). *Psychological Abuse: A Variable Deserving Critical Attention in Domestic Violence*. În O'Leary, K.D. și Mmuroy, R.D. (eds). *Psychological Abuse in Violent Domestic Relations*. Canada: Trigrophic Printing. 5-11.
- Oaneș, C. (2006). *Diferențe intergeneraționale privind debutul vieții sexuale*. *Revista de Asistență Socială*. 4, 49-64.
- Offen, K. (2004). *Challenging Male Hegemony: Feminist Criticism and the Context for Women's Movements in the Age of European Revolutions*

and Counterrevolutions. În Paletschek, S. and Pietrow-Ennker, B. (eds.). *Women's Emancipation Movements in the Nineteenth Century. A European Perspective*. California: Stanford University Press. 11-31.

- Ogle, R.L. și Walker, D.D. (2008). *Sexual Aggression*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 15-27.
- Olteanu, C.L., Gheonea, V. și Gheonea, S. (2003). *Femeia în România comunistă. Studii de istorie socială*. București: Editura SNSPA.
- Paille, P. (2003). *Cercetarea calitativă*. În Mucchielli, A. (coord.). *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Suci, V.). 51-67.
- Palade, B. (2002). *Dincolo de dominația de gen: regândiri feministe ale autoarei*. În Todorean, O. (ed.). *Itinerarii contestatare. Studii de teorie politică feministă*. București: Editura: Politeia SNSPA. 120-134.
- Paști, V. (2003). *Ultima inegalitate. Relațiile de gen din România*. Iași: Editura Polirom.
- Păunescu, C. (1994). *Agresivitatea și conduita umană*. București: Editura Tehnică.
- Payne, B.K. și Gainey, R.R. (2005). *Family violence and criminal justice: A life-course approach*. Cincinnati OH: Editura Anderson.
- Pease, A. și Pease, B. (2003). *El e cu minciuna, ea vorbește-ntruna*. București: Editura Curtea Veche. (Trad. rom. Neculcea, E.).
- Philippe, R. (2008). *Violence in present-day France: Data and sociological analysis. Violence in Europe. Revue Francaise de Sociologie*. 2, 95-113.
- Pleck, E., Pleck, J.H., Bart, P.B. și Gossman, M. (1977). *The battered data syndrome: A comment on Steinmetz's article. Victimology: An International Journal*. 2, 680-683.
- Popescu, M. (2002). *Violența domestică*. În Pop, L.M., (coord.). *Dicționar de politici sociale*. București: Editura Expert. 802-807.
- Popescu, R. (2003). *Familia tânără în societatea românească. Revista Calitatea Vieții*. 14, 1, 31-52.

- Popescu, R. (2005). *Situația familiei și a copilului în familia românească*. În Mărginean, I. și Bălașa, A., (coord.). *Calitatea vieții în România*. București: Editura Expert. 94-121.
- Popescu, R. (2009). *Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*. Iași: Editura Polirom.
- Popotică, I. M. (2007). *Violența intrafamilială*. București: Editura Pro Universitaria.
- Pournaghash-Tehrani, S. (2011). *The role of beliefs, attitudes and adverse childhood experiences in predicting men's reactions towards their spouses' violence*. *Journal of Family Violence*. 26, 2, 93-99.
- Preda, M. (2002) (2007). *Politica socială românească între sărăcie și globalizare*. Iași: Editura Polirom.
- Preda, M. (2002). *Politica socială*. În Pop L. (coord). *Dicționar de politici sociale*. București: Editura Expert. 597-599.
- Pritchard, J. (2001). *Male victims of elder abuse. Their experiences and needs*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Prutianu, Ș. (2005). *Antrenamentul abilităților de comunicare. Limbaje ascunse*. Iași: Editura Polirom.
- Rader, N.E. (2008). *Female genital mutilation*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 241-348.
- Rădulescu M.S. (2004). *Dicționar selectiv*. București: Editura Lumina Lex.
- Rădulescu, A. (2005). *Violența în familie – o problemă de conștientizare socială*. *Revista de Asistență Socială*. 1-2, 157-178.
- Rădulescu, A. (2010)1. *Learning opportunities in building the professional competences in social work intervention*. *Revista de Asistență Socială*. 1, 64-69.
- Rădulescu, A. (2010)2. *Asistența social: un răspuns la problematica grupurilor de risc*. În Buzducea, D. (coord.). *Asistența social a grupurilor de risc*. Iași: Editura Polirom. 63-72.
- Rădulescu, A. (2007). *Dezvoltarea profesiei și a rolului asistentului social*

în România. În Muntean, A. și Sagebiel, J. (coord.). *Practici în asistența socială. România și Germania*. Iași: Editura Polirom. 161-178.

- Rădulescu, A. (2008). *Violența asupra femeii*. București: Editura Universității din București.
- Rădulescu, G. [1978] (2005). *Mic dicționar enciclopedic*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Rădulescu, M.S. (1996). *Sociologia și istoria comportamentului sexual deviant*. București: Editura Nemira.
- Rădulescu, M.S. (1998). *Sociologia devianței*. [fără loc] Editura Victor,.
- Rădulescu, M.S. (2001). *Sociologia violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie*. București: Editura Lumina Lex.
- Rădulescu, M.S. (2001). *Violența (intra)familială din perspectivă sociologică și criminologică*. *Revista Română de Sociologie*. 1-2, 3-16.
- Rădulescu, M.S. (1993). *Victimologie*. În Zamfir, C. și Vlăsceanu, L. (coord). *Dicționar de sociologie*. București: Editura Babel. 570-574
- Rădulescu, M.S. (2010). *Sociologia devianței și a problemelor sociale*. București: Editura Lumina Lex.
- Rădulescu, M.S. și Dâmboeanu, C. (2006). *Consumul și abuzul de alcool ca problemă socială și medicală*. *Revista Română de Sociologie*. 5-6, 433-461.
- Rapp-Paglicci, L.A. și Loeber, P. (2007). *Child abuse and juvenile delinquency*. În Jackson, N.A. (ed.). *Encyclopedia of domestic violence*. New York: Routledge Taylor & Francis Group. 119-129
- Rășcanu, R. (2004). *Alcool și droguri: viruși și capcane pentru tineri*. București: Editura Universității din București.
- Rathus, J.H. și Feindler, E.L. (2004). *Assessment of Partner Violence. A Handbook for Researchers and Practitioners*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Redfield, J. (2001). *Omul și viața domestică*. În Vernant, J. P. (coord.) *Omul grec*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Ilea, D.). 143-167.
- Logar, Rosa, *Interviewing and Supporting Traumatized Victims*. Paper presented at the Conference of the European Network of Police Women (ENP)

„Police Combating Violence Against Women”. Leeuwenhorst / Netherlands, June 1997

- Luoma, M.L. & Koivusilta, M. (2011). *Prevalence Study of Abuse and Violence Against Older Women*. Results of a multicultural survey conducted in Austria, Belgium, Portugal.
- Massachussets Coalition of Battered Women Service Groups and the Childrens' working group, (1995), *Children of domestic violence*.
- Rhodes, K.V., Cerulli, C., Dickter, M.E., Kothari, C.L. și Barg, F.K. (2010). *"I didn't want to put them through that": The influence of children on victim decision-making in intimate partner violence cases*. *Journal of Family Violence*: 25, 8, 485-493.
- Riane, A. (2005). *The Interaction of Biological and Social Measures in the Explanation of Antisocial and Violent Behavior*. În Stoff D.M. și Susman E.J. (eds.). *Developmental psychobiology of aggression*. New York: Cambridge University Press. 15-41
- Ringen, S. [2005] (2009). *Politici sociale*. În Boudon, R., et. al., (coord.). *Dicționar al gândirii sociologice*. Iași: Editura Polirom. 611-614.
- Rival, D. (1999). *Civilizația Maya*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Hârsu, D.).
- Roberts, A.R. și Roberts, B.S. (2005). *Ending Intimate Abuse: Practical Guidance and Survival Strategies*. New York: Oxford University Press.
- Roberts, A.R. și Wormer, K.V. (2009). *Death by domestic violence. Preventing the murders and murder-suicides*. United States of America: Greenwood Publishing Group.
- Robinson, G.E. (2003). *Violence against women in North America*. *Arch Womens Ment Health*. 6, 185-191.
- Ropotică, M., I. (2007). *Violența intrafamilială*. București: Editura Pro Universitaria.
- Rosen, M. (2002). *Dealing with the Effects of Rape and Incest*. United States of America: Chelsea House Publishers
- Rotariu, T. (2010). *Studii demografice*. Iași: Editura Polirom.

- Roth-Szamosközi, M. (2005). *Copii și femei victime ale violenței*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană.
- Roudinesco, E. (2006). *Familia în dezordine*. București: Editura Trei, (Trad. rom. Baltă, N.).
- Roventă-Frumușani, D. (2002). *Identitatea feminină și discursul mediatic. În Dragomir, O. (coord.). Femei, cuvinte și imagini. Perspective feministe*. Iași: Editura Polirom. 47-59.
- Rowlings, E.I. și Graham, D.L.R. (2007). *Stockholm Syndrome in battered women*. În Jackson, N.A. (coord.). *Encyclopedia of domestic violence*. New York: Routledge Taylor & Francis Group. 689-695
- Rughiniș, C. (2007). *Explicația sociologică*. Iași: Editura Polirom.
- Rujoiu, O. (2008). *Relațiile interpersoanale: comunicare, conflict, încredere*. În Chelcea, S. (coord.). *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații*. Ed. a doua. Iași: Editura Polirom. 174-183.
- Rujoiu, O. (2009). *Între modernitate și tradiționalism: rușinea și onoarea. O analiză interculturală*. *Sociologie Românească*. 7, 2, 151-166.
- Rujoiu, O. și Rujoiu, V.I. (2007). *Rușinea și onoarea în contextul violenței domestice*. *Sociologie Românească*. 5, 2, 178-192.
- Rujoiu, O., și Rujoiu, V.I. (2010). *Vest și Est. Cultura violenței și emoțiile sociale*. București: Editura ASE.
- Rujoiu, O. (2012). *Psihosociologia emoțiilor. Ce, când și cum simțim*. București: Editura ASE.
- Rujoiu, V. I. (2007). *Violența domestică: violul marital*. Teză de doctorat. București. Universitatea din București.
- Rujoiu, V.I. (2008)1. *Rolul politicilor și al serviciilor sociale în prevenirea violenței domestice*. *Protecția Socială a Copilului*. 10, 3, 62-75.
- Rujoiu, V.I. (2008)2. *Incursiune în “arta compromisului” de cuplu: violul marital. De la “drepturi masculine” la “obligații feminine”*. În *Revista de Sociologie Românească*, 1, 2, 117-232.
- Rujoiu, V.I. (2009). *Legislația privind violul marital. O abordare comparativă*. *Sociologie Românească*. 7, 1, 125-139.

- Rujoiu, V.I. (2010). *Violența în relația de cuplu: aspecte psihosociale*. În Buzducea, D. (coord.). *Asistența socială a grupurilor de risc*. Iași: Editura Polirom. 223-259.
- Rujoiu, V.I. (2004). *Valorile în practica asistenței asociale*. *Revista de asistență Socială*. 1, 86-92.
- Rusnac, S. (2000). *Psihologia dreptului*. București, Editura Arc.
- Russo, N.F., Koss, M.P. și Goodman, L. (1995). *Male violence against women: A global health and development issue*. În Adler, L.L. și Denmark, F.L. (eds.). *Violence and the prevention of violence*. Westport CT: Editura Praeger Publishers. 112-135.
- Salisbury, E. (2002). *Chaucer's "Wife," the Law, and the Middle English Breton Lays*. În Salisbury, E., Donavin, G. și Price, M.L. (eds). *Domestic Violence in Medieval Texts*. Florida: University Press of Florida. 73-91.
- Salome, J. [2002] (2003). *Singurătatea în doi nu e pentru noi*. București: Editura Curtea Veche. (Trad. rom. Neculcea, E.).
- Santiago, L., Pearson, J., Skiff,, D.M., LaRussa-Trott, A., Horwitz, S.D., Mitchell, L.T. și Cerulli, C. (2011). *An inside view of police officer's experience with domestic violence*. *Journal of Family Violence*. 26, 7, 541-549.
- Schneider, M.E. (2005). *Costs of intimate partner violence (policy and practice)*. *Obstetrics, Gynecology, Menopause Physicians*. 40, 32, 31-39.
- Scott, K.L. și Root, J.L., (2008). *Fathers as perpetrators of child maltreatment*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 250-251.
- Scott, S. și Babcock, J.C. (2010). *Attachment as a moderator between intimate partner violence and Post-Traumatic Stress Disorder Symptoms*. *Journal of Family Violence*. 25, 1, 1-9.
- Scripcaru, G. și Astărăstoae, V. (2003). *Criminologie clinică*. Iași: Editura Polirom.
- Serafini, G. (2009). *Viața și opera lui Goya*. București: Editura Adevărul Holding.
- Servino, D., Smith, D.B., Porter, R.D. și Brown, M.D. (2010). *Perceptions*

of safety in intimate relationship: Group differences based on gender and setting. Journal of Family Violence. 26, 6, 431-438.

- Sillamy, N. [1995] (2000). *Dicționar de psihologie*. București: Editura Univers Enciclopedic, (Trad. rom. Gavriloiu, L.).
- Simister, J.G. (2010). *Domestic violence and female genital mutilation in Kenya: Effect of ethnicity and education. Journal of Family Violence:* 25, 3, 247-257.
- Simmons, C. (2009). *Making marriage modern. Women's sexuality from the progressive Era to World War II*. New York: Oxford University Press, Inc.
- Simon, N.G. și Lu, S.F. (2006). *Androgens and Aggression*. În Nelson, R.J. (eds.). *Biology of Aggression*. New York: Oxford University Press. 226-239.
- Sînzianu, S.G. (2006). *Violența în familie prezentată în presa din România*. București: Editura Lumen.
- Spânu, C. (2002). *Principalele tipuri de violență și criminalitate în rândurile comunităților multiculturale din România. Revista Română de Sociologie.* 5-6, 567-578.
- Stănciugelu, I. și Bulai, A. (2004). *Gen și reprezentare socială*. București: Editura Politeia SNSPA.
- Stănciulescu, B.A.N. (1982). *Coloana infinitului. De prin scrieri de demult*. București: Editura Albatros.
- Stănciulescu, E. (2002). *Sociologia educației familiale. Familie și educație în societatea românească*. Vol. II. Iași: Editura Polirom.
- Stănișor, E. (2003). *Delincvența juvenilă*. București: Editura Oscar Print.
- Stănoiu, R.M. (2003). *Criminologie*. București: Editura Oscar Print.
- Starzomsky A. și Dutton D. G. (1997). *Personality predictors of the Minnesota power and control wheel. Journal of Interpersonal Violence.* Minnesota. 116-119.
- Stiffman, M.N., Schnitzer, P.G., Adam, P., Krause, R.L. și Ewigman, B.G. (2002). *Household composition and risk of fatal child maltreatment. Pediatrics.* 109, 4, 615-622.
- Straus, M. (2000). *Măreția Imperiului Inca*. București: Editura Prietenii

Cărții, (Trad. rom. Fecioru, D.).

- Straus, M.A. și Yllo, K. (1984). *Patriarchy and violence against wives: The impact of structural and normative factors*. *Journal of International and Comparative Social Welfare*. 1, 16–29.
- Straus, M.A. (1990). *Ordinary violence, child abuse, and wife beating: What do they have in common?* În Straus, M.A. și Gelles, R.J. (eds.). *Physical violence in American families: Risk factors and adaptations to violence in 8,145 families*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers. 110-124.
- Straus, M.A. (1993). *Physical assault by wives: A major social problem*. În Gelles, R.J. și Loseke, D.R. (eds.). *Current controversies on family violence*. New Park CA: Sage. 72-87.
- Straus, M.A. (2001). *Physical aggression in the family: Prevalence rates, links to non-family violence, and implications for primary prevention of societal violence*. În Martinez, M. (ed.). *Prevention and control of aggression and the impact on its victims*. New York: Editura Kluwer Academic/Plenum Publishers. Gorz. 182-200.
- Straus, M.A. și Gelles, R.J. (1988). *How violent are the American families? Estimates from the national family violence survey and other studies*. În Hotaling, G.T., Finkelhor, D., Kirkpatrick, J.T. și Straus, M.A. (eds.). *Family abuse and its consequences: New directions in research*. Beverly Hills: Editura Sage Publications. 79-93; 95-112.
- Straus, M.A. și Gelles, R.J. (1990). *Physical violence in American families*. New York: Transaction Publishers, New Brunswick.
- Stuart, G.L., Stuart, R.B. și Temple, J.R. (2008). *Intimate terrorism*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds.). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 375-376.
- Stupu, B. (2004). *Nu te lăsa bătută! Violența în familie: coșmarul ca mod de viață*. Constanța: Editura Coreus Grup.
- Sutherland, C., Bybee, D. și Sullivan, C. (1998). *The long-term effects of battering on women's health*. *Women's Health: Res. Gender behavior Policy*. 4, 41-70.
- Sutherland, E.H. (1949). *Principles of criminology*. Chicago: Lippincott Press.

- Swan, S.C. și Snow, D.L. (2006). *The development of a theory of women's use of violence in intimate relationships*. *Violence Against Women*. 12, 11, 1026-1045.
- Swanger. K.K. și Petcosky, J.L. (2003). *Violence in the Home. Multidisciplinary perspectives*. New York: Oxford University Press.
- Taft, C.T., Resich, P.A., Watkins, L. și Panuzio, A. (2009). *An investigation of posttraumatic stress disorder and symptomatology among female victims of interpersonal trauma*. *Journal of Family Violence*. 24, 6, 407-415.
- Talbot, A.M. (2000). *Femeia*. În Cavallo, G. (coord). *Omul bizantin*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Mircea, I.). 139-148.
- Tănăsescu, I. și Florescu, B. (1994). *Victima și agresorul*. București: Editura INS.
- Tang, C.S. și Tam, Y.S. (2003). *How do Chinese public service professional trainees attribute responsibility to victims and perpetrators of violence against women?* *Sex Roles*. 48, 245-253.
- Tannenbaum, F. (1938). *Crime and the community*. New York: Columbia University Press.
- Taylor, C.A. și Soreanson, S.B. (2005). *Community-based norms about intimate partner violence: Putting attributions of fault and responsibility into context*. *Journal of Family Violence*. 53, 7, 573-589.
- Teodorescu, A. (1993). *Problemă socială*. În Zamfir C. și Vlăsceanu, L. (coord.). *Dicționar de sociologie*. București: Editura Babel. 446-448
- Tihan E. și Tihan, L. (2004). *Căsătoria vs divorț. Ghid de analiză*. București: Editura Focus Opinfo.
- Titulescu, N. (2001). *Căsătoria*. Timișoara: Editura Presa Universitară Română. (Trad. Rom. Pop, E.).
- Todhunter, R.G. și Deaton, J. (2010). *The relationship between religious and spiritual factors and the perpetration of intimate partner violence*. *Journal of Family Violence*: 25, 8, 745-753.
- Tolan, P.H. (2007). *Understanding Violence*. În Flannery, D.J., Vazsony, A.T., Waldman, I.D., (eds.). *The Cambridge Handbook of Violent Behavior and Aggression*. New York: Cambridge University Press. 8-21.

- Tolman, R.M. și Raphael, J. (2000). *A review of research on welfare and domestic violence. Journal of Social Issues.* 56, 655-682
- Tolstoi, L. N. (2008). *Anna Karenina*. Vol. I. București: Editura Adevărul Holding, (Trad. rom. Sevastos, M., Velisor, Ș. și Donici, R.).
- Tower, L.E. (2006). *Barriers in screening women for domestic violence: A survey of social workers, family practitioners and obstetrician-gynecologists. Journal of Family Violence.* 21, 245-257.
- Tutty, L.M. [1996] (2005). *Cercetarea calitativă în asistența socială. Faze, etape și sarcini*. Iași: Editura Polirom. (Trad. rom. Ilin, L., D.).
- Ulmeanu, D. (2000). *Vita sexualis*. București: Editura Forum.
- Urse, L. (2007). *O paradigmă îmbunătățită a familiilor cu copii. Revista Calitatea Vieții.* 3-4, 231-239.
- Văduva, G. și Roman, M. [fără an]. *Ghid practic de prevenire și intervenție în violențele intrafamiliale*. București: Editura Institutului pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității.
- Văetiși, L. și Curic, I. (2005). *Inegalitatea de gen: violența invizibilă*. Cluj-Napoca, Editura Eikon.
- Vatnar, S.K. și Bjorkly, S. (2011). *Does separation or divorce make any difference? An interactional perspective on intimate partner violence with focus on marital status. Journal of Family Violence.* 26, 7, 501-509.
- Verdon, J. [2006] (2009). *Dragostea în Evul Mediu. Trup, sexualitate și sentiment*. București: Editura Humanitas. (Trad. rom. Ilin, D.L.).
- Vianu, T. (1997). *Dicționar de maxime comentat*. Ediție critică și studiu introductiv de I. Oprișan. București: Editura Saeculum I.O.
- Vigarello, G. (1998). *Istoria Violului*. Timișoara: Editura Amarcord, (Trad. rom. Stanciu, B.).
- Vlăsceanu, L. (2007). *Sociologie și modernitate. Tranziții spre modernitatea reflexivă*. Iași: Editura Polirom.
- Vlăsceanu, L. (2011). *Familii și relații de rudenie*. În Vlăsceanu, L. (coord.). *Sociologie*. Iași: Editura Polirom. 661-698.
- Voicu, M. (2002). *Politici sociale adresate femeilor*. În Pop, L. M. (coord.).

Dicționar de politici sociale. București: Editura Expert. 609-611.

- Voinea, M. (1993). *Sociologia familiei*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Voinea, M. (1996). *Psihosociologia familiei*. București: Editura Universității București.
- Voinea, M. (2005). *Familia contemporană. Mică enciclopedie*. București: Editura Focus.
- Wagar, J.M. și Rodway, M.R. (1995). *An evaluation of a group treatment approach for children who have witnessed wife abuse*. *Journal of Family Violence*. 10, 3, 295-306.
- Wakefield, T. (2004). *The family in twentieth-century American drama*. New York: Peter Lang Publishing, Inc.
- Walker L.E. [1980] (2009). *The battered woman syndrome*. Philadelphia, Editura Harper and Row. Ediția a 3-a.
- Walker, L.E. (1991). *Post-traumatic stress disorder in Women: Diagnosis and treatment of battered women syndrome*. *Psychotherapy*. 28, 10, 21-29.
- Walker, L.E. (1999). *Psychology and domestic violence around the world*. *American Psychologist*. 54, 1, 21-29.
- Walker, L.E. (2000). *The battered women syndrome*. New York: Springer Publishing.
- Walker, L.E. (2007). *Battered women syndrome*. În Jackson, N.A. (coord.). *Encyclopedia of domestic violence*. New York: Routledge Taylor & Francis Group. 63-70
- Watt, K. (2008). *Understanding risk factors for intimate partner femicide: The role of domestic violence fatality review teams*. În Baldry, A.C. și Winkel, F. (eds.). *Intimate partner violence. Prevention and intervention: The risk assessment and management approach*. New York: Nova Science Publishers, Inc. 45-60.
- Weston, R., Temple, J.R. și Marshall, L. (2005). *Gender symmetry and asymmetry in violent relationships: patterns of mutuality among racially diverse women*. *Journal of Family Violence*. 53, 7, 553-571.
- Wharton, C. [2006] (2010). *Analiza documentară*. În Jupp, V. (coord.). *Dicționar al metodelor de cercetare socială*. Iași: Editura Polirom. 108-113.

- Whitfield, J.B. (2001). *Genes for alcohol metabolism and alcohol sensitivity*. În Agarwal, D.P. și Seitz, H.K. (eds.). *Alcohol in health and disease*. New York: Marcel Dekker, Inc. 27-48.
- Whitman, L, Briezna, R.S., Ladouceur, L și Green, M.L. (2005). *Evaluation of a women's safe shelter experience to teach internal medicine resident about intimate partner violence*. *Journal of General Internal Medicine*. 20, 536-540.
- Williams, R.M. Jr. (1968). *The concept of norms*. În Sills, D.L. (ed.). *International encyclopedia of the social sciences*. Vol. II. New York: Macmillan. 203-208
- Wolfe, D.A., Wekerle, C. și Scott, K. (1997). *Alternatives to violence: Empowering youth to develop healthy relationships*. California: Sage Publications.
- Woodredge, J. și Thistlethwaite, A. (2002). *Reconsidering domestic violence recidivism: Conditioned effects of legal controls by individual and aggregate levels of stake in conformity*. *Journal of Quantitative Criminology*. 18, 1, 45-70.
- Wormer, K.S. (2007). *Domestic violence and substance abuse: An integrated approach*. În Roberts, A.R. și Barbara, W.W. (eds.). *Battered women and their families. Intervention strategies and treatment programs*. New York: Springer Publishing Company, LLC. 339-423.
- Yin, K.R. [2003] (2005). *Studiul de caz. Diagnosticul, colectarea și analiza datelor*. Iași: Editura Polirom.
- Zamfir, E. (1997). *Psihologie socială. Texte alese*. Iași: Editura Ankarom.
- Zamfir, E. (2002). *Politici sociale privind familia*. În Pop, L. M. (coord). *Dicționar de politici sociale*. București: Editura Expert. 645-662.
- Zamfir, E. și Zamfir, C. (2000). *Situația femeii în România*. București: Editura Expert.
- Zlate, M. (2000). *Introducere în psihologie*. Iași: Editura Polirom.
- Zlătescu, I.M. (1997). *Reglementări interne și internaționale cu privire la drepturile femeii*. În Zlătescu, I.M. și Șerbănescu, R. (coord.). *Drepturile femeii. Egalitate și parteneriat*. București: Editura Institutului Român pentru Drepturile Omului. 13-45.

Surse consultate pe internet

- *Agenția Națională pentru Protecția Familiei*. Date statistice, 2009. Disponibil online la: www.anpf.ro. Accesat la data de: 05.08.2011.
- *Agenția Națională pentru Protecția Familiei*. Disponibil online la: www.anpf.ro. Accesat la data de: 20.10.2011.
- *Anuar Statistic din anul 2004*. București, Institutul Național de Statistică, 2003.
- *Anuar Statistic din anul 2004*. București, Institutul Național de Statistică, 2003.
- *Anuarul Statistic al Orașului București din anii 1908-1909*. Tipografia Curții Regale, Institutul Național de Statistica, 1911.
- *Anuarul Statistic al Orașului București din anii 1908-1909*. Tipografia Curții Regale, Institutul Național de Statistica, 1911.
- Finland, Lithuania and Portugal (European Report of the AVOW Project). Finland: National Institute for Health and Welfare (THL). Daphne Project 2011.
- *Asociația Diaconia*. Disponibil online la: www.asociatiadiaconia.uv.ro. Accesat la data de: 19.12.2011
- *Asociația Jurnaliștilor din România – ARIADNA*. Disponibil online la: www.ajr.ro. Accesat la data de: 15.10.2011.
- *xxx Asociația Transcena*. Disponibil online la: www.anpf.ro. Accesat la data de: 03.04.2010.
- *British Crime Survery. John, Tierney și Dick, Hobbes*. (2003). Alcohol – related crime and disorder data. Disponibil online la: www.publications.rds@homeoffice.asi.gov.uk. Accesat la data de: 12.07.2009.
- *Centrul de Criză Împotriva Violenței Domestice*. Disponibil online la: www.artemis.com. Accesat la data de: 20.10.2011.
- *Centrul de Formare și Consultanță pentru Familie (sector 1)*. Disponibil online la: www.formare.ficf-romania.ro. Accesat la data de: 15.10.2011.
- *Centrul de Resurse Juridice*. Disponibil online la: www.crj.ro. Accesat la data de: 24.09.2011.
- *Centrul Parteneriat pentru Egalitate*. Disponibil online la: www.cpe.ro. Accesat la data de: 24.09.2011.

- *Constituția României*. București, Editura Nicoară, 2003.
- *Declarația cu privire la eliminarea violenței împotriva femeii*, (1993). Disponibil online la: www.dadalos.org. Accesat la data de: 23.03.2010.
- *Declarația universală a drepturilor omului*, (1948). Disponibil online la: www.legislatie.resurse-pentru-democratie.org. Accesat la data de: 26.03.1011.
- *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului*, București, sector 1. Disponibil online la: www.dgaspc-sectorul1.ro. Accesat la data de: 23.11.2011.
- *Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului din România*. (2008). Disponibil online la: www.copii.ro. Accesat la data de: 23.11.2011.
- *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului*, București, sector 3. Disponibil online la: www.sas.mmssf.ro. Accesat la data de: 23.11.2011.
- *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului*, București, sector 4. Disponibil online la: Disponibil online la: www.dgaspc4. Accesat la data de: 23.11.2011.
- *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului*, București, sector 5. Disponibil online la: www.sas.mmssf.ro. Accesat la data de: 23.11.2011.
- *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului*, București, sector 6. Disponibil online la: www.protectiacopilului6. Accesat la data de: 23.11.2011.
- Discriminarea împotriva femeii înseamnă. www.irdo.ro/file.php?fisiere_id=112&inline. Accesat la data de: 02.10.2010.
- *Fundația Concept*. Disponibil online la: www.concept.ro. Accesat la data de: 15.10.2011.
- *Ghid de bune practici pentru prevenirea abuzului asupra copilului*. Salvați Copiii, București, [fără an].
- *Grupul Român pentru Apărarea Omului* (GRADO). Disponibil online la: www.grado.org.ro. Accesat la data de: 11.02.2011.

- *Institutul Național de Statistică București*. Anuar Statistic din anul 2003, București 2004.
- *Institutul Național de Statistică*. Anuar Statistic din anul 2007, București, 2006.
- *Legea nr. 211/2004, privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor*. Monitorul Oficial, partea I, nr. 505, 4 iunie, 2004.
- *Noul Cod Penal al României*. București, Editura ProLege Universul Juridic, 2005.
- *Papyrus Insinger, Maxime, sentințe, aforisme din Egiptul Antic*. București, Editura Albatros, 1975.
- Resurse pentru formare – protecția copilului. (2000). „*Asistența socială – tehnici de lucru în relația cu familia*”. București, Editura PHRD Grant.
- *The Gallup Organization Romania. Survey on Violence Against Woman in Bucharest*. Disponibil online la: www.publications.rds@homeoffice.asi.gov.uk. Accesat la data de: 21.04.2007.
- *The Gallup Organization Romania. Survey on Violence Against Woman in Bucharest*. (2003). Disponibil online la: www.publications.rds@homeoffice.asi.gov.uk. Accesat la data de: 20.09.2007.
- *Serviciul unic de urgență 112*. Disponibil online la: www.112.ro. Accesat la data de: 23.11.2011.
- „*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*”. Disponibil online la: www.mpsfc.gov.md/file/tratate/cedaw_md.pdf. Accesat la data de: 24.09.2010.
- „*Violencia contra la mujer en las relaciones de pareja. Estadísticas y legislación*”, (2003). Centro Regina Sofia. Disponibil online la: www.centroreinasofia.es/informes/11Informe.pdf. Accesat la data de: 26.04.2011.
- *A Patra Conferință de la Beijing* (2005). Disponibil online la: www.eur-lex.europa.eu. Accesat online la: 23.01.2011.
- *A Patra Patra Conferință Mondială asupra problemelor Femeilor, Beijing 1995*. Disponibil online la: www.mpublic.ro/minori_2008/minori_5_11.pdf. Accesat la data de: 28.09.2011.

- *A Patra Conferință Mondială Asupra Problemelor Femeilor*, Beijing 1995. Disponibil online la: www.mpublic.ro/minori_2008/minori_5_11.pdf. Accesat la data de: 28.09.2011.
- *Agenția Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului* (ANPFDC). Disponibil online la: www.anpfdc.ro. Accesat la data de: 11.12.2011.
- *Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID): „Violența în familie în România: legislația și sistemul judiciar”*. Disponibil online la: www.inm-lex.ro/fisiere/pag_34/det_674/2588.pdf. Accesat la data de: 23.08.2011.
- *Atingerile aduse vieții private ce pot fi încadrate sub incidența violenței în familie, prevăzute în Noul Cod Civil* (Articolele 70-77). Disponibil online la: www.avocatnet.ro. Accesat la data de 17.01.2011.
- Bandura, A. (1961). *Social learning theory. Bobo Doll Experiment*. Disponibil online la: www.logopedics.info/biografie-albert-bandura.php. Accesat la data de: 24.09.2010.
- Bandura, A. (1961). *Social learning theory*. Disponibil online la: www.logopedics.info/biografie-albert-bandura.php. Accesat la data de: 20.03.2009.
- Carole Warshaw și Holly Barnes. 2003. *Domestic violence, mental health and trauma*. Chicago. Disponibil online la: www.new.vawnet.org/AssocFiles.../MentalHealthResearch.pdf. Accesat la data de: 23.09.2011.
- *Carta Națiunilor Unite* Disponibil online la: www.anr.gov.ro/.../CartaOrganizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf. Accesat la data de: 03.09.2011.
- *Centre de primire în regim de urgență pentru victimele violenței domestice din România*. Disponibil online la: www.jurnalul.ro/.../adaposturi-care-primesc-victime-ale-violentei-in-familie-ii-525327.html. Accesat la data de: 11.03.1011.
- *Centrul destinat agresorilor familiari, numit: „O nouă șansă”*, din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială a Municipiului București. Disponibil online la: www1.pmb.ro/pmb/primar/cpresa/2008/.../2008.../DGAS.pdf. Accesat la data de: 18.12.2010.

- *Centrul Parteneriat pentru Egalitate* (2003). *Cercetarea Națională privind Violența în Familie și la Locul de Muncă*. Disponibil online la: <http://www.gender.ro>. Accesat la data de: 10.02.2011.
- *Centrul Pilot de Asistență și Protecție a Victimelor Violenței în Familie* (sector 3). Disponibil online la: www.educatiefaraviolenta.ro. Accesat la data de: 15.10.2011.
- *Codul Familiei. 08.02.2011*. Disponibil online la: www.dsclex.ro. Accesat la data de: 21.07.2010.
- *Codul Penal Român*. Disponibil online la: e-juridic.manager.ro/.../relele-tratamente-aplicate-minorului/3739.html. Accesat la data de: 29.08.2011.
- Cohen A. (1966). *Theory of delinquent subcultures*. Disponibil online la: www.radessays.com/.../Albert_K_Cohen_-_Delinquent_Subculture_Theory.html. Accesat la data de: 04.05.2009.
- *Commission for Women*. Disponibil online la: www.drept.ucv.ro/RSJ/Articole/2007/RSJ1/B05BogdanAdrian.pdf. Accesat la data de: 12.09.2010.
- *Convenția pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Împotriva Femeii* (1979). Disponibil online la: www.onuinfo.ro. Accesat la data de: 23.01.2011.
- *Convention on Political Rights of Women*. Disponibil online la: www.irdo.ro/file.php?fisiere_id=109&fmt=pdf. Accesat la data de: 14.08.1010.
- Xxx Coteanu, I. și Mareș, L. (coord.). [1998] (2005). *Dicționarul explicativ al limbii române*. București, Editura Univers Enciclopedic. Disponibil online la: www.dexonline.ro. Accesat la data de: 24.05.2010.
- *Date Statistice*. Poliția Capitalei, 2008. Disponibil online la: www.politiacapitalei.ro. Accesat la data de: 03.04.2009.
- *Declarația cu privire la discriminarea împotriva femeii*. (1967). Disponibil online la: www.onuinfo.ro. Accesat la data de: 12.12.2012.
- *Declarația Națiunilor Unite*, (2003). Disponibil online la: www.un.org/Depts/dhl/resguide/resins.htm. Accesat la data de: 14.04.2009.
- *Declaration on the Elimination of Discrimination against Women*. Disponibil online la: www.turing.cs.pub.ro/cec-wys/documente/raport1.pdf. Accesat la data de: 12.08.2010.

- *Dictionar romedic. Androgenii.* Disponibil online la: www.dictionar.romedic.ro. Accesat la data de: 03.05.2010.
- *Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului, București, sector 2.* Disponibil online la: [www.social2](http://www.social2.ro). Accesat la data de: 23.11.2011.
- *Documente privind incriminarea violenței domestice.* Disponibil online la: www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/8590.ro08.pdf. Accesat la data de: 03.02.1009.
- *Domestic Violence: Proposed Study on Verification of Reduction of Incidents and Prevalence, în United States University din Florida de Vest, (2007).* Disponibil online la: www.uwf.edu/justice/AppliedResearch/DVStudyofverification.pdf. Accesat la data de: 28.03.2011.
- Greenwich Resource and Information Pack. (2005). *Talking domestic violence.* Disponibil online la: www.rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs05/hors290.pdf. Accesat la data de: 09.05.2010.
- *Hallmark. (2000). Resurse pentru formare – protecția copilului. Asistența socială – tehnici de lucru în relația cu familia.*
- *Instituții publice de asistență socială din Județele: Alba, Argeș, Botoșani, Brașov, Brăila, Buzău, Cluj, Covasna, Dâmbovița, Hunedoara, Iași, Ilfov, Mureș, Neamț, Satu Mare, Sălaj, Județul Timiș, Vrancea.* Disponibil online la: www.resurse.com. Accesat la data de: 29.03.2011.
- *Institutul Național pentru Studiul și Tratamentul Traumei (ISTT).* Disponibil online la: www.nierika.ro. Accesat la data de: 11.12.2011.
- *Institutul Național pentru Studiul și Tratamentul Traumei.* Disponibil online la: www.ziare.com. Accesat la data de: 09.12.2011.
- *Legea 272 / 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.* Monitorul Oficial Partea I, nr. 557 din 23.06.2004.
- *Legea 41 din anul 2004, aprobată prin Ordonanța de Urgență a Guvernului numărul 105 / 2003, privind alocația familială complementară și alocația de susținere pentru familia monoparentală.* Monitorul Oficial 747 din 26 octombrie 2003.
- *Legea nr. 1/26 decembrie, 1989, privind legalizarea avortului la cerere.* Monitorul Oficial nr. 4 din 27 decembrie, 1989.

- *Legea nr. 197/2000 privind măsurile și sancțiunile aplicate persoanelor care săvârșesc acte de violență împotriva membrilor familiei cauzatoare de suferință fizică sau psihică.* Monitorul Oficial 568 din 15 noiembrie 2000.
- *Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați.* Monitorul Oficial Partea I nr. 301 din 8 mai 2002.
- *Legea nr. 202/2010 privind Mica reformă în Justiție.* Monitorul Oficial 714, 29.09.2010.
- *Legea nr. 217/2003 privind prevenirea și combaterea violenței în familie.* Monitorul Oficial Partea I nr. 367 din 29 mai 2003.
- *Legea republicată nr. 18/1990 privind ratificarea Convenției cu privire la drepturile copilului.* Monitorul Oficial, partea I, nr. 505/4 iunie 2004
- Lorenz, K. (1963). *The aggressive behavior.* Disponibil online la: www.encyclopedia2.thefreedictionary.com/Aggressive+behavior. Accesat la data de: 09.03.2009.
- Mary Ellsberg și Lori Heise. (2005). *“Researching Violence Against Women – Practical Guide for Researchers and Activists”*. World Health Organization. Disponibil online la: www.path.org/files/GBV_rvaw_complete.pdf. Accesat la data de: 24.07.2007
- Merton R.K. (1957). *Social Theory and Social Structure.* Glencoe: Free Press. 13.05.2009. Disponibil online la: www.newworldencyclopedia.org/.../Robert_K._Merton. Accesat la data de: 09.12.2009.
- Merton, R.K. (1966). *Deviant behavior.* Disponibil online la: www.suite101.com. Accesat la data de: 21.03.2009.
- *Noul Cod Civil.* (2011), actualizat prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 și în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011.
- *Ordinul nr. 383 din 12.06.2004.* Monitorul Oficial nr. 698 din 03.08.2004.
- *Ordonanța de Guvern nr. 84/2004 care a înființat Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între femei și bărbați.* Monitorul Oficial. nr. 799/30 aug. 2004.
- *Ordonanța nr. 95 din 24.12.2003.* Monitorul Oficial nr. 13 din 08.01.2004.

- *Papirus Insinger, Maxime, sentințe, aforisme din Egiptul Antic.* (1975). București: Editura Albatros.
- *Polimed Apaca, sector 6 și Fundația Sensibilu – Casa Blu – Centrul pentru Susținerea Victimelor Violenței Domestice.* Sector 3. Disponibil online la: www.centrulapaca.ro. Accesat la data de: 23.11.2011.
- *Poliția Română. Copilul abuzat.* Disponibil online la: www.politiaromana.ro/violenta-in-familie.htm. Accesat la data de: 20.04.2011.
- *Politicile sociale de prevenire și combatere a violenței.* Disponibil online la: www.stopvaw.org/.../Ending_DV_in_SEE_and_Turkey_UNIFEM_.pdf. Accesat la data de: 09.04.2011.
- *Portretul tipic al agresorului familial.* Disponibil online la: www.mpublic.ro/minori_2008/minori_5_11.pdf. Accesat la data de: 20.10.2011.
- *Principalele modificări și îmbunătățiri aduse legii Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie aflate în vigoare.* Disponibil online la: curieruljudiciar.ro/.../stop-violentei-in-familie-o-noua-lege-adoptata. Accesat la data de: 02.03.2011.
- *Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei Nr. R (85) cu privire la Violența în Familie.* Disponibil online la: www.aitc.ro/violenta-domestica-definitii-clasificari-teorii-interpretari. Accesat la data de: 12.03.2009.
- *Schimbările din actualul Cod Penal.* Disponibil online la: www.e-juridic.manager.ro. Accesat online la 15.01.2011.
- *Serotonina.* Disponibil online la: www.medicalstudent.ro. Accesat la data de: 20.03.2011.
- *Serviciile din București în domeniul prevenirii și combaterii violenței.* Disponibil online la: www.resurse.com și Accesat la data de: 20.05.2011.
- *Serviciile din București în domeniul prevenirii și combaterii violenței.* Accesat la data de: www.resurse.com și www.savethechildren. 25.06.2011.
- Sunita Kishor și Kiersten Johnson, (2004). U.S. Agency for International Development (USAID): „*Profiling Domestic Violence – A Multy-Country Study*”. Disponibil online la: www.measuredhs.com/pubs/pdf/OD31/OD31.pdf. Accesat la data de: 21.04.2011.

- Sutherland E. (1966). *Differential association theory*. Disponibil online la: www.criminalistic.ro/teorii-comportamentale-biologice-si-psihologice-privind-cauzele-delicventei. Accesat la data de: 04.05.2009.
- Tannembaum F. (1938). *Theories of the social reaction to deviance and crime*. Disponibil online la: www.criminology.fsu.edu/crimtheory/tannembaum.htm. Accesat la data de: 03.05.2010.
- Tracey și Budd. (2004) *Home Office Online Report. Alcoolul – relaționat cu molestarea*. Disponibil online la: www.homeoffice.gov.uk/rds/adhocpubs1.html. Accesat la data de: 20.07.2008.
- UNIFEM - the Women's Fund at the United Nations. (2009). „*Domestic Violence Legislation and its Implementation - An analysis for ASEAN countries based on international standards and good practices*”. Canada. Disponibil online la: www.cedaw-seasia.org/docs/DomesticViolenceLegislation.pdf. Accesat la data de: 20.09.2011.
- United Nations Children's Fund (UNICEF), Innocenti Research Centre. Florence, Italia: „*Domestic violence against women and girls*”, (2000). Disponibil online la: www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest6e.pdf. Accesat la data de: 13.05.2009.
- Teorii privind violența. Disponibil online la: <http://www.despresuflet.ro/forum/familie-f24>. Accesat la data de: 10.08.2014.
- Uniunea Națională a Femeilor din România. Disponibil online la: www.bucuresti.com.ro. Accesat la data de: 13.09.2011.
- World Health Organisation (WHO) and the Council of Europe: „*Experiences and Recommendations from an International Project - Overcoming Domestic Violence: A Global Challenge*”, 2001-2010. Disponibil online la: www2.wcc-coe.org/.../BfdW-BUCHHuslGewENGL_final2.pdf. Accesat la data de: 20.11.2011.
- *Personalitatea borderline*. Disponibil online la: www.sfatulmedicului.ro. Accesat la data de: 25.04.2012.
- *Narcisismul*. Disponibil online la: www.dexonline.ro. Accesat la data de: 25.04.2012.

Anexa 1

„*Violence in Heterosexual Couples: the Domestic Aggressor*”. (Parts of this study are published in various books and articles: see the Bibliography).

***Nota:** Părți din prezentul studiu au fost publicate în diverse cărți și reviste de specialitate (vezi Bibliografia.)*

Violence in Heterosexual Couples: the Family Aggressor²². University Lecturer: Georgiana-Virginia Bonea PhD

1. Introduction:

What determines a man to be aggressive with his wife? What are the elements that define the aggressive individuals and also separates them from the rest of the individuals? What would be the solutions to address these problems? These are just some of the questions I seek answers below. The term aggression is used to characterize the behavior, thoughts, reactions to various stimulants, and also other characteristics of the individual concerned, in many ways, and not to categorize or the label attached. When it comes to violence in the heterosexual couple relationship, most experts are quick to refer to the victim rather than the aggressor. If we want to really understand the phenomenon of violence between spouses, we must seriously study the aggressor's situation.

Key-words: abuse, family aggressor, social work, violence, violence between spouses / violence in the couple's relationship / intimate partner violence

Violence between spouses was recognized in the nineteenth century and then defined and analyzed from different perspectives. Inevitably, violence in

²² This study contains some of the works: „Introductory Elements to Romanian legislation on family aggressor”. Bonea G.V. (2012). *Violence in the couple relationship: Etiology aggressor and general aspects of models to address specialized services*. In Rujoiu, O. and Rujoiu, V.I. (eds.). *Domestic violence: between social perception and individual accountability*. Bucharest: ASE, 194-236.

the couple's relationship is about *power*. The definition that Max Weber (1949) is talking about, marks out the *power* that includes the ability to control the behavior of others, with or without their consent. The relationship control is closely linked with helplessness of the victim (cited in Humphreys, 2006, 23).

Statistically speaking, violence between spouses, the private space of home, took shape in 1980 (Philippe, 2008, 95). Specialists in several fields such as psychology, social work, sociology, forensic justice began to be interested in this alarming phenomenon (Philippe, 2008, 104-105).

For a better picture of the situation of violence in the couple's relationship, we must remember *The National Research on Violence Between Spouses*, made in USA¹ the years 1975, 1985 and 1992. The research revealed that one of six couples face violence at least once a week.

In Romania², between 2004-2008, there were approximately 44,284 cases of violence in the couple's relationship, of which 633 cases resulted in deaths of victims, reported to the *National Agency for Family Protection*³. Also, according to criminal cases that were recorded by the police⁴, has taken out a number of over 1967 victims of violence in the couple's relationship, and of these, are 44 deaths, 14 cases causing death blows and kicks and other violence in 1752.

In order to understand the problem of the family aggressor and family issues, we must take into account these issues (Popescu, 2002, 807): 1) the theoretical models to address this problem must take into account the different periods of development and features over time, 2) the historical view into the evolution of violence in the couple's relationship, crossed several historical periods in the evolution; 3) the socio-political context marked changes in the family and thus defining the act of violence, 4) the institutional perspective, violence must be seen through the eyes and experience of professionals, 5) last but not least, we must consider the mechanism triggering this problem.

Violence in the couple's relationship, or intimate partner violence, means those „attitudes and behavior with heteroagression character that occur between family members, in the context of a severe conflict climate indicating a significant deterioration of family functioning” (Mitrofan and Mitrofan, 1990,

90). When I speak of *violence in the couple's relationship*, I mean the violence between the two life partners, where victims can be women or men. Conflicts within the family have the effect of aggressive behavior directed against the spouse or minor. Explanatory *Dictionary of Romanian Language* (1996, 1163) associate the term *violence* following: to compel, compelling force. The same dictionary defines our violent person by „impulsive, uncontrolled, aggression and brutality”. Heterosexual couple (be it consensual union or marriage) in terms of structural and functional means how two people of opposite sex are creating, developing and completing the mutual relationship by managing simultaneously the biological, psychological and social terms (Mitrofan, 1989, 64). Most times, women violence on men is studied by the specialists in terms of their response to received aggression. There are also cases where the woman can not bear life partner violence and to kill their husbands (Irimescu, 2005, 160). In such cases, the victim will suffer the consequences, namely imprisonment. When we want to analyze the problem of violence in the couple's relationship, we must take account of the following issues (Bonea, 2009, 143): „society of which that family is part of traditions and customs; policy and legislation on family violence and its enforcement, neighborhood and if one or both partners are victims and / or witnesses to violence during childhood, the existence of psychiatric genetics, personality of the two partners”.

Using terms such as aggression⁵, abuse⁶, violence⁷ and family aggressor⁸, induces a certain amount of *uncertainty* about their *significance* (Geffner, 1997, 6), which is why I needed some conceptual clarifications (Bonea, 2012, 194-202), (*see the Notes*).

2. Different approaches to explaining the family aggressor

Explanations will be divided into four main approaches: I. Biological approach, II. Psychological-psychiatric approach, III. Socio-cultural approach, IV. Excessive alcohol consumption. Drinking alcohol is very common in the literature (Walker, 2000; Straus, 1990, Dutton, 1996/1997, Dutton and Corvi,

2006), explaining the behaviour of the aggressive individual but also the mechanisms used by the aggressor to be absolved of any responsibility for his acts when they are drunk.

3. Biological approaches

The *biological approach* allows us to analyze the contributory factors that influence and make the difference between the aggressor and the nonaggressor. Genetic inheritance determines individual defining characteristics that have resonance in the behavior plan. Thus, deviant behavior may be hereditary, but becomes a way of living within the family. The „*androgen*” hormone gives a physical strength that men usually have more than women. Thus, Hearn (1998) did a research on prisoners convicted of crimes at an early age and found a greater amount of androgens to them (this way, the theory is proven and supported) (cited in Roth-Szomosközi, 2005, 12). Aggressive behavior is written unambiguously in terms of deviance. This type of deviance is a far more specific than men and women (Giddens, 1988/2010, 773).

Another approach to individual predisposition to aggression is, this time focused on *physical features*. *Evolutionary attachment theory* (Stanoiu, 2003, 147), is the most famous and controversial theory, developed by Cesare Lombroso (1835-1909). The first investigations of Cesare Lombroso⁹ were the so-called „*anthropological measurements*“, made on criminals sentenced to death and then executed. In his book: „*The criminal man*“, Lombroso¹⁰ argues that man has *animal instincts and aggressiveness*. He argued that such instincts can be seen in humans in the form of „*anatomical stigmata*“ (meaning various malformations, abnormalities of the body). Lombroso says that when an individual is born with certain „*anatomical stigmata*“, he will become violent unavoidably, sooner or later. Of course, this theory has been challenged, and Lombroso was seen in a position to recognize *the influences of other factors*. *Physical violence* is characteristic of certain individuals who carry the so-called „*stigma*“ that today can not speak, without specifying the essential thing, namely

that physical features are not generally characterized (Mullender, 1996, 20). *The conclusion* is that we should not judge people only by their appearance, as we hurry to „stick“ labels unnecessary.

Also, *the delinquent constitutional theory*, developed by Benigno di Tullio (1945), in his „*Treatise of criminal anthropology*,“ has the same view but with other arguments, analyzing radiographs made of a group of thugs and discovers that 50% of them had lesions of the skull. Benigno di Tullio brings into question many *causes of violent behavior* (hereditary, congenital, innate). This causes only encourage violent behavior, but not lead to it. Benigno di Tullio agrees when he says that *violent behavior is the result of human inadaptability to the environment* (cited in Stănoiu, 2003, 155).

Kretschmer (1889-1977, Germany) and Sheldon (USA), reinforcing on the aggressor in the biological vision through criminal theory biotypes. Kretschmer, found the four elements of bodily constitution, states that individuals are different tendencies in the offense (murder, theft). *The four elements* are as follows (cited in Amza, 2002, 1405-1406): a) *Pichnic* – short and overweight individuals. It is quite rare among criminals, being a guy happy and outgoing, but is prone to robberies. b) *Asthenic* – tall and underweight individuals. They usually commit crimes against property. c) *Athletic* - a type of well developed that commit crimes against the person. d) *Displastic* – type of the deformed body, feels inferior and frustrated, being inclined to commit sexual offenses.

On the other hand, further study of Kretschmer and Sheldon, through *the three embryonic sheets*, establishes three categories of individuals: a) the *endomorph* type – characterized by a relaxed guy and emotionally stable, b) the *mezomorph* type – domineering individual type, with competitive spirit and unkind to those around him; c) the *ectomorph* type – is such an internalized guy, withdrawn and unpredictable. Sheldon's study was used to compare by the wives The Glueck. They studied many groups of people, as follows: the first consisted of 500 offenders, and the second, of 500 nonoffenders. Spouses Glueck found that among offenders, 60% belonged to type mezomorf, while in the group nonoffenders it was found in a proportion of only 30% (cited in Banciu, 2005, 96-101).

*Theory of Y chromosome*¹¹, shows us that our decisions can not be detached from the biological form. For example, an extra *Y chromosome* may increase susceptibility to agresovitate the individual. It is known that the cell body consists of 46 chromosomes that make up 23 different pairs, each pair is a maternal and one paternal chromosome. *Formula genetic females (46 XX)*, while that of *males (46 XY)*. Any plus or minus of these chromosomes in the genetic formula can trigger deviant behavior. Following investigations, it was discovered that many individuals convicted of various crimes had *extra Y chromosome* (Lehmann, 1997, 113).

In other words, failure to adapt to an *environmental biopsychological order*¹² is also a constant problem that can cause „victims“ among individuals who choose to respond with violence to new situational challenges in contextual life. For example, *inadaptability biological theory*, promoted by Olof Kinberg (1959), who was studying the individual personality to find the cause of his offense. Thus, Kinberg has two categories of features (cited in Amza, 2002, 1050-1052): hereditary traits normal and pathological hereditary traits. Kinberg uses constitutional radicals, dividing people by their biopsychological constitution. Individuals with *pathological hereditary traits* (mental illness, for example) cause a failure of moral function. They can easily commit crimes (ibid.). Some people with mental illness are easily violent, and they quickly forget what happened and have no conscience (Browne and Fagon, 1994, 488-498). Inadequacy of the individual to the environment is a situation that generates frustration and stress, at which the individual can decide to take action and become violent (Davis, 2008, 21). On the other hand, the approach can be easily attacked from many perspectives, but the main idea is the fact that individuals, are different by their nature, no matter how similar they seem at first sight (Ibid).

4. Psychological-psychiatric approach

Psychiatric-psychological theories consist in addressing the aggressor in terms of *personality and predispositions strictly related to psychological factors*.

In addition to *life and death instincts*, Sigmund Freud (1930) speaks of human personality which has *three levels* as follows (cited in Stănoiu, 2003, 162-167): a) *I* – it is the core personality, image self, conscious and unconscious attitudes to important values of our life; b) *Super I* – human consciousness of man's existence in the social environment and the image you want to create to others; c) *Self* – it forms instincts and tendencies repressed by human nature. Acknowledged that there had aggressive tendencies and sexual person. The role of the *Ego* is to ensure a balance between *instinct and conscience* and as such is the decision to commit a crime (Irimescu, 2005, 103-105).

In the same vein, Etienne de Greeff (1924) supports the *psihomoral theory* that says the human emotional structures are related to its defense instinct or sympathy. If a person first experiences of life are overshadowed by events with negative impact to these instincts is altered and is a state of emotional indifference and inhibition. Etienne de Greeff (1898-1961) identified *three phases in the process of committing a violent act* such as (cited in Amza, 2002, 1069-1080):

- a) *normal man* – that can suffer an adaptation degradation for his personality, as a result of negative experiences;
- b) *accepted human aggressive behavior*, and seeks its justification;
- c) the individual seeking *the right moment* for the *aggressive behavior*.

We can not forget that it is *unethical* to judge people by how we think they thought and acted, but we must find real factors that led him to commit that offense. But aggression is „attached“ to certain types of personalities, such as *borderline personality, antisocial personality and sadistic personality* (Dutton, 2007, 33-34). Uncertainty and lack of self-confidence, others may generate many „*inner struggle*“, which are then materialized through violent behavior.

On the other hand, *the attachment theory* is talking about the primer child bonding with his parents, which determine to „dictate“ later on how to approach human relationships. Attachment relationship is the feature that is gradually forming between two human beings, based on trust, love and „mutual resonance“

(Muntean, 2003, 205-207). Depending experiences regarding childhood attachment relationship, the individual may or may not establish relations based on trust, love, respect, confidence, or rather, to be sibe relationships based on mistrust, lack of respect, the other for domination acquiring a sense of power (Scott and Babcock, 2010, Dutton, Henderson and Bartholomew, 1997).

You should consider *the script faulty attachment between parent and child*, so many problems that can occur in the short and long time. In the long run, we talk about adult experiencing a past full of hurt and pain in the emotional nature. A child who has developed in a family with aggressiveness problems, can have serious „slippage“ of behavior, due to those seen between his parents. Effects of *aggression* between parents can be extremely harmful and can „draw“ line of adult behavior and thinking of the future (Humphreys, 2006, 20-21). Also, repeated conflicts in the child-parent relationship can cause minor to engage in full of aggression behavior of the child. Uncertainty and lack of affection generates cognitive-relational problems, which will characterize the future of adult (Cerezo, 1998, 11). *Child abuse* is discussed in the specialised literature, mostly in minor damage likely to be permanent (Kerby, et. al., 2010, 338-339). The child is completely helpless in front of an adult abuse, which later may turn into real *psycho-emotional problems* (Olafson, 2004, 154). Also, *the child neglected* by his parents will not enjoy the confidence and security which it gives attachment formed on solid (Stevenson, 2007, 17). *Aggressive parents* have the greatest impact on children and strong resonances in time (Rhodes, et. al., 2010, 489).

In addition to the above ideas, the *evolutionary theory* shows that there are many ways that can explain the violence in the couple's relationship, from childhood experiences of the individual. In other words, the family is responsible for the individual behavior (Merton, 1968, Straus, 1990; Cappeli and Heiner, 1990). In order to strengthen the idea, *the general theory of systems* analyses *the violence that occurs between partners*, and talks about the consists in turn of several subsystems. The family is a *system* and the *subsystems* are represented by its members. In case of problems on one subsystem level, the entire system will be affected (Rujoiu, 2010, Offen, 2004). *Multigenerational transmission*

of aggressive behavior occurs in the family home on perpetuating generations of individuals, and helping to build a so-called habits of aggressiveness (Roth-Szamosközi, 2011, 744-745).

On the other hand, *the resource theory* explanations focuses on the *balance of power*: we are talking about the male and female. One must give the other to win (Rujoiu, 2010; Radulescu, 2010). Thus, there is always a „*fight*“ between the victim and aggressor to achieve power within the couple, but gradually becomes a mechanism of coexistence for the two protagonists. Also, *marital power theory* is used in explaining how the aggressor wants to get something from his victim and move toward to his goal, and the means of obtaining it are unimportant (Dutton, Henderson and Bartholomew, 1997; Berthelot, 1991/ 1998).

From another perspective, but under the same approach, *the theory of traumatic relationship* (Dutton, Goodman and Bennett, 1999, 92-93) shows why the victim continues the relationship with the aggressor and we're talking about „*learned helplessness*“, *Stockholm Syndrome*, *Post-Traumatic Stress Syndrome/ Disorder*. Gradually, the victim learns that she has no power to change the situation and she resignes (Walker, 2007, 64). Over the years, in the relationship can occur the *Stockholm Syndrome*, with specific characteristics such as: total commitment of victim to perpetrator and gratitude for the smallest gesture of tenderness, the victim begins to justify the perpetrator's behavior, and she refuses any help. The *Post-Traumatic Stress Syndrome/Disorder* is a *diagnosis* which is often used by doctors for women who were victims of what we call: *intimate partner violence*. The symptoms can vary depending on *bio-physical features* of the victim, as (ibid.): headache, sleeplessness, depression and suicide attempts, lack of confidence in permanent fear, tension, pavor night, visible injury of violence, physical and other specific trauma such abuse, constant fear of partner, desire not to upset never partner (Lehmann, 1997, Babcock and Scott, 2010). The aggressor has always an advantage of the marriage, getting everything he wants from his partner. Moreover, he is absolved of any responsibility for its aggressive acts, helped by the partner who takes all the blame (Rowlings

and Graham, 2007, 690-693). The victim will not feel safe and will lose all the self-confidence (Servino, 2010, 434-438).

The *cyclical theory of violence* comes to strengthen the explanations of the consequences of the *Post-Traumatic Stress Syndrome/Disorder*. The intimate partner violence is focusing in analyzing the behavior in terms of a “*cycle*” that is repeated from time to time, longer or shorter, constantly maintained by the two spouses. The family aggressor’s behavior is reinforced here by the victim, contributing to consciously or not aggressive and gentle strengthening cyclical episodes (Walker, 1980/2009, 57).

Speaking on the dynamics of their relationships, it is explained well by the *power and control wheel theory*, which emphasize psychological implications it has on his victim the aggressor (Stuart, Stuart and Temple, 2008, 375). Usually the man is using his power to get from his wife what he wants without her free will (Moe, 2008, 54). *Physical strength* is easy to use for man, impressing and inspiring woman who let fear overcome it (Baran and Orloff, 2008, 194). The *theory of criminal personality*¹³, promoted by Jean Pinatel (1876) is one of the most important theories of the vast field of criminology. Pinatel says that none of the common features to aggressor, taken through it yourself is not sufficient to impart an orientation to antisocial personality. Pinatel states that aggressors, in general, differ from other people by moving to action. Pinatel disagrees with the idea that between the aggressor and nonaggressor is a difference drawn by nature, but more is about how we build our personality when we are born (cited in Stanoiu, 2003, 172-176).

In conclusion, *the psychiatric-psychological perspective* shows that the typical family aggressor’s portrait has many faces / features, which highlights certain types, drawn largely¹⁴: a) *Type 1* – violent people / antisocial group, comprises the most active violent individuals physically, are manipulative and narcissistic, prone to alcohol and drugs, b) *Type 2* – old personalities, this group includes individuals with deficit attachment, impulsive, unsociable, moody, hypersensitive, rapidly oscillating between indifference and anger; c) *Type 3* – unstable emotionally (Dutton, 2007).

Analyzing risks undergone by the victim, the aggressor can be divided into the following categories (Healy and collaborators, 1998): a) *low-risk assailant* – described as an individual for the current offense is the first violent incident (confirmed by the victim); no history of emotional, not chaotic or dysfunctional behavior; b) *medium-risk assailant* – described as the abused person who suffered greatly his childhood; who was raised by a single parent, c) *high risk assailant* – perhaps be any offender who has one or more of the following risk factors: any type of medical problems, arrests on grounds of violence between spouses, attempted suicide or homicide, substance abuse history or state of intoxication when it was committed aggression (cited in Cunningham, 2000).

5. Socio-cultural approach

Violence can be approached from the perspective of *deviance*, where a behavior is identified and is sanctioned. An interesting view is offered by Albert Bandura (1977), within the *social learning theory*, which emphasizes the learned roles and transmitted from generation to generation. And the man reveals the same line of movement from the day in which he was born to the day of his death. This prints the belief that every family starts early with a deviant behavior, in our case, the beginning is called *pre-delinquent*. This theory maintains that if its conduct individual offender gets what he wants, he will repeat the offense. People are different and therefore will not react alike in the same situations, and theories must be tailored to the reality and personality of each one (Bonea, 2009, 70-73). Therefore, *social learning theory* is based on *learning through the social behavior of the individual*. *Observing* and then *imitating* the aggressive behavior is the main cause of continuing violence between spouses (Bandura, 1977). Also, *the exchange theory* shows that the predisposition to aggression cost should be equal with the benefits arising from it. The theory is based on its „*cost-benefit relationship*.“ In other words, as long as the benefits are high, the aggressor will continue to exercise full violent behavior (Rujoiu, 2010, Coleman, 1980).

An important factor in the violent behavior, we find meaning in *sociological theory of social reaction to deviance and crime*¹⁵. This theory takes a different approach, arguing that crime is only when a label company. As a result, there are certain individuals or institutions that catalogs and documents as abnormal people (Tannenbaum, 1938). This theory attempts to show that when society will stigmatize the offender, it can not only live up to those labeling standards. Not ignore economic factors (lack of employment and a stable monthly income) and homelessness (Tolman and Raphael, 2000, 657).

The *patriarchal theory* (Masterson, 2008, 86-89), highlights the *top position of the man*, that kept many advantages over centuries and civilizations in several companies, reasons for which women are subjected to very high risk of being abused in the family. *Male aggression* was encouraged by the community, culture, namely family over several centuries. Consequently, many cultures used to promote male aggressiveness as a quality and a characteristic of male virility (Coleman and Straus, 1990, 289). In continuation of *patriarchal theory*, the *feminist theories* are criminalizing what is the rule and favoring men against women, the idea completely disagreed *gender socialization* (Bhattacharyya, 2008, 71-74). In the same vein, *the culture of violence theory* blames the „negative socialization“ that influences each individual to adopt specific negative behaviors, creating a so-called „culture of violence“ (Banciu, 2005, 139). Also, *ecological theory* is based on the inevitable influence of the environment may in certain circumstances to tempt some individuals to behave full of aggression as a lifestyle (Dobash and Dobash, 1979).

In another measure, *sociological concepts*, „emphasize the importance of *social factors*“ in terms of causality violent behavior (Stănoiu, 2003, 144-145). These concepts include a lot of people living on the country /land, regardless of the same nationality, language, and so on. There are many social factors¹⁶ which can negatively influence an individual's behavior, and among them we can mention (Cohen, 1955): tolerance and „habit“ to social violence, urban neighborhoods as a reaction against large groups and power authorities, economic

underdevelopment and culture of the country, anomy (the absence of law and appliance strictly and seriously, a lack of rules and regulations in this respect).

6. Excessive alcohol consumption

In many cultures around the world, *alcoholic beverages* are a very important topic. For example, the ancient Egyptians worshiped beer, and the Greeks and Romans were pleased with „liqueur grape“: the wine. Wine was a drink allways present at the Mediterranean tables (Radulescu and Dâmboeanu, 2006, 433). Alcohol is a cause of the outbreak and maintenance of aggressiveness in the couple relationship. The occasional use can lead to consumption stealthily, feelings of guilt, the loss of control (Whitfield, 2001, 27). No doubt there is a much more aggressive behavior in individuals who consume alcohol more frequently that those who do not (Walker, 2009, 12). It should be emphasized this: „*Bacchus has drowned more men than Neptune.*“ (Berg, 1998, 39). There are many reasons why individuals may decide to drink, from a family tragedy to a failure on the sentimental or professional, but not excluded *boredom or curiosity*. Lawrence (1997 cited in Neamțu, 2005, 431) shows the main reasons specific to alcohol dependence: alcohol consumption motivated by *relief of suffering*, the appearance of *guilt feelings*, refusing to discuss the *issue* with others, for inaccurate, *loss of control* over consumption alcohol, feelings of *helplessness*, *inability* to comply with its promises, and so on.

Alcohol is the name of „popular *ethanol*, basically determined psychotropic effect of drinks called“ alcoholic „- first comes *excitement and spontaneity*, then *sedation*“ arising from the use of the potions (Abraham, 1999, 367). Alcohol is obtained from the fermentation of „vegetables rich in sugars (grapes, apples, pears, beets, sugar cane, cereals such as barley and rice, potatoes, wood) or by distillation“.

Alcoholism is considered a set of physical and mental disorders due to alcohol consumption (Sillamy, 2000 21). Alcoholism has, as you can see, multiple negative consequences on the human body, among them are (Sillamy, 2000, 23):

chronic delusions, depression, manic-depressive psychosis, neurosis, psychosis delirious acute confusional state. *Alcoholic behavior* is an “extensive set whose common denominator is that they result in ingestion of harmful amounts of alcohol for physical and mental health of the user, or likely to disturb social life, such behavior is sometimes associated psychological and physiological dependence” (Abraham, 1999, 175). Individual alcohol dependence can be explained from different perspectives such as (Kester and Sheeby, 1990): a) the *moral model* – the main cause of alcohol dependence is the responsibility and power inside of each individual; b) the *temperance model* – dependence of alcohol is blamed on political decisions, as happened in the United States in 1919, the prohibition of alcohol consumption, which was seen as „a dangerous drug to be used with caution“, c) the *disease model* – alcohol is a „progressive condition“ and irreversible alcoholics are considered to be sick to those who do not consume alcohol excessively, d) the *educational model* – the individual is not conscious about the true effects of alcohol consumption, so the dependence will develop quickly; e) the *character model* – individual personality and character can push it to „fall in alcohol addiction“; f) the *conditioning model* – the individual learns to drink alcohol and this behavior is even strengthened by the environment; g) the *biological model* – the individual is prone to excessive consumption of alcohol because of genetic factors, his ascendants were themselves alcoholics; h) the *social learning model* – the individual can not rise up to the big expectations and the individual develops an alcohol dependence; i) the *systemic model* – the family is the main contributing factor of alcohol consumption and general the family problems; j) the *socio-cultural models* – the emphasis is on social norms about drinking alcohol, alcohol availability and cost; k) the *public health model* – this includes absolutely all models scored above, with emphasis on health problems that can cause prolonged consumption of alcohol (cited in Rădulescu and Dâmboeanu, 2006, 436-440).

The evolution of *alcohol dependence* is quantified in four main areas (Rascanu, 2004, 73-74): a) the *prealcoholic stage* - from several months to two years, the individual drinks for various reasons, increasing his resistance and

„occasional drunkenness and drunkenness permanent“; b) *the prodromal stage* - between six months and four years, characterized by that terrible thirst after „the first glasses of alcohol“, now appears the first visible signs of alcohol dependence, its becoming a „drug“, whose dose should be increased to have the same effect permanent; c) *the crucial stage* – characterized by total loss of control; d) *the chronic phase* – now is the cognitive ability reduced, and the individual consumes excessive alcohol for several days to two three weeks continuously. Also, there are *several syndromes of alcohol dependence* (Ibid., 80) 1) *the nevrotic form syndrome*: characterized by insomnia, nightmares, frequency; 2) *the psihopatoid syndrome*: those associated with violent behavior, a general state of irritability; 3) *the psycho-pathological intensity lesion syndrome*: excessive consumption of alcohol has serious consequences for the central nervous system associated with a general state of physical and mental damage to individuals; 4) *the intensity lesion syndrome*: neurological disorders, moments of confusion and paranoid episodes. The transformation of the individual drinking in an eternal „guilty“ of his acts, because at that time was drunk. How many of us have heard: „Well, ... he was drunk ... he does not know“; „You can not judge him, he was drunk...“ or „the drink takes all of his mind and he does not know what happend...“. Alcohol is the perfect „cover“ for the aggressive behavior, without any liability on its own facts responsibility.

7. The aggressor's models to approach the family services

Social policy to prevent and combat violence in the couple relationship must first identif all problems faced by the victims, the aggressors, and the specialised services providers, which are. In such a context, the calculated costs must involve the prevention of possible obstacles in building and implementing a contingency plan (Corso, 2009, 55-56). *Social policies* should take account primarily of certain particular signs of violence in the couple's relationship as well (Roberts and Roberts, 2005, 5): the victim inability, socialization by gender, family history of intimate partner violence, precarious situation and adherence to

certain groups of crime, excessive alcohol consumption, and so on. To prevent and even intervene on such issues, it is necessary to first know through victims and the aggressors the problem, so the specialists can provide the adequate service (Watt, 2008, 46).

Social policies are focusing on aggressiveness influencing factors that maintain the problem in the couple relationship. These factors are extremely varied, from the mentality of the aggressor, to ignoring the problem by the society (Muntean, 2011, 676). Social policies, according to researcher Lenore Walker (2007) must take into account the particular needs that are identified by specialists from each beneficiary basis, such as¹⁷: „Alcohol consumption, marital instability, can led to a description of the aggressor’s portrait; a portrait that contains the following defining features: emotional coldness and emotional distance, lack of good communication skills, obsessive concerns, addiction to alcohol and other harmful substances; belief that power and control can be achieved only through violence, low self esteem“. In general, the social intervention plan focuses on two aspects of time (Borș, 2005, 167): a) *short term* – to overcome the critical state; b) *long term* – to engage the aggressor in the therapy.

Often, the victim is one that *encourages and enhances* the aggressive behavior of spouse, lack of initiative in calling the support services and referral to appropriate authorities. There is also the possibility that the victim’s family is able to *maintain* the violence in the couple’s relationship. Thus, institutional responsibility is quite large, and specialized professionals who come into direct contact with the perpetrators (Tang and Tam, 2003, 245-246). For example, the medical staff has the first contact with both victims and the perpetrators. For this reason, we should put more emphasis on training doctors and nurses in hospitals and clinics to meet the challenges of a couple facing problems of aggression (Boes, 2007, 304-305). The presence of a number of *social workers* in hospitals and clinics will only facilitate patient access to services they need based on a careful analysis of the problems they face (ibid.). Hence the need for training medical personnel to treat cases of violence in the couple’s relationship (Briezna, 2005, 536-538). Most times, the aggressor believes that there is no problem. The

victim has all the blame and even wants to be abused (Walker, 1999. 22). Often specialized services on violence prevention are focusing on victim assistance and ignore the aggressor (Gordon, 1996, 317). Awareness of the aggressor's problems, we must begin to analyze the factors that keep violence between spouses (Aksakal, et. al., 2010, 450). Social work services for those faced with problems of violence must first lay down any obstacles that may interfere with the relief (Homlin, 1991, 404). The *responsibility of the aggressor* is the main factor that focuses on services to combat bullying in the couple relationship (Dutton and Corvi, 2006, 455). Since the 1970s, for example, the courts in United States of America (USA) began to hear cases of violence between spouses, combining short periods of detention in prison, psychiatric treatment, and social counseling for offenders (Dobash and Dobash, 1979). Gradually, in the U.S.A. has been issued several legal provisions to discourage the intimate partner violence (ibid.). Approach and understanding of the aggressor is essential for any professional seeking maximum results in helping the couple (Tower, 2006, 254). In Germany, programs for perpetrators are of the kind, based on dynamic and active *involvement of the beneficiary*. Germany developed massive aggressor's services since 2002, working with the justice system to divert offenders to these services. Thus, the court ruling will help to motivate the aggressor to take part in specialized programs (Grieger, et. al., 2007, 317-318). Now, the European Union, in terms of the criminal justice system, incriminates *violence in the couple's relationship*, having provided various measures of legal type (Giddens, 1988/2010, 773).

In Romania, for the *aggressor's services* we have started extremely shy, which is why most people who experience violence in the couple's relationship are not aware of such services. There are many preconceptions about family intimacy, for example, the woman must suffer to maintain family and not break up with her departure, and that man should be always the one who has the right to „correct“ the woman and his children when he considers that it is necessary. Often, *divorce or separation in fact*, makes no difference whatsoever when the

couple is facing with economical problems and the victim has no place to go (Vatnar and Bjorkly, 2011, 504).

Working with offenders is extremely difficult because most of them do not recognize that they assault their partners, considering the violence between spouses a family matter or a misunderstanding inside the couple. In Romania, experience in working effectively with the aggressor is extremely poor. There is still a strong resistance to meet the needs of victims and aggressors. In Bucharest, there is only ONE center for family aggressors, called: „*A new chance*“¹⁸, subordinated to *General Directorate of Social Work and Child Protection, Bucharest*, from *Sălcetului* Street, No.5, Sector 4, established in 2007. The center was created through development of the program named: „*Development of recovery and social reintegration for offenders family*“ funded by *the National Agency for Family Protection*¹⁹. The duration of this Center was 12 months, and the main project aimed at developing services for family aggressors at Bucharest. The main project objective was to provide specialized services to support family aggression and mutual assistance and guidance to their treatment of alcoholism, psychological, psychiatric or addiction, depending on each case. The Centre for perpetrators, called: „*A new chance*“, has a multidisciplinary team providing specialized services such as (ibid.): a) „*counseling*“: the objective is to pursue the conflict and reduce the tensions, it aims to remove the emotional and relational difficulties, finding the appropriate solutions for each problem in turn. Therapies cover both the aggressor and his family as well; b) *legal advice*: information on the many negative consequences for the aggressor; c) *social counseling*: aims to investigate the situation and all the problems of the aggressor; d) *counseling and conflict mediation*: for all the parts involved in dealing with risk situations: the resolution of conflicts in the family, mediation between perpetrator and victim; e) *to provide advice and access to various treatments of psychological aggression*, psychiatric or rehabilitation of alcoholism. We can not say that aggressor's come to call directly from these services, offered by the Centre „*A new chance*“, which works in the field of addictions counseling center. We can not say that the aggressor comes directly and declare simply: „*You know ...*

I am an abusive husband and I want you to treat me ...”. Thus, the *Center*, most aggressors were presented to a guided psychologist by the specialists who work at the addictions counseling centers, and after a psychological evaluation, found that some behaviors must be discussed in terms violence between spouse. As we can see the direct link between aggressive behavior and excessive alcohol consumption. The aggressor must understand the underlying mechanism that leads to his aggressive-violent behavior. Generally, the aggressor sees many *advantages of using violence*, so he resolves very quickly any issues. Ignoring individual’s addiction to alcohol by specialized public services, it only encourage the masive consumption (Maltzman, 2008; Roizen, 2002). In the general case of aid dependent on alcohol abuser, and especially for couples faced with such problem, therapy should include the entire family as well (Farrell and Stewart, 2006; Abraham, 1999). Cultural tolerance of violence under the influence of alcohol should be discouraged by the institutions empowered by various information campaigns and awareness, but also by creating new services to meet current challenges (Bhattacharyya, 2008; Davis, 2008).

In Romania, as shown, reform does not cease to advance, but having heavy steps and „lights off“. Services are established, and then dissolved immediately, or incorporated into other services, which huddle the entire situation, for example: the *National Agency for Family Protection* was established by Law no. 217/2003 *on preventing and combating violence between spouses*. The main objective was to contribute to develop and promote the public policies to prevent and combat violence among family members. Also, the coordination of how policies are implemented is under the *National Strategy for Preventing and Combating Violence Between Spouses*, approved by Ordinance no. 686/2005 (Rujoiu and Rujoiu, 2010, 94). The *National Agency for Family Protection* worked a period of time in the direct coordination of the Ministry of Labour, Family and Social Protection; later, on November 26, 2009, the Agency changed in the *National Agency for Family Protection and Child Protection*, in which were merged several institutions such as the *National Authority for Child Protection*, *National Agency for Family Protection*, *Pilot Center for Assistance and Protection to*

Victims of Violence Between Spouses Information and Advice Centre and the Family. Changes made in the public institutions must rise to the challenges, the existing requirements of the target groups (Bonea, 2011, 142).

In general, it is diversity that must characterize the social services and the role of social worker subscribes to this model universally valid (Rădulescu, 2010, 63).

In Romania Aggressor issue is weakly treated, both in legislative terms and in terms of support services intervention strategy, in short and long term. Romania does not have a *specialized police intervention* to facilitate the handling the of cases of violence between spouses. Also, *health care* is very important, but the indifference of the Romanian system is characterised by indifference of ower state (Bonea, 2011, 138-139). In the intervention and programs for the aggressor, Romania is at the bottom. *Ordinance no. 95 of 24.12.2003*²⁰, specifies the organizing centers for the aggressor, offering services such as detoxification, counseling, medical treatment. These service standards are set out in *Ordinance no. 383 of 12.06.2004*²³: counseling and mediation between perpetrator and victim, informing the beneficiaries of all services that can benefit of all the treatment they need (Bonea, 2012, 225). Leaving the institutional and political problems, „violence in the couple’s relationship fails to take account of religion, ethnicity, educational level, color, and so on“ (Bonea, 2010, 101).

The whole system of the aggressor assistance, is depending on the social workers multidisciplinary team of specialists. Thus (Rujoiu, 2010, 270): „the role of social workers is crucial because they function as a mediator between different services, but at the same time, we must have information and have the skills to gain confidence“ that the two partners faced with problems of violence.

8. Conclusions

Where women and men are socialized under the *patriarchal* values, the woman may have/had the existence of certain forms of violence at higher or

lower level. Several factors are related to violence between spouses, such as: religious issues, psycho-emotional, social, economic, familial, biological. The education and the family have a great role in perpetuating the aggressiveness. Aggression will „run forever“ as long as each of the two protagonists play their roles as they meet on the scene. Suddenly, aggression becomes the universal answer to all problems that arise.

9. Notes:

(Endnotes)

1. *The National Family Violence Survery* apud Straus și Kontor, 1994 apud Field, et. al., 2004, 249.
2. *The Former National Agency for Family Protection*. Online at: www.anpf.ro. (accessed: 09. August 2011); and the Current *National Agency for Family Protection and Child Support*. Online at: www.anpfdc.ro (accessed: 09. August 2011).
3. *Ibid.*
4. *The Capital Police* . Online at: www.politiacapitalei.ro (accessed: 03. March 2009).
5. Violence is the use of rational, intentional physical force to obtain something or to govern the victim to do something specific. Violence is seen in the manifestation of power by one individual against another individual. From a legal perspective, violence involves „bodily integrity of a person“ (Radulescu, 2010, 437). Violence means „an abuse of power“ (ibid.). In general, *violence against women* in private areas of family, rather than public violence, has a larger impact on the victim, because she feels safe in the family. Violence, according to many parents, is absolutely necessary to educate children, but for others, violence is considered absolutely harmful to cognitive, social, psychological, physical areas. Therefore, the „legitimation or ilegitimation“ use of violence in certain circumstances may be questionable, depending on culture, origin of family experiences in childhood, society’s tolerance

of violent acts, and so on (Rădulescu, 2010, 436). Violence is the means by which one or more individuals can produce physical or psychological harm to other individuals (Braithwait, 2001, 8). There are many forms of violence that are manifested between adults or between an adult and a child as follows (ibidem, 2007, 50-55, 67-78): 1) the *violence-aggression* – which usually takes place between the couple, we are talking about mutual violence, both men and women are seeking a position of power in the family; 2) the *violence-punishment* – where partners are not equal in means of position and power, violence takes the form of punishment; 3) the *physical violence* – is one of the most common forms of violence, focusing on physical strength; 4) the *psychological abuse* – thus, it can take control, but only by isolating the victim from any source of help or information on her rights; 5) the *economic abuse* – victim is completely dependent on the perpetrator financially, she does not have access to money or other resources; 6) the *sexual abuse* – occurs when the victim is obliged to maintain a „sexual intercourse against her will“.

6. Aggression (aggressivnes) is mainly instinctive, however, rules of behavior promoted in society require self-discipline and moderation of the individual. Aggression is characterized by impulsive and sometimes enforcement action, for example: hitting with fists or feet, throwing objects, destruction, fight (Brillon, 2009/2010, 39-42). Konrad Lorenz (1963/2005, 20-24) believes that *aggression is a positive behavior* that pushed people to survive and hence to evolution and civilization, emphasizing the desire to improve themselves. Man sets off on a long journey of discovery and learning, proving much ingenuity to adapt and survive. Use the full knowledge of available resources, information storage, discovery of new ways of securing food, are extremely important for the development of species. But aggressiveness has a harmful component as well, in the context of producing injury or damages to other individuals. Thus, there is aggression in animals and in humans, manifested in different circumstances and reasons. A common reason

seems to be related to the survival and perpetuation of the species (Rian, 2005, Lorenz 1963/2005). In terms of social, relational believes, Albert Bandura agrees that aggression is learned through interactions with others and not inherited or induced by certain biochemical substances. People are influenced in their behavioral manifestations through various relationships we have with others (Bandura, 1977). Also, children tend to copy the adult behavior, including those of their parents (Pournaghash-Tehrani, 2011, 935). Aggression is felt and manifested both in humans and animals. On people, we talk of such offensive behavior, designed to cause suffering of various kinds (Chelcea, 2003, 25-26). Human aggression can be explained best by the following points of view (Braithwhait, 2001, 23-24): 1) the *innate aggressiveness perspective* - each individual is born with a certain amount of aggression, for example, on Earth, the aggression was used by people to survive, the positive side of things; 2) *the frustration prospect* - when individual needs and desires do not met; 3) the *behavioral perspective* - the manifestation of aggression is taught and encouraged by social circumstances; 4) the *ecological perspective* - the individual is influenced by conditions in which lives and develops, behavior and responses to various situations are shaped by experience; 5) the *sociological perspective* - a nation where culture plays a central role in promoting tolerance to aggressive behavior of individuals; 6) the *psycho-dynamic perspective* - we all are influenced by our past, especially the way we relate to others, the image that we form about ourselves by how we treat the people around us; 7) the *interactional perspective* - we are only aggressive while the others requires us; 8) *the prospect of using chemicals* - drugs, certain drugs, alcohol induces aggression. On the other hand, our behavior can be attributed to two „cardinal“ points and then guide us (Freud, 1930): the instinct of *self-destruction* and death - life and *self-preservation* instinct: the *Thanatos* and the *Eros*. Thus, human aggression is „dictated” by the two primary instincts. But aggression can not be exclusively instinctive the product of two poles, but a sum of several factors. In other words, a genetic fingerprint that has on

human aggression is characterized unanimously (Barnett, 1963). Man can become violent in order to inadequacy of the environment. That is a problem that may finally result in aggressiveness trends (Barnett, 1981). Inability to cope with the situations constantly arising, becoming an undeniable factor in the analysis of human aggression. It may be admitted and the assumption that aggression is born of human desire to survive, to get his basic needs as food and shelter, for example (Morris, 1967/1991, 121). How else could man survive over time if not to defend territory? Survival would have been impossible, and the human race could have been in danger of extinction. As the couple relationship, to aggressiveness is, or revenge, „giving a lesson“, or induce another to do or say things that they would not do, that are against their will. Aggression can take many forms such as (Geena and Donnersten, 1998, 19): 1) the nervous and impulsive attack; 2) the self-defense; 3) the use of aggression to enforce the will of the aggressor on his victim.

7. Abuse involving a clear intention to harm someone (Muntean, 2003/2011, 703), the cause of suffering physical, mental, economic, social, sexual. In general, in the specialised literature, the term *abuse* is used to define and explain the *deviant behavior* of parent to his child. Punishing children by using *physical penalties* (such as: beating and hitting the child with blunt objects), psychological (such as: threats, taunts child), neglect (with numerous short and long term consequences on child development). Abuse is characterized by *inequality of power* between the victim – helpless and abuse'd (ibid.). Thus, abuse can take many forms (Whitman, 1994): 1) the *terror tactic* – the constant threat of the victim to create a state of tension and fear; 2) the *ignore tactic* – characterized by lack of interest, neglect, indifference; 3) the *rejection tactic* – rejection loved one can trigger the victim deviant behaviors (such as: suicide, excessive consumption of alcohol or hallucinogens); 4) the *isolation tactic* – increases the feeling of „powerlessness“ of the victim, low self-confidence and unable to seek help (cited in Muntean, 2003/2011, 705-706).

8. The aggressor (the perpetrator) is a term used to characterize the complexity of issues that an individual or a group of individuals have. We must be careful in order to expose and capture the complexity of the definition. The Explanatory Dictionary of the Romanian Language defines the aggressor as a person who holds or commits an assault, an attacker (Coteanu and Mares, 1998/2005). In many cases, the relation in the aggressor-victim problem (Dutton, 1995), is how to get rid of the guilt and responsibility. Therefore, the aggressor can „throw“ the blame on his victim. The aggressor may be characterized by a *cognitive impulsivity* (Patton, et. al., 1995) and he takes the immediate decision to harm the victim, or *motor impulsivity* and he takes an enforcement action, without thinking about consequences (cited in Baloescu and Marin, 2009). The aggressor might have psycho-cognitive problems, medical problems, anxious or nervous feelings, many repressed frustration, inadequacy in terms of cultural and educational aspects of his life, and so on.
9. *Teoriile cauzale. Criminologie*. [Causal theories. Criminology]. Online at: www.scribd.com. (accessed: 02. May 2011).
10. „*How Atavisms Work*”. Online at: www.science.howstuffworks.com (accessed: 02. May 2011).
11. *Teoria cromozomului Y*. [The chromosome Y theory]. Online at: www.monografias.com. (accessed: 02. January 2011).
12. *Teoriile cauzale. Criminologie*. [Causal theories. Criminology]. Online at: www.scribd.com. (accessed: 02. May 2011).
13. *Teoria personalității criminale*. [The theory of criminal personality]. Online at: www.lorylex.wordpress.com (accessed: 02. May 2011).

14. *Portretul tipic al agresorului familial*. [The typical portrait of the family aggressor]. Online at: www.mpublic.ro/minori_2008/minori_5_11.pdf (accessed: 20. August 2011).

15. *Teoria reacției sociale la devianță și criminalitate*. [The social reaction to deviance and crime theory]. Online at: www.criminology.fsu.edu/crimtheory/tannembaum.htm (accessed: 03. May 2010).

16. *Theory of delinquent subcultures*. Online at: www.radessays.com/.../Albert_K_Cohen_Delinquent_Subculture_Theory.html (accessed: 04. May 2009).

17. Centrul destinat agresorului familial: „O nouă șansă“. Din subordinea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului. [*The Centre for the family aggressor: „A new chance“, subordinated to the General Directorate of Social Work and Child Protection, Bucharest*]. Online at: www1.pmb.ro/pmb/primar/cpresa/2008/.../2008.../DGAS.pdf (accessed 18. January 2010).

18. *The Former National Agency for Family Protection*. Online at: www.anpf.ro. (accessed: 09. August 2011); and the *Current National Agency for Family Protection and Child Support*. Online at: www.anpfdc.ro (accessed: 09. August 2011).

19. The Gazette nr. 13, 08.01.2004.

Anexa 2

„Evoluția cuplului conjugal în contextul european”. Părți din acest studiu au fost publicate în mai multe reviste de specialitate și cărți: vezi Bibliografia).

Nota: Părți din prezentul studiu au fost publicate în diverse cărți și reviste de specialitate (vezi Bibliografia.)

Evoluția cuplului conjugal în contextul european

Lect. Univ. Dr. Bonea Georgiana Virginia

1. Introducere

Unul din principalele obiective ale studiului este acela de a identifica și analiza anumite tendințe și ritmuri specifice evoluției cuplului conjugal în context european.

Studiul este unul de factură socio-istorică (un studiu secundar de date, axat pe latura calitativă), fapt ce permite o privire profundă și totodata de ansamblu asupra comportamentelor din cadrul familiei, dintre cei doi „actori”: bărbatul/soțul și femeia/soția.

Sunt analizate tipurile de familii, precum și specificul unor societăți din lumea Antică, urmărind transformarea și evoluția acestora până în zilele noastre, răspunzând mai multor întrebări legate de comportament, mentalitate, obiceiuri, legi tacite/nescrise – dar respectate cu strictețe.

Principalele rezultate ale studiului dezvăluie următoarele: a) deși în Antichitate, familia de tip patriarhal domina în foarte mare măsură, în Europa zilelor noastre, “amprenta” patriarhală începe să se piardă, cu precădere în mediul urban; b) evoluția curentului feminist a făcut din femeie o importanta perspectivă când vine vorba de industrie, educația în afara familiei, putere în

mediul politic, legislativ, administrativ, academic, etc.; c) azi, statul a preluat mare parte din funcțiile pe care familia le îndeplinea în trecut, ușurând munca femeii; d) individualizarea a devenit un mod de viață și de comportament ascensional, încetând să mai fie un concept citat în lucrările de specialitate.

Rezultatele acestui studiu pot fi valorificate în vederea evidențierii evoluției cuplului conjugal din diverse perspective - specifice, în timp și spațiu.

2. Evoluția familiei și a femeii de-a lungul istoriei

Nu se poate spune că există un portret tipic și extrem de bine conturat al cuplului care se confruntă cu problema violenței, la fel de bine cum nu există un profil al victimei sau al agresorului conturat până la cel mai mic detaliu care se poate aplica asemenea unui șablon fiecărui astfel de cuplu.

Este adevărat că fiecare familie în parte are particularitățile sale care o face cu totul deosebită și diferită de toate celelalte familii care se confruntă cu probleme asemănătoare (Mocănașu, 2010, 82-83). De aceea nu există un panaceu universal care să fie administrat cuplului în cazul în care se confruntă cu problema violenței. Problema de față este extrem de vastă. Încercarea de a afla toate aceste particularități ale cuplului care are asemenea probleme și a le analiza din prisma legală, instituțională, cronologică, religioasă, culturală, socială, etnică, biologică, psihologică și statistică este o provocare demnă de luat în seamă.

Violența în relația de cuplu (Mocănașu, 2012, 18-20) a existat încă din vremea ascensiunii marilor imperii, în Roma, Grecia, India și China de exemplu, unde femeile erau mai puțin respectate și nu aveau nici un fel de putere socială, politică sau economică, depinzând de tată și apoi de soț. Femeia era privită doar din perspectiva reproducerii și perpetuării speciei. De asemenea, femeile nu beneficiau de nici un fel de respect din partea bărbaților, care aveau drept de viață și de moarte asupra lor (Drimba, O., 1998, Vol. I, pp 89-91). Atunci când vrem să studiem violența în relația de cuplu este absolut necesar să luăm în considerare evoluția acestuia de-a lungul timpului, istoriei, luarea în calcul a contextului social,

economic, cultural, politic în ceea ce privește aria prejudecăților și a cutumelor asupra statutului femeii (Hopss, J. G. și Edwards, L. R., 1995, pp 313-335).

Cu toții am auzit de fabuloasa răscumpărare dată pentru regele Imperiului Inca, Atahualpa și a răpitorului său spaniol, Francisco Pizarro, care a cerut să primească aur și argint atât cât este de mare celula marelui inca, pentru a-i cruța viața. Francisco Pizarro a făcut semn cu spada sa până la tavanul celulei și a ordonat ca aceasta să fie umplută până la refuz cu metalele prețioase. În final, Marele Inca a fost ucis de către răpitorul său. Imperiul Inca este învăluit în mister. De unde au deprins incașii taina prelucrării aurului și argintului? De unde acea cantitate fabuloasă de metal prețios? Aceștia purtau nenumărate podoabe masive din aur și argint, cingători, jucării, platoșe pentru piept și șolduri, agrafe, dar aveau aproape toată vesela din aur și argint (Straus, 2000, 9-10). Imperiul era dominat de căsătoriile după rang, monogamice, însă bărbaților de rang înalt le era îngăduit să aibă mai multe concubine. De asemenea, lupta pentru putere era acerbă și presărată cu acte pline de cruzime și violență. Căsătoria între frați nu era permisă decât în cazuri excepționale, în rândul familiilor aristocratice, în vederea păstrării purității sângelui, a titlurilor nobiliare și a averii și respectului celorlalți. În afara acestor excepții, oricine încălca această regulă era pedepsit cu mutilarea sau chiar moartea (Idem, p. 154). Femeile de rang înalt se bucurau de respect și considerație în societate. Acestea țineau foarte mult la aparițiile lor publice și își „pensau sprâncenele, se fardau cu cinabru extras din minele din Huancavelica sau cu baca roșie a unei plante și dădeau o mare atenție părului lor, considerat ca un criteriu important al frumuseții“ (Idem, 156). Încă de la vârsta de 8 sau 9 ani, tinerele intrau în instituții unde erau învățate să-și respecte soții, ce îndatoriri aveau față de aceștia. La apariția semnelor pubertății, tinerele aveau obligația de a posti timp de trei zile, lipsite complet de mâncare în primele două, iar în a treia zi primeau puțin porumb astfel încât să nu moară. În a patra zi de izolare, fata era îmbăiată și tunsă de către mama sa și primea un costum pe care îl puteau purta numai femeile adulte, destinate căsătoriei, denumite și „nusta“. Apoi fata era sărbătorită timp de trei zile (ibidem). „Fecioarele soarelui“, denumite și „accla“ în limba incașă, erau acele femei care primeau binecuvântarea de a

fi călugărițe, care făceau parte din tot imperiul, dar și din pătura aristocratică. Incașii erau extrem de religioși, iar îndatoririle călugărițelor erau în funcție de un sigur criteriu și anume erau sau nu de viță nobilă. O astfel de călugăriță de rang înalt avea diverse femei care să-i țină companie, diverse servitoare. Numai o astfel de călugăriță putea prepara alimentele pentru diversele ritualuri, însă nu aveau voie să fie văzute în afara templului decât pentru a trece dintr-un altar în altul și însoțite de gărzi înarmate. Aceste femei erau denumite „soțiile soarelui” și aveau obligația de a rămâne virgine, însă dacă Marele Inca dorea, acestea puteau fi alese drept concubine. De asemenea Marele Inca putea dăruia mai multe femei unui supus care merita o asemenea onoare (Idem, 198).

În anul 1506, anul morții lui Cristofor Columb, Juan Diaz de Soliz și partenerul său de drum Vicente Yanez Pinzon au debarcat pe coastele mexicane, în Yucatan, o mare peninsulă care se prelungește spre Cuba. Aici își avea centrul civilizația Maya (Rival, D., 1999, pp. 47-66). Femeile mayașe erau îmbrăcate în rochii fără mâneci, numite „quechquemitl”, cu două triunghiuri purtate peste aceasta. Conduita unei astfel de femei trebuia să fie una pudică, să aibă privirea coborâtă atunci când îi iese în cale un bărbat. Cei care se făceau vinovați de adulter erau condamnați la moarte prin tragerea în țeapă sau legați de un stâlp pentru a se putea trage în ei cu săgeți. Cea mai bine văzută îndeletnicire pentru femeile maiășe era să lucreze la moara cu pietre pentru măcinarea porumbului din care se prepara vestita tortilla. Viața acestei civilizații depindea de cultura de porumb. Tot ei au pus bazele primei rețete a ciocolatei (din porumb măcinat și amestecat cu apă, ardei și făină de cacao) (Idem, p. 93). La cârma unui oraș – stat stătea un rege care îndeplinea funcția de preot, un prinț care era și episcop și un om adevărat halach unic a cărui funcție era moștenită. Clerul și familiile de nobili erau în relații foarte apropiate, fiind crema societății. Trebuie spus că mayașii erau monogami, iar alegerea partenerei are o poveste interesantă. Tinerii se adunau la prima lor întâlnire, iar feciorul spărgea ulciorul celei care se ducea să ia apă de la râu și pe care o plăcea, iar dacă aceasta nu riposta, însemna că îl acceptă. Soțul trebuia să de mute la socri după căsătorie pentru a-l ajuta pe tatălsoției sale să lucreze pământul, la vânătoare, la creșterea de albine. De asemenea, acesta

trebuia să dăruiască noii sale familii semințe de cacao, mărgelile prelucrate din scoici, diverse obiecte ceramice. Abia după mai mulți ani de căsătorie, soții se puteau muta în propria lor colibă. Data căsătoriei era hotărâtă de preot care lua în calcul pozițiile astrale ale celor doi tineri. Apoi urma sărbătorirea acestora, unde femeile erau celei care serveau la masă, evitând privirile bărbaților. Dacă o femeie căsătorită nu putea avea copii, soțul putea divorța de ea, dezonorând-o astfel. Copilului i se inocula de mic ideea respectului și supunerii totale față de părinții săi. În familiile de nobili, capul copilului mic era fixat în scânduri mici de lemn pentru a-i da o formă țăguiată, de asemenea, mayașii își încrustau dinții cu pietre de jad. Până să se căsătorească, tinerii aveau fețele vopsite în negru, iar după evenimentul așteptat, se vopseau în roșu, preoții purtând culoarea albastră (Idem, 110, 115-116). Mayașii obișnuiau să facă sacrificii umane pentru îmbunarea zeilor, iar victimele alese (prizonieri de război, sclavi și chiar copii) erau onorate deoarece ele aveau rezervat un loc în cer. Înainte de sacrificiu, acestea primeau din belșug o băutură foarte tare din porumb pentru a fi amorțite și amețite. Însă dacă aceste victime prezentau malformații anatomice, nu erau vrednice de a primi o asemenea onoare. Victimei i se smulgea inima din piept și apoi era ridicată spre apus, unde astrul se stinge, după care trupul era aruncat pe scările templului pentru a fi jupuit și tăiat în bucăți de către preoți (Idem, 152-155). Aceste practici ne par crude și inumane, însă în acele vremuri erau considerate la fel de normale cum este la noi botezul azi. Mânia zeilor trebuia stinsă cu sânge uman, pentru asigurarea prosperității și a stabilității oamenilor.

Cruzimea și măreția civilizației aztece a supraviețuit până în zilele noastre. Ca și la alte popoare, aztecii puneau mare preț pe urmași, iar această sarcină revenea negreșit femeilor care aveau obligația de a da naștere cât mai multor copii. Aztecii obișnuiau să facă sacrificii umane (Leconte, 2000, 19, 26), la fel ca mayașii sau inkașii. În acele vremuri apuse era o obișnuință sacrificiul uman pentru îmbunarea zeilor. Noțiunile de „bine” sau „rău” nu existau la azteci, ci moartea sau viața. Soarele era cel mai important, iar lumea de după moarte avea trei mari compartimente distincte și nu două cum avem azi: Rai sau Iad (Idem, 34, 66). Aztecii credeau că prin sacrificiile pe care le făceau în numele

zeilor, osemintele celor sacrificați erau sfârâmate de către zei, amestecate cu sângele lor divin pentru a crea noi ființe. În concluzie, omul avea o origine divină. De aceea oamenii aveau obligația de a aduce tribut zeilor, iar dacă acesta nu aveau loc, lumea ar fi dispărut. Dacă se întâmpla ca un om de rând să consume băuturi alcoolice și să fie văzut în stare de ebrietate, acesta era dus în piața publică, unde i se rădea capul, iar dacă repeta grozăvia aceasta, omul era sugrumat. Aceasta era pedeapsa pentru cei care consumau alcool în mod excesiv. Și la azteci aducerea pe lume a copiilor era o muncă extrem de importantă, iar moașele erau respectate. Cu o lună înainte de a se naște copilul, moașa venea în familia respectivă pentru a-i fi dată pe mână toată gospodăria. Femeile care mureau la naștere erau considerate martire și chiar sfinte. Dacă nașterea era greoaie, moașa îi administra femeii o infuzie de ciuapatli, o plantă care provoca puternice contracții. Femeia care deceda în timpul nașterii avea parte de cele mai înalte onoruri, fiind tratată la fel ca războinicii care cădeau pe câmpul de luptă (Idem, 76, 144, 155-156). Datoria bărbaților era de a face noi cuceriri, de a purta războaie, de a vărsa sângele dușmanilor poporului Aztec, iar datoria femeilor ținea de nașterea și creșterea copiilor, de grija gospodăriei. La cel mult patru zile după ce copilul se năștea, era botezat de către moașă cu apă sfântă, iar copilul căpăta un nume. Interesant este că aztecii nu aveau un nume de familie, însă primeau nume precum: „Față de apă“, „Om divin“ sau „Floare de Ploaie“. La azteci, educația copiilor era obligatorie și nu ținea de starea material a părinților. Această educație aparținea atât părinților, cât și statului, bazându-se pe corectitudine, dragoste și înțelegere. Copiii de gen masculin erau învățați să ia parte la tot felul de treburile în gospodărie, dar și să conducă o corabie și să facă prognoze meteo după mișcarea norilor. Fetele erau învățate cum să țină o gospodărie, să confecționeze haine, să gătească. Familia putea hotărî ca minorul să urmeze un fel de colegiu, unde acesta își putea descoperi înclinațiile în vederea învățării unei meserii. După absolvirea colegiului, chiar și copiii din clasele de jos puteau avea funcții înalte, după meritele școlare. Însă învățăceii nu erau scutiți de munca pe câmp, fetele puteau sluji la temple o perioadă. Erau două tipuri de colegii: Calmecac, unde baza era una religioasă și unde erau admiși copiii din

pătura superioară, dar și ceilalți copii și Telepochcalli, numit și Casa tinerilor, unde erau pregătiți războinicii, antrenați și inițiați în tainele luptei cu diverse arme. Acești elevi erau trimiși să lucreze și la ridicarea de noi lăcașuri pentru utilitatea publică. Un astfel de elev dobânda repede statutul de bărbat, de cap al familiei. Aztecii au manifestat o mare preocupare pentru îmbunătățirea învățăturilor lor, a gândirii lor. Nimeni nu se căsătorea înainte de a-și termina studiile, iar părinții hotărau soarta tinerilor. Astrologii azteci aveau și ei un cuvânt greu de spus în cazul luării hotărârii părinților de a-și căsători copiii. Familia fetei era obligată să spună celei a băiatului că fata nu se ridică la nivelul superior al băiatului. Tratatările căsătoriei erau conduse de bătrâne intermediare, numite „cihuah“. Dacă părinții fetei și cei ai băiatului erau de accord, căsătoria avea loc. Ceremonia avea loc în casa mirelui. Mireasa ajungea la casa mirelui cu un alai format din preot, părinți, prieteni, rude și cunoscuți. Invitații ofereau cadouri tinerilor, aceștia primeau și haine. După petrecere, tinerii se duceau în camera nupțială, unde se rugau timp de patru zile, timp în care nu aveau voie să se apropie unul de altul. Bărbatul Aztec se căsătorea o dată în viață, însă putea avea și concubine, care erau respectate și aveau drepturi în casa acestuia, dar soția principală le domina pe celelalte. Copiii soției principale erau privilegiați, iar cei ai concubinelor ocupau un loc inferior și aici apăreau conflicte, mai ales dacă miza era mare, de exemplu în familiile înstărite. Adulterul la femei era pedepsit cu moartea, însă nu era suficientă numai mărturisirea soțului pentru ca trădătoarea să fie condamnată, ci erau ceruți și martori demni de încredere. Dacă soțul își ucidea soția pe fondul unui adultery, era și acesta pedepsit cu moartea. Numai tribunalul putea hotărî aceste lucruri. Aztecul nu era încurajat să-și facă dreptate de unul singur. Condamnarea la moarte pentru adulter consta în sugrumarea femeii, apoi zdrobirea capului acesteia cu o piatră. Această imagine era drept exemplu pentru toți ceilalți. Familia aztecă era una patriarhală, bărbatul era șeful în casă. Însă avea obligația să se poarte bine cu toate femeile din casa sa (Idem, 158-172). Și azi mai găsim urme ale acestei civilizații uimitoare în Mexic.

În Mesopotamia antică, bărbatul avea dreptul legitim de a-i aplica soției pedepse corporale grele și avea drept de viață și de moarte asupra ei în caz de infidelitate. Tatăl își putea vinde fiecele ca sclave. Există o mare probabilitate

ca femeia să fi fost abuzată atunci când bărbatul avea putere absolută asupra ei, din punct de vedere social, economic, psihic, fizic, verbal, sexual. Acest lucru se întâmpla mai ales atunci când cultura încurajează comportamentul violent al bărbatului asupra femeii și superioritatea lui față de aceasta. În totală contradicție cu Mesopotamia, din punctul de vedere al tradițiilor și al modului de a trata femeile, era Egiptul. Din tot Orientul antic, Egiptul era singurul popor cu o concepție modernă asupra femeilor și familiei. Egiptenii aveau și zei de sex feminin, acest lucru conferind femeii o putere socială mai mare. În societatea Egiptului antic, femeia era tratată cu demnitate și respect. În unele texte, se specifică expres egalitatea absolută a femeii cu bărbatul în fața legii (Drimba, 1998, 93-172). Jean Jacques Rousseau (apud Vianu, 1997, 91) spunea: „Toate popoarele civilizate au respectat femeile”. Pe malurile Nilului, exista Egiptul de Jos (orașe Heliopolis, Busiris, Sais, Tanis) și Egiptul de Sus (orașe Assuan, Heracleopolis, Hermopolis, Memfis, Teba, Luxor). Egiptenii aveau foarte mulți zei, însă cel mai important zeu era Ra, zeul soarelui, cel care dădea viața pe Pământ. Nilul era de asemenea sfânt pentru egipteni deoarece inundația sa aducea belșugul mult dorit (Cohen, 1999, 14-18). Faraonul era considerat divin, el era reprezentantul zeilor pe Terra, iar viața de apoi avea o mare importanță. Viața veșnică a Faraonului era asigurată prin mumificarea acestuia după moarte, proces care dura până la șase luni, iar mormântul trebuia să cuprindă povestea vieții sale. Țăranii egipteni cultivau grâu, in, orez, tot ei fabricau și berea. Scribii aveau rolul sacru de a face posibilă dăinuirea în timp a măreției Egiptului și a oamenilor acelor vremuri (Idem, 54, 60-62). Un subiect literar extrem de discutat era perfidia femeilor, considerate senzuale, nemiloase și necredincioase. Însă dragostea și căsătoria erau slăvite de poeți, „egiptenii aveau familii unite își iubeau copiii” (Idem, 72). Căsătoria avea loc de timpuriu, femeile abia împlineau vârsta pubertății și erau căsătorite. Aducerea pe lume a copiilor avea o mare importanță, asigurând viitorul familiei. Regina Hatșepsut, după moartea tatălui ei, revendică tronul și dreptul de a stăpâni Egiptul. Însă pe vremea aceea, în toate civilizațiile, femeile nu aveau dreptul de a-și moșteni părinții. Astfel, la vârsta de 15 ani, Hatșepsut a fost căsătorită cu Thutmosis II, însă toată viața sa avea să lupte pentru dreptul ei de a domni

singură. Aceasta era „mândră, ambițioasă și însetată de putere“, rămânând în istorie drept „faraonul-femeie“, iar mormântul său este o dovadă a acestui lucru, deoarece puține femei aveau prilejul și cinstea de a avea un asemenea loc de veci, pe țărmul Nilului, aflat în fața orașului Luxor (Idem, 110, 114). Însă nepotul lui Hatșepsut, Thutmosis III, după moartea mătușii sale, a ordonat să fie șterse toate dovezile care atestau existența și măreția acesteia. Egiptenii credeau că dacă aceste inscripții și picturi care atestau existența unui om, erau șterse, acelui om îi era interzis accesul în viața veșnică de apoi (Idem, 119). Cu toții am auzit de Nefertiti și frumusețea sa încântătoare, căsătorită cu Akhenaton, cel care a făcut reforma religiei, înlăturând toate zeitățile și înlocuindu-le cu un singur zeu, Ra. Akhenaton însuși s-a autointitulat fiul zeului Ra, zeul soare (Idem, 144-149).

În civilizația ebraică există multe indicii că în familie predomina matriarhatul. Rolul principal îl deținea mama, gradul de rudenie era stabilit pe linie maternă și mama putea alege liberă numele copiilor ei. Dar, cu timpul, s-a trecut la o viață sedentară și locul matriarhatului a fost înlocuit cu patriarhatul. Tatăl avea acum putere absolută asupra familiei sale. El se putea separa de soție și își putea lua mai multe soții, fără să dea socoteală cuiva. Soțul nu putea fi acuzat de adulter, dar femeia adulteră era pedepsită crud (expusă goală în public și/sau ucisă cu pietre). Copiii erau educați de mamă în primii ani de viață, apoi își urmau tatăl în munca pe care acesta o presta (Drimba, op. cit., 239-243). După cum am văzut, femeia nu era egală cu bărbatul în fața legii, nici în societate și nici în tradiții și cultură. Astfel, bărbatul putea abuza de ea și de copii (mai ales de copiii de sex feminin) în voie și fără a da socoteală cuiva.

În India, agricultura era ocupația de bază, iar alimentația cuprindea fructe, lapte, unt și diverse preparate din făină. Băutura lor preferată era o licoare îmbătătoare făcută din distilarea grăunțelor de porumb. Societatea sătească era mai des întâlnită, unde oamenii se cunoșteau unii pe alții, iar familia de tip patriarhal domina epoca. Tatăl deținea toate frâiele familiei sale, având dreptul de a-și pedepsi copiii. Un tată putea chiar să-i scoată ochii copilului său (Janin, 2000, 19-38). Tot tatăl hotăra cu cine se vor căsători copiii săi, iar când acesta îmbătrânește, fiul său cel mare va lua frâiele familiei. Bărbații erau monogami,

deși unii șefi practicau poligamia (Idem, p. 40). India pune mare preț pe uniunea dintre bărbat și femeie, astfel, căsătoria era obligatorie, iar tatăl își putea da fiica în căsătorie încă de la vârsta de 8 ani (Codul lui Manu IX, 88, apud Drimba, op. cit., 239-243). Soțul trebuia să fie din aceeași castă. Celibatarii erau disprețuiți în societate și femeia era văzută numai prin funcția de reproducere: „Femeile erau create pentru a aduce pe lume copii, [...]” „Să aducă pe lume copii, să-i îngrijească, să supravegheze treburile casei [...] acestea sunt îndatoririle femeii.” Tot în Codul lui Manu (ibidem) se spune: „Femeia nu trebuie să fie niciodată independentă”. După moartea soțului, femeia nu se mai putea căsători. Femeile acelor vremuri erau greu încercate și abuzate de bărbați (soț sau tată) și nu puteau lupta în nici un fel. Nu aveau putere economică sau socială, iar cultura și cutumele susțineau supremația bărbaților.

În civilizația chineză, solidaritatea familială era fundamentală, chinezii având credința că strămoșii lor aveau puterea de a le îmbunătăți sau de a le înrăutăți viața. Rostul familiei era procrearea și nu exista rușine mai mare pentru o femeie chineză decât aceea de a nu putea avea copii. La fel ca toate civilizațiile, și China antică pune mare preț pe succesiunea în familie, pe moștenirea și prestigiul acesteia. Și aici există discriminare între copii de sex feminin și cei de sex masculin (copiii de sex feminin erau considerați o grea povară și uneori erau lăsați pe câmp să moară, iar copiii de sex masculin erau răsfățați). Căsătoria era hotărâtă de părinții tinerilor. Femeia Chinei antice nu avea nici un drept de proprietate, fiind exclusă de la împărțirea bunurilor familiei. Aici putem face o comparație cu Roma, India și Egipt, unde femeile aveau drept de proprietate, spre deosebire de cele din China. În secolul al XIII-lea, Marco Polo spunea că în familiile chineze domnea buna înțelegere și că femeile căsătorite erau respectate (Idem, vol. II, 41-45). Pot spune, în concluzie, că în China se făcea o discriminare crudă între copiii de sex feminin și cei de sex masculin, acest lucru conferind femeii un statut inferior. În mare parte, China era o societate de tip țărănesc, agricultura fiind una din cele mai importante ocupații din acea vreme. Bărbații se ocupau cu agricultura, iar femeile cu țesutul pânzelor. De asemenea, existau o sumedenie de reguli care interziceau interacțiunile între fete și băieți, respectiv între femei

și bărbați (Cooper, 2000, 71-76). Casa era strict responsabilitatea femeii, cu tot ceea ce implică acest lucru. Mama era un cuvânt care purta o mare încărcătură de respect și care desemna orice femeie care se bucura de această recunoaștere. Familia era un grup perfect închis, neavând intervenții din afară, astfel încât fiii erau obligați să-și ia soții din familia mamei lor (Idem, 79-80). Copiii erau educați să-și respecte părinții, rudele și strămoșii, să fie politicoși și să respecte toate regulile societății. Familia de tip patriarhal este cea care domină China antică, iar copiii de gen masculin moșteneau numele, averea și autoritatea tatălui. Primul copil născut era privilegiat, dar avea și numeroase îndatoriri. Familiile de nobili puneau mare preț pe nume și pe asigurarea supraviețuirii aceasua în timp, de-a lungul generațiilor. Cu toate acestea, femeia căsătorită își păstra numele de familie biologic. Chinezii aveau un deosebit respect al strămoșilor, convinși fiind de faptul că aceștia puteau să le influențeze viața în bine sau în rău. Legătura tată – fiu era una distantă, glacială care ținea seama de numeroase reguli, dar mai ales de respectul pe care copilul îl datora părintelui său. Conform credinței chineze, nou-născutul avea un suflet inferior și abia după ce primea un nume, acesta era considerat un suflet desăvârșit. Timp de trei luni de la naștere, tatăl nu avea voie să vadă copilul. Mama era cea care se ocupa de educația copilului, iar la vârsta de 10 ani, copilul trebuia să asculte de un anume maestru care îl pregătea pentru viață. La conducerea fiecărui sat exista un fel de șef, care trebuia să aibă o soție. Copiii aveau obligația de a aduce omagii zilnice părinților, care constau în saluturi dimineața și seara. Tatăl trebuia să aibă o viață cât mai lungă pentru a se asigura că familia sa va supraviețui cu demnitate (Idem, 156-175). Femeia se afla sub stricta dominație a soțului său, iar prestigiul familiei lor de origine era asigurat prin abilitatea acestora de supunere, respect și pricepere în muncile casei. Dacă părinții nu doreau copii de gen feminin, fetița era abandonată, lăsată să moară pe câmp. Fetele la împlinirea vârstei de 10 ani erau încredințate unei femei ajunse la vârsta a treia, care o iniția în muncile specifice genului. Ajunse la 15 ani, fetele erau căsătorite, însă înainte de căsătorie, nici un bărbat nu avea voie să le vadă, fiind considerate pure. Femeia își arăta chipul bărbatului numai după nuntă (Idem, 188-191). Tot ceea ce făcea femeia în familia conjugală,

în familia soțului ei, era reflectat în onoarea familiei de origine a acesteia. Obligațiile femeii erau foarte clare și supunerea ei față de autoritatea șefului era cerută negreșit. Totuși, chiar și după căsătorie, femeia încă îi mai datora supunere tatălui, deși intrase în familia soțului, unde de asemenea trebuia să respecte anumite obligații. Ritualul căsătoriei era unul plin de semnificații, în care logodnicul trebuia să arate respectul față de familia, respectiv tatăl viitoarei sale soții și abia apoi își putea duce soția acasă. Tinerii căsătoriți nu aveau parte de intimidare. Căsătoria se consuma abia după trei zile, însă la familiile de nobili această perioadă putea dura chiar și trei luni. După căsătorie, urma o perioadă de probă care ținea trei ani, iar respectul dintre cei doi soți dura toată viața în familie, primul născut avea obligația, ca și frații săi, să își ia o soție, care ulterior va deține o poziție superioară față de celelalte soții ale cumnaților săi. Numai primul născut în familie avea privilegiul de a fi recunoscut de către tatăl său, ceilalți copii erau doar frații și surorile acestuia. Dacă soțul nu era mulțumit de soția sa, o putea repudia, iar în felul acesta, familia de origine a femeii avea onoarea pătată, lucru considerat a fi de neadmis. Un nobil putea avea mai multe soții secundare și una principală, ai cărei copii erau ceva mai privilegiați din acest punct de vedere (Idem, 194-210). Femeia căsătorită ieșea pe stradă, având chipul acoperit și însoțită de o altă femeie bătrână (Idem, 213).

La popoarele germanice, femeia era stăpâna casei, fiind respectată de toți cei din jur. Pe de altă parte, Sofocle – prin personajul Ajax, spunea: „Viața unui bărbat valorează mai mult decât viețile a o mie de femei” (Idem, 174 - 177). Așa cum spuneau înțelepții egipteni din lumea antică: „omul rău rămâne sărac din pricina violenței sale” (Papirus Insinger, 1975, p. 70). Aici sărac poate însemna și fără familie, lucrul considerat a fi cel mai important în viața unui om. Se poate spune că industrializarea a influențat mult familia prin intrarea femeilor în câmpul muncii și astfel scade controlul deținut de anumiți membrii ai familiei (Good, W. J., 1963, p. 31). Pe de altă parte, cuplul modern, unde nu este loc de asemenea prejudecăți și stereotipuri, își face destul de timid apariția, unde „valorile moderne promovează drepturile egale pentru bărbați și femei, un echilibru în structura autorității familiei” (Zamfir și Zamfir, 2000, 100). La

germanici, ca la majoritatea popoarelor o mare importanță în căsătorie o avea faptul că femeia trebuia să fie fecioară, o garanție esențială a păstrării purității sângelui copiilor, dar și a onoarei acesteia. Se întâmpla ca bărbatul pentru a smulge acordul părinților fetei spre căsătorie, să o răpească pe aceasta. În acest fel onoarea familiei fetei și puritatea acesteia erau puse la îndoială și pentru a scăpa de acest stigmat, părinții fetei îl acceptau pe ginerele îndrăzneț. O femeie care își înșela soțul era dezmoștenită de dotă, onoarea familiei acesteia era pătată, iar ea putea fi aspru pedepsită (Drimba, op. cit., 175-177). Societatea la aceste popoare este una rurală, iar fierarii sunt la extrem de căutați, prelucrând fierul cu piatra, pila și ciocanul (Baedeker, 2001, 120-127). Vikingii erau invadatori, dornici de noi pământuri, de noi cuceriri, ajungând în Anglia, Galia și Irlanda. Vikingii erau o legendă a mărilor încă din acele vremuri, ceea ce le-a oferit posibilitatea de a descoperi și cuceri noi teritorii. În tot acest timp, femeile rămâneau acasă, stăpâne peste tot avutul. Vikingii își respectau femeile. De asemenea, aveau și o flotă de comerț pe Nipru, ghidându-se după piatra solară. De exemplu, din Norvegia și până în Islanda sunt trei zile și trei nopți. Dar vikingii se orientau după Steaua Polară sau după soarele permanent al verii boreale (Idem, 127-129, 156). Este de la sine înțeles faptul că baza rămânea în femei, ele rămâneau acasă pentru a conduce gospodăria și a avea grijă de copii. Spaima vikingilor a circulat în toată lumea, erau necruțători și nimiceau tot ce întâlneau în calea lor. Spiritul vikingilor de luptători neînfricați mai circulă și azi pe buzele urmașilor lor. Se spunea că Walkiriile hotărau destinul fiecărui luptător care se lasă purtat de val (Idem, 178, 250).

În Grecia timpurilor apuse, tot părinții erau cei care hotărau căsătoria tinerilor, la fel ca și în celelalte țări, scopul căsătoriei era procrearea. În Grecia nu erau interzise relațiile incestuoase dintre frate și soră. Xenofon descria situația femeii astfel: „să vadă cât mai puțin, să audă cât mai puțin și să pună cât mai puține întrebări; să aibă grijă de casă și să dea ascultare soțului ei” (Xenofon apud Drimba, op. cit., 117-120). Sofocle – prin personajul Ajax, spunea: „Viața unui bărbat valorează mai mult decât viețile a o mie de femei” (Sofocle apud Drimba, op. cit., 117-120). Aristofan, în comediile sale, râdea și ridiculiza femeia, care

nu avea nici un statut juridic. Femeia se afla sub tutela tatălui, iar după căsătorie, sub tutela soțului, care lua toate deciziile în locul ei. În oraș, femeia ieșea foarte rar și era însoțită; în general stătea în apartamentul ei numit gineceu. Soții nu luau masa împreună cu soția; aceasta nu participa nici la nunți, botezuri sau ospete (Idem, 278-281). În general femeia nu ieșea din casă și nu era văzută de nimeni, iar dacă acest lucru se întâmpla, femeia era discreditată, compromisă pentru societate. Femeile puteau fi văzute numai la templu, acolo unde aveau o poziție aproape egală cu cea a bărbaților (Redfield, 2001, 144, în Vernant, coord.). Trebuie spus că în Grecia vremurilor apuse femeia era ușor de maltratată, de agresată și abuzată de către tată și apoi de către soțul său. Dependența femeii față de tată și de soț îi anula orice poziție în familie. Ea trebuia să fie supusă în fața soțului, care deținea puterea absolută. Printre scopurile principale ale unei familii se numără transmiterea averii, a titlurilor, conceperea de moștenitori și supraviețuirea acestora. Femeile aveau ca supremă datorie, pe lângă cea de a se supune soțului, de a da naștere cât mai multor copii de sex masculin pentru asigurarea supraviețuirii clanului. Atunci când două clanuri rivale doreau să cadă la pace, femeile jucau rolul de „garanție într-o tranzacție socru – ginere“, o garanție de pace și liniște. Femeia avea în permanență un tutore (tatăl, fratele, soțul), nefiind pe propriile picioare, aceasta putea fi dată la schimb de către aceștia ca oricare alt obiect, împreună cu zestrea (Idem, p. 146). În general, femeia nu avea nimic de spus și trebuia să fie supusă și ascunsă de ochii lumii. Căsătoria nu era nici pe departe o scenă romantică, unde doi tineri, îndrăgostiți unul de celălalt, aleg să-și petreacă restul zilelor împreună, ci era o tranzacție cât se poate de profitabilă pentru ginere și pentru cel care deținea tutela femeii (Idem, 148). Cu toate că aveau zeiță de gen feminin (Artemis – zeița vânătoriei, Hera – ocrotitoarea familiei, Afrodita – zeița dragostei și a frumuseții), grecii nu acordau nici un fel de libertate femeii. „Cetatea – stat greacă era un organism politic bazat pe ideea de cetățenie“, iar bărbații dețineau funcții publice, beneficiau de respect și tratau tor felul de teme precum războiul, averea, diverse tranzacții, interzise femeilor (Idem, 152). În viziunea grecilor, condiția principală de a fi OM era aceea de a face parte dintr-o asemenea cetate – stat, în timp ce femeile

erau văzute exclusiv din prisma reproducerii, un simplu accesoriu al bărbatului care dorea să-și asigure moștenitori. De asemenea, femeia nu putea moșteni avere și nu putea dispune de dota ei, fiind în permanență sub tutela unui bărbat (Idem, 153-156). Este cât se poate de clar faptul că bărbații aveau o poziție mult avantajată față de femei, erau considerați a fi superiori acestora și în consecință puteau dispune de femeie la fel ca de un obiect oarecare. Într-o lume în care cetatea aparținea în totalitate bărbaților, femeile nu aveau ce căuta. Femeia era considerată a fi înșelătoare, vicleană, aceasta putea aduce ghinionul și moartea, dar tot ea dădea naștere de oameni. De asemenea, femeia era considerată a fi periculoasă deoarece era atrăgătoare, ispititoare, irezistibilă și lipsită de orice fel de apărare (Idem, 166-168). Observăm o ambivalență a modului în care era privită femeia în Grecia și anume cu admirație deoarece fără ea nu ar fi posibilă perpetuarea speciei, dar și cu dispreț tocmai față de această condiție.

În Roma Antică, familia era sub puterea bărbatului, care putea dispune în voie de viața membrilor ei. Bărbatul avea drept de viață și de moarte asupra soției și copiilor săi, pe care-i putea vinde ca sclavi, îi putea ucide sau maltrata. Spre deosebire de Grecia, unde femeia nu avea voie să iasă pe stradă, cu atât mai puțin neînsoțită, în Roma femeia putea ieși și chiar își putea însoți soțul la ospete. De reținut însă că și aici căsătoria tinerilor era hotărâtă de părinți (Drimba, O., op. cit., 134-146). În mod clar, stăpânul casei este bărbatul, însă existau și excepții în care femeia deținea controlul a tot ceea ce se petrecea în casă, coordonând munca servitorilor. În Roma, femeia trebuia să fie fidelă bărbatului ei până la moarte și dincolo de ea, urmându-l. Aventurile extraconjugale ale unei femei erau strict interzise și puteau avea urmări grave pentru aceasta. Familia era mai importantă decât membrii acesteia, onoarea și prestigiul erau puse mai presus de tot și toate (ibidem). Femeia nu numai că era văzută din perspectiva reproducerii, dar era și un semn al belșugului pământului. Pământul nu putea fi moștenit sau deținut de femei pentru a nu pierde averea familia respectivă atunci când femeia era dată de soție și pleca în familia soțului (Idem, 161-176). După apariția creștinismului, regulile în ceea ce privește căsătoria sunt schimbate, astfel, Biserica este instituția care are acces în sânul familiei. În acele vremuri apuse azi, femeia romană era

exclusă de la viața politică, socială, religioasă. Însă nu se poate spune același lucru și despre femeile bătrâne, care odată cu apariția creștinismului, au început să fie respectate. Astfel, s-a schimbat o scară de valori. Când venea vorba de femei bogate, acestea erau extrem de apreciate de către Biserică. Văduvele, care erau obligate înainte să se recăsătorească, deoarece trebuia să se afle în permanență sub tutela unui bărbat, odată cu venirea creștinismului, acest lucru a fost scos din lista regulilor demne de urmat. Dar Biserica avea foarte mult de câștigat de pe urma acestor văduve care își dedicau restul vieții slujirii acestei instituții. Multe astfel de femei puteau merge, de exemplu, la mănăstire, o unealtă comercială extraordinară a Bisericii (Goody, 2003, 44-54).

În civilizația celților, femeia avea dreptul să-și aleagă în mod liber soțul, lucru nemaîntâlnit la nici un alt popor din întreaga Europă. Spre deosebire de Roma, unde soțul dispunea în mod liber de bunurile și zestrea soției, în Irlanda, soția avea dreptul de a dispune liber de zestrea și bunurile ei personale. Soții aveau drepturi egale, lucru neîntâlnit în Roma și Grecia. În cultura celților era permisă poligamia, dacă bărbatul își permitea acest lucru din punct de vedere financiar. Femeia putea divorța oricând de soțul ei, iar copiii de sex feminin își puteau moșteni tatăl numai dacă nu aveau frați. La celți, indiferent dacă erau căsătorite sau nu, femeile puteau deține și funcții importante. În secolul I d.H., triburile celte din Britania aveau în fruntea lor o regină (Drimba, 48-53).

Și în Bizanț, la fel ca în multe alte țări, părinții hotărau cu cine să se căsătorească fiecele și fiii lor. Actul logodnei la bizantini avea o valoare juridică, pe când la romani era o simplă promisiune. Mirii erau căsătoriți de preot la biserică, iar femeile bizantine nu erau educate intelectual. Ele trăiau mai mult în apartamentul lor (gineceu) și erau păzite și servite de servitori de încredere; nu ieșeau pe stradă neînsoțite (Idem, 271-273). Și aici putem observa cu ușurință că femeile erau dependente de soții lor din punct de vedere social, economic, politic și psihologic. Cultura și concepțiile acelor vremuri încurajau supremația și poziția superioară a bărbatului în fața femeii. Femeia era împiedicată să dețină orice fel de putere, chiar și puterea cunoașterii, neprimind educația intelectuală pe care o primeau bărbații. În general, în Bizanț, femeia era văzută din două

mari perspective: cea a fecioarei creștine și cea de soție și mamă. Familia era extrem de importantă, iar căsătoria era oficializată la Biserică, instituție care de-a lungul timpului a câștigat încrederea totală a cetățenilor. Femeia, în viața sa, trecea prin mai multe etape precum copilăria, presărată de pericole deoarece fetițele erau ucise adesea la naștere, dacă nu erau dorite de părinți. Instruirea lor se limita la a deprinde toate îndeletnicirile casei, a învăța sa scrie, să citească și să memorize Psalmii. Lucrurile stăteau diferit cu fetele care proveneau din familii de rang înalt, acestea având posibilitatea de a studia mai mult. Odată cu pubertatea, copilăria fetei era spulberată, aceasta fiind obligată de către părinți să se căsătorească, însă dacă acest lucru nu era posibil, fata era dusă la mănăstire (Talbot, 2000, 140-143, Cavallo, coord.). Și în această perioadă, căsătoria era un bun prilej de a schimba averi și titluri nobiliare, de a uni forțele a două familii. Dacă părinții celor doi copii cădeau la o înțelegere în privința căsătoriei, familia mirelui oferea un dar familiei miresii ca dovadă a intențiilor serioase, ținând loc de contract nupțial. Familia fetei trebuia să arate zestrea de care aceasta putea dispune numai în timpul vieții (Idem, 144). Un lucru nemaîntâlnit în civilizațiile străvechi precum India, Roma, Grecia. Un obicei străvechi este acela ca în timp ce nuntașii sărbătoresc unirea celor două familii, mirii să se retragă în camera nupțială, unde avea să se consume căsătoria (ibidem). Acest obicei se mai păstrează și azi cu sfințenie în comunitățile de rromi, unde mireasa trebuie să dovedească faptul că nu a mai întreținut relații sexuale până atunci și că provine dintr-o familie cinstită. Întorcându-ne la lumea și obiceiurile bizantine, femeile odată căsătorite aveau datoria de a aduce pe lume cât mai mulți copii. Nașterile aveau loc la domiciliu, femeia fiind asistată de o moașă sau chiar de un medic, magician sau preot. Medicii din acea vreme puteau executa extracția fătului pentru a putea salva viața femeii. Nașterea era plină de pericole, de incertitudini și nesiguranță. Avortul era condamnat, femeia putând fi chiar biciuită sau exilată. Femeia bizantină manufactura totul în casă, de la haine, mâncare, până la cosmetice. Dacă o femeie își înșela soțul, era condamnată la moarte, ulterior legile s-au schimbat, iar femeia adulteră era trimisă la mănăstire. Femeile erau egale cu bărbații numai pe timp de război, când puteau ieși în afara casei și lua

parte la apărarea oraşului. Treptat, femeile au început să practice comerţul cu pâine, peşte, lapte. De asemenea, femeile puteau fi angajate ca doici, servitoare, moaşe, coafeze, mediator matrimonial (Idem, 145-153). Un obicei străvechi este acela ca în situaţia în care erau oaspeţi prezenţi la masă, toate femeile rămâneau ascunse în camerele lor, ferite de ochii acestora. Femeile de rang înalt aveau ceva mai multă libertate în ceea ce priveşte problema financiară, putând lua decizii în acest sens (Idem, 155-165).

3. Evul Mediu

Lumea Evului Mediu, unde legislaţia lui Iustinian eliminase dreptul de tutelă asupra femeii, care acum putea dispune liberă de drepturile ei (fapt ce era imposibil în Roma sau Grecia antică). În secolul al XI-lea, femeia putea dispune de drepturile ei personale, de pământuri şi alte bunuri în mod liber. Iar în secolul al XII-lea, femeia „avea importanţă de prim-plan ca proprietară a unor domenii” (Power, 1984, apud Drimba, op. cit., 370-372). Femeia avea voie acum să ia parte la întrunirile dintre feudali. În Anglia, legea îi garanta femeii egalitatea cu bărbatul, ea putând să lase testament şi să intenteze un proces. Femeia gospodină conducea întreaga gospodărie, fiind stăpână. Femeia burgheză era implicată în viaţa socială şi economică şi avea toate responsabilităţile care decurg de aici. Multe femei se întreţineau singure, practicând o meserie şi trăind din propriul salariu. În Cartea meseriilor a lui Etienne Boileau, din a doua jumătate a secolului al XII-lea sunt înregistrate aproximativ o sută de meşteşuguri practicate la Paris, din care cel puţin cinci erau exercitate exclusiv de femei. Dar în secolul al XIV-lea începe o degradare progresivă a poziţiei femeii în societate, iar în secolul al XVI-lea femeia era privată de capacitatea juridică (Idem, 372). Am observat aici o ascensiune a statutului femeii în faţa bărbatului, acest lucru conferindu-i femeii independenţă, încredere în propriile forţe şi putere asupra destinului ei, dar şi responsabilităţi în tot ceea ce aceasta făcea. Apoi urmează un declin al poziţiei femeii din punct de vedere social (secolul al XIV-lea juridic (secolul al XVI-lea) şi, implicit, psihologic şi moral. Femeia depindea din nou de bărbat,

care avea autoritate asupra ei. Începutul acestei perioade și anume spre secolul al XI-lea, societățile creștine nu clarifică situația femeii, care era văzută, la fel ca în civilizația greacă sau romană, prin prisma reproducerii. O altă asemănare cu civilizația grecilor este aceea că multe căsătorii se înfăptuiau în numele păcii între diferite familii, sau în cazul familiilor regale se urmărea pacea între popoare. Aceste „alianțe matrimoniale“ sunt extrem de des întâlnite în acele vremuri, exemplul fiind chiar regele Henric I al Franței care dorind pacea cu Rusia, își caută soție în Kiev. Aceste căsătorii implicau numeroase avantaje materiale (averi – bunuri mobile și imobile), sociale (titluri deținute de familia femeii, onoarea și prestigiul acesteia), pe lângă tranzacția, mutarea acesteia de la o familie la alta. Se putea ca o femeie care provenea dintr-o familie de rang înalt să fie dată unui bărbat de statut inferior, fapt ce putea fi uneori deranjant pentru femeia respectivă. „În Evul Mediu timpuriu“, familia fetei era despăgubită de către soțul acesteia pentru „pierderea suferită“, însă dota, zestrea femeii mergea exact acolo unde mergea și aceasta, adică la soț. Un lucru care îi era permis femeii, dacă ar fi să comparăm situația acesteia în Evul Mediu cu situația din Grecia antică, este acela de a-și administra dota în cazul în care soțul a decedat (Klapisch – Zuber, 1999, 263-268, în Goff, coord.). Acest lucru era de neconceput la greci, care în cazul în care soțul femeii deceda, tutela acesteia revenea tatălui sau unui frate ale acesteia sau chiar al soțului decedat. Cu toate acestea, căsătoria era considerată a fi sacră, prin crearea unei legături spirituale, economice și carnale. Biserica nu îngăduia ca ceea ce a fost unit de Dumnezeu să fie rupt de către oameni. Cu alte cuvinte, despărțirea sau divorțul ieșeau din discuție, nefiind permise (Karros, 1996, 84-88). În Evul Mediu, pe la 1400 și femeile, ca și bărbații erau responsabili cu păstrarea onoarei nepătată a familiei, fapt ce implica supunerea totală a acesteia față de conducătorul familiei (tată sau frate) și apoi față de soț, loialitate familiei de apartenență. Relațiile intime erau vehement interzise înainte de căsătorie, de multe ori mirii nici nu se vedeau înainte de a se căsători, excepție făcând ziua nunții, când li se făcea cunoștință (Klapisch – Zuber, op. cit., 269-270, în Goff, coord.). Era o obișnuință a acelor vremuri ca bărbatul, aflat la vârsta de aproximativ 30 de ani să își aleagă o soție care abia trecuse de pubertate. De ce

se întâmpla acest lucru? Deoarece femeia era considerată o ființă cu fire extrem de slabă, care trebuie ținută în permanență sub supravegherea unui bărbat încă de la primele semne ale pubertății acesteia. Un alt motiv este acela că femeile în acea vreme aveau o durată medie de viață care nu depășea vârsta de 35 de ani și de aceea căsătoriile aveau loc atât de timpuriu, pentru a avea cât mai mult timp la dispoziție în vederea procreării. Sarcinile erau extrem de numeroase, deoarece mulți copii mureau prematur, motiv pentru care mamele nu se atașau de ei de la bun început, pentru a evita suferințe inutile. Copiii nedorți erau uciși sau abandonați, problema fiind rezolvată imediat și fără prea multe complicații. Ulterior intervine instituția bisericească pentru a interzice infanticidul deoarece copiii nebotezați nu puteau fi primiți în rai, paradis (Idem, 274-279). Și în această perioadă femeia este considerată a fi periculoasă, fățarnică și nestatornică, la fel ca și la greci sau romani, iar nesupunerea femeii voinței soțului era aspru pedepsită. Reputația unei astfel de femei era pătată, iar nesubordonarea avea consecințe grave asupra integrității fizice a femeii (Idem, 280-284).

„Femeia vrea să aibă dreptul de a fi independentă și cultă, și e stingherită și apăsată de gândul că asta-i cu neputință“ (Tolstoi, 2008, 458). Această năzuință a femeii se va realiza, însă treptat și cu mari sacrificii, îndelung efectuate de către femei. Femeia Renașterii, sfârșit de Ev Mediu, dădea naștere la extrem de mulți copii, pentru a nu înstrăina averea familiei. De exemplu, la sfârșitul secolului al XV-lea, soția patricianului venețian Francesco Marcello a născut 26 de copii. Copiii nedorți erau pur și simplu omorâți. În perioada Renașterii, căsătoria era bine calculată din punct de vedere economic și femeile puteau moșteni bunuri imobile (terenuri și case). Căsătoria era încheiată pe viață, chiar dacă existau motive de divorț recunoscute de lege și biserică. Autoritatea soțului era absolută, soția trebuind să-i dea ascultare. În Anglia, soțul nu numai că avea dreptul să-și bată soția, dar era și la modă acest lucru (Idem, Vol. X, 259-262). În perioada Renașterii, femeia va intra în viața socială, economică, politică, spirituală și intelectuală. La Strassburg, un registru de la jumătatea secolului al XV-lea dovedește că existau femei cu profesia de fierar, giuvaiergiu, croitor și negustor de grâne. În Italia, aceste ocupații publice le erau interzise femeilor. La

Frankfurt, în secolul al XV-lea, existau 15 femei cu profesia de medic. Iată care erau suveranele care au avut puterea în perioada Renașterii: Isabela de Castilia, Caterina dei Medici, Maria Tudor, Maria Stuart, Elisabeta I. Acum există femei intelectuale, dar reacția bărbaților nu a întârziat să apară. În Franța, între anii 1595 și 1655, au apărut cel puțin 21 de opere contra sau în apărarea femeilor. Același lucru era valabil și pentru Anglia (Idem, 362-370). Și în Renaștere, femeia este văzută din perspectiva reproducerii și a asigurării de moștenitori familiei din care făcea parte. Conștientizând greutățile cu care se confrunta o femeie în timpul sarcinii, dar mai ales la naștere, familia o sărbătorea și o trata cu respect. Teama de încercările la care era supusă femeia la naștere era cunoscută de toată lumea. Nașterea este un privilegiu, dar și o pedeapsă pe care Dumnezeu i-a dat-o Evei pentru că I-a ieșit din cuvânt. Mortalitatea infantilă era destul de crescută, bolile pândeau la tot pasul, medicina nu se dezvoltase încă și religiozitatea ocupa un rol important în viața oamenilor. Conservarea și respectarea cu sfințenie a tradițiilor era una din attributele principale ale familiei (King, 2000, 241-247, în Garin, coord.). Teoretic, acum femeia are dreptul la moștenirea averii și a titlurilor, la fel ca bărbatul, însă practic, ea nu dispunea de dota ei și nu putea lua decizii în această privință. În situația în care și tatăl și soțul decedau, femeia intra în posesia deplină a averii, putând chiar lăsa și un testament în acest sens pentru generația viitoare. Chiar și în epoca premodernă, căsătoria era înfăptuită până la moartea unuia sau a ambilor soți, despărțirea nu se număra printre opțiuni (Idem, 248-250). Ca și în trecut, femeia care nu se supunea autorității bărbatului era pedepsită fizic, bătută. În această perioadă, femeia nu numai că făcea toate muncile casei, dar și pe cele ale ogorului (semănat, arat, cules). Industria textilă tot de femei era întreținută, acestea fiind apreciate pentru munca lor atât de importantă în acea vreme (Idem, 251-258).

Dar în secolul XVIII două mari idei circulă, una este că spiritul nu ține de gen, el nu este condiționat de gen. Femeia aparține speciei umane, fiind jumătatea bărbatului, fiind diferită de acesta numai din prisma genului. Cealaltă idee susține că femeia trebuie limitată la organul ei de reproducere și atât. Femeia este supusă organelor ei genitale și în consecință ea este inferioară bărbatului,

este slabă. Rațiunea femeii nu este capabilă de conceptualizare, pe când cea a bărbatului este și de aceea ea trebuie să-i fie supusă. Femeia este mamă și acest lucru îi conferă un rol superior, însă nu se poate descurca în războaie, acolo unde bărbatul excelează, din cauza construcției ei fizice și psihice fragile (Godineau, 2000, 287-291, în Vovelle, coord.). Femeia este atrăgătoare pentru bărbat și în consecință, periculoasă, având capacitatea de a-l seduce. Femeia este fascinantă, dar în același timp și fatală pentru bărbat, întruchipând chipul morții. Femeile au fost supuse bărbaților mult timp, neavând drepturi precum intentarea unui proces, dreptul la moștenire sau dreptul de a dispune de propria dotă. Tatăl îi hotăra sortitul și apoi trecea sub tutela soțului, femeia neavând dreptul la liberă opinie. Treptat apare dragostea romantică și ideea conform căreia, tinerii ar trebui să se cunoască și să fie îndrăgostiți unul de celălalt înainte de a se căsători. Dar această pasiune este trecătoare iar apoi în cuplu apare respectul, considerația, încrederea și prietenia care trebuia să dureze toată viața. Acum începe femeia să fie văzută ca fiind o egală a bărbatului în drepturi și obligații. În câmpul muncii, femeile sunt mai puțin calificate decât bărbații și de aceea ele dețin posturi inferioare. Însă acest lucru se va schimba deoarece apare ideea că femeia trebuie să fie educată pentru a se putea ridica la nivelul bărbatului și pentru a educa minorii (Idem, 294-300). În istorie au existat femei puternice care au marcat politica acelor timpuri, femei precum: Regina Ana, în Anglia, Ecaterina a Rusiei sau Maria-Tereza, în Austria. Datorită statutului lor superior au avut acces la o lume la care numai bărbații puteau lua parte în acele vremuri. Revoluția franceză a adus noi idei despre cetățean, acum și femeia este considerată a fi un cetățean și a avea toate drepturile ce decurg din aceasta. Dreptate, egalitate și fraternitate răsună triumfător și schimbă mentalitățile care guvernau lumea de până atunci. În revoluție, femeia a luptat cot la cot cu bărbatul (Idem, 304-309). Vreau să amintesc de celebra pictură expusă la Paris, Muzeul Luvru, Eugene Delacroix, realizată în anul 1830, înfățișând o femeie cu bustul gol și un steag în mână, care conduce revolta, “Libertatea călăuzind poporul” (Serafini, 2009, 120). Femeia a reușit să scape de corsetul care o subjugă și o împiedica să fie liberă în mișcări. Acum devine martiră și luptă pentru drepturile ei.

4. Începuturile modernizării societății

Modernizarea se traduce printr-o serie de schimbări „care au avut loc la nivelul unui sistem sau subsistem social, prin care se realizează o racordare a caracteristicilor structurale și funcționale ale acestuia la nivelul atins de alt sistem sau subsistem social a cărui stare este apreciată ca dezirabilă; modalitate de schimbare a subsistemelor mai puțin evolute, cu posibilități reduse de autodinamism și care se restructurează sub impactul unor subsisteme mai evolute”. Această modernizare are loc pe mai multe paliere (economic, social, politic, etc.), cu impact deosebit asupra familiei (Mihăilescu, 1993, în Zamfir, și Vlăsceanu, sursa: www.dictsociologie.ro).

Treptat, femeia începe să fie văzută și din alte perspective, în afară de cea a reproducerii (Abrams, 2002, 8-15). În Europa de Est, odată cu legiferarea școlii primare gratuite, apar noi idei despre femeie. În școala primară, fetele învățau lucruri elementare precum scrisul, cititul și aritmetica, dar școala avea pretenția de a le pregăti pe viitoarele soții și mame pentru viață – idee de bază a școlii din acea vreme și anume din anii 1870 (Idem, 57-69). Se poate observa faptul că încă este menținută ideea conform căreia femeia trebuie să se limiteze la a fi mamă și soție. La 1840 se poate spune că idealul unei femei era acela de a se căsători pentru a avea o siguranță economică și socială și pentru a aduce copii pe lume. Legea încă încurajează dominarea masculină și supunerea părții feminine. În ceea ce privește divorțul, acesta era extrem de rar întâlnit și condamnat de societate și instituția bisericească (Idem, 84-87).

În Statele Unite ale Americii, în perioada cuprinsă între anii 1800 – 1860, au avut loc numeroase mișcări feministe, fapt ce a obligat statul din acea vreme să recunoască dreptul femeii de a moșteni bunuri mobile și imobile (lucru de neconceput până atunci) și să dispună de acestea după bunul său plac. De asemenea, femeile se puteau anaja pentru a munci în diferite munci domestice, dar și în fabrici de textile (Matthews, 1992, 93-99).

De-a lungul istoriei, femeile au fost tratate cu lipsă de respect, indiferență, neîncredere și discriminate (nu aveau drept de vot, nu puteau moșteni bunuri

imobile, nu puteau hotărî în nume propriu, aflându-se tot timpul sub tutela bărbatului). Acest lucru a dus la grave abuzuri asupra femeilor, înjosirea și degradarea demnității ei din punct de vedere uman și tratarea ei ca pe un obiect folositor în casă pentru nașterea și creșterea copiilor.

5. Familia zilelor noastre

Fără îndoială că familia de origine sau familia biologică are o foarte mare influență asupra copilului de azi și implicit asupra adultului de mâine. Însă schimbările multiple din plan economic (industrializarea, intrarea femeii pe piața muncii, etc.), politic (dreptul femeii de a vota, de a ocupa diverse funcții în stat), social (dobândirea de către femei a unor statusuri superioare și implicit a unor roluri total diferite de cele avute în trecut) au făcut ca familia să-și schimbe nu numai structura, ci și compoziția chimică a gândirii tradițional patriarhale.

Modernizarea, transformările care se produc în general în societatea noastră au loc pe toate palierele: economic, politic, social, cultural și chiar familial. În trecut, sistemul comunist a promovat limitarea diferențelor dintre indivizi. Azi, individualizarea a adus în prim plan construcția identității fiecărui individ în parte. O construire permanentă a CV-ului care duce la creșterea importanței locului de muncă, a nivelului de instrucție și a venitului. Diversitatea rolurilor conferite de această permanentă autoactualizare face ca relațiile dintre indivizi să cunoască o dinamică specifică (Vlăsceanu, 2007, 191-139). Nivelul de școlarizare este un factor important în ceea ce privește procesul individualizării. Diplomele pe care un individ le obține devin o carte de vizită și chiar un pașaport pentru acesta. Granițele odată existente, azi dispar și apar noi oportunități (Idem, 140-143). Toate aceste lucruri au un ecou inevitabil și în sfera familiei. Femeile au acces la educația înaltă și la funcții de conducere, iar rolurile stricte în trecut, jucate în familie de către bărbat și femeie, azi sunt redefinite. Reconfigurarea a ceea ce înseamnă feminin și masculin în cadrul intim al familiei (Idem, 185-217).

Familia suferă multiple schimbări precum (Giddens, 1993/2000, 160-162):

a) influența mare în trecut a familiei lărgite asupra celei conjugale, scade,

- b) libertatea de alegere a partenerului,
- c) drepturile femeii sunt recunoscute și respectate,
- d) libertate sexuală, chiar și în societățile care erau restrictive în trecut,
- e) recunoașterea și promovarea drepturilor copilului.

De asemenea, divorțul devine un lucru banal, des întâlnit deoarece sunt înregistrate schimbări majore în mentalitatea indivizilor în ceea ce privește dragostea romantică, căsătoria, alegerea partenerului, rolurile femeii și cele ale bărbatului în cadrul intim al familiei (Idem, 162-163). Fără îndoială că industrializarea a adus schimbări în ceea ce privește statutul femeii, dar și în ce privește familia. Femeia a început să lucreze în afara familiei și treptat să dobândească funcții înalte de conducere, să se specializeze. Iată care sunt alternativele la căsătorie (Idem, 163-171): celibatul, familia formată din parteneri de același sex, uniunea consensuală (concubinajul), familia monoparentală, familia fără copii. Familia monoparentală este formată dintr-un singur părinte și copiii acestuia, iar cauzele pot fi decesul unuia din cei doi parteneri, divorțul sau abandonul de familie al unui partener (Mocănașu, 2010, 84-85).

Persoana care intră în rolul tatălui sau în cel al învățătorului, își asumă și un sistem de valori specifice în funcție de care se ghidează în diferitele situații de viață. Aceste roluri trebuie să facă parte din personalitatea individului și nu să alcătuiască o mască bună de purtat numai când situația o cere (Kaufmann, 1995/1998, 253). Asumarea unui rol este precedată de asumarea unei scheme mentale, plecând de la o situație pe care respectivul individ a observat-o (Goffman, 1991, 242, apud Kaufmann, op. cit., 254). Asumarea unor roluri noi poate crea panică în mentalul individual și chiar contradicții cu alte roluri deținute și jucate (Kaufmann, 2002/2007, 164-166). În funcție de rolurile jucate de părinți, copiii vor fi influențați pozitiv sau negativ. Copilul se identifică imediat cu părintele de același sex și începe să-l imite. Rolul se traduce prin „aspectul dinamic al statutului, trecerea de la poziția abstract acreditată la comportamentul concret” (Iluț, 2005, 121). În general statutul unui individ este definit prin poziția pe care acesta o are în societatea în care trăiește (ibidem). Rolurile jucate de membrii cuplului trebuie privite din punct de vedere social, economic, psihologic,

spiritual și biologic (Voinea, 1993. 36-38). R. Vincent (apud Voinea, op. cit. 37-38) imaginează rolurile cuplului și urmările acestora în viața de familie astfel:

- a) părinții care nu văd nimic altceva decât dragostea lor, uitând definitiv de viața de familie;
- b) părinții neglijenți față de copii;
- c) părinții care adoptă un comportament pueril, care nu oferă copiilor o educație solidă;
- d) părinții în viața cărora există tot timpul certuri și conflicte, iar copiii iau parte la aceste scene.

Fiecare membru al familiei comunică și relaționează cu toți ceilalți membri, lucru care duce inevitabil la un schimb de informații, impresii, idei, sentimente, influențându-se unii pe alții. Toate acestea sunt reflectate de mediul în care familia respectivă trăiește, implicând colegi, prieteni, rude, cunoștințe, vecini, etc. În familia românească s-a trecut de la sistemul clasic (în aceeași gospodărie locuiau mai multe generații ale aceleiași familii) la sistemul nuclear (Mitrofan și Ciupercă, op. cit. 95). Prin roluri înțelegem „un buchet de atribute și așteptări social determinate, asociate unor poziții sociale” (Ciupercă, 2000, 25). Femeia modernă nu mai seamănă deloc cu femeia familiei tradiționale. Dorințele, așteptările și aspirațiile individuale s-au schimbat, iar modernitatea atacă tradiția. Femeile au devenit confuze și nehotărâte odată cu schimbarea rolurilor în familie și odată cu schimbările din planul social, s-au modificat inevitabil și rolurile familiale, dar „nici bărbatul, nici femeia nu au fost pregătiți să înfrunte o asemenea realitate socială” (Mitrofan și Ciupercă, op. cit. 103-106). Rolurile învățate și preluate de la părinți nu mai sunt valabile, partenerii trebuind să învețe să-și plieze acțiunile și concepțiile după modelele sociale actuale (Ciupercă, op. cit.. 235-236). Industrializarea a adus numeroase schimbări inclusiv în ceea ce privește femeia, statutul acesteia în societate și chiar în familie. Femeia a început să aibă un cuvânt de spus în ceea ce privește bugetul familial, planificarea familială, profesie, etc. Iată care este ciclul de viață al unei familii (Iluț, op. cit., 153):

- 1) începutul vieții de familie, căsătoria,
- 2) apariția copiilor,

- 3) copii preșcolari,
- 4) începerea școlii pentru copii,
- 5) familia cu adolescenți,
- 6) copiii părăsesc familia pentru a-și întemeia propria lor familie,
- 7) familia de vârstă mijlocie,
- 8) familia în vârstă, pensionarea și văduvia.

După cum se observă, odată cu apariția copiilor, traseul familiei este definit inevitabil de către aceștia, fiecare etapă în parte fiind în funcție de stadiul lor de creștere și dezvoltare.

Familia are mai multe funcții precum (Tihan și Tihan, 2004, 43-44):

- 1) funcția biologică – implică acel comportament sexual al partenerilor și funcția de reproducere,
- 2) funcția economică a familiei – în vederea satisfacerii nevoilor membrilor familiei și menținerea gospodăriei, dar și pentru asigurarea unui trai decent copiilor,
- 3) funcția educațională – în ceea ce privește copilul, „cei șapte ani de acasă“
- 4) funcția de solidaritate – care constă în unitatea, devotamentul și sprijinul reciproc al membrilor familiei,
- 5) funcția de integrare socială – evoluția rolurilor în familie de-a lungul etapelor de viață, adaptarea cu fiecare rol.

Cu timpul, femeile au renunțat la idealul pe care îl aveau în trecut și anume acela de a face copii și a fi casnice. Acestea se afirmă azi, atât pe plan politic, dar și pe plan profesional, ceea ce implică o recalculare a rolurilor și sarcinilor lor (Iluț, op. cit., 132). Imaginea femeii, după cum se vede, s-a schimbat foarte mult în ultimii ani, însă violența în familie continuă să facă victime indiferent de vremuri. „Femeile sunt victime ale agresivității bărbaților în toate mediile sociale și la toate rasele și etniile“ (Idem, 159). Violența în familie poate exista atât acolo unde situația materială este precară, cât și acolo unde acest lucru nu constituie o problemă.

Bibliografie

- Abrams, L. (2002). *The making of modern woman (1789-1918)*. London: Preston Education Press.
- Baedeker, K. (2001). *Civilizația germanică și a vikingilor*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Popescu, D.).
- Bădescu, I. (2002). *Istoria sociologiei. Perioada marilor sisteme*. Vol. I. București: Editura Economică.
- Bernadette, B. L. (1996). *Sociologie de la famille*. Bruxelles: Editura de Boeck Université.
- Ciupercă, C. (2000). *Cuplul modern: între emancipare și disoluție*. București: Editura Tipoalex.
- Cohen, R. (1999). *Egiptul Faraonilor*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Frâncu, G.).
- Cooper, J. (2000). *China antică*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Petculescu, M.).
- Curic, I. și Văetiși, L. (2005). *Inegalitatea de gen: violența invizibilă*. Cluj-Napoca: Editura Eikon.
- Drimba, O. (1998). *Istoria culturii și civilizației, vol. I, II, III, IV, V, X*. București: Editura Vestala Saeculum I.O.
- Gâdei, D., (2003). *Victimizarea femeii în România în perioada de tranziție*. Craiova: Editura Sitech.
- Giddens, A. [1993] (2000). *Sociologie*. București: Editura All, (Trad. rom. Săndulescu, R. și Săndulescu, V.).
- Godineau, D. (2000). *Femeia*. În Vovelle, M. (coord.). *Omul luminilor*. Iași: Editura Polirom.
- Good, W. J. (1963). *World revolution and families patterns*. New York: Editura Free Press.
- Goody, J. (2003). *Familia europeană. O încercare de antropologie istorică*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Doboș, S.).

- Harris, C. C. (1998). *Relațiile de rudenie*. București: Editura CEU DU Style, (Trad. rom. Opriță, A.).
- Hopss, J. G. și Edwards, L. R., (1995). *Encyclopedia of Social Work*. Silver Spring, National Association of Social Workers.
- Iluț, P. (2005). *Sociopsihologia și antropologia familiei*. Iași: Editura Polirom.
- Janin, R. (2000). *Vechile civilizații ale Indiei*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Ionoș, J.).
- Karros, M., R. (1996). *Common woman. Prostitution and sexuality in medieval England*. New York: Oxford University Press.
- Kaufmann, J., C. (2008). *Femeia singură și Făt-Frumos*. București: Editura Humanitas, (Trad. rom. Ilin, L. D.).
- Kaufmann, J., C. [1995] (1998). *Trupuri de femei – priviri de bărbați. Sociologia sânilor goi*. București: Editura Nemira (Trad. rom. Barnea Nathan V.).
- Kaufmann, J., C. [2002] (2007). *Prima dimineață de după. Cum începe o poveste de dragoste*. București: Editura Humanitas, (Trad. rom. Ilin, L. D.).
- King, M., L. (2000). *Femeia Renașterii*. În Garin, E., (coord.). *Omul renașterii*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Cojocaru, D.).
- Klapisch – Zuber, C., (1999). *Femeile și familia*. În Goff, J. (coord.). *Omul medieval*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Grancea, Ș.).
- Leconte, E. (2000). *Uimitoarea civilizație aztecă*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Bădiliță, C.).
- Matthews, C. (1992). *The rise of public women. Women's power and woman's place in the United States (1630-1970)*. New York: Oxford University Press.
- Mihăileanu, I. (1993). *Familia (Sociologia familiei). Modernizarea*. În Zamfir C. și Vlăsceanu, L. (coord.). *Dicționar de sociologie*. București: Editura Babel. Disponibil online la: www.dictsociologie.ro.
- Mitrofan, I. (1989). *Cuplul conjugal, armonie și dizarmonie*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.

- Mitrofan, I. și Ciupercă, C. (1998). *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*. București: Editura Press Mihaela.
- Mitrofan, I. și Mitrofan, N. (1991). *Familia de la A la Z*. București: Editura Științifică.
- Mocănașu, N. (2010). *Metodologia proiectării intervențiilor sociale*. București: Editura Sigma.
- Mocănașu, N. (2010). *Sociologie generală*. București: Editura Sigma.
- Mocănașu, N. (2012). *Cauze sociale ale violenței domestice*. București: Editura Sigma.
- Mocănașu, N. (2012). *Intervenție socială*. București: Editura Sigma.
- Munteanu, A., (2003). *Violența în familie și maltratarea copilului*. În Neamțu, G., (coord.). *Tratat de asistență socială*. Iași: Editura Polirom.
- Redfield, J. (2001). *Om și viața domestică*. În Vernant, J. P. (coord.) *Om grec*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Ilea, D.).
- Rival, D. (1999). *Civilizația Maya*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Hârsu, D.).
- Roudinesco, E. (2006). *Familia în dezordine*. București: Editura Trei, (Trad. rom. Baltă, N.).
- Serafini, G. (2009). *Viața și opera lui Goya*. București: Editura Adevărul Holding.
- Straus, M., (2000). *Măreția Imperiului Inca*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Fecioru, D.).
- Talbot, A. M. (2000). *Femeia*. În Cavallo, G. (coord). *Om bizantin*. Iași: Editura Polirom, (Trad. rom. Mircea, I.).
- Tihan E. și Tihan, L. (2004). *Căsătoria vs divorț*. Ghid de analiză. București: Editura Focus Opinfo.
- Tolstoi, L. N. (2008). *Anna Karenina. Vol. I*. București: Editura Adevărul Holding, (Trad. rom. Sevastos, M., Velisor, Ș. și Donici, R.).
- Vianu. T. (1997). *Dicționar de maxime comentat*. Ediție critică și studiu introductiv de I. Oprișan. București: Editura Saeculum I.O.

- Vlăsceanu, L. (2007). *Sociologie și modernitate. Tranziții spre modernitatea reflexivă*. Iași: Editura Polirom.
- Voinea, M. (1993). *Sociologia familiei*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Voinea, M. (1996). *Psihosociologia familiei*. București: Editura Universității București.
- Voinea, M. (2005). *Familia contemporană*. Mică enciclopedie. București: Editura Focus.
- Zamfir, E. și Zamfir, C. (2000). *Situația femeii în România*. București: Editura Expert.
- Papirus Insinger, (1975). *Maxime, sentințe, aforisme din Egiptul Antic*. București: Editura Albatros.